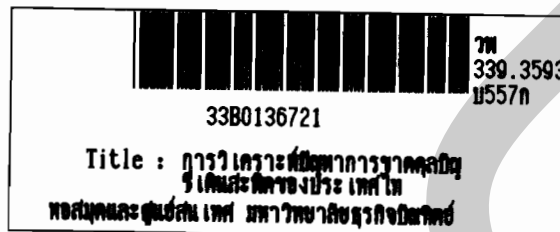

การวิเคราะห์ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทย

An Analysis of Thailand's Current Account Deficit

น.ส.บุญลภ ภูสุวรรณ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ.2542

ISBN 974-281-320-5

An Analysis of Thailand's Current Account Deficit

MISS BOONLARP POOSUWAN

A Thesis Submitted in partial Fullfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics

Department of Economics

Graduate School Dhurakijpundit University

1999

ISBN 974-281-320-5

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทย

โดย น.ส.บุญลภา ภูสุวรรณ

สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.ฉวีวรรณ สายบัว

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(ดร.พมล จิตต์หมั่น)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผศ.ดร.ฉวีวรรณ แสงสุวรรณ)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

..... กรรมการผู้แทนทบวงฯ
(ดร.ชัยวัฒน์ คณจักรัง)

..... กรรมการผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย
(รศ.ดร.ณรงค์ศักดิ์ อินวิบูลย์ชัย)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.พิรพนธ์ พาลุสุข)

วันที่ 15 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2542

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ในที่สุด ก็ด้วยการได้รับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากบุคคลหลายฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทางใดทางหนึ่งและไม่มากก็น้อย ซึ่งผู้เขียนใคร่ขอถือโอกาสกล่าวไว้ ณ ที่นี้ได้แก่เพื่อนๆที่ทำงาน น.ส.พ.ประชาชาติธุรกิจซึ่งให้กำลังใจ ช่วยเหลือด้านข้อมูล คุณรุจิรัตน์ ทิมวัฒน์ ช่วยจัดทำรูปเล่ม คุณสุนิสา กาญจนกุล (เพื่อนที่แสนดี) คุณศุภวดี สายเชื้อ บริษัทหลักทรัพย์เมอริลลินซ์ ภัทร จำกัต์ ครอบครัว และบุคคลสำคัญที่ผลักดันให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จอย่างสมบูรณ์รวมทั้งให้กำลังใจมาโดยตลอดคือผศ.ดร.ฉวีวรรณ สายบัว ผู้เขียนขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

หวังว่าผลงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงจะเป็นประโยชน์ไม่มากก็น้อยต่อผู้สนใจโดยทั่วไป อย่างไรก็ตามหากยังมีข้อผิดพลาดบกพร่องประการใดอีก ผู้เขียนขออ้อมรับไว้แค่เพียงผู้เดียว

บุญลภ ภูสุวรรณ

เมษายน 2542

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๘
กิตติกรรมประกาศ	๑
สารบัญ	๗
สารบัญตาราง	๘
บทที่	
1. บทนำ	
1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาที่ศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 ขอบเขตและวิธีการศึกษา	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	4
2. ภาวะการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยที่เป็นมาจนถึงปัจจุบัน	
2.1 ขนาดของปัญหาและรายละเอียด	4
2.1.1 ภาพรวมปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด	4
2.1.2 รายละเอียดปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทย	9
2.2 ผลกระทบของการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด	12
2.3 มาตรการการแก้ไขการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของรัฐบาล	14
3. การตรวจสอบเอกสารการศึกษาและวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	17
3.1 การตรวจสอบเอกสารการศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวข้อง	17
3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	38
3.2.1 ลัทธิพหุนิยม	39
3.2.2 ทฤษฎีการได้เปรียบโดยเด็ดขาด	39
3.2.3 ทฤษฎีได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ	41
3.2.4 ทฤษฎีการค้าสมัยใหม่	41
3.3 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับดุลการชำระเงิน	45
3.3.1 ความหมายของดุลการชำระเงิน	45
3.3.2 องค์ประกอบของดุลการชำระเงิน	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. กรอบการวิเคราะห์ของการศึกษา	48
4.1 การสร้างกรอบการวิเคราะห์ของการศึกษา	48
4.1.1 บัญชีเดินสะพัดในความสัมพันธ์ของกับจุดมุ่งหมายของการบริหาร เศรษฐกิจของประเทศ	48
4.1.2 ดุลการค้าบัญชีเดินสะพัดและดุลการชำระเงินเป็นเครื่องชี้วัดผล ประกอบการ การค้าระหว่างประเทศ	49
4.1.3 องค์ประกอบ ความหมายของการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและผลกระทบ	49
4.1.4 มาตรการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาการขาดดุลทั้งดุลการค้า และดุลบัญชีเดินสะพัด	51
4.2 สมมติฐานการศึกษา	51
4.3 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	52
4.4 การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล	53
5. ผลการศึกษา	54
5.1 การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดมีสาเหตุมาจากปัญหาโครงสร้างการค้า ต่างประเทศทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบ	55
5.1.1 โครงสร้างสินค้าส่งออกของไทย	55
5.1.1.1 ประเภทสินค้าส่งออก	55
5.1.1.2 ตลาดส่งออกของไทย	60
5.1.1.3 มูลค่าการส่งออก	63
5.1.1.4 ปัญหาการส่งออกของไทยโดยสรุป	64
5.1.2 โครงสร้างสินค้านำเข้าที่ทำให้การนำเข้ามากกว่าการส่งออก	67
5.1.2.1 ประเภทสินค้านำเข้า	68
5.1.2.2 แหล่งนำเข้าของไทย	70
5.1.2.3 ขนาดของการนำเข้าของไทย	72
5.1.2.4 ปัญหาของการนำเข้า	73
5.1.3 การขาดดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด	74
5.2 การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดมีสาเหตุมาจากปัญหาช่องว่างการออม และการลงทุนภายในประเทศ	79

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

5.2.1 การขยายตัวอย่างมากและโดยรวดเร็วของการใช้จ่ายในการลงทุน ภายในประเทศทั้งโดยภาครัฐและเอกชน	81
5.2.1.1 การใช้จ่ายในการลงทุนของรัฐบาล	82
5.2.1.2 การใช้จ่ายในการลงทุนที่เกินตัวของเอกชน	85
5.2.1 การออมภายในประเทศมีสูงแต่ยังไม่เพียงพอกับความต้องการ ในการลงทุน	90
5.2.3 ขนาดปัญหาช่องว่างการลงทุน-การออมภายในประเทศที่ทำให้ต้องนำเข้า ทุนจากภายนอกประเทศ	91
5.3 การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดมีสาเหตุมาจากปัญหาโครงสร้างการลงทุนและ สินค้าที่ผลิตในประเทศ	96
5.3.1 การผลิตในภาคเกษตรก็ยังไม่พัฒนาที่จะสร้างรายได้จากการส่งออก สินค้าสินค้าเกษตร	96
5.3.1.1 การพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศที่ต้องพึ่งพาต่างประเทศมาก	97
5.3.1.2 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่ยังทำให้ต้องนำเข้าจากต่าง ประเทศมากขึ้น	100
5.4 การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดมีสาเหตุจากปัญหาความสามารถทางเศรษฐกิจ และการแข่งขันของประเทศไม่ได้ดีขึ้น	106
5.4.1 การไม่ได้ประโยชน์จากการพัฒนาโดยพึ่งพาอาศัยทรัพยากร จากต่างประเทศ	107
5.5 การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดมีสาเหตุจากปัญหายุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ ที่ยึดถือกันมาจนถึงปัจจุบัน	116
ยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจคืออะไร	117
5.5.1 ปัญหาเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจ	117
5.5.2 ปัญหาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจที่ยึดถือเพื่อบรรลุจุด มุ่งหมายทางเศรษฐกิจ	118
5.5.3 ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจที่ยึดถือ	120
6. ข้อสรุปและเสนอแนะ	123

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

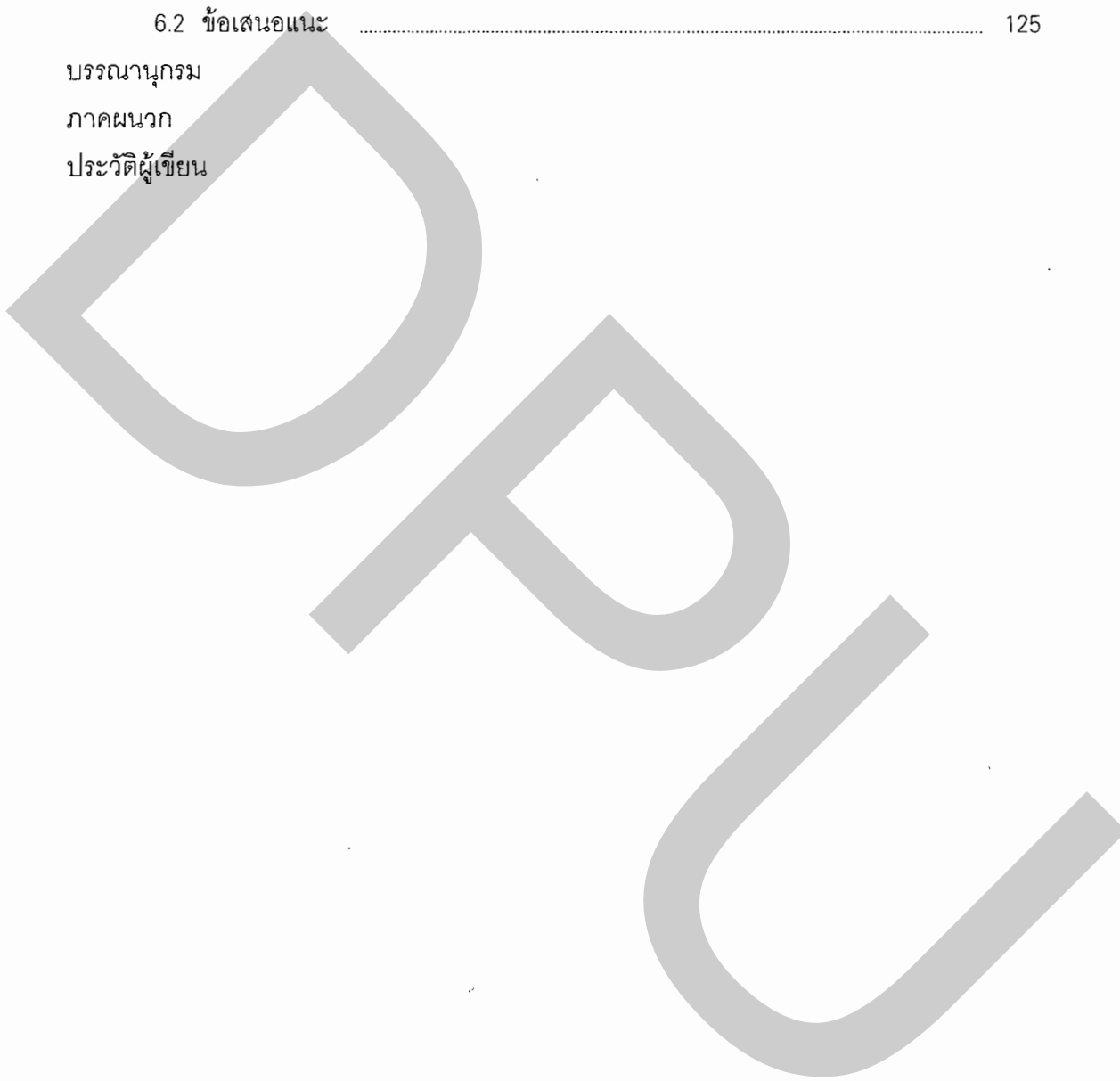
6.1 สรุป 123

6.2 ข้อเสนอแนะ 125

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ประวัติผู้เขียน

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การขยายตัวของเศรษฐกิจและขนาดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด	6
2 ภาระหนี้ต่างประเทศ	8
3 ดุลการชำระเงินของประเทศปี 2524-2541	11
4 ตัวชี้ทางเศรษฐกิจภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก	28
5 ดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศเอเชียแปซิฟิก	29
6 สัดส่วนหนี้ต่างประเทศเอเชียแปซิฟิก	30
7 การลงทุนโดยตรงที่ไหลเข้าประเทศกำลังพัฒนา	32
8 การลงทุนโดยตรงที่ให้กับประเทศกำลังพัฒนา	33
9 สินค้าส่งออกจำแนกตามกลุ่มสินค้าหลักปี 2525-2541	57
10 สินค้าออกสำคัญ 10 อันดับแรกปี 2535-2537	59
11 สินค้าออกสำคัญปี 2540-2541	60
12 ตลาดส่งออกที่สำคัญของไทยปี 2525-2541	62
13 มูลค่าการส่งออกปี 2525-2540	63
14 สินค้านำเข้าปี 2525-2540	69
15 แหล่งนำเข้าสำคัญของไทยปี 2525-2541	71
16 มูลค่าการนำเข้าสินค้าปี 2525-2541	72
17 สินค้านำเข้าปี 2541-2542	73
18 มูลค่าสินค้าออก สินค้าเข้าและดุลการค้าของไทยปี 2525-2540	74
19 ดุลบริการของประเทศไทยปี 2528-2540	76
20 เปรียบเทียบรายได้จากการท่องเที่ยวกับรายได้จากสินค้าส่งออก สำคัญของไทยปี 2531-2540	78
21 ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ ผลิตภัณฑ์ประชาชาติในประเทศและอัตราการเจริญ เติบโตทางเศรษฐกิจปี 2525-2541	81
22 อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การลงทุนภาครัฐบาล และการลงทุนภาคเอกชน ปี 2525-2541	82
23 การใช้จ่ายในโครงการลงทุนขนาดใหญ่ ปี 2535-2540	84
24 สินเชื่อและการระดมทุนจากตลาดหลักทรัพย์ปี 2525-2540	85

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
25	เงินกู้ นำเข้าสิทธิภาคเอกชนในอุตสาหกรรมปี 2531-2535	86
26	เงินกู้ให้สิทธิกิจการวิเทศธุรกิจแยกตามประเภทธุรกิจปี 2536-2539	88
27	การใช้กำลังการผลิตของอุตสาหกรรมสำคัญ 40 ประเภท	89
28	อัตราการใช้กำลังการผลิตภาคอุตสาหกรรมปี 2539-2541	90
29	การออมภาคเอกชน-การออมภาครัฐต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	91
30	สัดส่วนการออม-การลงทุนในประเทศต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	92
31	การเพิ่มขึ้นของการออมและการลงทุนในประเทศต่อปี	93
32	เครื่องชี้ภาวะหนี้ต่างประเทศ	95
33	ยอดหนี้ต่างประเทศคงค้างระยะสั้น	95
34	การส่งเสริมการลงทุนของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน	101
35	การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ	102
36	การไหลเข้าของเงินทุนภาคเอกชนปี 2530-2536	103
37	สัดส่วนเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศปี 2530-2536	104
38	สัดส่วนวัตถุดิบที่มีในประเทศกับการนำเข้าและส่งออก	110
39	สัดส่วนรายได้ประชาชาติจำแนกตามกลุ่ม	114

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การวิเคราะห์ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทย
ชื่อนักศึกษา	น.ส.บุญลภ ภูสุวรรณ
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉวีวรรณ สายบัว
สาขาวิชา	เศรษฐศาสตร์
ปีการศึกษา	2541

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลักใหญ่ก็เพื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาเรื่องนี้ โดยมีสมมติฐานตามกรอบการวิเคราะห์ของการศึกษาว่า ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทยมีสาเหตุมาจากปัญหารากฐาน/โครงสร้าง(fundamental/structural problems) และข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่เป็นข้อมูลทุติยภูมิที่เก็บรวบรวมได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และส่วนน้อยเป็นข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลผู้มีข้อมูลและความรู้เป็นอย่างดีเกี่ยวกับเรื่องการศึกษา นอกจากนี้แล้วข้อมูลที่ใช้เป็นการเฉพาะเป็นข้อมูลในระยะเวลา 15 ปี ระหว่างปี 2525 จนถึงปีปัจจุบัน (ปี 2541)

ความรู้อันเป็นผลการศึกษาที่ได้รับจากการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ที่เก็บรวบรวมมาได้ ปรากฏว่าสนับสนุนและชี้ให้เห็นตามสมมติฐานในกรอบการวิเคราะห์ของการศึกษาที่ว่า ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยมีสาเหตุมาจากปัญหารากฐาน/โครงสร้างในเรื่อง

1. ปัญหาโครงสร้างการค้าต่างประเทศที่ทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบ
2. ปัญหาช่องว่างการลงทุน-การออมภายในประเทศ
3. ปัญหาโครงสร้างการลงทุนและสินค้าที่ผลิตในประเทศ
4. ปัญหาความสามารถทางเศรษฐกิจและการแข่งขันของประเทศ
5. ปัญหายุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของประเทศที่ยึดติดกันมาจนถึงปัจจุบัน

ดังนั้น ข้อเสนอแนะจากการศึกษานี้สำหรับแนวทางหรือนโยบายที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทยซึ่งเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของปัญหาเศรษฐกิจของประเทศหรือของวิกฤตการณ์เศรษฐกิจที่รุนแรงมากที่สุดของประเทศที่เกิดขึ้นในครั้ง นี้ ก็คือการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เป็นปัญหารากฐาน/โครงสร้างทั้งหมดตั้งข้างต้นนั่นเอง

Thesis Title   An Analysis of Thailand's Current Account Deficit
Name   Miss Boonlarp Poo suwan
Thesis Advisor   Dr.Chaweewan Saibua
Department   Economics
Academic Year   1998

ABSTRACT

This main objective of the study of Thailand's current account deficit is to determine the various underlying causes of the deficit. Our hypothesis is that the deficit is caused primarily by fundamental/structural problems. Most of the data used are from published materials or secondary sources although some information was obtained from interviews with experts and informed sources.

The results of the research and analysis based on the aforementioned data support the hypothesis that Thailand's current account deficits are caused by fundamental /structural factors, These are:

1. Shortcomings in Thailand's international trade structure;
2. Investment-savings gap ;
3. Misdirected investment and inappropriate industrial structure ;
4. Inability to improve national economic efficiency and international competitiveness ; and
5. Adoption of an inappropriate economic development strategy.

The study concluded with policy recommendations to deal with the structural causes underlying Thailand's current account deficit. The deficit is seen as an important part of Thailand's overall economic problem and certainly a crucial part of Thailand's worst economic crisis.

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาที่ศึกษา

จากการที่ประเทศไทยเป็นระบบเศรษฐกิจเปิด (open economy) เราเปิดประตูประเทศออกไปมีความสัมพันธ์ทั้งในเรื่องการค้า การกู้ยืม การลงทุน และความช่วยเหลือและร่วมมือทางเศรษฐกิจอื่นๆกับต่างประเทศมาแต่อดีตกาลเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันและในขนาดความสัมพันธ์ที่มากขึ้นมาโดยตลอดจนภาคต่างประเทศ (foreign sector) หรือภาคการค้าระหว่างประเทศกลายเป็นภาคนำ (leading sector) ของเศรษฐกิจไทย ในอีกทางหนึ่งเศรษฐกิจไทยเป็นเศรษฐกิจที่พึ่งพาหรือขึ้นต่อต่างประเทศอย่างมาก และโดยยังไม่มีที่ท่าว่าจะลดน้อยลงแต่ประการใด

ตามทฤษฎีความได้เปรียบโดยเด็ดขาด (theory of absolute advantage) ของอดัม สมิท และทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (theory of comparative advantage) ของเดวิด ริคาร์โด แต่ละประเทศควรจะเลือกผลิตสินค้าที่ตนผลิตได้ด้วยความได้เปรียบเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น แล้วนำสินค้าที่ผลิตมาแลกเปลี่ยนกันในตลาดระหว่างประเทศโดยไม่มีข้อกีดกันทางการค้าต่างๆ หรือคือการดำเนินนโยบายการค้าเสรี (free trade policy) ก็จะทำให้แต่ละประเทศต่างได้รับประโยชน์ (gains from trade) ร่วมกัน แม้ว่าอาจจะมียางประเทศได้ประโยชน์มากกว่าประเทศอื่นบ้างก็ตามซึ่งโดยแนวทางนี้ก็จะทำให้การใช้ทรัพยากรเศรษฐกิจโดยรวมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการค้าระหว่างประเทศก็จะเป็นที่มาของความมั่งคั่งเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของประเทศ (wealth of the nations)

อย่างไรก็ตาม จากประสบการณ์ของการทำการค้าระหว่างประเทศของบรรดาประเทศด้อยพัฒนาหรือประเทศกำลังพัฒนารวมทั้งประเทศไทย ต่างล้วนต้องเผชิญกับความยากลำบากในการทำการค้า การตกอยู่ในฐานะเป็นผู้เสียเปรียบ ขาดอำนาจต่อรอง การถูกกีดกันทางการค้า และการขาดดุลการค้าอย่างมากและโดยเรื้อรัง ดังนั้นประเด็นปัญหาปัจจุบัน (current issues and problems) ในเรื่องการค้าระหว่างประเทศก็คือ การค้าระหว่างประเทศเป็นที่มาของความมั่งคั่งเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของประเทศหรือไม่ นอกจากนี้การค้าระหว่างประเทศและการ

พัฒนาเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่ส่งเสริมและเกื้อหนุนซึ่งกันและกันหรือเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกัน? และประเด็นปัญหาการแบ่งปันผลประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศระหว่างประเทศยากจนและประเทศร่ำรวยและระหว่างกลุ่มประชาชนในประเทศด้วยกัน

ในกรณีเฉพาะของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2496 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีดุลการค้าขาดดุลมาโดยตลอดและในขนาดที่มากขึ้นเรื่อยๆ เพราะยังพยายามส่งออกให้ได้มากขึ้นเท่าไร ก็ยิ่งทำให้ต้องนำเข้าในปริมาณที่มากขึ้นและมากกว่าการส่งออก อย่างไรก็ตามฐานะดุลการชำระเงินของประเทศยังเกินดุลและรวมทั้งในบางช่วงเวลาที่ผ่านมาบัญชีเดินสะพัดก็มีการเกินดุลบ้าง แต่ในช่วงระยะเวลา 10 ปีมานี้การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากขาดดุลเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (gross domestic product:GDP) ในช่วงปี 2525-2529 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 4.6 และ 5.8 ระหว่างปี 2530-2534 และปี 2535-2537 ตามลำดับ และเป็นร้อยละ 7-8 ในปี 2538

การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด (current account deficit) หรือการขาดดุลภายนอก (external disequilibrium) ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและในอัตราที่สูงดังกล่าว ได้กลายมาเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศที่เริ่มมาตั้งแต่ปลายปี 2539 ที่ส่งผลกระทบอย่างหนัก และเรายังต้องเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาอันวิกฤตนี้อย่างหนักหน่วงจนถึงเวลานี้ โดยยังมองไม่เห็นความหวังว่าจะมีรัฐบาลใดที่จะนำประเทศไทยให้รอดพ้นวิกฤตการณ์ในครั้งนี้ได้หรือไม่

จากความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาข้างต้นจึงเป็นที่มาของความสนใจของการศึกษาวิเคราะห์ในครั้งนี้

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วัตถุประสงค์โดยเฉพาะของการศึกษามีดังต่อไปนี้

- (1) เพื่อศึกษาถึงภาวะและสถานการณ์ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทยที่เป็นมาจนถึงปัจจุบัน
- (2) เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดที่เกิดขึ้นรวมทั้งนโยบายและมาตรการที่นำออกมาใช้ในการแก้ปัญหาและผลกระทบที่ตามมา
- (3) เพื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดที่เกิดขึ้นของไทย
- (4) เพื่อใช้ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้างต้นในการให้ข้อสรุปและเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาบัญชีเดินสะพัดขาดดุลของไทย

3. ขอบเขตและวิธีการศึกษา

การศึกษาวិเคราะห์ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทยของการศึกษานี้ มุ่งเน้นวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาการขาดดุลที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะในช่วงระยะเวลา 15 ปี คือ ระหว่างปีพ.ศ.2525-2538 และจนถึงปัจจุบันพ.ศ.2539 (ที่วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศในครั้งนี้ได้เริ่มขึ้น) และส่วนวิธีการศึกษาและกรอบการวิเคราะห์จะนำเสนอไว้เป็นการเฉพาะในบทที่ 4 ของวิทยานิพนธ์เล่มนี้

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

ผลที่จะได้รับจากการศึกษาในครั้งนี้น่าจะให้ความรู้ความเข้าใจและข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยเพิ่มเติมไปจากที่มีอยู่แล้ว หวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้ของประเทศ เพื่อประสิทธิผลในการแก้ปัญหาให้ตรงจุดทั้งการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ระยะกลางและในระยะยาวต่อไปทั้งโดยภาครัฐบาลและเอกชนตลอดจนประชาชนที่เกี่ยวข้องโดยทั่วไป

บทที่ 2

ภาวะการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยที่เป็นมาจนถึงปัจจุบัน

จากความเป็นมาและจุดมุ่งหมายของการศึกษาในบทที่ 1 ที่ผ่านมาในบทนี้จะเป็นการนำเสนอภาวะการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยที่เป็นมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อชี้ต่อไปให้เห็นถึงขนาดของปัญหาสถานการณ์ปัญหาและสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น การดำเนินนโยบายและมาตรการทางเศรษฐกิจในแต่ละช่วงเวลาผลกระทบของปัญหาที่ตามมาและนโยบายและมาตรการที่นำออกมาใช้ในการแก้ไขปัญหา ที่สะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลไทยหรือผู้ที่อยู่ในตำแหน่งมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบทั้งที่อยู่ในภาครัฐบาลและเอกชนยังไม่ประสบผลสำเร็จในการแก้ไขปัญหาของประเทศ และดึงนำมาในบทที่ผ่านมา ปัญหานี้จึงได้กลายมาเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศที่กำลังเผชิญกันอยู่อย่างหนักในเวลานี้ และเป็นความสนใจของการศึกษานี้ที่จะได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทย เพื่อให้มองเห็นทางออกของปัญหานี้ซึ่งได้ระบุไว้ในบทที่ 1 ที่ผ่านมา

ดังนั้น สิ่งที่น่าสนใจในบทนี้จึงประกอบไปด้วยขนาดของปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยและรายละเอียด ผลกระทบของการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและมาตรการการแก้ไขปัญหาของรัฐบาล

1. ขนาดของปัญหาและรายละเอียด

1.1 ภาพรวมปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด

จากการดำเนินนโยบายเร่งรัดการขยายตัวของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศโดยมุ่งเน้นส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด โดยเฉพาะนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 เรื่อยมา จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ในปัจจุบันการพัฒนาตามแนวทางดังกล่าว แม้ทำให้เศรษฐกิจไทยเติบโตในอัตราสูงอย่างต่อเนื่องแต่ขณะเดียวกันกลับไม่ได้ช่วยปรับปรุงฐานะดุลการค้าของประเทศให้ดีขึ้น ดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศจึงอยู่ในภาวะขาดดุลมาโดยตลอดนับเป็นเวลากว่า 30 ปีแล้ว ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ จนทำให้ต้องมีการปรับลดค่าเงินบาทหลายครั้งและครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 ที่ผ่านมา สถานการณ์ถึงขั้นบีบบังคับให้ประเทศไทยต้องประกาศปรับระบบอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศจากระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่

แบบตรึงอัตราเงิน (basket currency) มาเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว (managed float)

ภาวะปัญหาการขาดดุลอย่างต่อเนื่องและในลักษณะเรื้อรังมายาวนานดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้อง จนกลายมาเป็นสาเหตุให้โครงสร้างเศรษฐกิจของไทยมีความอ่อนแอ ดังนั้นแม้จะมีการปรับลดค่าเงินบาทหลายครั้งก็ไม่ได้เป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหาได้ การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด และการแสวงหาหรือการได้มาซึ่งทุนสำรองของประเทศในทศวรรษที่ผ่านมาจึงต้องมาจากทางอื่น

เป็นต้นว่าหลังการปรับค่าเงินบาทในช่วงปลายปี 2527 ฐานะการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดได้กระเตื้องขึ้นมาก โดยขาดดุลลดลงเหลือ 1,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2528 และเกินดุลเล็กน้อยในปี 2529 และขาดดุลเพียง 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2530 แต่หลังจากนั้นเป็นต้นมา การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดได้ขาดดุลในสัดส่วนมากขึ้นเรื่อยๆจนกระทั่งปี 2539 ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลถึง 372,000 ล้านบาทหรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดได้รับการชดเชยจากการยืมเงินออมจากต่างประเทศเข้ามาใช้หรือนำมาเพิ่มเติมให้แก่เงินออมในประเทศที่ไม่เพียงพอกับความต้องการในการลงทุน ดังขนาดของการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดมีขนาดใหญ่มากนับตั้งแต่ปี 2533 ในขนาด 8.5% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และอยู่ในระดับสูงติดต่อกันจนถึงปี 2539 และกลับลดลงอย่างรุนแรงในปี 2540 เหลือ 0.8% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ เพราะผลจากวิกฤตเศรษฐกิจที่เริ่มมาในปี 2539 จึงเป็นประเด็นที่น่าสงสัยว่าทำไมขนาดของการขาดดุลจึงได้มีสัดส่วนที่สูงอย่างต่อเนื่องในช่วงที่ผ่านมา (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 การขยายตัวของเศรษฐกิจและขนาดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด

หน่วย: พันล้านบาท

ปี	อัตราการขยายตัว ของเศรษฐกิจ(%)	การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด	สัดส่วน/จีดีพี(%)
2525	5.4	-23.1	-2.7
2526	5.6	-66.3	-7.2
2527	5.8	-49.5	-5.0
2528	4.6	-41.9	-4.0
2529	5.5	6.5	0.6
2530	9.5	-9.3	-0.7
2531	13.3	-41.0	-2.6
2532	12.2	-65.0	-3.5
2533	11.2	-186.2	-8.5
2534	8.6	-193.6	-7.7
2535	8.1	-160.1	-5.7
2536	8.4	-161.1	-5.1
2537	8.9	-203.2	-5.6
2538	8.8	-345.5	-8.2
2539	5.5	-367.2	-8.0
2540	-0.4	-39.8	-0.8

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ผลจากการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดที่ได้รับการชดเชยจากการยืมเงินออมจากต่างประเทศเข้ามาสนับสนุนความต้องการเงินในทุนในประเทศ จึงมีเงินทุนหลังไหลเข้ามาในรูปแบบต่างๆ จำนวนมากเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวส่งผลให้ดุลการชำระเงินและทุนสำรองทางการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องนับจากปี 2529 เป็นต้นมา จากระดับ 4,200 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2534 เป็น 25,400 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2536 หรือเทียบเท่ากับการนำเข้า 6.8 เดือน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเงินทุนสำรองทางการจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่โครงสร้างเงินทุนที่ชดเชยการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดได้เปลี่ยนแปลงไปกล่าวคือในช่วงปี 2528-2530 การขาดดุลส่วนใหญ่ได้รับการชดเชยด้วยเงินทุนระยะยาว แต่มาในปี 2531 ซึ่งเป็นปีแรกที่ต่างประเทศย้ายฐานการผลิตเข้าสู่ประเทศไทยจำนวนมากจึงมีเงินทุนไหลเข้าจากต่างประเทศเพิ่มสูงเป็น

ประวัติการณ์ กลับมาเป็นเงินทุนระยะสั้นเพิ่มขึ้นในอัตราเร่งมากกว่าเงินทุนระยะยาว ส่งผลให้สัดส่วนของเงินทุนระยะยาวชะลอลดลงจากที่เคยเป็นร้อยละ 90 ของเงินทุนที่ไหลเข้ามาทั้งหมดในปี 2530 ลดลงเป็นเพียงร้อยละ 54 ในปี 2538 (ดังตารางที่ 2 ข้างล่างนี้)

ตารางที่ 2 ภาระหนี้ต่างประเทศ

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ปี	หนี้รัฐบาล	สัดส่วน(%)	หนี้อีกชน	สัดส่วน(%)	รวม	หนี้ระยะสั้น	สัดส่วน(%)	หนี้ระยะยาว	สัดส่วน(%)
2524	5,115	64.5	2,811	35.5	7,927	713	8.9	7,213	91.1
2525	6,014	64.9	3,250	35.1	9,265	937	10.1	8,327	89.9
2526	7,120	63.8	4,042	36.2	11,162	1,640	14.7	9,522	85.3
2527	7,633	59.5	5,206	40.5	12,839	2,042	15.9	10,797	84.1
2528	9,478	64.5	5,218	35.5	14,696	1,923	13.1	12,776	86.9
2529	11,015	68.7	5,010	31.3	16,025	1,957	12.2	14,068	87.8
2530	12,952	74.1	4,528	25.9	17,480	1,737	9.9	15,743	90.1
2531	12,599	70.4	5,293	29.6	17,892	2,530	14.1	15,362	85.9
2532	11,895	61.2	7,547	38.8	19,442	3,011	15.5	16,431	84.5
2533	11,487	45.8	13,616	54.2	25,083	6,505	25.9	18,578	74.1
2534	12,500	37.8	20,570	62.2	33,070	10,845	32.8	22,225	67.1
2535	13,608	36.6	24,070	63.4	37,138	13,162	35.4	23,976	64.6
2536	13,965	32.7	26,739	67.3	42,704	15,562	36.4	27,142	63.6
2537	15,714	29.2	38,035	70.8	53,749	22,079	41.1	31,670	58.9
2538	16,405	24.1	51,803	75.9	68,208	30,924	45.3	37,284	54.7
2539	16,805	18.6	73,731	81.4	90,536	37,613	41.5	52,923	58.5
2540	17,166	18.7	67,323	73.4	91,781	29,241	41.5	62,540	68.1

ที่มา:ธนาคารแห่งประเทศไทย

1.2 รายละเอียดปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทย

เมื่อพิจารณาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาฯ ตั้งแต่ฉบับที่ 4 จนถึงฉบับที่ 7 แล้วจะเห็นว่า รัฐบาลพยายามผลักดันให้อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจมีการขยายตัวในอัตราสูงมาโดยตลอด ขณะเดียวกันก็เห็นได้ว่ายังพยายามให้เศรษฐกิจมีการขยายตัวมากเท่าไร ก็ยิ่งทำให้การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลในสัดส่วนที่สอดคล้องสูงตามไปด้วย โดยการเพิ่มขึ้นเริ่มเห็นได้อย่างชัดเจนในช่วงปี 2530 ที่เศรษฐกิจเริ่มต้นขยายตัวในอัตราสูงถึง 9.5% ดุลบัญชีเดินสะพัดที่เกิดขึ้นในปี 2529 จึงกลับมาขาดดุล 9,300 ล้านบาท การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันกับอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังแสดงให้เห็นในตารางที่ 1 จากตารางที่ 1 การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในสัดส่วนที่สูงขึ้นเรื่อยๆ ที่สาเหตุหลักมาจากมูลค่าการนำเข้าที่สูงกว่ามูลค่าการส่งออกมากมูลค่าการค้าจึงขาดดุลสูง ขณะเดียวกันดุลบริการก็เกินดุลน้อยลงจึงมีผลทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลมากยิ่งขึ้น แม้จะเผชิญกับปัญหานี้แต่ที่ประเทศไทยยังสามารถที่จะดำรงฐานะอยู่ได้ เพราะการขาดดุลดังกล่าวได้รับการชดเชยโดยเงินทุนไหลเข้ามาจากต่างประเทศในรูปเงินลงทุนโดยตรง เงินกู้เงินลงทุนในตลาดหุ้นและบัญชีเงินฝากของผู้มีถิ่นฐานอยู่นอกประเทศจำนวนมาก

ทั้งนี้ในบางปีที่มีการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในสัดส่วนที่สูง เพราะมีการนำเข้าสินค้าพิเศษและ ยุทธปัจจัย อาทิ เครื่องบินพาณิชย์ นอกจากนี้รายรับจากดุลบริการ บริจาคโดยเฉพาะจากการท่องเที่ยวลดลงอย่างมาก ทั้งๆที่เคยเป็นรายได้หลักสำคัญที่สร้างเงินตราเข้าประเทศเป็นจำนวนมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะส่วนหนึ่งมาจากคนไทยนิยมเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศมากขึ้น และมีการใช้จ่ายสูงเห็นได้ชัดจากดุลบริการที่ลดลงมากตั้งแต่ปี 2533 เป็นต้นจากระดับร้อยละ 68 เหลือ 23.6 ในปี 2537

และในปี 2537 ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุล 212,900 ล้านบาท เพราะรายจ่ายค่าเดินทางและท่องเที่ยวของคนไทยเพิ่มขึ้นในอัตราสูง ทำให้ดุลบริการด้านการท่องเที่ยวลดลงมาก รวมทั้งภาวะเศรษฐกิจและการลงทุนขยายตัวอย่างต่อเนื่องนอกจากเงินออมในประเทศมีไม่เพียงพอ และเพราะเงื่อนไขที่ดีของเงินทุนจากต่างประเทศทำให้ภาคเอกชนไทยนำเงินลงทุนจากต่างประเทศเป็นจำนวนสุทธิถึง 351,600 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 26.2 ดังนั้นแม้ว่าดุลบัญชีเดินสะพัดจะขาดดุลเพิ่มขึ้น แต่มีเงินทุนเคลื่อนย้ายเข้ามาชดเชย โดยเงินทุนเคลื่อนย้ายเกินดุล 355,600 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 24.9

ประกอบกับมีการเปิดให้ทำธุรกิจวิเทศธนกิจตั้งแต่ปี 2536 เป็นต้นมา จึงมีการกู้เงินผ่านกิจการวิเทศธนกิจเข้ามาปล่อยกู้ต่อให้กับธุรกิจเอกชน จากเดิมที่ธุรกิจเอกชนเคยกู้ยืมโดยตรงจากต่างประเทศ และผลจากการเปิดให้ทำธุรกิจวิเทศธนกิจโดยมีแรงจูงใจให้แข่งขันกันปล่อยสินเชื่อให้ได้ตามเป้าหมายเพื่อที่จะยกระดับฐานะจากสำนักงานตัวแทนเป็นสาขาเต็มรูปแบบ จึงส่ง

ผลให้ธุรกิจธนาคารนำเงินทุนเข้ามาเป็นจำนวนถึง 346,800 ล้านบาท ในจำนวนนี้ 250,300 ล้านบาทเป็นของกิจการวิเทศธนกิจซึ่งปล่อยกู้ต่อให้กับธุรกิจไทย โดยธุรกิจวิเทศธนกิจปล่อยกู้มากที่สุดให้แก่อุตสาหกรรมซึ่งคิดเป็นกว่าร้อยละ 40 ของการปล่อยกู้ของกิจการนี้ทั้งสิ้น ที่สำคัญตามลำดับ ได้แก่ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าเครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง เคมีภัณฑ์และโลหะกับอโลหะและรองลงมาคือธุรกิจการค้าเป็นร้อยละ 17 สถาบันการเงินเป็นร้อยละ 16

ต่อมาในปี 2538 ฐานะการเงินของประเทศอยู่ในภาวะที่น่าเป็นห่วง โดยดุลการค้าขาดดุลสูงมากถึง 378,700 ล้านบาทเมื่อเปรียบเทียบกับ 3-4 ปีที่ผ่านมา และดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุล 335,700 ล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 8.1 ของจีดีพี ส่วนดุลการชำระเงินเกินดุล 179,500 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 75,000 ล้านบาท ทั้งนี้เพราะการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดได้รับการชดเชยโดยเงินทุนเคลื่อนย้ายสุทธิที่เกินดุลมาก โดยการเคลื่อนย้ายเงินทุนเกินดุล 546,600 ล้านบาทเพิ่มขึ้นร้อยละ 78.7 โดยเพิ่มขึ้นมากทั้งเงินทุนเอกชนและทางการ

และมาในปี 2539 สถานการณ์เริ่มน่าเป็นห่วงมากยิ่งขึ้น เพราะการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดยังอยู่ในระดับ 8% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศซึ่งในขณะนั้นดัชนีทางเศรษฐกิจบางตัวเริ่มส่งสัญญาณถึงการชะลอตัวของเศรษฐกิจแล้ว อาทิ อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจขยายตัวลดลงจากระดับ 8.8% ในปี 2538 ลดลงมาอยู่ที่ระดับ 5.5% และ -0.4% ในปี 2539 และ 2540 ตามลำดับ การส่งออกเริ่มมีมูลค่าลดลงจาก 1,381,700 ล้านบาทในปี 2538 เป็น 1,378,600 ล้านบาทในปี 2539 และการขยายตัวการลงทุนภาคเอกชนลดลงจากระดับ 11% ในปี 2538 เหลือ 2% ในปี 2539 ซึ่งเป็นการเริ่มต้นของวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศที่เกิดขึ้นในครั้งนี (ดูตารางฐานะดุลการชำระเงินประกอบข้างล่างนี้)

ตารางที่ 3 ดุลการชำระเงินของประเทศปี 2524-2541

หน่วย: ล้านบาท

ปี	ดุลการชำระเงิน	ดุลการค้า	ดุลบริการ	ดุลบริการ	ดุลบัญชีเดินสะพัด	เงินทุนเคลื่อนย้าย
2524	2,531	-65,782	6,042	3,691	-56,049	55,130
2525	3,314	-38,500	8,770	4,070	-25,660	37,420
2526	-18,078	-89,237	.....	20,413	-66,102	34,497
2527	10,588	-69,703	16,400	4,000	-49,290	57,803
2528	12,464	-61,672	15,253	4,494	-41,925	51,433
2529	33,578	-14,369	14,953	5,913	6,622	10,771
2530	18,183	-43,828	28,714	5,795	-9,319	21,112
2531	40,490	-102,171	53,261	5,910	-43,000	70,292
2532	111,455	-140,770	71,150	6,250	-63,280	150,207
2533	57,000	-253,600	68,500	5,300	-179,800	208,400
2534	112,388	-247,263	47,341	6,659	-193,263	294,735
2535	29,726	-205,380	.....	43,222	-161,100	284,605
2537	104,800	-226,800	.....	23,600	-203,200	305,900
2538	179,500	-378,800	.....	36,200	-337,600	545,100
2539	54,600	-417,600	.....	45,000	-372,600	456,000
2540	-299,200	-84,800	.....	44,500	-40,300	-297,900
2541	57,600	503,000	.....	88,600	591,600	-411,700

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

2. ผลกระทบของการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด

การขาดดุลไม่ว่าจะเป็นการขาดดุลการค้าหรือการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดถ้าเป็นการขาดดุลชั่วคราวหรือเป็นบางครั้งบางคราว หรือเป็นการขาดดุลบ้างเกินดุลบ้างสลับกันไป หรือเป็นการขาดดุลในสัดส่วนที่ไม่มากนัก เป็นต้นว่าน้อยกว่าร้อยละ 5 ของจีดีพีลงมาถือได้ว่าเป็นภาวะปกติเพราะการขาดดุลหมายความว่า เรามีโอกาสได้ใช้ทรัพยากรต่างประเทศมากกว่าต่างประเทศมีโอกาสใช้ทรัพยากรของเรา หรือทรัพยากรหรือหนี้ต่างประเทศที่นำเข้ามาจากการขาดดุลมีไม่มากนัก อยู่ในสัดส่วนที่บริหารจัดการได้โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาแต่ประการใด

แต่ถ้าเป็นการขาดดุลสะสมจนอยู่ในลักษณะเรื้อรัง เป็นการขาดดุลในสัดส่วนที่สูงมากกว่าช่วงต้นดังเช่นขนาดของการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดที่สูงกว่าร้อยละ 8 ของจีดีพีของไทยเมื่อปี 2539 ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบมากกว่าจะก่อให้เกิดผลดี หรือเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศ ถ้าการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลในสัดส่วนที่สูงอย่างต่อเนื่องช่วงต้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการแสวงหารายได้เงินตราต่างประเทศจากการส่งออกสินค้าและบริการแก่ต่างประเทศไม่เพียงพอกับปริมาณเงินตราต่างประเทศที่ต้องการใช้ เพื่อให้มีขีดความสามารถในการนำเข้าสินค้าและบริการเพื่อการลงทุน การผลิตและการบริโภคในประเทศ เพื่อเป็นทุนสำรองในการรักษาค่าของเงินที่ออกมาหมุนเวียนให้ใช้กันอย่างมั่นคง และเพื่อการรักษาเสถียรภาพและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

ดังนั้น เมื่อเกิดช่องว่างระหว่างปริมาณความต้องการเงินตราต่างประเทศและปริมาณเงินตราต่างประเทศที่หาได้เองเงินตราต่างประเทศที่ขาดแคลนจึงต้องแสวงหามาจากแหล่งอื่น โดยการกู้ยืมจากต่างประเทศหรือใช้เงินออมต่างประเทศแทน รวมทั้งส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ส่งเสริมให้ชาวต่างประเทศเข้ามาซื้อหุ้น ซื้ออสังหาริมทรัพย์ ลงทุนในตราสารทางการเงินต่างๆ และเงินทุนไหลเข้าจากต่างประเทศเพื่อแสวงหารายได้ จากส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยในและนอกประเทศเป็นต้น นอกจากนั้นแล้วเงินที่ชาวต่างประเทศนำเข้ามาลงทุนในประเทศถ้าเมื่อไหร่ก็ตามเงินนี้ถูกส่งกลับบ้านไปหรือเคลื่อนย้ายไปลงทุนในที่อื่นที่ดึงดูดใจกว่า ก็ส่งผลกระทบต่อขยายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่ถ้าเงินนี้ยังไม่ส่งออกไป เพราะยังมีโอกาสที่จะแสวงหาผลตอบแทนจากการลงทุนต่อไปได้อีก ก็จะปรากฏว่าสินทรัพย์ต่างๆ ในประเทศจะถูกโอนเปลี่ยนมือไปเป็นเจ้าของโดยชาวต่างชาติแทนมากขึ้นเรื่อยๆ พร้อมๆ กันไปนั้น ก็จะปรากฏเห็นการค่อยๆ หมดยุคของทรัพยากรธรรมชาติในประเทศปัญหามลภาวะและสิ่งแวดล้อมที่นับวันจะเป็นปัญหาเพิ่มมากขึ้นขณะที่คนส่วนใหญ่ของประเทศยังยากไร้ ฐานะและขีดความสามารถทางเศรษฐกิจก็ยังไม่ดีขึ้น และเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม ก็ยังผูกพันและขึ้นต่อต่างประเทศอย่างมาก ทำให้เหตุการณ์และความผันผวนต่างๆ ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ ก็จะกระทบต่อประเทศไทยได้ง่าย การบริหารเศรษฐกิจภายในประเทศจึงเป็นเรื่องยากยิ่ง

ขึ้นและไม่อาจเป็นอิสระได้

ดังนั้นเมื่อเงินออมในประเทศบวกเงินออมต่างประเทศที่นำเข้ามาถูกจัดสรรไปลงทุน ในกิจการผลิตสินค้าและบริการต่างๆ ทั้งสินค้าและบริการเอกชน (private goods and services) และ สินค้าและบริการสาธารณะ (public goods and services) แล้วไม่สร้างให้เกิดรายได้ การจ้างงาน เงินออมในประเทศและเงินตราต่างประเทศอย่างถาวร (เพียงพอให้เกิดรายได้และการจ้างงานในปี ที่มีการลงทุนเกิดขึ้นเท่านั้น) และเป็นการจัดสรรทรัพยากรผิด ทั้งในแง่ความไม่มีประสิทธิภาพ (inefficiency) ของการใช้ทรัพยากร การจัดสรรทรัพยากรไปลงทุนในกิจการที่ผิดและการจัดสรร ทรัพยากรผิดเวลา (timing)

การใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพสะท้อนให้เห็นโดยฝีมือ ทักษะ และความ เชี่ยวชาญในการผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของโรงงานในประเทศไทยยังทำได้ไม่ดี เป็นต้นว่ามีต้นทุนสูง ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ผลิตออกมาสู้ประเทศคู่แข่งขั้นไม่ได้ การผลิตทั้งภาคเกษตรและนอกภาคการ เกษตรมักจะเป็นการขยายการผลิตในเชิงปริมาณหรือการขยายทุนมากกว่าการขยายในเชิงคุณภาพ

ส่วนทรัพยากรทั้งของรัฐและเอกชนที่ถือว่าการจัดสรรหรือใช้ไปลงทุนที่ผิด หรือ เรียกว่าเป็นปัญหาการตัดสินใจผิดในเรื่องการจัดสรรทรัพยากร ไปสู่ส่วนผสมผสานการลงทุนและการ ผลิตสินค้า (investment and product mix) ที่ไม่เหมาะสม เป็นต้นว่าใช้เงินลงทุนจำนวน มหาศาลสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ของรัฐบาล โดยหวังว่าจะทำให้มีการลงทุนเกิดขึ้นตามมา แต่แล้วความต้องการลงทุนก็ไม่เกิดขึ้นอย่างที่หวัง อาทิ กรุงเทพมหานครได้ทุ่มทุนทุ่มทรัพยากร มหาศาลสร้างสิ่งก่อสร้างต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาจราจรในพื้นที่ที่มีอยู่ (เช่นลงทุนไป 2 แสนล้านบาทรถก็ยังติดเหมือนเดิม) นอกจากนั้นอุตสาหกรรมเป็นต้นว่าปิโตรเคมีโอเลคทอนิกส์หรือแม้แต่ อุตสาหกรรมรถยนต์ คนไทยมีทักษะ ความเชี่ยวชาญหรือความได้เปรียบอะไรที่จะประกอบ อาชีพทำมาหากินจากอุตสาหกรรมเหล่านี้ได้

และยังเกิดปัญหาการจัดสรรทรัพยากรไปสู่การลงทุนที่ผิดเวลาคือหมายถึงสิ่งต่างๆ ที่ ได้ลงทุนสร้างไปแล้วทั้งของรัฐบาลเอกชนในช่วงก่อนวิกฤติการณ์เศรษฐกิจปี 2540 แต่ใช้เวลาอีก หลายปีจึงจะเกิดรายได้ขึ้น เช่นบ้าน สำนักงาน โรงงาน ท่าเรือ นิคมอุตสาหกรรมและอื่นๆ อีก มากมาย ยังไม่มีใครมาใช้ ไม่มีใครมาซื้อหรือเช่าทำธุรกิจ ก็ไม่มีรายได้เกิดขึ้น แต่สิ่งเหล่านี้มีค่า เสื่อมราคาเกิดขึ้นซึ่งถือเป็นการบริโภคหรือค่าใช้จ่ายอันเป็นที่มาของต้นทุนจมหรือการสูญเสียไปทางเศรษฐกิจ

สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเหตุปัจจัยของวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น และในสถานการณ์ปัจจุบัน ภายได้โลกยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งแต่ละเศรษฐกิจมีความขึ้นอยู่กับกันและกัน (interdependence) มาก การพังลงของเศรษฐกิจหนึ่งจะกระทบต่อเศรษฐกิจอื่นต่อไป

3. มาตรการแก้ไขปัญหาคารขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของรัฐบาล

จากเพราะปัญหาคารขาดดุลบัญชีเดินสะพัดที่ขาดดุลต่อเนื่องกันมา ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังจากรัฐบาลและมาตรการส่วนใหญ่ที่ดำเนินการก็จะเป็นเพียงมาตรการเล็กน้อยๆ ไม่ได้สังเกตเห็นความจำเป็นที่จะต้องลงมือแก้กันอย่างจริงจัง โดยให้เหตุผลว่าการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในสัดส่วนที่มากขึ้นนี้เป็นผลจากการลงทุนที่ขยายตัวมากและมีการนำเข้าสูง

และประเด็นที่การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ได้ถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงว่าอยู่ในภาวะที่น่าเป็นห่วงปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาฉบับที่ 5 โดยมีการระบุว่าปัญหาช่องว่างการออมกับการลงทุนที่อยู่ในระดับที่สูงนั้นเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง จำเป็นจะต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา คือการเพิ่มรายได้และการรักษาระดับรายจ่ายเพื่อการบริโภคภาคเอกชนรวมทั้งการเร่งการระดมเงินออมภาคเอกชน

ต่อมาในแผนพัฒนาฉบับที่ 7 ที่เศรษฐกิจไทยขยายตัวในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 10.5 ต่อปี ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ในแผนถึง 1 เท่าตัวและนับเป็นอัตราการขยายตัวเฉลี่ยสูงสุดของการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วง 25 ปีที่ผ่านมา ปัญหาช่องว่างระหว่างการออมกับการลงทุนยังเป็นเรื่องใหญ่มาตรการที่ได้ดำเนินการก็คือการเพิ่มประสิทธิภาพในการระดมทุนจากตลาดทุนในประเทศด้วยมาตรการจูงใจให้เข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อาทิ มาตรการทางด้านภาษี รวมทั้งรูปแบบการระดมทุนด้วยการออกตราสารที่หลากหลายขึ้น

นอกจากนี้ มาตรการที่รัฐบาลเห็นว่าจะช่วยลดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดได้อีกทางหนึ่งก็คือการส่งเสริมให้มีการส่งออกมากขึ้นเพื่อแสวงหาเงินตราต่างประเทศเข้ามาชดเชย ด้วยเหตุนี้จึงมีมาตรการลดความซ้ำซ้อนและอุปสรรคในการส่งออกมากมายเพื่อเอื้อให้สามารถส่งออกได้มากขึ้นและมาตรการทางด้านภาษี

ตัวอย่างนโยบายและมาตรการที่ออกมาเพื่อช่วยบรรเทาปัญหาคารขาดดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงในปี 2526 ได้แก่

- นโยบายการเงินเน้นการรักษาเสถียรภาพของเศรษฐกิจด้านต่างประเทศเป็นสำคัญ แต่ขณะเดียวกันก็ระมัดระวังไม่ให้กระทบต่อการขยายตัวของภาคเศรษฐกิจสำคัญ
- ใช้มาตรการการเงินเพื่อส่งเสริมภาคเศรษฐกิจที่สำคัญ
- ปรับปรุงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศให้เหมาะสมกับสถานการณ์เศรษฐกิจและการเคลื่อนไหวของอัตราแลกเปลี่ยนสกุลสำคัญต่างๆ

หรือมาตรการในปี 2538 เริ่มใช้นโยบายดอกเบี้ยสูงเพื่อชะลอความร้อนแรงของเศรษฐกิจ และลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย โดยหวังว่าหากเศรษฐกิจชะลอตัวลง การนำเข้าจะลดลงตามไปด้วย และส่งผลให้การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดลดลงตามไปด้วย

เมื่อปัญหาคารขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเริ่มรุนแรงขึ้นในช่วงปี 2538 และ 2539 ในระดับ

8% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ซึ่งเป็นปัญหาด้านเสถียรภาพเศรษฐกิจรัฐบาลจึงได้ดำเนินมาตรการการคลังโดยผ่านมาตรการส่งเสริมการออมและชะลอการบริโภค การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและการลดการใช้จ่ายของภาครัฐดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. มาตรการส่งเสริมการออมและชะลอการบริโภค

1.1 มาตรการส่งเสริมการออม

- สนับสนุนให้จัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพภาคเอกชน โดยอนุญาตให้เอกชนที่จัดสรรเงินสำรองไว้เพื่อใช้จ่ายในกรณีถูกจ้างออกจากงาน และไม่ได้จดทะเบียนตาม พ.ร.บ.กองทุนสำรองเลี้ยงชีพเข้ามาจดทะเบียนตามพ.ร.บ.กองทุนสำรองเลี้ยงชีพภายใน 1 ปี และอนุญาตให้นำเงินดังกล่าวมาคำนวณเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีได้ด้วย

- กำหนดให้รัฐวิสาหกิจที่ยังไม่ได้จัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพจะต้องจัดตั้งให้มีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ

- ส่งเสริมการออมผูกพันระยะยาว โดยยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับดอกเบี้ยที่ฝากประจำติดต่อกัน 24 เดือน โดยฝากไม่เกินเดือนละ 25,000 บาท/เดือน ซึ่งรวมวงเงินทั้งสิ้นไม่เกิน 600,000 บาท มีผลบังคับใช้ 25 กันยายน 2539

- กำหนดให้บริษัทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน สถาบันการเงิน บริษัทประกันภัย บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ และบริษัทที่ได้รับสัมปทานจากรัฐต้องจัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 3 ปีนับจากที่คณะรัฐมนตรีมีมติ(มติ ครม.29 ตุลาคม 2539)

1.2 มาตรการชะลอการบริโภค

- เพิ่มอัตราภาษีแสดมปียาสูบจากร้อยละ 62 เป็นร้อยละ 68 (บังคับใช้ 11 มกราคม 2539)

- เพิ่มภาษีสินค้าฟุ่มเฟือยได้แก่ภาษีสรรพสามิต เรือยอร์ช ไวน์และแชมเปญ พรหมและวิกส์ จากร้อยละ 5, 20, 0 และ 24 เป็น 50, 40, 20, และ 28 ตามลำดับ

- กำหนดค่าใช้จ่ายในส่วนของรถยนต์นั่งไม่เกิน 10 คน ในส่วนเฉพาะที่เกิน 1 ล้านบาทและค่าเช่ารถยนต์เฉพาะส่วนที่เกิน 36,000 บาท/เดือนไม่ให้นำมาคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

2. มาตรการส่งเสริมการส่งออกและความสามารถในการแข่งขัน

2.1 มาตรการส่งเสริมพาณิชย์นาวี

- ลดภาษีเงินได้ที่เป็นค่าเช่าเรือเดินทะเลที่ให้บริการขนส่งระหว่างประเทศให้กับผู้รับในต่างประเทศ จากร้อยละ 15 เหลือร้อยละ 1 เป็นระยะเวลา 5 ปี (บังคับใช้ 25 กันยายน 2539)

- ลดอัตราภาษีหัก ณ ที่จ่ายสำหรับเงินได้ค่าเช่าเรือเดินทะเลที่ใช้ในการขนส่งระหว่างประเทศที่จ่ายให้กับผู้รับในประเทศจากร้อยละ 5 หรือร้อยละ 1
- ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับเงินได้จากการขายเรือเดินทะเลที่ใช้ขนส่งระหว่างประเทศเพื่อนำไปซื้อเรือใหม่
- ลดอากรขาเข้าเรือที่มีขนาดเกินกว่า 1000 ตันกรอสจากร้อยละ 1 เหลือ 0
- ยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับเงินได้ที่คนประจำเรือได้รับจากการปฏิบัติงานทางเรือเดินทะเลไทยที่ใช้ในการขนส่งระหว่างประเทศ

2.2 มาตรการลดอากรขาเข้าวัตถุดิบเพื่อส่งเสริมการแข่งขัน

รัฐบาลได้ดำเนินการลดอากรขาเข้าวัตถุดิบเพื่อลดต้นทุนการผลิตและเสริมสร้างการแข่งขันในการส่งออก โดยส่วนใหญ่เป็นเคมีภัณฑ์ที่ใช้ในการผลิตสินค้าสำเร็จรูป

จากมาตรการแก้ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดที่กล่าวมาข้างต้น เป็นมาตรการเล็กน้อยๆที่ไม่ได้แก้ปัญหาโครงสร้างรากฐานว่าทำไมโครงสร้างการค้าของไทยอยู่ในฐานะเสียเปรียบ และโครงสร้างการลงทุนที่ดำเนินมา เป็นโครงสร้างการลงทุนที่สร้างความสามารถในการแข่งขันได้จริงหรือไม่ แต่เป็นมาตรการที่มาแก้ตรงปลายเหตุมากกว่าแก้ปัญหาโครงสร้างพื้นฐานทำให้การแก้ปัญหาไม่ได้ผล

บทที่ 3

การตรวจสอบเอกสารการศึกษาและวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการตรวจสอบเอกสารการศึกษาและวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ที่จะนำเสนอในบทนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ส่วนแรกเป็นการตรวจสอบเอกสารการศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่สองเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และส่วนที่สามเป็นความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับดุลการชำระเงินซึ่งรวมถึงดุลบัญชีเดินสะพัด การนำเสนอจะเป็นไปตามลำดับดังกล่าว

1. การตรวจสอบเอกสารการศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. กองทุนการเงินระหว่างประเทศ(2537) ได้วิเคราะห์แนวโน้มของดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยว่าจะไปในทิศทางใด จากข้อมูลดุลการค้าและดุลบริการที่มีอยู่ จากการวิเคราะห์ดังกล่าวได้มีการสรุปเอาไว้ว่า การขยายตัวทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับช่องว่างระหว่างการออมและการลงทุน ส่วนต่างของการออมกับการลงทุนจะมากหรือน้อยจะผันแปรไปตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจเช่นเดียวกับที่ดุลบัญชีเดินสะพัดที่มีแนวโน้มขาดดุลมากขึ้น ตามการเติบโตของเศรษฐกิจที่มากขึ้น การขาดดุลคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (gross domestic product : GDP) ในช่วงพ.ศ.2525-2529 เพิ่มเป็นร้อยละ 4.6 และ 5.8 ระหว่างพ.ศ.2530-2534 และ 2535-2537

และจากการวิเคราะห์ดุลบัญชีเดินสะพัดเบื้องต้น ตัวเลขดุลการค้าและดุลบริการและดุลบัญชีเดินสะพัดมีแนวโน้มขาดดุลมากขึ้นเพราะดุลการค้ายังมีแนวโน้มขาดดุลต่อไป ขณะที่ดุลบริการมีแนวโน้มเกินดุลลดลง ทั้งนี้ดุลรายได้มีแนวโน้มขาดดุลเพิ่มขึ้นในระยะสั้น แต่ในระยะกลาง-ยาวดุลการค้ามีแนวโน้มดีขึ้นเนื่องจากการส่งออกมีการปรับตัวและขยายตัวอย่างรวดเร็ว รวมทั้งมีการปรับมาตรการส่งเสริมดุลบริการเพื่อปรับทิศทางให้ดีขึ้น

อย่างไรก็ตาม กองทุนการเงินระหว่างประเทศให้ความเห็นว่า แม้แนวโน้มดุลบัญชีเดินสะพัดจะขาดดุลมากขึ้นก็ถือเป็นภาวะการณปกติของระดับการพัฒนาแต่ก็ควรที่จะกำกับดูแลโดยควรมีมาตรการส่งเสริมให้ดุลบริการเพิ่มขึ้นแต่ต้องไม่ขัดกับหลักการของ GATTs

2. สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง(2534) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจไทย ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 จนถึงฉบับที่ 6 (2504-2534)

ว่า ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งด้านโครงสร้างและในแง่สภาพแวดล้อมรอบๆตัว ซึ่ง 30 ปีที่ผ่านมาเศรษฐกิจของไทยขยายตัวประมาณ 9.3 เท่า โดยมีช่วงที่การขยายตัวตกต่ำในปี 2515, 2517, 2518, 2523, 2525 และ 2528 ในช่วงปีดังกล่าวได้มีการดำเนินนโยบายการเงินอย่างระมัดระวังไม่ให้เกิดสภาพเศรษฐกิจมีปัญหา แม้สินเชื่อจะอยู่ในระดับปกติแต่การขาดแคลนเงินออมภายในประเทศอยู่ในระดับสูง(สูงกว่า 4% ของ GDP) ด้านดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลมากดุลการชำระเงินจะเกินดุลบ้างในบางปี และในบางช่วงที่ขาดดุลบัญชีเดินสะพัดมาก ดุลการชำระเงินก็ขาดดุลมากด้วย อย่างในปี 2512, 2513, 2518, 2522, 2523, 2525, 2526 ซึ่งนอกจากนี้แล้วดุลการชำระเงินเกินดุลทำให้เงินทุนสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นและอยู่ในระดับสูงโดยเฉพาะปี 2504-2518 ไม่เคยต่ำกว่า 6 เดือนของการนำเข้า

ในรายงานนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า การขยายตัวทางเศรษฐกิจในอัตราที่สูงการขาดดุลการคลังที่รุนแรงหรือผลกระทบที่รุนแรงจากภายนอกเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดรุนแรงในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา อาทิ ในช่วงปี 2511-2514, 2518, 2522-2524, 2526-2527, และ 2533-2534 ในภาวะดังกล่าวระบบการเงินปรับตัวโดยนำเงินทุนจากต่างประเทศเข้ามาใช้และได้ปรับให้เศรษฐกิจชะลอตัวลง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในช่วงที่ขาดดุลบัญชีเดินสะพัดรุนแรงจะใช้มาตรการทางการเงินต่างๆ อาทิ กรณีที่นำเข้าเงินทุนจากต่างประเทศในช่วงปี 2511-2513 เพิ่มขึ้นจากช่วงก่อนถึง 30% และปี 2520-2524 เพิ่มจากช่วงก่อนประมาณ 300% และในปี 2527 เพิ่มขึ้นเกือบ 100% ทั้งในรูปเงินกู้ระยะสั้นและเงินกู้ระยะยาวส่วนทุนสำรองระหว่างประเทศลดลงในช่วง 2523-2524 และ 2526-2527 ที่นำไปสู่การลดค่าเงินบาทซึ่งจะเห็นได้ว่าการบริหารเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดการเสียสมดุลในเสถียรภาพได้ส่งผลกระทบต่อระบบการเงินที่นำไปสู่การลดค่าเงินบาท เนื่องจากไม่สามารถที่จะยับยั้งความเสียหายด้วยมาตรการอื่นๆ ได้

และได้สรุปว่า แม้ไทยจะขาดดุลบัญชีเดินสะพัดมาเกือบตลอด แต่ดุลการชำระเงินเกินดุลได้จาก 20 ปีใน 30 ปีที่ผ่านมา แสดงถึงความมั่นใจในระบบเศรษฐกิจและการเงินของประเทศและความสามารถในการรักษาความต่อเนื่องในการพัฒนาประเทศ

3. บริษัทศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด (2539: มาตรการการเงินเพื่อควบคุมภาวะเงินเฟ้อและแก้ไขปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด (ตั้งแต่ปี 2537-19 เมษายน 2539) ได้ตั้งข้อสังเกตการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเอาไว้หลายประเด็นคือ

(1) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศลดลงจริงหรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการเคลื่อนย้ายเงินลงทุนและการลงบัญชี จากผลของการตั้งธุรกิจวิเทศธนกิจในปี 2536 ประเด็นที่ให้ความสนใจก็เพราะเห็นว่าเศรษฐกิจไทยทำการชดเชยการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดโดยอาศัยเงินทุนเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศ ขณะที่เงินทุนเคลื่อนย้ายแต่ละประเภทมีระยะเวลา (terms) ที่แตกต่างกัน และนำไปสู่การขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศที่แท้จริง

ไม่เท่ากันโดยเห็นว่าการลงทุนโดยตรงจะก่อประโยชน์ให้กับประเทศมากกว่าเม็ดเงินที่เคลื่อนย้ายเข้ามาเพื่อซื้อขายหลักทรัพย์ ซึ่งสัดส่วนการลงทุนโดยตรงคิดเป็นร้อยละ 24.8 ของบัญชีเคลื่อนย้ายรวมในปี 2533 ลดลงเหลือร้อยละ 1.03 ในปี 2537

(2) แม้จะมีการอธิบายว่าการขาดดุลการค้า เป็นผลจากการนำเข้าสินค้าประเภททุนเพื่อใช้ในการผลิตในภาคอุตสาหกรรม แต่โครงสร้างการนำเข้าที่ปรากฏสินค้าบริโภคได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8.48 ในปี 2533 เป็นร้อยละ 10.57 ในปี 2537 และเท่ากับร้อยละ 11.04 ในเดือนกรกฎาคมปี 2538 ซึ่งเพิ่มขึ้น 2 เท่าในช่วงปี 2533-2537 ขณะเดียวกันการนำเข้ารถยนต์ส่วนบุคคลไม่ได้ถูกจัดอยู่ในหมวดสินค้าบริโภค ตัวเลขการนำเข้าได้เพิ่มขึ้นกว่า 4 เท่าในช่วงปี 2533-2537 คิดเป็นร้อยละ 1.13 ในปี 2533 เป็นร้อยละ 2.83 ในปี 2537 แม้ว่าการเพิ่มขึ้นของสินค้าทุนจากร้อยละ 38.8 ในปี 2533 เป็นร้อยละ 44.8 ในปี 2537 ก็ตาม โดยเฉลี่ยจากปี 2533-2537 เพิ่มขึ้น 1.87 เท่า ซึ่งน้อยกว่าการเพิ่มขึ้นสินค้าอุปโภคบริโภค และรถยนต์

(3) ศูนย์วิจัยกสิกรไทยไม่เห็นด้วยต่อนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทย ที่จะใช้นโยบายการเงินอย่างเข้มงวดต่อไป ในการแก้ไขการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในปี 2539 โดยชี้ว่าอัตราดอกเบี้ยในระบบการเงินโลกมีการปรับตัวลดลงทั้งในยุโรปและสหรัฐ หากมีการใช้มาตรการทางการเงินที่เข้มงวดเพื่อหวังผลให้เศรษฐกิจชะลอการใช้จ่ายลงนั้น อาจจะไม่ได้อะไร เพราะเงินทุนไหลเข้าจากผลต่างของอัตราดอกเบี้ยระหว่างประเทศ และความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่อยู่ในระดับต่ำ และการใช้นโยบายการเงินที่เข้มงวดจะกระทบต่อนักลงทุนรายย่อยและสถาบันการเงินในประเทศเท่านั้น ซึ่งอาจจะสร้างการบิดเบือนต่อกิจกรรมภายในระบบเศรษฐกิจได้ตั้งนั้นทางการควรนำมาตรการทางการคลังมาใช้ในการแก้ปัญหา อาทิ มาตรการภาษีที่สามารถที่จะนำมาใช้อย่างเฉพาะเจาะจงต่อรายสินค้าที่เป็นเป้าหมายได้ง่ายกว่ามาตรการทางการเงิน ซึ่งกระทบต่อวงกว้างกว่า

(4) การนำเข้าสินค้าประเภททุนที่สูงอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงการขาดแคลนเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าและในระบบการค้าเสรีการแข่งขันสูง ผู้ผลิตจำเป็นที่จะต้องอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ก็คาดว่า การนำเข้าสินค้าประเภททุน จะขยายตัวตามการขยายตัวของการลงทุนและการผลิตในภาคอุตสาหกรรม ดังนั้นในแผนการพัฒนาอุตสาหกรรมควรสนับสนุนในเรื่องการวิจัยและพัฒนาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

4. บริษัทศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด: การค้าต่างตอบแทน (counter trade): หนทางแก้ไขการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด (11 เมษายน 2539) ได้ระบุว่าปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดร้อยละ 8.1 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเป็นระดับที่ค่อนข้างสูง โดยชี้ว่าการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดนั้นเป็นอาการอย่างหนึ่งทางเศรษฐกิจที่แสดงให้เห็นว่าประเทศเริ่มมีช่องว่างระหว่างการออมกับการลงทุนห่างกันมากขึ้น และสาเหตุที่ทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยขาดดุลสาเหตุใหญ่

มาจากการขาดดุลการค้า ทำให้ไทยต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศ ซึ่งมาตรการแก้ปัญหาการค้าดุลการค้าได้ดำเนินมาตลอดทุกรัฐบาลและในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้นำวิธีการค้าแบบแลกเปลี่ยนหรือการค้าต่างตอบแทน (counter trade) มาใช้ในการแก้ปัญหาซึ่งมาในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย (ปี 2538) ได้นำมาตรการการค้าต่างตอบแทนมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการค้าดุลการค้าด้วยโดยรายงานดังกล่าวเห็นว่าการค้าต่างตอบแทนหรือการค้าแบบแลกเปลี่ยนนั้นเป็นวิธีทำการค้าที่ถือได้ว่าเป็นประโยชน์และเหมาะสมกับประเทศไทยที่กำลังประสบกับปัญหาการค้าดุลการค้าในสัดส่วนสูง ซึ่งน่าจะเป็นหนทางหนึ่งในการช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศไทยได้

5. รังสรรค์ ณะพรพันธุ์ (2539) ได้กล่าวว่าก่อนปี 2531 ปัญหาการค้าดุลบัญชีเดินสะพัดมาการใช้จ่ายเกินตัวในภาครัฐบาลเป็นสำคัญเงินออมในภาครัฐไม่เพียงพอในการใช้จ่ายในการลงทุนแต่รัฐบาลก็มีนโยบายรัดเข็มขัดจนฐานะการคลังดีขึ้นมีฐานะเกินดุล ตั้งแต่ปี 2531 เป็นต้นมา แต่การค้าดุลบัญชีเดินสะพัดก็ยังขาดดุลอยู่ ทั้งนี้เนื่องจากภาคเอกชนกลายเป็นภาคที่ขาดดุล ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากภาคเอกชนที่มีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จะเห็นได้ว่าการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเป็นผลมาจากการใช้จ่ายเกินตัวของภาครัฐและ/หรือเอกชน การขาดดุลดังกล่าวจะปรากฏในรูปส่วนต่างระหว่างการลงทุนกับการออม (investment-saving gap) ดังนั้นมาตรการการเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยนำมาใช้ไม่ว่าจะเป็นมาตรการส่งเสริมการออมในภาคครัวเรือน การใช้มาตรการดอกเบี้ยสูงเพื่อชะลอการลงทุน หรือความกังวลต่อพฤติกรรมการบริโภคด้วยมาตรการการลดทอนคือการจำกัดสินเชื่อรถยนต์ การจำกัดการออกบัตรเครดิต

ขณะเดียวกันถ้าดูยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่ปี 2504 เป็นต้นมาเน้นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจด้วยการบริโภคของประชาชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ และการบริโภคนิยมยิ่งเสื่อมทรามมากขึ้นเมื่อเศรษฐกิจฟองสบู่หลังปี 2529 โดยเฉพาะตลาดหลักทรัพย์ที่หาเงินได้ง่าย ก็ใช้จ่ายไปง่ายขณะที่รัฐบาลแต่ละชุดไม่เคยคิดจะชะลอเศรษฐกิจฟองสบู่ ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่าหากยังปล่อยให้ลัทธิบริโภคนิยม (Consumerism) เติบโตต่อไป การแก้ปัญหาการค้าดุลบัญชีเดินสะพัดก็ไม่สามารถแก้ไขได้

6. ประสิทธิ์ เอกบุตร (2539) ได้เขียนถึงแนวทางแก้ปัญหาดุลบัญชีเดินสะพัด ว่าเห็นด้วยกับอาจารย์รังสรรค์ ณะพรพันธุ์ที่ว่าปัญหาการค้าดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยเกิดจากลัทธิบริโภคนิยม มีการใช้จ่ายมากเกินไปนิสัยการออมค่อยๆ หายไป ดังนั้นยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของไทยกว่า 30 ปีที่ผ่านมา จึงใช้วิธีการยืมเงินออมจากต่างประเทศมาสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้เสนอแนะการแก้ปัญหาว่าการใช้นโยบายการเงินเพียงอย่างเดียวคงไม่ได้ จำเป็นต้องให้หลายๆวิธีเพื่อให้เศรษฐกิจไทยสามารถพึ่งตนเองได้ทั้งในแง่เงินออมต้องมีมากพอ ในการลงทุนต้องขายให้มาก ซื้อให้น้อย ที่สำคัญคือในบางครั้งจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายเศรษฐกิจ

ระหว่างประเทศ (international economic law) มาช่วยด้วย เพื่อจำกัดการนำเข้าในสินค้าและบริการบางประเภทก็ต้องทำเพราะการกระทำเช่นนี้ไม่ใช่การกีดกันทางการค้า (protectionism) แต่ถือเป็นข้อยกเว้นของการค้าเสรีที่ทุกๆ ประเทศสามารถนำมาตรากฎ ดังกล่าวมาใช้ได้ภายใต้กรอบกฎหมายของแอกต์และองค์การการค้าโลก

7. ธนาคารแห่งประเทศไทย (2539) ได้สรุปการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยในปี 2538 ว่าการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในปี 2538 ที่เพิ่มขึ้นสูงเป็นเพียงปัจจัยชั่วคราวเท่านั้น จากการนำเข้าสินค้าพิเศษของทางการและค่าเงินเยนที่เพิ่มสูงขึ้นทำให้มูลค่าการนำเข้าสูงตามไปด้วย แต่การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในระดับสูงในปีนี้ ก็เป็นสัญญาณเตือนให้การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมีความระมัดระวังมากขึ้นในระยะต่อไปในระยะปานกลางการดำเนินนโยบายหลักคือการจัดการให้กำลังการผลิตสมดุลกับการความต้องการใช้การจ่ายและรัฐบาลจะต้องส่งเสริมการออมในประเทศให้เพียงพอกับความต้องการลงทุนโดยเฉพาะการส่งเสริมภาคเอกชนให้มีการออมมากขึ้นพยายามรักษาการเกินดุลการคลังไว้ต่อไปรวมทั้งการจัดสรรเงินทุนให้เกิดประโยชน์กับเศรษฐกิจอย่างแท้จริง

8. เอกสารกองทุนการเงินระหว่างประเทศ : current account deficits, external libilites and economic policy โดย John Pitchford 1992 เอกสารดังกล่าวมีความเห็นว่าการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและการเป็นหนี้ของประเทศต่างๆ เป็นเรื่องที่ทางการเข้ามามีส่วนในการควบคุมมากขึ้นแค่นั้น โดยเฉพาะเรื่องการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเป็นเรื่องที่ขาดดุลต่อเนื่องในระยะกลางและระยะยาวได้นานแค่ไหนที่รัฐบาลไม่เข้ามาแทรกแซง

การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเป็นเรื่องการใช้จ่ายเกินตัวและทำให้เพิ่มพูนหนี้สิน กรณีนี้จะต้องจัดการอย่างไรหรือไม่ต้องดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามถ้าดูการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างเดียวในการกำหนดเป้าหมายก็เป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องนัก แต่ควรดูให้ลึกในเรื่องพื้นฐานเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ มากกว่าเพราะเหตุใดจึงมีการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด มาจากภาคเอกชนที่ใช้จ่ายเกินตัวหรือรัฐบาลใช้จ่ายเกินตัว หรือมีอะไรมาบิดเบือนในการขาดดุลดังกล่าว

ในภาครัฐ ถ้าขาดดุลจะต้องดูว่าเอาเงินไปใช้ให้เป็นประโยชน์มากน้อยแค่ไหน ถ้าเอาไปใช้ให้เป็นประโยชน์ก็ไม่ใช่ปัญหาเพราะเป็นการทำให้เศรษฐกิจขยายตัว สามารถให้หนี้คืนได้หรือถ้านำเงินดังกล่าวไปใช้แล้วไม่ได้ทำให้รัฐบาลขาดดุลมากจนเกินไปก็น่าจะทำได้ ส่วนภาคเอกชนก็เช่นเดียวกัน เนื่องจากการตัดสินใจเลือกลงทุนเป็นเรื่องภาคเอกชนที่จะประเมินความเสี่ยงกันเองระหว่างสถาบันการเงินกับลูกค้า เพราะฉะนั้นการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดไม่ใช่เป็นสิ่งที่ไม่ดีถ้าเป็นการขาดดุลตามกลไกตลาดเพราะประเทศที่ขาดดุลมีช่องทางและโอกาสในการลงทุนและได้ผลตอบแทนที่ดีกว่า อาทิ ลงทุนในประเทศที่ด้อยพัฒนาที่มีทรัพยากรจำนวนมากจะสร้างผลตอบแทนที่ดีกว่า และการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเป็นการทำให้เกิดการทำเทียมกันของอัตราผล

ตอบแทนของการลงทุน

ส่วนขนาดของหนี้ที่ไหลเข้ามาจนทำให้ประเทศมีหนี้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แต่จะใช้อะไรมาช้ วัดว่าควรก่อหนี้มากน้อยแค่ไหน อย่างหนี้ของภาครัฐบาลจะมากไปหรือน้อยไปใช้อะไรวัด ซึ่งการขาดดุลเป็นการวัดความสามารถของรัฐบาลในการรับภาระหนี้ ขณะที่ภาคเอกชนจะรับภาระหนี้ได้มากน้อยแค่ไหน ในเอกสารนี้จะมองในเชิงกลไกตลาดคือเจ้าหนี้และลูกหนี้จะต้องดูแลกันเองแต่ทั้งนี้จะต้องมีเครื่องมือในการวัด เช่น สัดส่วนหนี้ต่างประเทศ/จีดีพี, ภาระดอกเบี้ยเงินต้น/ต่อรายได้จากการส่งออก เป็นต้น

นอกจากนี้ความเสี่ยงของประเทศในการใช้นี้คืนเกิดขึ้นได้ ถ้ามีความอ่อนแอเกิดขึ้นในประเทศ โดยสถาบันการเงินมีฐานะไม่ดี, ความเสี่ยงของการลดค่าเงินของประเทศกรณีที่กู้ยืมเงินเข้ามามากๆ และเศรษฐกิจตกต่ำลงไปอย่างไม่คาดฝัน หากมีหนี้ต่างประเทศสูงก็ทำให้เจ้าหนี้ตกใจได้

ดังนั้นจะต้องดูว่า 1) การขาดดุลมีสาเหตุหลักๆ มาจากอะไร 2) มีการใช้นโยบายบิดเบือนโดยฝ่ายไหนหรือไม่ 3) ขนาดของหนี้สินของประเทศ ซึ่งเอกสารนี้ได้สรุปว่าความสมดุลภายในซึ่งได้แก่ การลงทุนและการออมจะต้องสมดุลกัน เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดมีความสมดุล แต่อย่างไรก็ตามการใช้นโยบายมหภาคในการกำหนดเป้าหมายของดุลบัญชีเดินสะพัดไม่ใช่นโยบายที่ดี ควรที่จะศึกษาในแง่ของภาคการผลิตที่แท้จริง (microeconomic action) เพราะจะทำให้แก้ไขปัญหามาได้ตรงจุดมากกว่า

9. The Economist (1995): schools brief : In defence of deficits ในบทความดังกล่าวได้กล่าวถึงการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดน่าจะเป็นเรื่องที่ดี ถ้าหากว่าเป็นสิ่งก่อให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจมากกว่าที่จะเกินดุลบัญชีเดินสะพัด แต่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ และการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอาจจะมาจากการเปิดเสรีทางด้านการเงินก็เป็นได้

10. ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ (2522) ศึกษาเรื่องแนวทางคัดเลือกโครงการลงทุนและการปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินของประเทศไทย: บทความนี้ชี้ให้เห็นว่าแนวโน้มการขาดดุลการชำระเงินซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี 2518 ยังเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจที่สำคัญต่อไปในระยะ 2-3 ปีข้างหน้า และเห็นว่าควรจะได้มีการวิเคราะห์และวางแนวนโยบายแก้ไขในเรื่องนี้เอาไว้สาระสำคัญแบ่งออกเป็น (1) แนวโน้มของปัญหาดุลการชำระเงินของประเทศไทย (2) บทบาทของการลงทุนขนาดใหญ่และแนวทางคัดเลือกโครงการ และ (3) แนวทางการปรับปรุงโครงสร้างของภาคอุตสาหกรรมในทางที่จะช่วยแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินของประเทศ

(1) ในส่วนแนวโน้มปัญหาดุลการชำระเงินของประเทศไทยตั้งแต่ปี 2518 ได้ขาดดุลอย่างต่อเนื่องมาทุกปีปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นจากดุลการค้ามีแนวโน้มขาดดุลเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนยากที่จะชดเชยได้ด้วยดุลบริการ บริจาคและเงินทุนนำเข้าอย่างเพียงพอ การขาดดุลการค้าเพิ่ม

ขึ้นทั้งๆที่การส่งออกของไทยได้ขยายตัวในอัตราที่สูงน่าพอใจ แม้การส่งออกมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น มูลค่าสินค้าเข้าก็เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงเช่นเดียวกัน สาเหตุที่สินค้าเข้าขยายตัวมากคือ 1)มูลค่าการนำเข้าน้ำมันดิบและผลิตภัณฑ์น้ำมันเพิ่มขึ้นตั้งแต่เกิดวิกฤติการณ์น้ำมันในปี 2516 2)ขบวนการผลิตและการลงทุนภายในประเทศยังต้องพึ่งสินค้าเข้าอยู่มากและการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าได้เกิดขึ้นอย่างช้าๆ ดังนั้นเมื่อเศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวในอัตราที่สูงอย่างสม่ำเสมอ การนำเข้าสินค้าประเภทวัตถุดิบและทุนก็มากขึ้นตามไปด้วยขณะเดียวกันก็จะมี การนำเข้าสินค้าทุนเพิ่มเติมสำหรับโครงการลงทุนขนาดใหญ่ที่กำลังเริ่มดำเนินการอยู่ ได้แก่ โครงการแก้ไขธรรมชาติ โครงการขยายกำลังผลิตปูนซีเมนต์ และโครงการเยื่อกระดาษ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม บทความนี้ได้ชี้ว่าในระยะยาวจะมีปัจจัยที่สำคัญบางประการที่จะช่วยให้ปัญหาขาดดุลการชำระเงินค่อยๆคลี่คลายในทางที่ดีขึ้นคือ 1)การส่งออกของไทยมีขีดความสามารถที่จะขยายตัวได้ในอัตราที่สูงมากขึ้น ถ้าหากมีนโยบายส่งเสริมการส่งออกอย่างจริงจังและมีการปรับปรุงระบบการส่งออกให้มีประสิทธิภาพดีขึ้นทั้งในส่วนของทางการและภาคเอกชน ก็คาดว่าจะช่วยให้ระดับการขาดดุลการค้าเริ่มลดลงในระยะต่อไป แต่ถ้าหากปล่อยให้แนวโน้มดังกล่าวนี้เป็นไปโดยตัวเอง ก็ไม่มีหลักประกันว่าสินค้าเข้าจะไม่ขยายตัวมากขึ้นไปอีก ตามภาวะการขยายตัวของเศรษฐกิจในประเทศ จนกระทั่งรายได้จากการส่งออกที่เพิ่มอย่างเต็มที่แล้วก็ยังชดเชยได้ไม่เพียงพออยู่นั่นเอง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ทางการจะต้องตั้งเป้าหมายของการดำเนินนโยบายที่จะลดการขาดดุลการค้า โดยการลดระดับการพึ่งพาการนำเข้าของระบบเศรษฐกิจไทยลง ควบคู่ไปกับการเร่งรัดการส่งออกอย่างเต็มที่ 2)โครงการลงทุนขนาดใหญ่ที่กล่าวถึงข้างต้นจะมีผลในด้านการทดแทนการนำเข้าและก่อให้เกิดการส่งออกเพิ่มขึ้น ผลตอบแทนจะเริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2524 ซึ่งจะช่วยลดการขาดดุลการค้าลงไปได้อีก และทำให้ดุลการชำระเงินกลับมาเกินดุลอีกครั้งหนึ่งในระยะต่อไป

ดังนั้นการแก้ไขปัญหาคขาดดุลการชำระเงินของไทยในระยะยาว จะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่สำคัญอย่างน้อย 2 ประการ คือ 1)บทบาทของโครงการลงทุนขนาดใหญ่ในการทดแทนการนำเข้าและก่อให้เกิดการส่งออกเพิ่มขึ้น และ 2)การลดระดับการพึ่งพาการนำเข้าของระบบเศรษฐกิจไทยลง ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับโครงสร้างภาคอุตสาหกรรมของประเทศที่จะกล่าวถึงต่อไป

(2) บทบาทของโครงการลงทุนขนาดใหญ่และแนวทางคัดเลือกโครงการ

โครงการลงทุนการพิจารณาความเหมาะสมของโครงการจะวัดจากจำนวนเงินตราต่างประเทศที่โครงการนั้นได้สร้างขึ้นหรือสงวนไว้เพียงด้านเดียวไม่ได้ เพราะโครงการเหล่านี้ต้องใช้เงินทุนและทรัพยากรอื่นๆของประเทศจำนวนมาก การสร้างหรือสงวนเงินตราต่างประเทศที่เกิดขึ้นอาจจะไม่คุ้มกับทรัพยากรที่ต้องใช้ไป ดังนั้นในการวิเคราะห์และคัดเลือกโครงการจึงจำเป็นต้อง

ต้องใช้วิธีการที่แสดงถึงค่าเสียโอกาส (oppportunity cost) ของทรัพยากรที่มีจำกัดได้อย่างเหมาะสมโดยเสนอแนะให้ใช้วิธีการที่เรียกว่า domestic resource cost approach เป็นแนวทางประกอบการคัดเลือกโครงการลงทุนขนาดใหญ่

นอกจากนี้ การพิจารณาโครงการลงทุนขนาดใหญ่โครงการใดควรได้รับการสนับสนุนจากทางภวการนั้น ควรที่จะคำนึงถึงผลของโครงการเหล่านั้นที่มีต่อเป้าหมายทางเศรษฐกิจของประเทศในด้านอื่นๆด้วยโดยเฉพาะการจ้างงานและการกระจายรายได้ ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับ ดังนั้นทางการควรที่จะได้พิจารณาถึงมาตรการเสริมต่างๆ ที่ควรจะนำมาใช้ประกอบโครงการที่มีอยู่แล้ว เพื่อให้การลงทุนดังกล่าวก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศอย่างเต็มที่และวางหลักเกณฑ์คัดเลือกโครงการลงทุนขนาดใหญ่ ที่ทางการจะให้ความสนับสนุนในอนาคตอย่างเหมาะสม

(3) การปรับปรุงโครงสร้างภาคอุตสาหกรรมของประเทศ ซึ่งการที่จะแก้ปัญหาการขาดดุลการชำระเงินของประเทศ ในระยะยาวจะต้องอาศัยการลดระดับการพึ่งพาการนำเข้าของระบบเศรษฐกิจของไทยลง แต่ถ้าดูโครงสร้างการนำเข้าของไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ในช่วงปี 2502-2504 มีการนำเข้าสินค้าบริโภคร้อยละ 35 ของการนำเข้าทั้งหมด เหลือเพียงร้อยละ 12 ในปี 2521 เป็นผลจากสินค้าบริโภคได้ถูกทดแทนโดยการผลิตสินค้าภายในประเทศ ตามขบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศขณะที่สินค้าประเภทวัตถุดิบและกึ่งวัตถุดิบมีสัดส่วนสูงขึ้น เพราะการขยายตัวของการผลิตสินค้าสำเร็จรูปภายในประเทศ ต้องอาศัยวัตถุดิบจากต่างประเทศอยู่มาก ส่วนสินค้าประเภททุนมีสัดส่วนในระดับร้อยละ 30 ตั้งแต่ปี 2507 เนื่องจากการลงทุนภายในประเทศมีการขยายตัวสูงสม่ำเสมอ และการผลิตสินค้าในประเทศยังเกิดขึ้นน้อย และการนำเข้าน้ำมันมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 21 ตั้งแต่ปี 2517

จากโครงสร้างการนำเข้าดังกล่าว การที่จะลดให้ได้ผลอย่างถาวรต้องมุ่งไปที่สินค้าประเภทวัตถุดิบ ทุน และน้ำมันเป็นสำคัญ ซึ่งการจะลดลงจะต้องมีสินค้าชนิดเดียวกันในประเทศมาทดแทน ดังนั้นการแก้ไขปัญหาก็ต้องอาศัยการปรับปรุงโครงสร้างการผลิตของภาคอุตสาหกรรมของประเทศ เพื่อให้มีการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าอย่างเหมาะสมด้วย

ดังนั้น การแก้ปัญหาของประเทศไทยในเรื่องการขาดดุลการชำระเงินจะต้องดำเนินนโยบายลดการขาดดุลการค้าที่เหมาะสมคือการลดระดับการพึ่งพาการนำเข้าของระบบเศรษฐกิจไทยลงควบคู่ไปกับการเร่งรัดการส่งออกอย่างเต็มที่กล่าวคือไม่มุ่งที่จะทดแทนการนำเข้าแต่อย่างเดียว โดยไม่คำนึงว่าทรัพยากรที่ใช้นั้นสามารถใช้ประโยชน์ได้มากกว่าในกิจการอื่นที่มีผลช่วยลดดุลการค้าได้เช่นเดียวกันตามหลักการแล้วเงินตราต่างประเทศที่หาได้ 1 หน่วยจากการส่งออกย่อมมีค่าเท่ากับเงินตราต่างประเทศที่สงวนได้ 1 หน่วย จากการทดแทนการนำเข้า ทั้งสองวิธีจะช่วยให้ประเทศมีสินค้าที่จำเป็นใช้ได้เหมือนกัน ดังนั้นในการพิจารณาคัดเลือกอุตสาหกรรม

ทดแทนการนำเข้าที่ทางการควรสนับสนุนนั้นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของฐานทรัพยากร ประสิทธิภาพในการผลิต โอกาสที่จะพัฒนาต่อไปเป็นอุตสาหกรรมส่งออก และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความคุ้มค่าของทรัพยากรของประเทศที่จะนำมาใช้ในกิจการเหล่านี้ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนพัฒนาภาคอุตสาหกรรมของประเทศในระยะยาวเป็นอย่างดี

11. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พฤศจิกายน 2536) โครงการศึกษาวิจัยเรื่องโครงสร้างการนำเข้าสินค้าวัตถุดิบและแหล่งนำเข้าที่เหมาะสมโดยสถาบันวิจัยสังคม งานวิจัยดังกล่าว ได้กล่าวถึงเหตุผลและความจำเป็นในการนำเข้าสินค้าวัตถุดิบจากต่างประเทศของไทยว่า ด้วยนโยบายการส่งเสริมอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า เพื่อลดการพึ่งพาและนำเข้าสินค้าสำเร็จรูปจากต่างประเทศ อุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นได้แก่อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์สิ่งทอรถยนต์ จักรยานยนต์ปูนซีเมนต์และเหล็กเส้น เป็นต้น และได้เปลี่ยนนโยบายมาเป็นอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อการส่งออก ในแผนพัฒนาฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519) เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

แต่เนื่องจากการเกิดและพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศไทย ดูเหมือนไม่ได้เกิดขึ้นต่อเนื่องส่งผลให้เกษตรกร ซึ่งเป็นผู้ผลิตและเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีรายได้และมาตรฐานความเป็นอยู่ดีขึ้นตามการพัฒนาการผลิตทางด้านเกษตรกรรม ก่อให้เกิดความต้องการทั้งในสินค้าที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและสินค้าและบริการอื่นๆ ที่จะช่วยยกระดับและมาตรฐานความเป็นอยู่ของตนให้สูงขึ้น จึงผลักดันให้เกิดการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมและบริการต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของประชาชนตามมา จากอุตสาหกรรมเบื้องต้นไปสู่อุตสาหกรรมที่ก้าวหน้ามากขึ้นเรื่อยๆ เหมือนประสบการณ์ในการพัฒนาของประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่อุตสาหกรรมในประเทศไทยเกิดขึ้นและเติบโตขึ้นมาบนพื้นฐานที่การผลิตในภาคเกษตรก็ยังไม่ก้าวหน้าและทันสมัย และยังมีปัญหาอยู่มากมาย ส่วนอุตสาหกรรมเกิดบนพื้นฐานของการขาดแคลนทุนเทคโนโลยี ความสามารถในการบริหารการผลิตทางด้านอุตสาหกรรม และความเชี่ยวชาญในเรื่องการตลาดระหว่างประเทศ สิ่งประเทศไทยมีก็เพียงแต่ทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานราคาถูก

สภาพการณ์เหล่านี้เป็นปัจจัยและสาเหตุสำคัญ ที่ทำให้ประเทศไทยต้อนรับการลงทุนจากต่างประเทศโดยเชื่อว่าการลงทุนจากต่างประเทศจะก่อให้เกิดผลดีต่างๆต่อคนไทย อาทิ 1) มีการไหลเข้าของเงินทุนจากต่างประเทศ 2) คนไทยจะได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยี 3) ทำให้มีการจ้างงานซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหการว่างงานในประเทศ 4) รัฐจะมีรายได้จากภาษีเพิ่มขึ้น และ 5) ประเทศมีรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศจากการส่งออกสินค้าและอุตสาหกรรมที่ส่งเสริม และสนับสนุนให้ชาวต่างประเทศเข้ามาทำการผลิตและส่งออก อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมต่างๆที่เกิดขึ้น การผลิตต้องอาศัยการนำเข้าไม่น้อยกว่า 73% ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมด และนับวันจะมีปริมาณและมูลค่าของการนำเข้าสูงขึ้นเรื่อยๆ

และไทยให้ความสำคัญกับภาคการส่งออกและนำเข้า หรือภาคการค้าระหว่างประเทศในการบริหาร และดำเนินเศรษฐกิจของประเทศและถือเป็นนโยบายและมาตรการสำคัญประการหนึ่งที่ใช้เร่งรัดและดำรงรักษาอัตราการเติบโตและการพัฒนาเศรษฐกิจที่สูงของประเทศให้ต่อเนื่องต่อไป

การส่งออกของไทยมีปริมาณและมูลค่าสูงขึ้นเรื่อยๆ ปัจจุบันมีมูลค่าเป็นล้านล้านบาท โดยมีสัดส่วนสินค้าเกษตร ตัวเลข ณ สิ้นปี 2535 ร้อยละ 20.35 สินค้าอุตสาหกรรมร้อยละ 71.12 สินค้าอื่นๆ ร้อยละ 7.73 และสินค้าแร่และเชื้อเพลิงร้อยละ 0.77

การนำเข้าของไทยจะสอดคล้องกับการส่งออก มีปริมาณและมูลค่าสูงขึ้นเรื่อยๆเป็นล้านล้านบาทในปัจจุบันประเภทสินค้านำเข้า ณ ปี 2535 สินค้าเชื้อเพลิงร้อยละ 8.3 สินค้าทุนร้อยละ 40.9 สินค้าวัตถุดิบร้อยละ 32.1 สินค้าอุปโภคบริโภคร้อยละ 10.5 สินค้ายานพาหนะร้อยละ 5.7 อื่นๆร้อยละ 2.5

ดังนั้น จากความพยายามของรัฐบาลไทยในยุคปัจจุบันที่จะทำให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมมากขึ้น และทำให้มูลค่าการส่งออกของไทยเพิ่มมากขึ้นไปอีก โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมทุกประเภท เป็นทั้งผลและเหตุทำให้ไทยต้องมีการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศทั้งที่เป็นสินค้าน้ำมันเชื้อเพลิง สินค้าทุน สินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปและอื่นๆ เป็นมูลค่าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีมูลค่าส่งออกน้อยกว่ามูลค่าการนำเข้าประเทศไทยจึงขาดดุลการค้าติดต่อกันมานาน

12. จากเอกสารรายงานการศึกษาเรื่อง experiences with current account deficits among asian economies:Lessons for Australia:Susan collins โดยเอกสารฉบับนี้ได้พยายามแสดงภาพให้เห็นถึงความขัดแย้งของออสเตรเลีย ในเรื่องการขาดดุลกับต่างประเทศ โดยนำประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศอื่นแถบเอเชียแปซิฟิกมาเปรียบเทียบ ซึ่งมีสาระดังต่อไปนี้ ประเทศออสเตรเลียประสบปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดมาโดยตลอดตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ.1960-1980 ตัวเลขการขาดดุลเฉลี่ยราว 2.4% ของจีดีพี มีเพียง 3 ปีเท่านั้นที่ตัวเลขการขาดดุลสูงขึ้นไปถึง 4% ของจีดีพี แต่การขาดดุลส่วนใหญ่จะได้รับการชดเชยจากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ปีค.ศ.1980 เป็นต้นมา การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดกลับเพิ่มขึ้นอย่างมาก เฉลี่ย 4.6% ของจีดีพี ในระหว่างปีค.ศ.1982-1992 โดยในช่วงนี้มีถึง 8 ปี ที่การขาดดุลสูงเกินกว่า 4% ยิ่งไปกว่านั้น ภาวะการเงินของประเทศมีการเปลี่ยนแปลงจากทุนไปเป็นหนี้สิน และหนี้สินต่างประเทศเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากไม่ถึง 8 พันล้านเหรียญออสเตรเลีย (ราว 6% ของจีดีพี) ในช่วงต้นทศวรรษ เป็น 168.8 พันล้านเหรียญออสเตรเลีย (41.6% ของจีดีพี) ในปี ค.ศ.1993

การขาดดุลภายนอกเริ่มปรากฏให้เห็นชัดตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1980 เริ่มก่อให้เกิดการโต้แย้งรุนแรงขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ 1980 โดยฝ่ายหนึ่งมองว่าการขาดดุลภายนอกเป็นปัญหา

อย่างหนึ่งและเสนอให้กำหนดนโยบายได้ตอบบางอย่าง โดยเฉพาะนโยบายการรัดเข็มขัดทางการเงิน ขณะที่อีกฝ่ายมีความเห็นว่าการขาดดุลกับต่างประเทศเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการตัดสินใจด้านการลงทุนและการออมเงินที่เหมาะสมของประชากรในประเทศ ดังนั้นการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจมหภาคขึ้นมาแทรกแซงจึงเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม ส่วนฝ่ายที่เป็นกลางก็มองว่าหากมองไปยังอนาคตระยะใกล้กิจกรรมทางเศรษฐกิจของออสเตรเลียจะฟื้นตัวขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่การเติบโตของการลงทุนภาคเอกชนอาจทำให้การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเพิ่มขึ้นอีก และคงจะก่อให้เกิดการโต้แย้งอีกครั้งว่าการขาดดุลเป็นสิ่งที่เลว และควรจะทำอย่างไรดีกับภาวะการขาดดุลที่เกิดขึ้น

ส่วนประเทศในเอเชียแปซิฟิก มีหลายประเทศที่มีภาวะการขาดดุลอย่างมหาศาลและต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน บางประเทศไม่เห็นว่าขาดดุลเป็นปัญหาและในกรณีที่ปัญหาเกิดขึ้นจริงเช่นเกาหลีใต้และอินโดนีเซีย ขณะที่บางประเทศเช่น ญี่ปุ่นในทศวรรษ 1960 ก็พยายามกำหนดนโยบายเศรษฐกิจมหภาคเพื่อหลีกเลี่ยงการขาดดุลในปริมาณมากและต่อเนื่อง

โดยการวิเคราะห์จะอ้างถึงดัชนีทางเศรษฐกิจที่สำคัญหลายประเทศ ตามที่แสดงไว้ในตาราง 4-6 ตารางที่ 4 เป็นข้อมูลขนาดของประเทศ รายได้ต่อหัว อัตราการเจริญเติบโต เงินออม และการลงทุนเปรียบเทียบกับจีดีพี ตารางที่ 5 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับดุลบัญชีเดินสะพัดเปรียบเทียบกับจีดีพีใน 3 ช่วงเวลาคือปี 1976-80, 1981-1986, 1986-1992 ส่วนตารางที่ 6 เป็นดัชนีสำคัญที่บ่งชี้ถึงภาระหนี้ต่างประเทศ

ตารางที่ 4 ตัวชี้ทางเศรษฐกิจของภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก

ประเทศ	ประชากร (ล้านคน)	รายได้ต่อหัว (US=100)	อัตราการเติบโต (1980-91)	อัตราการลงทุน ต่อจีดีพี	อัตราการออม ต่อจีดีพี
<u>ประเทศพัฒนา</u>					
ออสเตรเลีย	17.3	75.4	3.1	18.9	16.0
ญี่ปุ่น	123.9	87.6	4.2	32.2	34.7
นิวซีแลนด์	3.4	63.1	1.5	17.6	16.0
<u>4 เลือเอเชีย</u>					
ฮ่องกง	5.8	83.7	6.9	28.7	31.8
เกาหลีใต้	43.3	37.6	9.6	39.1	35.8
สิงคโปร์	2.8	71.2	6.6	37.4	48.3
ไต้หวัน	20.6	-	11.0	22.2	29.5
<u>ประเทศอุตสาหกรรมใหม่</u>					
อินโดนีเซีย	181.3	12.3	5.6	35.1	31.1
มาเลเซีย	18.2	33.4	5.7	35.9	26.3
ไทย	57.2	23.8	7.9	38.9	30.4
<u>ประเทศอื่นๆ</u>					
จีน	1149.5	7.6	9.4	35.8	39.3
อินเดีย	866.5	5.2	5.4	24.1	22.6
ฟิลิปปินส์	62.9	11.0	1.1	20.0	21.1

ที่มา: IRBD, world development report, 1993; world bank, world tables, 1993; Taiwan statistical data book, 1993.

ประเทศเหล่านี้มีความแตกต่างกันหลายอย่างเมื่อเปรียบเทียบกับออสเตรเลีย บางประเทศก็จนกว่าและด้อยพัฒนามากว่า แต่หลายประเทศกลับมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยได้รับแรงหนุนจากการสะสมทุนและการรับเทคโนโลยีขั้นสูงจากต่างประเทศ ปัจจัยเหล่านี้ที่ให้ความเป็นไปได้อย่างมากในการดึงดูดเงินทุนให้หลั่งไหลเข้ามาชดเชยการขาดดุลต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม บางประเทศก็ถูกจัดว่ามีความเสี่ยงในด้านการลงทุน

ตารางที่ 5 ดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศเอเชียแปซิฟิก

หน่วย: %ต่อจีดีพี

ประเทศ	1976-1980	1981-1986	1987-1992
<u>ประเทศพัฒนา</u>			
ออสเตรเลีย	-2.7	-4.8	-4.4
ญี่ปุ่น	0.4	2.3	2.5
นิวซีแลนด์	-4.3	-6.3	-2.7
<u>4 เสือเอเชีย</u>			
ฮ่องกง	-	-	-
เกาหลีใต้	-3.6	-1.7	2.1
สิงคโปร์	-8.2	-3.8	5.7
ไต้หวัน	2.1	10.2	9.1
<u>ประเทศอุตสาหกรรมใหม่</u>			
อินโดนีเซีย	0.2	-3.8	-2.5
มาเลเซีย	2.5	-7.0	-0.4
ไทย	-5.4	-4.4	-4.1
<u>ประเทศอื่นๆ</u>			
จีน	-	-0.6	1.2
อินเดีย	0.6	-1.5	-2.3
ฟิลิปปินส์	-5.0	-4.0	-2.7

ที่มา: IMF, international financial statistics yearbook, 1993 and april 1994;

Taiwan statistical data book, 1993.

ตารางที่ 6 สัดส่วนหนี้ต่างประเทศของประเทศเอเชียแปซิฟิก

ประเทศ	หนี้/จีเอ็นพี		สัดส่วนหนี้ต่อการส่งออก	
	1991	สูงสุด	1991	สูงสุด
ออสเตรเลีย	39.4	39.4(1991)	16.0	21.0(1998)
4 เอเชีย				
เกาหลีใต้	14.4	52.5(1985)	7.1	27.3(1985)
สิงคโปร์	21.9	21.9(1987)	2.4	3.5(1985)
ประเทศอุตสาหกรรมใหม่				
อินโดนีเซีย	66.4	69.0(1987)	33.0	40.4(1988)
มาเลเซีย	47.6	86.5(1986)	8.4	30.6(1985)
ประเทศอื่นๆ				
จีน	16.4	16.4(1991)	12.0	12.0(1991)
อินเดีย	29.3	29.3(1991)	30.6	30.9(1986)
ฟิลิปปินส์	70.2	94.6(1986)	23.2	36.4(1983)

หมายเหตุ 1.ระยะเวลาสูงสุดจากช่วง 1983-1991

กลุ่มที่ 1 ประเทศที่ได้เปรียบดุลการค้าต่างประเทศ ประเทศเหล่านี้จากตารางที่ 4 จะโดดเด่นมากในเรื่องการออมและลงทุนน้อยกว่า 1 ใน 3 ของจีดีพี ในทางตรงข้าม ประเทศที่ขาดดุลมากๆจะลงทุนเกินกว่า 1 ใน 3 ของจีดีพี ซึ่งการขาดดุลจะไม่สร้างความกังวลให้กับนักวางแผนนโยบายของประเทศในกลุ่มนี้มากนัก ในปัจจุบันซึ่งต่างจากในอดีตโดยเฉพาะช่วงทศวรรษ 1950 และ 1960 รัฐบาลญี่ปุ่นตั้งใจที่จะทำให้การขาดดุลลดน้อยลงและหายไปโดยเร็ว จึงกำหนดนโยบายต่างๆโดยเฉพาะนโยบายทางการเงินเพื่อแก้ไขปัญหา

กลุ่มที่ 2 ประเทศอื่นๆ นอกเหนือจากกลุ่มที่ 1 ล้วนแต่เคยมีปัญหาคารขาดดุลทั้งสิ้น นับแต่ปี 1970 เป็นต้นมาในบางประเทศเช่น สิงคโปร์ ผู้กำหนดนโยบายไม่เคยถือว่าการขาดดุลเป็นปัญหาแม้แต่น้อย ไม่เคยมีการพยายามสร้างเสถียรภาพหรือปฏิรูปโครงสร้างเนื่องจากความหวาดหวั่นเรื่องการเสียเปรียบดุลต่างประเทศเลย แต่ในบางประเทศโดยเฉพาะเกาหลีใต้และอินโดนีเซียนั้นการเสียเปรียบดุลอย่างมหาศาล และภาระหนี้สินก้อนใหญ่ของประเทศจะถูกถือเป็นเหตุผลสำคัญในการกำหนดนโยบายที่สำคัญของประเทศ ขณะที่ประเทศอื่นเช่นมาเลเซียและไทย จะอยู่ในลักษณะครึ่งๆกลางๆเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเหล่านี้

ประเทศขนาดเล็กที่มีระบบเศรษฐกิจเปิดอย่างสิงคโปร์เผชิญภาวะขาดดุลทุกปี ตั้งแต่ปี 1970-1985 แต่สถานการณ์เปลี่ยนแปลงและสิงคโปร์กลับเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลตั้งแต่ปี 1989 เป็นต้นมา ประสพการณ์นี้แสดงให้เห็นถึงอัตราการลงทุนในระดับสูง(อย่างต่ำ 34% ของจีดีพี) และอัตราการออมที่เพิ่มขึ้นเพียง 10% ในปี 1960 เป็น 45% ในปี 1991 และระหว่างที่อยู่ในภาวะขาดดุลสิงคโปร์ยังไม่เคยมีปัญหาเรื่องหนี้สิน อัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของการส่งออกทำให้สัดส่วนหนี้สินต่างประเทศต่ำกว่า 4% ยิ่งไปกว่านั้นนับตั้งแต่ปี 1980 เศรษฐกิจของประเทศสิงคโปร์ยังคงดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาอย่างมากมาย

ประเทศไทยก็มีความเสี่ยงเรื่องการขาดดุลมาโดยตลอดเช่นกันในช่วงปี 1976-1990 ไทยเคยได้ดุลเพียงเล็กน้อยปีเดียว ขณะที่การขาดดุลสูงถึง 7% ของจีดีพีเป็นเวลา 4 ปี แต่ไทยก็เป็นเช่นเดียวกับมาเลเซีย คือถึงแม้หนี้สินต่อจีดีพีจะสูงขึ้น และนับจากปี 1988 ไทยได้รับเงินลงทุนจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก

13. เอกสารรายงานผลการศึกษา how foreign direct investment in pacificasia improves the current account: โดย the birmingham business school international finance group (Maxwell Fry,1996) จากผลการศึกษาพบว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (foreign direct investment:FDI) เป็นที่ต้องการของประเทศกำลังพัฒนาที่เผชิญปัญหาการลงทุนในประเทศลดต่ำลง และเงินกู้ยืมจากต่างประเทศมีต้นทุนสูงขึ้น การลงทุนโดยตรงจึงเป็นที่สนใจ เนื่องจากมีความสัมพันธ์แบบแบ่งปันความเสี่ยงกับเจ้าของทุนต่างประเทศ ขณะที่การเงินกู้จากต่างประเทศจะไม่มี การแบ่งปันความเสี่ยงกัน ยิ่งไปกว่านั้น ธนาคารโลกอ้างว่าการลงทุนโดยตรงจะเป็นแหล่งเงินทุนขนาดใหญ่ที่กำลังเติบโต ซึ่งอาจจะช่วยให้ประเทศกำลังพัฒนาสามารถลดช่องว่างด้านเทคโนโลยีที่ห่างจากประเทศรายได้สูง ยกกระตักชะกการจาดการและพัฒนาตลาดส่งออกได้

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาการลงทุนโดยตรงเพิ่มขึ้นในประเทศอุตสาหกรรมเท่านั้น ส่วนในประเทศกำลังพัฒนาการลงทุนโดยตรงกระจุกตัวอยู่ใน 18 ประเทศ โดยครึ่งหนึ่งของการลงทุนโดยตรงก่อนหน้านี้ 8 ประเทศ คือ ฮองกง อินโดนีเซีย เกาหลี มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไต้หวัน และไทย

ในตารางที่ 7 แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของการกระจายตัวของการลงทุนโดยตรงในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ในช่วงปี 1973-1976 โลกตะวันตกได้รับมากกว่าประเทศกำลังพัฒนา แต่ทศวรรษ 1990 สัดส่วนดังกล่าวก็ลดลงเหลือราว 1 ใน 4 ขณะที่แอฟริกา ตะวันออกกลางและยุโรปอยู่ในระดับทรงตัวมาตั้งแต่ปี 1977 แต่การไหลเข้าสู่ประเทศเอเชียกลับเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในทศวรรษ 1990

ตารางที่ 7 การลงทุนโดยตรงที่ไหลเข้าประเทศกำลังพัฒนา

(หน่วย: พันล้านเหรียญสหรัฐ)

ภูมิภาค	1973-1976	1977-1982	1983-1989	1990-1993
ประเทศกำลังพัฒนา	4.0	12.2	16.7	44.3
แอฟริกา	1.2	1.1	1.2	1.5
เอเชีย	1.4	2.9	7.8	27.7
- 6 ประเทศเอเชียแปซิฟิก	1.1	2.3	4.7	14.2
ตะวันออกกลางและยุโรป	-0.9	2.6	2.9	2.6
ตะวันตกแอมมิสเฟีย	2.3	5.5	4.7	12.3

#อินโดนีเซีย, เกาหลี, มาเลเซีย, ฟิลิปปินส์, สิงคโปร์ และไทย

ที่มา: กองทุนการเงินระหว่างประเทศ, world economic outlook ตุลาคม 1994,

รายงานประจำปีบัญชีดุลการชำระเงิน 1994

ตารางที่ 8 แสดงถึง 10 ประเทศกำลังพัฒนาที่ได้รับการลงทุนโดยตรงมากที่สุดในช่วงทศวรรษ 1970 และ 1980 โดยเพิ่มขึ้นถึง 3 เท่า ในปี 1992 และ 1993 ก็มีอัตราการเพิ่มที่โดดเด่นเช่นกันยกเว้นบราซิลและอียิปต์ ข้อที่สังเกตอีกคือการลงทุนโดยตรงไหลเข้าสู่ประเทศแถบแปซิฟิกอย่างเห็นได้ชัดเจน

ตารางที่ 8 การลงทุนโดยตรงที่ให้กับประเทศกำลังพัฒนา

(หน่วย: ล้านเหรียญสหรัฐ)

ประเทศ	1970-1980	ประเทศ	1981-91	1992	1993
บราซิล	1,390	สิงคโปร์	2,287	6,730	6,829
เม็กซิโก	743	เม็กซิโก	2,148	4,393	4,389
สิงคโปร์	386	จีน	2,030	11,156	27,515
มาเลเซีย	381	บราซิล	1,663	1,580	802
ไนจีเรีย	219	มาเลเซีย	1,374	5,183	5,206
อียิปต์	205	ฮ่องกง	1,278	n.a	n.a
อินโดนีเซีย	194	อาร์เจนตินา	874	4,179	6,305
ฮ่องกง	162	ไทย	850	2,116	1,715
อาร์เจนตินา	121	อียิปต์	821	459	493
อัลจีเรีย	120	ไต้หวัน	650	1,461	n.a
สัดส่วนของการไหลเข้า	67%		66%	n.a	n.a
ประเทศกำลังพัฒนา ทั้งหมด(%)					

ที่มา: united nation, world investment report 1993: transnational corporations and integrate international production (new york: united nation, 1993), annex table 4, 255; international monetary fund, balance of payments yearbook, 1994

เอกสารฉบับนี้ ไม่ได้กล่าวถึงปัจจัยชี้ขาดที่ทำให้การลงทุนโดยตรงหลังไหลสู่ประเทศกำลังพัฒนาในแถบเอเชียแปซิฟิก แต่ชี้ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับดุลการชำระเงิน ที่แสดงให้เห็นว่าการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดจะดีขึ้น เพราะเงินทุนที่ไหลเข้าหรือเพราะเงินทุนสำรองทางการลดลง การเปลี่ยนแปลงของเงินทุนสำรองทางการนั้นจะเท่ากับดุลบัญชีเดินสะพัดบวกกับเงินทุนเคลื่อนย้าย (capital account) หากการลงทุนโดยตรงถือเป็นหนึ่งในบรรดาทุนรูปแบบต่างๆ การเพิ่มขึ้นของการลงทุนโดยตรง ก็จะทำให้ทุนที่ไหลเข้ามาเพิ่มขึ้นด้วย หากเงินทุนสำรองทางการไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง ทุนที่เพิ่มขึ้นก็จะเทียบเท่ากับการเกินดุลบัญชีเดินสะพัดที่เพิ่มขึ้นหรือการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดที่ลดลงนั่นเอง

ทั้งนี้ถ้าหากการลงทุนโดยตรงช่วยให้เกิดทุนในประเทศ จะทำให้การลงทุนภายในประเทศเพิ่มขึ้น และการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดสูงขึ้นกว่าเดิม เพราะการลงทุนที่เพิ่มขึ้นก็อาจจะเกี่ยวข้องกับการนำเข้าวัตถุดิบหรืออุปกรณ์ที่เพิ่มขึ้น หรือไม่ก็อาจจะทำให้การส่งออกลดลงเพราะถูกแปลงไปเป็นการลงทุนเพิ่มขึ้นและถ้าการลงทุนโดยตรงทำให้ทุนเพิ่มขึ้น อาจจะได้ไม่ต้องชดเชยการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดที่มีอยู่แล้ว แต่เงินทุนดังกล่าวจะถูกนำไปชดเชยการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดที่เพิ่มขึ้น

ดังนั้นหากการลงทุนโดยตรงไม่ส่งผลกระทบต่อการออมของประเทศ การลงทุนโดยตรงอาจช่วยเพิ่มการลงทุนภายในประเทศหรือช่วยลดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดที่มีอยู่ก่อนแล้ว หรือทั้งสองอย่างรวมกัน สำหรับผลกระทบของการลงทุนโดยตรงจะมีอยู่ 3 กรณีด้วยกัน

1. ช่วยให้ทุนเพิ่มขึ้นและทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดลดลงในมูลค่าเท่ากับปริมาณการลงทุนโดยตรงที่ไหลเข้ามา
2. การลงทุนโดยตรงจะปรากฏอยู่ในรูปของทุนและจะเบียดการลงทุนในประเทศออกไป ในกรณีนี้การลงทุนโดยตรงจะทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดเลวร้ายลง
3. การลงทุนโดยตรงจะได้สิทธิการเป็นเจ้าของทุนในประเทศที่ลงทุนและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการก่อทุน ในกรณีนี้จะช่วยทดแทนการไหลเข้าของทุนในรูปแบบอื่นๆ โดยเป็นแหล่งที่มาของเงินชดเชยภาวะการขาดดุลเดินสะพัดที่มีอยู่ก่อนแล้ว

เอกสารฉบับนี้ได้สรุปสาระสำคัญที่ได้จากประสบการณ์ของประเทศแถบแปซิฟิกก็คือ

1. การลงทุนโดยตรงอาจเพิ่มการก่อรูปทุนหรือช่วยชดเชยดุลการชำระเงิน แต่ไม่อาจทำหน้าที่ทั้งสองอย่างนี้ในเวลาเดียวกันได้ หากการลงทุนโดยตรงถูกดึงดูดเข้ามาเพื่อการแปรรูปรัฐวิสาหกิจหรือเพื่อแปลงหนี้เป็นทุน ก็อาจจะช่วยชดเชยดุลการชำระเงินแต่จะไม่ช่วยให้เกิดการก่อรูปทุนหรือช่วยส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ
2. การกระตุ้นการลงทุนโดยตรงโดยใช้แรงจูงใจพิเศษอาจกระตุ้นให้มีการไหลเวียนของทุนเป็นวงกลมจากประเทศที่เข้ามาลงทุน ในกรณีเช่นนี้เงินออมของประเทศอาจลดลง
3. วิธีที่ดีที่สุดในการกระตุ้นการลงทุนโดยตรงก็คือการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาบรรยากาศการลงทุนโดยรวม ที่ได้ที่การลงทุนในประเทศดี การลงทุนโดยตรงมักจะเข้ามามีส่วนร่วมด้วย
4. การลงทุนโดยตรงจะให้ผลประโยชน์สูงสุดในภาวะเศรษฐกิจที่เปิดเสรี โดยไม่มีการบิดเบือนทางการเงินหรือการค้าเพราะข้อจำกัดดังกล่าว จะทำให้ประสิทธิภาพการกระตุ้นการเติบโตลดลง

14. เอกสารผลการศึกษาเรื่อง saving, investment and current account imbalances: a malaysian and east asian perspective, โดย the birmingham business school international finance group. (Maxwell J. Fry, 1993)

จากผลการศึกษาได้อธิบายถึง 1) ความสัมพันธ์ระหว่างการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและเงินออมและเงินลงทุน 2) การออม การลงทุนและความไม่สมดุลของบัญชีเดินสะพัดในประเทศกำลังพัฒนาของเอเชียตะวันออก 3) การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด 4) บทบาทของการลงทุนโดยตรงและข้อสรุปจากผลการศึกษาที่ได้รับ ดังจะนำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

1) ความสัมพันธ์ระหว่างการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและเงินออมและเงินลงทุน

การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดแสดงให้เห็นว่า การลงทุนในประเทศสูงกว่าเงินออมของประเทศ ดังนั้นการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดจึงช่วยเพิ่มการลงทุนและอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ยังแสดงถึงการไหลเข้าของเงินออมจากประเทศอื่นๆ ด้วยขนาดและการสนับสนุนด้านการเงิน (financing) ให้กับภาวะขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของประเทศนั้นที่จะลงทุนมากกว่าการออม และความประสงค์ของประเทศอื่นๆ ที่จะนำเงินออมต่างประเทศมาช่วยสนับสนุนการเงินให้แก่ภาวะขาดดุลหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดจะเป็นผลจากอุปสงค์และอุปทานของเงินออมต่างประเทศ

ในประเทศที่เจริญแล้ว ผลตอบแทนจากการลงทุนขั้นต่ำมาถึงจุดที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าต้นทุน ดังนั้นการชำระหนี้คืนจึงแน่นอนและสวัสดิการสังคมก็เพิ่มขึ้นไม่ว่าการลงทุนนั้นจะมาจากเงินออมในประเทศหรือต่างประเทศ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงไม่จำเป็นต้องกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาบัญชีเดินสะพัดไม่สมดุล

ขณะเดียวกัน ผลตอบแทนที่คาดหวังจากการลงทุนอาจไม่สอดคล้องกับผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริงขณะที่วิกฤตหนี้สินของประเทศกำลังพัฒนาเริ่มปรากฏให้เห็นแต่สัญญาณเตือนภัยเหล่านี้ไม่ได้หมายความว่านโยบายที่พาดตัวเองหรือดุลบัญชีเดินสะพัดที่เป็นศูนย์คือเป้าหมายที่พึงต้องการ

ผลสรุปของการวิจัยดังกล่าวก็คือความกังวลเกี่ยวกับดุลการชำระหนี้ไม่ควรพุ่งเป้าไปที่ความไม่สมดุลของดุลบัญชีเดินสะพัด แต่ควรให้ความสำคัญกับการพอกพูนของหนี้สินต่างประเทศที่ไม่สามารถจัดการได้มากกว่า

2) การออม การลงทุนและความไม่สมดุลของบัญชีเดินสะพัดในประเทศกำลังพัฒนาของเอเชียตะวันออกในส่วนนี้พบว่าตั้งแต่ทศวรรษ 1970 เงินออมของโลกลดต่ำลงราว 25% เหลือ 21.5% ของรายได้โลก การลดต่ำลงเกิดขึ้นทั้งในประเทศอุตสาหกรรมและประเทศกำลังพัฒนา และเงินออมโลกที่ลดต่ำลงแสดงให้เห็นว่าไม่ใช่ทุกประเทศที่สามารถรักษาระดับการลงทุนภายในประเทศไว้ได้ การลดต่ำของเงินออมสอดคล้องกับการลดต่ำของการลงทุน

เอเชียและแปซิฟิกเป็นกลุ่มผู้มีเงินออมสูง อัตราการออมในภูมิภาคนี้สูงกว่า 30% ของ GDP เฉพาะในเอเชียแปซิฟิกเท่านั้น ที่สัดส่วนเงินออมต่อ GDP เพิ่มขึ้นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา แม้ว่าเงินออมแห่งชาติของญี่ปุ่นจะลดลงจาก 40% เหลือ 30% ของ GNP ในช่วงปี 1970-80 แต่ก็ยังมีสัดส่วนถึง 34% ของ GNP สัดส่วนเงินออมในประเทศกำลังพัฒนาแถบเอเชียแปซิฟิกมากกว่า 30% ในปี 1987 และอยู่ในระดับนี้มาตั้งแต่นั้น ขณะที่สัดส่วนเงินออมในภูมิภาคอื่น ๆ มีตัวเลขดังนี้ ประเทศอุตสาหกรรม 21% แอฟริกา 19% ตะวันออกกลางและประเทศกำลังพัฒนาในยุโรป 17% และประเทศกำลังพัฒนาแถบตะวันตก 19%

ส่วนการลงทุนในภูมิภาคนี้เพิ่มสูงขึ้นจากไม่ถึง 30% ของ GDP เป็นสูงกว่า 30% ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาช่วงปี 87-91 ขณะที่ประเทศอุตสาหกรรมมีอยู่ในระดับ 22% แอฟริกา 21% ตะวันออกกลางและประเทศกำลังพัฒนาในยุโรป 20% และประเทศกำลังพัฒนาในตะวันตก 20%

เมื่อ 5 ปีก่อน เอเชียแปซิฟิกเป็นประเทศผู้ออมเงินและส่งออกทุน ขณะนี้เอเชียแปซิฟิกเก็บเงินออมเอาไว้ลงทุนในประเทศการลงทุนที่สูงขึ้นทำให้การเกินดุล (surplus) บัญชีเดินสะพัดในภูมิภาคนี้ลดต่ำลง ทั้งนี้อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของเอเชียแปซิฟิกแตกต่างจากภูมิภาคอื่น โดยประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ประสบปัญหาอัตราการเติบโตลดลงอย่างมาก ระหว่างทศวรรษ 70 และ 80 เฉลี่ยในแต่ละปีลดลงจาก 3.1% เหลือเพียง 2.7% ในประเทศอุตสาหกรรม จาก 3.0% เหลือ 2.2% ในแอฟริกา จาก 5.4% เหลือ 2.0% ในประเทศกำลังพัฒนา ในยุโรป จาก 6.6% เหลือ 0.8% ในตะวันออกกลาง จาก 5.9% เหลือ 0.9% ในประเทศกำลังพัฒนาในตะวันตก ขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียแปซิฟิกมี GDP เฉลี่ย 5.4% ระหว่างปี 1970-80 แล้วเพิ่มขึ้นเป็น 6.9% ในช่วงปี 1980-90

ความสามารถในการระดมทรัพยากร (resource) ภายในประเทศเป็นเหตุผลหนึ่งของความสำเร็จของเอเชียแปซิฟิกนอกจากสัดส่วนเงินออมและการลงทุนที่สูงกว่าแล้ว ประเทศเอเชียแปซิฟิกยังใช้ประโยชน์จากองค์ประกอบ (factor) การผลิต แรงงานและทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพกว่าด้วย ขณะที่ผลผลิตจากหน่วยการลงทุนพิเศษ (extraunit of investment) ในภูมิภาคอื่น ๆ ลดลงระหว่างปี 1970-80 แต่ผลผลิตในเอเชียแปซิฟิกกลับเพิ่มขึ้น

จากผลการศึกษาพบว่าตั้งแต่ปี 1979 เป็นต้นมา สัดส่วนเงินออมที่ลดลง 1% มีความสัมพันธ์กับการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนการลงทุนในประเทศในปริมาณที่ไม่แตกต่างจาก 1% มากนัก การลดลง 1% ของสัดส่วนเงินออมยังมีความสัมพันธ์กับดุลบัญชีเดินสะพัดที่ลดลง 2% ด้วยความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างสัดส่วนเงินออมและการลงทุนเช่นนี้ ไม่พบในประเทศเอเชียตะวันออกอื่น ๆ ที่นำมาวิเคราะห์ระหว่างช่วงปี 1970-92 ยกเว้นมาเลเซียส่วนอินโดนีเซียเกาหลีใต้ความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนการออมและการลงทุนในเชิงบวกอย่างเห็นได้

3) การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและการเปลี่ยนแปลงของหนี้ต่างประเทศ แม้ว่าการ

เปลี่ยนแปลงของดุลบัญชีเดินสะพัดอาจทำให้ผู้กำหนดนโยบายของรัฐเกิดความกังวล แต่ที่จริงแล้วแทบจะไม่ก่อให้เกิดปัญหารุนแรงในระดับเศรษฐศาสตร์มหภาคเลย ในทางตรงกันข้ามภาวะขาดดุลบัญชีเดินสะพัดคงที่อาจทำให้สัดส่วนต่อ GNP สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการเติบโตของ GNP ที่แท้จริง แต่จะก่อให้เกิดผลทางลบจากหนี้สินต่างประเทศที่ค่อยๆ สะสมเพิ่มขึ้น ประเทศกำลังพัฒนาเกือบทุกแห่งต้องเผชิญปัญหานี้

4) การลงทุนโดยตรง: ยาสำหรับรักษาทุกอาการ? เนื่องจากการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดได้รับการชดเชยจากการลงทุนโดยตรงและการลงทุนโดยอ้อม รวมทั้งเงินกู้จากต่างประเทศ ทำให้สัดส่วนหนี้ต่างประเทศของภาคเอกชนสุทธิจึงสูงกว่าสัดส่วนหนี้ต่างประเทศของภาครัฐบาล ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าการลงทุนโดยตรง ช่วยให้ประเทศใดประเทศหนึ่งได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ของตนด้วยการใช้การลงทุนโดยตรงและ ประเทศนั้นสามารถขาดดุลบัญชีเดินสะพัดได้โดยไม่ต้องเพิ่มสัดส่วนหนี้สินต่างประเทศ

ตลอดช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศกำลังพัฒนาหลายแห่งพิจารณานโยบายของตนโดยใช้การลงทุนโดยตรงเป็นหลัก ภายหลังจากที่เกิดวิกฤตหนี้ การลงทุนโดยตรงได้กลายเป็นทางเลือกที่น่าสนใจสำหรับการกู้ยืมธนาคารในระยะยาว ที่จริงแล้วบางคนมองว่าการลงทุนโดยตรงคือยาวิเศษสำหรับแก้ไขภาวะการลงทุนจากภายในประเทศที่ลดต่ำลง และต้นทุนที่สูงขึ้นของการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ นอกจากนั้นการลงทุนโดยตรงยังดึงดูดใจเพราะมีความสัมพันธ์แบบแบ่งปันความเสี่ยงกับนักลงทุนจากประเทศเจ้าของการลงทุนอยู่ด้วย ซึ่งการแบ่งปันความเสี่ยงเช่นนี้ไม่มีอยู่ในการกู้เงินตราต่างประเทศในรูปแบบปกติ

ในการวิจัยนี้สรุปไว้ว่า ผลกระทบของการลงทุนโดยตรง 1. ไม่ช่วยสนับสนุนให้เกิดสมดุลในการชำระหนี้ของภาวะขาดดุลบัญชีเดินสะพัดที่มีอยู่แล้ว การลงทุนโดยตรงคือสิ่งทดแทนการไหลของทุนประเภทอื่นๆ ในประเทศเหล่านี้การลงทุนโดยตรงไม่ได้ถูกนำไปใช้แทนการไหลของทุนประเภทอื่น แต่ช่วยให้เกิดการก่อรูปทุนเพิ่มขึ้นและทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดเลวลง 2. การลงทุนโดยตรงมีผลกระทบเชิงลบอย่างรุนแรงต่อการออมในประเทศ โดยที่อาจจะทำให้มีการเคลื่อนย้ายทุนจากประเทศของตนออกไปยังประเทศอื่น แล้วนำกลับเข้ามาอีกครั้งในรูปของการลงทุนโดยตรงเพื่อปกปิดการไหลออกของทุน โดยอาจแก้ไขตัวเลขการนำเข้าให้สูงเกินจริงและแก้ไขตัวเลขส่งออกให้ต่ำกว่าเป็นจริง เมื่อเป็นเช่นนี้การลงทุนโดยตรงที่เพิ่มขึ้นจึงอาจทำให้เงินออมในประเทศลดลง 3. การลงทุนโดยตรงมีต่อการส่งออกเชิงลบคือทำให้เกิดการลดต่ำลงของการส่งออก แต่ในทางตรงกันข้ามการลงทุนโดยตรงที่ไหลเข้าในช่วง 5 ปีที่ผ่านมามีความเกี่ยวข้องกับสัดส่วนการส่งออกที่สูงขึ้นด้วยเช่นกัน และพบว่าการลงทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากการลงทุนโดยตรงมักเป็นการลงทุนเพื่อการส่งออก และ 4. การลงทุนโดยตรงมีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับสัดส่วนการนำเข้าที่สูงขึ้น

5) บทสรุปนโยบายแห่งใหม่ของนโยบายที่ได้จากการตรวจสอบการออม การลงทุน การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด และภาวะหนี้สินของประเทศในเอเชียตะวันออก มีดังนี้

- การดำเนินนโยบายมหภาคที่ผ่อนคลายทำให้เอเชียตะวันออกมีสัดส่วนเงินออมการลงทุนและอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงที่สุดในโลก

- ความสัมพันธ์แบบผกผันระหว่างสัดส่วนการออมและการลงทุนในมาเลเซีย และการไม่ปรากฏความสัมพันธ์เชิงบวกในสิงคโปร์และไต้หวัน ต่างก็ก่อให้เกิดผลแปรปรวนต่อดุลบัญชีเดินสะพัดของทั้ง 3 ประเทศนี้ อย่างไรก็ตาม ดุลบัญชีเดินสะพัดที่แปรปรวนของประเทศเหล่านี้ไม่ได้ขัดขวางการเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังนั้น จึงไม่จำเป็นต้องมีการดำเนินกรดำเนินนโยบายแต่อย่างใด

- เมื่อการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดก่อให้เกิดหนี้ต่างประเทศเกินกว่า 50% ของ GNP จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดนโยบายมหภาคเพื่อลดความไม่สมดุล เพราะทำให้การออม การลงทุนและการเติบโตทางเศรษฐกิจลดลง

- การลงทุนโดยตรงไม่ใช่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดสำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่มีหนี้จำนวนมากอาจช่วยเพิ่มการก่อรูปของทุนหรือช่วยให้การชำระหนี้มีสมดุลเพิ่มขึ้น แต่ไม่อาจทำหน้าที่ทั้งสองอย่างนี้ได้พร้อมๆกัน ถ้าการลงทุนโดยตรงเข้ามาเพื่อการแปลงหนี้เป็นทุน (debt-equity swap) ก็จะเป็นเพียงการสนับสนุนให้เกิดภาวะสมดุลของการชำระหนี้มากขึ้น แต่จะไม่มีส่วนเร่งการก่อรูปของทุนหรือการเติบโตทางเศรษฐกิจ

- การหาทางดึงดูดการลงทุนโดยตรง อาจก่อให้เกิดการไหลเวียนของทุนเป็นวงกลมในประเทศที่เป็นแหล่งการลงทุนได้ ในกรณีเช่นนี้ การออมของประเทศอาจล้มเหลว

- หากมีการบิดเบือน (distortion) ทางการค้าและการเงิน การลงทุนโดยตรงอาจก่อให้เกิดความเสียหายได้

- วิธีที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการกระตุ้นการลงทุนโดยตรงก็คือการกำหนดนโยบายที่จะช่วยปรับปรุงบรรยากาศการลงทุนโดยรวม ยิ่งเศรษฐกิจขยายตัว การลงทุนโดยตรงมักจะไหลเข้ามา

- ผลประโยชน์สูงสุดจากการลงทุนโดยตรงจะเกิดขึ้นได้ท่ามกลางเศรษฐกิจที่เปิดกว้างและปราศจากการบิดเบือนภายในประเทศ

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของความรู้พื้นฐานในแง่ทฤษฎีที่มีวิวัฒนาการมา ที่อธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้การค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ความหมายความสำคัญของการค้าระหว่างประเทศ นโยบายและมาตรการทางการค้าต้นทุนและผลได้ทางการค้าและประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำการค้า

ระหว่างกันที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่เสนอในส่วนนี้มีดังต่อไปนี้

1. ลัทธิพาณิชย์นิยม (mercantilism)

ลัทธิพาณิชย์นิยมมีอิทธิพลในระหว่างศตวรรษที่ 16-17 ซึ่งเป็นระยะเวลาเริ่มต้นของการทำการค้าระหว่างประเทศ ในช่วงเวลานั้นพวกพ่อค้าชาวอังกฤษ ชาวยุโรปเป็นกลุ่มชนที่มีอำนาจมีอิทธิพลและมั่งคั่งมากที่สุดอันเกิดจากการส่งสินค้าออกไปขายยังดินแดนโพ้นทะเล โดยได้รับทองคำเป็นเครื่องชำระค่าซื้อขายสินค้า ทำให้มีทองคำสะสมเอาไว้มากมาย นักพาณิชย์นิยมจึงมีความเชื่อว่าปริมาณทองคำเป็นแหล่งที่มาของความมั่งคั่งของประเทศ (wealth of the nation) และการที่จะได้ทองคำเข้ามามากจะต้องพยายามส่งออกให้ได้มากที่สุด และนำเข้าให้น้อยที่สุด เพื่อให้มีดุลการค้าเกินดุล (trade surplus) นักพาณิชย์นิยมจึงเสนอให้รัฐบาลเข้ามาเกี่ยวข้องและกำกับควบคุมในเรื่องการค้าระหว่างประเทศโดยให้มีนโยบายและมาตรการที่จะทำให้ประเทศสามารถส่งสินค้าออกไปยังต่างประเทศให้ได้มากที่สุด (maximize export) เช่น ให้เงินอุดหนุนและช่วยเหลือด้านต่างๆ แก่ผู้ส่งออก ในขณะที่เดียวกันก็ให้มีการนำสินค้าเข้าจากต่างประเทศให้น้อยที่สุด (minimize import) ด้วยมาตรการทางด้านภาษี และทางด้านที่ไม่ใช่ภาษี (tariff and non tariff barriers) และมาตรการอื่นๆ ซึ่งจะทำให้ประเทศมีดุลการค้าเกินดุลอันหมายถึงการไหลเข้าของทองคำและเงินตราต่างประเทศที่มากขึ้นและหมายถึงความมั่งคั่งและร่ำรวยของประเทศที่มากขึ้นตามมา

ข้อโต้แย้งไม่เห็นด้วยกับแนวคิดพาณิชย์นิยม

มีผู้เห็นว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ที่ประเทศใดประเทศหนึ่งจะสามารถมีดุลการค้าที่เกินดุลประเทศคู่ค้าของตนได้อยู่ตลอดเวลาหรือมีประเทศเดียวเท่านั้นที่ได้เปรียบการค้า นอกนั้นเสียเปรียบหมดหรือที่เรียกว่า “zero sum game” เพราะในที่สุดก็จะมีใครไม่มีประเทศใดอยากจะทำการค้าต่อไปแนวทางการค้าระหว่างประเทศของนักพาณิชย์นิยมก็คือนโยบายการค้าแบบกีดกัน (protection policy)

กลุ่มคนที่โต้แย้งความคิดของนักพาณิชย์นิยมดังกล่าว ก็คือนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิก (classical economists) เช่น อัดัม สมิท และเดวิด ริคาร์โด โดยทั้งสองสนับสนุนการค้าเสรีและเห็นว่าการทำการค้าควรจะทำให้ทุกประเทศได้รับประโยชน์ร่วมกัน แม้เป็นไปได้อีกบางประเทศได้ประโยชน์มากกว่า

จากแนวคิดดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการนำเสนอ “ทฤษฎีการค้าได้เปรียบโดยเด็ดขาด” (theory of absolute advantage) ของอาดัม สมิท และต่อมา “ทฤษฎีการค้าได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ” (theory of comparative advantage) ของเดวิด ริคาร์โด

2. ทฤษฎีการค้าได้เปรียบโดยเด็ดขาด (theory of absolute advantage) ของอาดัม สมิท ตามทฤษฎีการค้าได้เปรียบโดยเด็ดขาดของอาดัม สมิท ถ้าประเทศที่ 1 สามารถผลิตสินค้าอย่างหนึ่ง

ได้ถูกกว่าประเทศ ที่ 2 และประเทศที่ 2 สามารถผลิตสินค้าอื่นได้ถูกกว่า ประเทศที่ 1 ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้ว อัดัม สมิท ก็เห็นว่าคงจะเป็นผลดีและเป็นผลประโยชน์แก่ประเทศทั้งสอง ถ้าจะเลือกผลิตเฉพาะสินค้าเพียงอย่างเดียวที่ตนผลิตได้ดีมีความเชี่ยวชาญชำนาญมากที่สุด และผลิตได้ด้วยราคาที่ถูกลงแล้วนำสินค้านั้นมาแลกเปลี่ยนกัน ทั้งนี้เพราะเขาเห็นว่าการทำงานเช่นนั้นจะก่อให้เกิดผลดีดังต่อไปนี้

- เป็นการแบ่งงานกันทำตามความสามารถเฉพาะด้าน จะทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานของแรงงานดีขึ้น ตามด้วยประสิทธิภาพในการผลิตดีขึ้นและต้นทุนในการผลิตถูกลง ทรัพยากรจึงถูกใช้ไปอย่างมีประสิทธิภาพประหยัดและมีประสิทธิผล (division of labour and specialization)

- การส่งสินค้าออกไปขายไม่ได้มีค่าโดยตัวของมันเอง ดังเช่น แนวความคิดของนักพาณิชย์นิยม แต่การที่ส่งสินค้าออกไปขายก็เพื่อทำให้ประเทศมีความสามารถในการที่จะนำเข้า (Import) ที่ประเทศไม่สามารถผลิตได้หรือแม้จะผลิตได้แต่ก็ไม่มีความชำนาญ

นอกจากนั้นแล้ว อัดัม สมิท ก็ไม่เห็นด้วยกับนโยบายพึ่งพาตนเอง (self reliance policy) ที่สนับสนุนให้ประเทศผลิตสินค้าทุกอย่าง แม้ไม่ชำนาญที่เป็นที่ต้องการของคนในประเทศ เพราะจะเป็นการทำลายประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรเศรษฐกิจ นโยบายการค้าตามทฤษฎีการค้าได้เปรียบโดยเด็ดขาดของเขาจึงเป็นนโยบายการค้าเสรี (free trade policy) และส่งเสริมการแข่งขัน (competition) ทางการค้า

เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทฤษฎีได้เปรียบโดยเด็ดขาดของอัดัม สมิท แสดงให้เห็นโดยตัวอย่างข้างล่างนี้

	ผลผลิตต่อหน่วยของแรงงาน (output per unit of labour)		(หน่วย)
	เสื้อผ้า	ไวน์	
อังกฤษ	30	15	
โปรตุเกส	5	50	

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า อังกฤษมีความได้เปรียบในการผลิตผ้า ในขณะที่โปรตุเกสมีความได้เปรียบในการผลิตไวน์ ดังนั้น อังกฤษควรที่จะเลือกผลิตเพียงผ้าและโปรตุเกสควรผลิตเพียงไวน์ แล้วนำสินค้าที่แต่ละประเทศผลิตได้ด้วยความชำนาญมากที่สุดมาแลกเปลี่ยนกันในตลาดระหว่างประเทศ (International market) โดยไม่มีข้อจำกัดในการแข่งขันแต่อย่างใด ประเทศทั้งสองจะได้รับผลดี/ ผลประโยชน์ร่วมกันจากการทำการค้ากัน

3. ทฤษฎีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (theory of comparative advantage) ของเดวิด ริคาร์โด(1817)

จากที่มีข้อโต้แย้งบางประเด็นในทฤษฎีการได้เปรียบโดยเด็ดขาดของอดัม สมิท ในข้อที่ว่าทฤษฎีนี้จะใช้ได้ในกรณีที่แต่ละประเทศสามารถผลิตสินค้าได้ด้วยความสามารถเพียงอย่างเดียว แต่ถ้ามีประเทศใดสามารถผลิตสินค้าด้วยความได้เปรียบได้มากกว่า เช่น อเมริกาสามารถผลิตสินค้าหลายชนิดได้ด้วยต้นทุนที่ถูกกว่าประเทศอื่นจึงเกิดคำถามที่ตามมาว่าคือ “การค้าระหว่างประเทศยังจะเกิดขึ้นอยู่หรือไม่ หรือการทำการค้าระหว่างประเทศจะยังทำให้ทั้งสองประเทศได้ประโยชน์พร้อมกันไปในขณะที่เดียวกันอยู่หรือไม่?”

จากข้างต้นเดวิด ริคาร์โด ได้ให้แนวทางคำตอบสำหรับคำถามดังกล่าว ใน “ทฤษฎีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ” (theory of comparative advantage) ของเขา โดยเขาเห็นว่า แม้ว่าประเทศใดประเทศหนึ่งอาจจะมีมีความได้เปรียบในการผลิตสินค้าหลายชนิด การค้าก็ยังจะเกิดขึ้นได้ โดยแต่ละประเทศควรผลิตสินค้าที่ตนผลิตได้ด้วยความได้เปรียบเมื่อเทียบกับประเทศอื่น แล้วนำสินค้านั้นมาแลกเปลี่ยนกันในตลาด หรือส่งออกสินค้าที่ตนผลิตได้ด้วยความได้เปรียบเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นและนำเข้าสินค้า ที่ตนผลิตได้ด้วยความเสียเปรียบเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ดังแสดงให้เห็นได้จากกรณีตัวอย่างข้างล่างนี้

ผลผลิตต่อหน่วยของแรงงาน

(output per unit of labour)

	ผ้า	ไวน์	(หน่วย)
อังกฤษ	30	15	
โปรตุเกส	5	10	

จากตารางข้างต้น แสดงจำนวนการผลิตต่อหน่วยของแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้าผ้าและไวน์ จะเห็นได้ว่า อังกฤษผลิตสินค้าทั้งผ้าและไวน์ได้ด้วยความได้เปรียบกว่าโปรตุเกส แต่อังกฤษผลิตผ้าได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงกว่าโปรตุเกส ตามแนวความคิดของเดวิด ริคาร์โด อังกฤษควรผลิตผ้าเพียงอย่างเดียวและส่งออกผ้า ส่วนโปรตุเกสก็ผลิตไวน์และส่งออกไวน์ การแลกเปลี่ยนจึงเกิดขึ้นในตลาดระหว่างประเทศ และทั้งสองประเทศก็ได้รับประโยชน์ร่วมกัน จะเห็นได้ว่าทั้งเดวิด ริคาร์โดและอดัม สมิท ต่างสนับสนุนแนวทฤษฎีการการค้าเสรี

4. ทฤษฎีการค้าสมัยใหม่ (modern trade theory)

สร้างขึ้นตามมาเพื่อปรับปรุงทฤษฎีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของเดวิด ริคาร์โด โดยเน้นให้ความสำคัญกับเรื่องดังต่อไปนี้

- ความแตกต่างในเรื่องต้นทุนการผลิต (costs of production/input/output rela-

tionships) สินค้าของแต่ละประเทศ อันเนื่องมาจากความแตกต่างในความอุดมสมบูรณ์ของการผลิตหรือทรัพยากรการผลิตของแต่ละประเทศ (factor endowments) บางประเทศมีความมั่งคั่งในทรัพยากรธรรมชาติ (natural resource) และบางประเทศมีทรัพยากรทุนมาก (capital resource) ดังนั้นสินค้าที่ผลิตขึ้นมาของแต่ละประเทศอาจจะเป็นสินค้าประเภทใช้แรงงานมาก (labour intensive goods) หรือเป็นสินค้าประเภทใช้ทุนมาก (capital intensive goods)

- ช่องว่างทางด้านเทคโนโลยี (technological gaps) ระหว่างประเทศต่างๆ และระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศด้อยพัฒนา

- การมีอยู่หรือความหายากของทรัพยากรและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (specialized knowledge) เช่น สก๊อตแลนด์ส่งวิสกีที่เป็นสินค้าออก มีความเชี่ยวชาญในการผลิตสินค้านี้มาก หรือคูเวตมีน้ำมันและส่งน้ำมันเป็นสินค้าออก

- ความสำคัญของการวิจัยและพัฒนา (research and development หรือ R&D) เพื่อให้ประเทศใดประเทศหนึ่งสามารถรักษา/ดำรงความได้เปรียบในการผลิตสินค้าใดเหนือประเทศอื่นๆ ประเทศอเมริกาและยุโรปลงทุนในเรื่องนี้มากแต่คนเอาไปใช้และพัฒนาต่อเป็นตัวอย่างที่ดีกับเป็นประเทศญี่ปุ่น ไต้หวัน และเกาหลีใต้

ถ้าจะกล่าวโดยสรุป การค้าของโลกที่ดำเนินมาจนถึงปัจจุบันเป็นระบบการค้าเสรี (free trade policy) และ/หรือระบบการค้าแบบคุ้มกัน (trade protection policy):

1. ระบบการค้าเสรีคือระบบการค้า ดังเช่นตามแนวทฤษฎีความได้เปรียบโดยเด็ดขาดของอดัม สมิทและทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของเดวิด ริคาร์โด ที่เห็นว่าแต่ละประเทศควรเลือกผลิตสินค้าที่ตนผลิตได้ด้วยความสามารถได้เปรียบเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น โดยความได้เปรียบจะมาจากการที่ผลิตได้เก่ง ได้ด้วยความชำนาญ ผลิตได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่า เพราะมีทรัพยากรธรรมชาติหรือทรัพยากรที่จะใช้ในการผลิตสินค้าอย่างอุดมสมบูรณ์ในประเทศ แล้วนำสินค้าเหล่านั้นมาแลกเปลี่ยนกันในตลาดระหว่างประเทศ โดยไม่ต้องกำแพงหรือสิ่งกีดขวางใดทั้งในด้านภาษีและด้านอื่นให้มีการแข่งขันกันอย่างเสรี ก็จะทำให้ทุกประเทศต่างได้รับประโยชน์และการจัดสรรทรัพยากรเศรษฐกิจที่หายากของโลกก็จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัดและบังเกิดประสิทธิผลสูงสุด

2. ในทางความเป็นจริงระบบการค้าของโลกมักจะเป็นไปในแนวทางการค้าแบบคุ้มกัน (protectionism) มากกว่าจะเป็นการค้าโดยเสรีหรือแข่งขันดังข้อ 1. ข้างต้น

นโยบายการค้าแบบคุ้มกัน โดยปกติหมายถึงการให้ความได้เปรียบ (advantage) แก่ผู้ผลิตภายในประเทศ (domestic producers) ในการแข่งขันกับสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ (inputs) ในตลาดของประเทศตน (home market) รูปแบบการค้าแบบคุ้มกัน มีรูปแบบแตกต่างกันออกไปโดยกว้างๆ อาจแบ่งออกเป็น 2 แบบคือ

1. โดยใช้มาตรการทางภาษีศุลกากร (tariffs)
2. โดยใช้มาตรการทางด้านที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร (non-tariffs)

ภาษีศุลกากร (tariffs) คือภาษีที่เรียกเก็บจากการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ (imports) การเก็บภาษีนำเข้าเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในราคาสินค้า (price of commodities) และผลตามมาก็คือเปลี่ยนแปลงแบบแผนของการค้าระหว่างประเทศ การเก็บภาษีศุลกากรอาจจะเก็บในลักษณะเป็นเปอร์เซ็นต์ของมูลค่าการนำเข้าของสินค้า (advalorem basis) หรือคิดเป็นต่อหน่วยของสินค้านำเข้า (amount per unit) และการใช้นโยบายภาษีเพื่อกีดกันทางการค้าของประเทศใด/กลุ่มประเทศใดต่อประเทศอื่น ย่อมส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการผลิต/การบริโภคของประเทศที่ใช้นโยบายนั้น

มาตรการทางด้านที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร (non-tariffs) เป็นแนวทางการค้าแบบคุ้มกันในลักษณะที่เพื่อหลีกเลี่ยงข้อตกลงร่วมกันของ Gatts (general agreement on taxes and tariffs) ได้แก่ มาตรการดังต่อไปนี้

- การให้เงินอุดหนุนส่งออก (export subsidies)
- การเก็บภาษีส่งออก (export taxes)
- การกำหนดโควตา (quotas)
- การควบคุมการบริวรรตเงินตราต่างประเทศ (foreign exchange control)

การให้เงินอุดหนุนการส่งออก (export subsidies) คือการที่รัฐบาลจ่ายเงินช่วยเหลือให้แก่ผู้ส่งออกเพื่อช่วยให้ผู้ส่งออกมีรายได้คุ้มเพียงพอกจากการส่งออก จากการที่ราคาสินค้าส่งออกตกต่ำ เช่น ยางพารา ข้าว อันจะทำให้ผู้ส่งออกยังเต็มใจที่จะดำเนินธุรกิจส่งออกของตนต่อไป เป็นการช่วยให้การผลิตสินค้านี้คงสามารถผลิตต่อไปได้โดยไม่ขาดทุนทำให้ราคาสินค้าส่งออกในตลาดในประเทศสูงขึ้นด้วยซึ่งผลตามคือการลดการบริโภคสินค้านี้ในประเทศลง การให้เงินอุดหนุนเป็นการเพิ่มรายจ่ายของรัฐบาล ในขณะที่การเก็บภาษีศุลกากรเป็นการเพิ่มรายได้ของรัฐบาล

การเก็บภาษีสินค้าส่งออก ใช้ในกรณีที่รัฐบาลไม่ประสงค์จะส่งเสริมให้สินค้าบางชนิดไปจำหน่ายต่างประเทศ และเพื่อช่วยให้สินค้านี้คงอยู่ในตลาดภายในประเทศมีราคาลดลง เพื่อให้ผู้บริโภคในประเทศได้รับความเดือดร้อนที่ต้องซื้อสินค้านี้แพงขึ้น เนื่องจากสินค้านี้คงถูกส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ ส่วนมาตรการกำหนดโควตานำเข้า (import quota) เป็นนโยบายที่ใช้มากในประเทศด้อยพัฒนา เพื่อตัด/ลดการนำเข้าสินค้าที่ไม่ต้องการจากต่างประเทศ (unwanted inputs)

นอกจากนโยบายการค้าเสรีและนโยบายการค้าแบบคุ้มกันดังกล่าวข้างต้นแล้ว การรวมตัวทางเศรษฐกิจ (economic integration) เป็นความพยายาม หรือทางเลือกหนึ่งในการที่จะทำให้การ

ค้ำระหว่างประเทศ เป็นการค้ำที่เสรีมากขึ้น โดยการขจัดข้อจำกัดทางด้านภาษีศุลกากร (tariffs) และข้อจำกัดที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากรออกไป โดยดำเนินการในกลุ่มประเทศที่มีความสัมพันธ์/มีความเกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิด อย่างไรก็ตามในขณะเดียวกันก็ตั้งกำแพงภาษีสินค้าเพื่อกีดกันสินค้าจากประเทศอื่นๆ ซึ่งอยู่นอกกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (rest of the world) การรวมตัวทางเศรษฐกิจมีหลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความผูกพัน/ผูกติดกันในระหว่างกลุ่มประเทศที่มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน จึงอาจจะมีการยกเว้นภาษี/ยกเลิกไม่มีกำแพงภาษีไปจนกระทั่งถึงความพยายามในการที่จะขจัดปัญหาและอุปสรรคอื่นๆ ดังนั้นขั้นตอนของการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจอาจจะแบ่งออกได้เป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การให้สิทธิพิเศษในสินค้าบางอย่างที่ซื้อขายกันในประเทศที่ผูกพันกัน เช่นบางประเทศอนุญาตให้สินค้าจากประเทศที่มีความใกล้ชิด/ผูกพันกับประเทศของตน ส่งสินค้ามาจำหน่ายในประเทศของตนโดยเสียภาษีในอัตราพิเศษ ดังตัวอย่างเช่น สหราชอาณาจักร และประเทศเครือจักรภพที่เรียกว่า “comonwealth preference” (1932)
2. การรวมตัวกันที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดมากกว่าในกรณีแรกคือการจัดตั้งเป็น “freetrade” zone/area ขึ้นในระหว่างประเทศที่มีความสัมพันธ์กันทางเศรษฐกิจ โดยไม่มีการตั้งกำแพงภาษีศุลกากรเลย/หรือเก็บก็เก็บเพียงเล็กน้อยในกลุ่มประเทศที่มีความสัมพันธ์กันแต่ยังตั้งกำแพงภาษีการนำเข้าสินค้าจากประเทศนอกกลุ่ม การรวมตัวทางเศรษฐกิจในแบบดังกล่าว เช่น european free trade association (EFTA) และ LAFTA (latin america free trade association)
3. รูปแบบต่อมาคือการรวมตัวกันที่มีลักษณะอย่างเป็นทางการมากขึ้น คือแบบที่เรียกว่า custom union ประเทศสมาชิกตกลงที่จะมีรูปแบบโครงสร้างภาษีศุลกากรเป็นอย่างหนึ่งอย่างเดียวกันโดยการรวมตัวกันในลักษณะนี้ ไม่เพียงแต่การยกเลิกอุปสรรคทางด้านภาษีศุลกากร (tariffs barrier) แต่กำหนด/ตกลงโครงสร้างภาษีให้เป็นแบบแผนเดียวกัน เพื่อกีดกันสินค้าจากส่วนต่างของโลก ตัวอย่างเช่นการรวมตัวกันในขณะนี้คือการเกิดขึ้นของ “ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป” european economic community หรือรู้จักกันในนาม EEC เกิดขึ้นในปี 1957 หรือรู้จักกันในอีกชื่อหนึ่งคือ “ตลาดร่วม” (common market) ไม่เพียงแต่ความร่วมมืออย่างสมบูรณ์ในเรื่องภาษีศุลกากร (ทำให้สินค้าและบริการระหว่างประเทศสมาชิกประชาคมฯ เคลื่อนย้ายกันอย่างเสรี) ยังให้มีการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีในเรื่องของปัจจัยในการผลิตอีกด้วย (factors of production) เช่น แรงงานและทุน เป็นต้น
4. การร่วมมือในระดับสุดท้ายคือ “การรวมทางเศรษฐกิจอย่างเต็มที่หรือสมบูรณ์” (full economic union หรือ complete integration) เช่น EEC พยายามจะปรับความสัมพันธ์ในกลุ่มประเทศสมาชิกมาให้อิงระดับหนึ่ง คือการจะทำให้เป็น “ตลาดเดียว” (single market) ในปี 1992 มีลักษณะสำคัญดังนี้

- ไม่มีภาษีศุลกากร (tariffs)
- ทรัพยากร/การผลิตทุกชนิดเคลื่อนย้ายอย่างเสรีในประเทศสมาชิก
- รวมนโยบายของชาติเข้าด้วยกันโดยอาจจะเริ่มนับจากนโยบายทางการ

เงินและการคลัง

3. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับดุลการชำระเงิน

เมื่อมีความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจหรือมีการติดต่อทางด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศเกิดขึ้นทั้งในเรื่องการค้า การลงทุน การเงิน ความช่วยเหลือและความร่วมมือทางเศรษฐกิจอื่นๆ ดังนั้นเพื่อให้ทราบฐานะของการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ แต่ละประเทศจึงมีการจัดทำบัญชีดุลการชำระเงิน (balance of payment) ขึ้นทุกปี

ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงขนาดความมากน้อยของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศหรือความมากน้อยของกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะในเรื่องของการค้า การไหลเข้าของเงินทุนระยะสั้น/ระยะยาว ความช่วยเหลือระหว่างประเทศและการลงทุนระหว่างประเทศ และเพื่อให้ทราบถึงผลและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น ของการดำเนินกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ต่อเศรษฐกิจภายในประเทศในเรื่องของการลงทุน การผลิต การค้า รายได้ การจ้างงานและระดับราคาสินค้าโดยทั่วไป แต่ละประเทศจึงได้มีการจัดทำหรือจัดบันทึกเป็นรายการการติดต่อทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับต่างประเทศ เรียกว่าการจัดทำ “ดุลการชำระเงิน” (balance of payment) ขึ้น

1. ความหมายของดุลการชำระเงิน

ดังนั้น “ดุลการชำระเงิน” จึงหมายถึงการจดบันทึกรายการการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ (economic transactions) ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้มีถิ่นพำนักอาศัยของประเทศหนึ่งกับผู้มีถิ่นพำนักอาศัยในต่างประเทศในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยปกติดุลการชำระเงินจะมีการจัดทำขึ้นทุกปีไป

คำว่า “ผู้มีถิ่นฐานพำนักอาศัย” (residents) ไม่รวมนักท่องเที่ยวในประเทศไทยที่เป็นชาวต่างประเทศ สำนักงานสาขาของธนาคารต่างประเทศ สำนักงานสาขาบริษัทต่างประเทศในประเทศไทย เหล่านี้ถือว่าเป็นผู้มีถิ่นพำนักอาศัยในต่างประเทศ และรายการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ (economic transactions) คือรายการการส่งออก/นำเข้าและรับให้บริการต่างประเทศ (ไหลเข้า/ออก) การโอนเงิน และการให้ความช่วยเหลือและให้เปล่า

2. องค์ประกอบของดุลการชำระเงิน

เนื่องจากระบบแลกเปลี่ยนประกอบด้วยรายการหลักใหญ่ดังกล่าว บัญชีดุลการชำระเงินจึงประกอบด้วย บัญชีย่อยๆ 4 บัญชี คือ

- บัญชีเดินสะพัด (current account)
- บัญชีทุน (capital account)
- บัญชีเงินโอน (transfer account)
- บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ (international reserve account)

และการจดยรายการหรือการบันทึกรายการในบัญชีดุลการชำระเงินจะใช้หลักบัญชีคู่ (double entry booking) คือรายการทุกรายการจะถูกนำเข้ามาบันทึกในบัญชีทั้งข้างเดบิตและเครดิต โดยรายการใดที่ก่อให้เกิดการไหลเข้าของเงินจากต่างประเทศจะบันทึกรายการทางข้างเครดิตหรือทางด้านรายได้ และรายการใดที่ก่อให้เกิดการไหลออกของเงินตราต่างประเทศจะบันทึกบัญชีทางด้านเดบิตหรือทางด้านรายจ่ายของประเทศ

บัญชีเดินสะพัด ประกอบด้วยรายการ

- สินค้าส่งออก (export)
- สินค้านำเข้า (import)
- บริการ (service)
- ค่าประกันภัยและค่าขนส่ง
- ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว
- เงินปันผลจากการลงทุนในต่างประเทศ
- ค่าใช้จ่ายของรัฐบาลในต่างประเทศ
- อื่นๆ

ถ้ารายการส่งออก > นำเข้า แสดงว่าเกินดุลการค้า

ถ้ารายการส่งออก = นำเข้า แสดงว่าดุลการค้าสมดุล

ถ้ารายการส่งออก < นำเข้า แสดงว่าขาดดุลการค้า

บัญชีทุน

รายการเข้า/ออกของทุนระยะสั้นและเงินทุนระยะยาว

ถ้าเงินไหลออก > ไหลเข้า —— ขาดดุลบัญชีทุน

ถ้าเงินไหลออก < ไหลเข้า —— เกินดุลบัญชีทุน

ถ้าเงินไหลออก = ไหลเข้า —— สมดุลบัญชีทุน

บัญชีเงินโอน (transfer payments account)

เป็นรายการ/บัญชีบันทึกรายการให้เงินช่วยเหลือและการให้เปล่าจากต่างประเทศทั้ง

ในรูปของ

- เงินโอนของเอกชน (private transfer payment)
- เงินโอนของรัฐบาล (government/official /transfer payments)

ถ้ามีเงินโอนเข้ามาในประเทศ > เงินโอนออก —— บ/ช เงินโอนเกินดุล

ถ้ามีเงินโอนเข้ามาในประเทศ < เงินโอนออก —— บ/ช เงินโอนขาดดุล

ถ้ามีเงินโอนเข้ามาในประเทศ = เงินโอนออก —— บ/ช เงินโอนได้ดุล

ถ้ายอดรวมรายการบัญชีเดินสะพัด บัญชีทุน และบัญชีเงินโอนมียอดดุลเป็น + หรือ มีการไหลเข้าของเงินตราต่างประเทศมากกว่าการไหลออก ถือว่าประเทศนั้นมีดุลการชำระเงินเกินดุล (surplus B/P) ถ้าเป็น - คือเงินไหลออกมากกว่าเงินไหลเข้า (deficit B/P) ถ้ารวมกันทั้ง 3 บัญชีแล้วมียอดบวกและลบเท่ากันถือว่าประเทศนั้นมีดุลการชำระเงินได้ดุลพอดี (B/P)

บัญชีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ (international reserves A/C)

เป็นบัญชีแตกต่างจาก 3 บัญชีแรก เป็นบัญชีที่เกิดขึ้นเพื่อปรับดุลการชำระเงินให้อยู่ในภาวะสมดุลเสมอตามหลักการบันทึกบัญชีคู่ เป็นบัญชีในส่วนของรัฐบาลและเป็นบัญชีที่แสดงให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นหรือลดของเงินตราต่างประเทศ (foreign exchange) ถ้าดุล B/P ขาดดุล ปริมาณเงินตราต่างประเทศและการค้าจะลดลงในขณะเดียวกันถ้า B/P เกินดุลเงินตราต่างประเทศไหลเข้า และปริมาณจะเพิ่มขึ้น ปริมาณเงินตราต่างประเทศและการค้ามีความสำคัญในแง่

(1) รักษาเสถียรภาพของเงิน ภายใต้มาตรฐานทางการ

(2) อำนาจในการที่จะนำเข้าจากต่างประเทศ

ประเทศใดประเทศหนึ่งซึ่งไม่อาจจะปล่อยให้ดุลการชำระเงินขาดดุลอย่างมากต่อเนื่องกันไปในระยะยาวได้ เพราะจะเป็นอันตรายต่อเศรษฐกิจโดยรวม แม้จะยอมให้มีการขาดดุลการชำระเงินได้บ้าง แต่จะต้องหาเงินตราต่างประเทศจากด้านอื่นๆ (กู้ยืม ขอความช่วยเหลือ การลงทุนจากต่างประเทศ) มาทดแทนและแก้ปัญหาดุลการชำระเงิน (ส่งออกมากขึ้น นำเข้าน้อยลง, ลดค่าเงิน, การเปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจภายในประเทศ เป็นต้น)

บทที่ 4

กรอบการวิเคราะห์ของการศึกษา

จากความรู้และข้อมูลทั้งหมดที่นำเสนอมาก่อนหน้านี้ได้ช่วยในการสร้างกรอบเพื่อใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทยของการศึกษาในครั้งนี้ โดยมีแนวทางดังที่จะนำเสนอต่อไปนี้

1. การสร้างกรอบการวิเคราะห์ของการศึกษา

บัญชีเดินสะพัดในความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของการบริหารเศรษฐกิจของประเทศ

1. โดยทั่วไปการบริหารเศรษฐกิจของประเทศนอกจากจะมีจุดมุ่งหมายในระยะสั้นคือการใช้กำลังการผลิตที่มีอยู่อย่างเต็มที่โดยไม่ให้มีปัญหาในเรื่องของเงินเฟ้อ เงินฝืด หรือปัญหาการว่างงานเพื่อความมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (economic stability) แล้วยังมีจุดมุ่งหมายในระยะยาวคือการขยายกำลังการผลิตของประเทศเพื่อเพิ่มผลผลิต รายได้ การจ้างงานและเงินตราต่างประเทศให้พอเพียงกับความต้องการของประชาชนที่เพิ่มขึ้น (growth and development)

ดังนั้นการแสวงหารายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศจากการส่งออกสินค้าไปขายและให้บริการแก่ชาวต่างประเทศเพื่อตอบสนองความต้องการใช้จ่ายเงินตราต่างประเทศที่แสดงโดยบัญชีเดินสะพัด จึงเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งของการบริหารเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งการเป็นระบบเศรษฐกิจเปิด เปิดโอกาสให้ประเทศสามารถขยายการลงทุน การผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิต รายได้ การจ้างงานและเงินตราต่างประเทศ เพราะมีตลาดที่จะรองรับสินค้าและบริการที่กว้างขวางและใหญ่โตมากขึ้นทั้งตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ และในขณะเดียวกันสามารถนำเข้าสินค้าและวัตถุดิบที่ต้องการเพื่อการลงทุน การผลิต และการบริโภคภายในประเทศจากต่างประเทศ ดังนั้นภาคเศรษฐกิจต่างประเทศจึงมีส่วนกำหนดระดับผลผลิตหรือรายได้ของประเทศ ดังแบบจำลองเศรษฐกิจมหภาคของเคนส์ (keynsian macroeconomic model) ข้างล่างนี้

$$Y = F \text{ (Aggregate Demand)}$$

$$Y = C + I + G + (X-M)$$

โดย

$$Y = \text{รายได้ประชาชาติ}$$

$$C = \text{การใช้จ่ายในการบริโภค}$$

$$I = \text{การใช้จ่ายในการลงทุน}$$

$$X-M = \text{การส่งออกสุทธิ(การส่งออก-การนำเข้า)}$$

ดุลการค้า บัญชีเดินสะพัดและดุลการชำระเงินเป็นเครื่องชี้วัดผลประกอบการการค้าระหว่างประเทศ

2. แต่การค้าระหว่างประเทศจะเป็นที่มาของความมั่งคั่งเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของประเทศหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผลประกอบการของการทำการค้า (trade performance) หรือการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ดังนั้น เพื่อให้ทราบถึงผลประกอบการของการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นแต่ละประเทศจึงมีการจัดทำบัญชีดุลการชำระเงิน (balance of payment) ขึ้นทุกปี ดุลการชำระเงินคือการจดบันทึกรายการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ (economic transactions) ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้มีถิ่นพำนักอาศัยอยู่ในประเทศหนึ่งกับผู้มีถิ่นพำนักอาศัยในต่างประเทศ หลักที่ใช้ในการจดบันทึกรายการในดุลการชำระเงินคือหลักการบัญชีคู่ (double-entry bookkeeping) คือทุกรายการที่เกิดขึ้นจะถูกนำมาบันทึกบัญชีทั้งด้านเดบิตและเครดิตในจำนวนที่เท่ากันเสมอ โดยบัญชีดุลการชำระเงินประกอบขึ้นด้วยบัญชีย่อยๆ 4 บัญชีด้วยกันคือ (1)บัญชีดุลการค้า (balance of trade) (2)บัญชีเดินสะพัด (current account) (3)บัญชีทุน (capital account) และ (4)บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ (international reserve account) ดังนั้น ดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดจึงเป็นส่วนองค์ประกอบของบัญชีดุลการชำระเงิน ภาวะและฐานะของดุลบัญชีต่างๆอาจอยู่ในฐานะได้ดุล ขาดดุล หรือเกินดุลได้

องค์ประกอบ ความหมายของการขาดดุลและผลกระทบจากการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด

3. ในส่วนของบัญชีเดินสะพัดเป็นการเฉพาะ ประกอบขึ้นด้วยส่วนรายการในดุลการค้าคือ การส่งสินค้าออกไปขาย (export-X) และการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ (import-M) และรายการให้และรับบริการ (service) ระหว่างประเทศ อันได้แก่ (1)การท่องเที่ยว (2)การบริการขนส่ง (3)การประกันภัย (4)การให้บริการแรงงาน (labour service) ในตลาดแรงงานต่างประเทศ

การเกิดภาวะการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด (current account deficit) หมายถึงรายได้ในรูปแบบเงินตราต่างประเทศ (foreign exchange) ที่เราได้รับเข้ามาจากการส่งสินค้าออกไปขายและให้

บริการแก่ต่างประเทศน้อยกว่าปริมาณความต้องการใช้จ่ายเงินตราต่างประเทศเพื่อชำระหนี้ค่านำเข้าสินค้าและรับบริการจากต่างประเทศ เรียกว่าเป็นปัญหาการขาดดุลภายนอก (external disequilibrium) ของประเทศ

การขาดดุลไม่ว่าจะเป็นการขาดดุลการค้าหรือการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ถ้าเป็นภาวะชั่วคราวหรือบางครั้งบางคราว หรืออยู่ในภาวะขาดดุลบ้างเกินดุลบ้างสลับกันไปถือว่าเป็นเรื่องปกติ เพราะการขาดดุลหมายถึงการที่เรามีโอกาสได้ใช้ทรัพยากรต่างประเทศมากกว่าการที่ต่างประเทศมีโอกาสได้ใช้ทรัพยากรของเรา แต่ถ้าเป็นการขาดดุลอย่างเรื้อรังและในขนาดจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ย่อมบ่งชี้ให้เห็นผลกระทบในทางลบที่เกิดขึ้นตามมาแก่เศรษฐกิจของประเทศ เป็นต้นว่าเรามีความสามารถในการหาเงินตราต่างประเทศได้ (earned foreign exchange) ไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ เงินตราต่างประเทศที่ต้องการเพื่อให้มีขีดความสามารถในการนำเข้าและเป็นทุนสำรองในการออกเงินมาให้หมุนเวียนใช้กันในระบบเศรษฐกิจ และเพื่อความมั่นคงของค่าเงินจึงแสวงหาให้ได้มาโดยแนวทางอื่นๆ ได้แก่โดยการกู้ยืมเข้ามาซึ่งก่อให้เกิดภาระที่ต้องจ่ายค่าดอกเบี้ยและชำระคืนเงินต้นการส่งเสริมสนับสนุนให้ต่างประเทศเข้ามาลงทุนโดยตรงเข้ามาซื้อหุ้น ซื้อที่ดิน ลงทุนในตราสารทางการเงินต่างๆ เงินทุนจากต่างประเทศไหลเข้ามาเพื่อหารายได้จากส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ย เป็นต้น

เงินที่กู้ยืมจากต่างประเทศเข้ามา ถ้าไม่ได้ถูกใช้ไปอย่างมีประสิทธิภาพในการลงทุนและการผลิตสินค้าและบริการที่จะก่อให้เกิดรายได้เพียงพอ ที่จะจ่ายเป็นค่าดอกเบี้ยและผ่อนชำระคืนเงินต้นได้ถ้าสถานการณ์นี้ดำเนินไปในลักษณะเรื้อรังนานวันเข้าเศรษฐกิจก็อาจจะล่มพังทลายลงได้ ดังประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับประเทศในละตินอเมริกา ส่วนเงินที่ชาวต่างประเทศนำเข้ามาลงทุนในประเทศ ถ้าเมื่อไหร่เขาถอนทุนกลับบ้านไป ก็จะกระทบต่ออัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจภายในประเทศ แต่ถ้าเขายังไม่ส่งกลับประเทศเพราะยังมีโอกาสแสวงหาผลตอบแทนจากการลงทุนได้อีกต่อไป ก็จะปรากฏว่าทรัพย์สินต่างๆ ในประเทศจะถูกโอนเปลี่ยนมือไปเป็นเจ้าของโดยชาวต่างประเทศแทนมากขึ้นเรื่อยๆ

นอกจากดังที่กล่าวมาแล้ว พร้อมๆ กันไปนั้นก็จะปรากฏให้เห็นถึงการค่อยๆ หดไปของทรัพยากรธรรมชาติในประเทศ ปัญหามลภาวะและสิ่งแวดล้อมที่นับวันจะเป็นปัญหามากขึ้น ในขณะที่คนส่วนใหญ่ของประเทศยังยากไร้ ฐานะและขีดความสามารถทางเศรษฐกิจก็ยังไม่ดีขึ้น และเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมต้องผูกพันและขึ้นต่อต่างประเทศอย่างมาก ทำให้เหตุการณ์และความผันผวนต่างๆ ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ อ่อนไหวที่จะส่งผลกระทบต่อประเทศได้ง่าย ทำให้การบริหารและดำเนินเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นเรื่องยากยิ่งขึ้นและไม่อาจเป็นไปได้โดยอิสระ

มาตรการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาการขาดดุลทั้งดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด

4. เมื่อเกิดปัญหาดุลการค้า บัญชีเดินสะพัดขาดดุลและที่สร้างผลกระทบตามมาดังข้างต้น ในการแก้ไขปัญหาภาวะการขาดดุลภายนอกของประเทศตามประสบการณ์ที่มักจะใช้กันคือโดยใช้มาตรการการลดค่าเงิน (devaluation) ซึ่งจะส่งผลให้ราคาสินค้าส่งออกถูกลง ปริมาณการส่งออกก็คาดว่าจะเพิ่มขึ้นแต่รายได้จากการส่งออกในรูปเงินตราต่างประเทศก็จะลดลง และในขณะเดียวกันเมื่อเงินตรามีค่าอ่อนลงผลทันที คืออัตราเงินเฟ้อที่สูงขึ้นเพราะราคาสินค้านำเข้าสูงขึ้น เมื่อต้นทุนการนำเข้าสูงขึ้น ก็คาดว่าปริมาณการนำเข้าจะน้อยลง จะช่วยลดการไหลออกของเงินตราต่างประเทศ

หลังการลดค่าเงินผ่านไปเป็นปีๆ หรือนานกว่านั้นเป็นไปได้ที่จะมีการผลิตสินค้าภายในประเทศทดแทนการนำเข้าซึ่งจะทำให้ฐานะรายได้ ดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศดีขึ้น อย่างไรก็ตามอัตราเงินเฟ้อที่สูงขึ้นเพราะเงินตราลดลงอาจทำให้ฐานะดุลบัญชีเดินสะพัดเสื่อมกลับไปเป็นอย่างเดิมได้อีกภายในระยะเวลาไม่กี่ปีได้เช่นเดียวกัน

นอกจากนั้นการลดค่าเงินตราของประเทศ จะช่วยดึงดูดผู้ลงทุนจากต่างประเทศได้ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะเมื่อคิดเป็นเงินตราต่างประเทศแล้ว จะใช้เงินลงทุนน้อยลงและผลตอบแทนจะดีขึ้น อย่างไรก็ตามแรงดึงดูดเช่นนี้อาจไม่เพียงพอในกรณีที่เงินตราลดค่า เพราะภาวะเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวยใดๆเลย เมื่อสถานการณ์เป็นเช่นนี้การแก้ไขปัญหาและปรับปรุง การเสื่อมถอยของดุลการค้าและบัญชีเดินสะพัด เป็นเรื่องที่ต้องกลับมาแก้ไขตรงที่เศรษฐกิจภายในประเทศ

2. สมมติฐานของการศึกษา

5. จากแนวทางการมองปัญหาข้างต้น ดังนั้นสมมติฐานที่ตั้งขึ้นเพื่อตรวจสอบและพิสูจน์ในการศึกษาในครั้งนี้คือ

(1) เห็นว่าปัญหาบัญชีเดินสะพัดขาดดุลของไทยเป็นประเด็นปัญหาที่ส่วนผสมผสานการลงทุนและการผลิตสินค้า (investment and product mix) เพื่อการส่งออกและให้บริการแก่ต่างประเทศ และสินค้านำเข้าและรับบริการจากต่างประเทศของไทยไม่มีประสิทธิผล หรือไม่ทำให้เราอยู่ในฐานะได้เปรียบจากการทำการค้าระหว่างประเทศ ตรงนี้จะตรวจสอบวิเคราะห์ดูจากโครงสร้างสินค้าและบริการนำเข้าและส่งออกของไทย

(2) ผลที่ได้รับจากการวิเคราะห์ตรวจสอบถึงโครงสร้างสินค้าส่งออกและนำเข้าที่อ้างในข้อ (1) ข้างต้น จะสะท้อนกลับมาให้เห็นถึงโครงสร้างการลงทุนและการผลิตของประเทศโดยเฉพาะการลงทุนและการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกและที่เป็นการลงทุนและการผลิตที่ต้องนำเข้าสินค้าและวัตถุดิบจากต่างประเทศซึ่งเป็นเรื่องสอดคล้องสัมพันธ์กัน ดังนั้นการพิสูจน์ตรวจสอบตรงนี้จะดูว่าทรัพยากรในประเทศและที่นำเข้าจากต่างประเทศถูกจัดสรรไปในการลงทุน

และทำการผลิตสินค้าและบริการประเภทที่เราผลิตได้ด้วยความชำนาญ ผลิตได้ด้วยความได้เปรียบหรือเป็นสินค้าที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ (international competitiveness) ได้หรือไม่ จึงจะทำให้เรามีรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศที่ทำให้ฐานะดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดไม่มีปัญหาหรือมีโอกาสได้เปรียบขึ้นมาได้ หรือเป็นไปในทางตรงกันข้าม

(3) จากโครงสร้างการลงทุนและการผลิต โดยเฉพาะการลงทุนและการผลิตสินค้าเพื่อส่งออกที่จะวิเคราะห์ในข้อ (2)ข้างต้นผลที่ได้รับจะสะท้อนต่อมาให้เห็นถึงความสอดคล้องหรือเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจของประเทศ แนวทางหรือยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจที่ยึดถือเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย และการบริหารและดำเนินการทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจที่ยึดถือที่เป็นมาจนถึงปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร เหมาะสมดีแล้วหรือมีปัญหาหรือข้อขาดตกบกพร่องประการใด

ดังนั้น สมมติฐานโดยสรุปของการศึกษานี้เห็นว่า การเกิดปัญหาการขาดดุลของบัญชีเดินสะพัด(current account deficit) ของไทยมีสาเหตุมาจากปัญหาทางโครงสร้างหรือปัญหารากฐาน (structural or fundamental problems) แล้วเกิดเป็นปัญหาระยะสั้น (short-run) หรือปัญหาเฉพาะหน้า (temporary) ให้เห็นในปัจจุบันเช่นวิกฤตการณ์เศรษฐกิจที่เกิดขึ้นการแก้ไขปัญหาจึงต้องแก้ไขตรงสาเหตุทางโครงสร้างหรือรากฐานมากกว่าการใช้นโยบายหรือมาตรการเล็กๆน้อยๆที่ออกมาให้เห็นเช่นมาตรการทางด้านภาษี การส่งเสริมให้ใช้สินค้าไทย ส่งเสริมให้เกิดการประหยัดการออม ซึ่งคงจะไม่มีประสิทธิผลประการใดนักต่อการแก้ไขปัญหาดุลการค้าและบัญชีเดินสะพัดขาดดุลซึ่งอยู่ในขนาดวิกฤตและเรื้อรัง

3. ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูลที่ใช้การศึกษาตามกรอบการวิเคราะห์ของการศึกษาที่สร้างขึ้นดังกล่าวข้างต้นจะมีทั้ง (1)ที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและ (2)แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่ใช้จะเป็นข้อมูลทุติยภูมิได้แก่ประเภทข้อมูลดังต่อไปนี้

- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-7
- ข้อมูลตัวเลขรายได้ประชาชาติ/ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติที่ชี้ถึงขนาดและแหล่งที่มาของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย
- ตัวเลขข้อมูลทางการค้าระหว่างประเทศทั้งหมดของไทย
- ตัวเลขข้อมูลดุลการค้า ดุลบัญชีเดินสะพัดและดุลการชำระเงินตลอดจนทุนสำรองระหว่างประเทศของไทย
- ข้อมูลนโยบายและมาตรการทางการเงินและการคลังและอื่นๆที่ใช้ในการ

พัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและการ รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของไทย

โดยข้อมูลที่ต้องการดั่งข้างต้นจะเก็บรวบรวมจากแหล่งดังต่อไปนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยกระทรวงการคลัง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกระทรวงพาณิชย์ กรมศุลกากร และจากรายงานผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้ทำไว้ในห้องสมุดของสถาบันการศึกษาต่างๆและสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทยเป็นต้น

4. การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

ตัวเลขข้อมูลดั่งข้างต้นที่เก็บรวบรวมมาได้จะถูกนำมาประมวลผลและวิเคราะห์ ตามกรอบการวิเคราะห์ที่สร้างขึ้นดั่งข้างต้นเพื่อให้ได้รับความรู้ที่ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่กำหนดขึ้นและเพื่อจัดทำรายงานผลของการศึกษาต่อไป

บทที่ 5

ผลการศึกษา

ในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษาที่ได้รับจากการวิเคราะห์และตรวจสอบสมมติฐานตามกรอบการวิเคราะห์ของการศึกษาที่สร้างขึ้นในบทที่ผ่านมาว่า ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยมีสาเหตุมาจากปัญหาทางโครงสร้าง/ปัญหารากฐานดังต่อไปนี้

1. ปัญหาโครงสร้างการค้าต่างประเทศที่ทำให้ประเทศไทยตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบหรืออิกนัยหนึ่งเป็นปัญหาดุลการค้าขาดดุลเรื้อรังของไทย ซึ่งสมมติฐานนี้สามารถพิสูจน์และตรวจสอบได้จากการวิเคราะห์โครงสร้างสินค้าส่งออกและนำเข้าของไทย

2. ปัญหาช่องว่างการลงทุน-การออม (investment-saving gap) ซึ่งพิจารณาและตรวจสอบได้จากภาวะเงินออมและการลงทุนภายในประเทศทั้งโดยภาครัฐและเอกชน

3. การมีโครงสร้างสินค้าส่งออกและนำเข้าที่ทำให้ประเทศไทยต้องมีปัญหาดุลการค้าขาดดุลเรื้อรังดังในข้อ 1. เมื่อวิเคราะห์และตรวจสอบย้อนกลับขึ้นไปเป็นลำดับขั้น ก็เป็นผลหรือมีสาเหตุมาจากปัญหาโครงสร้างของการคัดเลือกส่วนผสมผสมผสานการลงทุนและสินค้าที่สนับสนุนและส่งเสริมให้สร้างขึ้นในประเทศทั้งโดยภาครัฐและเอกชนที่ผิดหรือไม่มีประสิทธิภาพ (wrong investment & product mix) ในแง่ที่ว่ากำลังการผลิตที่สร้างขึ้นดังกล่าวไม่สร้างให้เกิดการเพิ่มขึ้นในระยะยาวในรายได้ การจ้างงาน เงินออมภายในประเทศและเงินตราต่างประเทศหรือถือว่าเป็นปัญหาการจัดสรรทรัพยากรที่ผิด (misallocation of resources) ซึ่งสมมติฐานนี้สามารถพิจารณาและตรวจสอบได้จากโครงสร้างการลงทุนและสินค้าที่ผลิตขึ้นในประเทศ

4. ปัญหาความสามารถทางเศรษฐกิจของประเทศ (national economic competency) และการแข่งขันยังเป็นปัญหาหรือไม่ได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้นตามกาลเวลาสมมติฐานนี้สามารถพิจารณาและตรวจสอบได้จากผลจากการพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศหรือผลจากการขยายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยอาศัยทรัพยากรต่างประเทศ

5. จากการมีปัญหาดังข้างต้น เมื่อพิจารณาตรวจสอบย้อนกลับขึ้นไปอีกก็จะเห็นว่าเป็นผลหรือมีสาเหตุมาจากปัญหายุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของประเทศที่ยึดถือกันมาจนถึงปัจจุบัน

6. จากปัญหาทางโครงสร้าง/ปัญหารากฐานดังข้างต้นในท้ายที่สุดก็กลายมาเป็นวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศที่ปะทุขึ้นในครั้งนี้ หรือกล่าวในอีกทางหนึ่งวิกฤตการณ์ทาง

เศรษฐกิจของประเทศที่เกิดขึ้นในครั้งนี้เป็นปัญหารากฐาน/ปัญหาโครงสร้าง

โดยผลที่ได้รับจากการวิเคราะห์และตรวจสอบปัญหาดังข้างต้นจะนำเสนอตามลำดับ
ไปดังต่อไปนี้

1. การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดมีสาเหตุจากปัญหาโครงสร้างการค้าต่างประเทศที่ทำให้
ประเทศไทยเสียเปรียบ

1.1 โครงสร้างสินค้าส่งออกของไทยที่ทำให้การส่งออกน้อยกว่าการนำเข้า

1.1.1 ประเภทสินค้าส่งออก

ในอดีตมาโดยตลอดสินค้าส่งออกหลักของไทยเป็นสินค้าเกษตร ดังเช่น ในช่วงแผน
พัฒนาฉบับที่ 2-4 สินค้าเกษตรและสินค้าอื่นที่ส่งออกสำคัญ 14 ชนิด ได้แก่ ข้าว ยางพารา ดิบบุก
ข้าวโพด แป้งมันสำปะหลัง ปอแก้วและปอกระเจา กุ้ง ไบยาสูบ น้ำตาล ถั่วเขียว พลูโอไรท์ ข้าว
ฟาง ซีเมนต์ ไม้สัก แต่ต่อมาสินค้าเกษตรส่งออกหลักสำคัญดังกล่าวที่ลดความสำคัญลงได้แก่ ถั่ว
เขียว พลูโอไรท์ ข้าวฟาง ซีเมนต์และไม้สัก จึงเหลือเพียงสินค้าส่งออกสำคัญเพียง 8 ชนิด ได้แก่
ข้าว ยางพารา ข้าวโพด ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ดิบบุก น้ำตาล ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ กุ้งสด ซึ่งส่วน
ใหญ่เป็นสินค้าเกษตร

ต่อมาในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) ในช่วง 3 ปีแรก สินค้าเกษตร
เหมือนในอดีตที่ผ่านมาโดยตลอดก่อนหน้านี้นี้ยังเป็นสินค้าที่นำรายได้จากการส่งออกส่วนใหญ่ของ
ประเทศ ซึ่งมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรเฉลี่ยปีละ 101,156 ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นการส่ง
ออกสินค้าเกษตรหลัก 5 ชนิด ได้แก่ ข้าว อ้อย ยางพารา ข้าวโพดและยาสูบ รวมมูลค่า 74,427
ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 74 ของสินค้าส่งออกทั้งหมด

พอมาในช่วงปลายแผนพัฒนาฉบับที่ 5 โครงสร้างสินค้าส่งออกเปลี่ยนแปลงไปจาก
เดิม มาเป็นการส่งออกสินค้าอื่นๆและสินค้าอุตสาหกรรมเข้ามาแทนที่สินค้าเกษตร อาทิ การส่ง
ออกแผงวงจรไฟฟ้า สิ่งทอและอัญมณี อันเป็นผลจากการมีนโยบายปรับโครงสร้างและเพิ่ม
ประสิทธิภาพเศรษฐกิจตลอดระยะ 5 ปีของแผนฯ 5 รวมทั้งการฟื้นฟูฐานะทางการเงินและ
แก้ไขปัญหาการขาดดุลการค้ากับต่างประเทศเพื่อที่จะขยายการผลิตและรายได้จาก
ภาคอุตสาหกรรมให้ใกล้เคียงกับภาคเกษตร ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายที่จะทำให้การผลิตและส่งออก
สินค้าอุตสาหกรรมมีบทบาทเพิ่มขึ้นมาเป็นสัดส่วนร้อยละ 40 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดภายใน
ปี 2529

ในแผนพัฒนาฉบับที่ 6 ที่ยังคงเน้นต่อไปในนโยบายการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดย
อาศัยการขยายตัวของการส่งออกของภาคอุตสาหกรรมต่อจากแผนฉบับที่ 5 ข้างต้นโดยมีการ
ปรับปรุงกฎเกณฑ์ระเบียบและระบบภาษีต่างๆของรัฐที่เป็นอุปสรรคในการส่งออก ตลอดจนมี

การลงทุนในการปรับระบบการผลิต การตลาดและคุณภาพของบริการพื้นฐานที่จะลดต้นทุนการส่งออกและปรับปรุงคุณภาพสินค้าไทยให้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ จากที่เห็นว่าสถานการณ์ด้านการค้าระหว่างประเทศในระยะที่ผ่านมาประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ประชาคมยุโรป มีแนวโน้มที่จะกีดกันสินค้าจากประเทศญี่ปุ่นและประเทศอุตสาหกรรมใหม่มากขึ้น หากมีการปรับปรุงโครงสร้างการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดต่างประเทศ โดยการกระจายการผลิตและเน้นคุณภาพผลผลิต ก็น่าจะมีโอกาสที่จะขยายการผลิตและการส่งออกโดยเฉพาะสินค้าอุตสาหกรรมเข้าไปในตลาดเหล่านี้มากขึ้น

ดังนั้นในแผนพัฒนาฉบับที่ 7 บนพื้นฐานที่เห็นกันว่าโอกาสในการขยายตัวของการส่งออกสินค้าไทยยังมีแนวโน้มที่ดี จากในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 6 ได้มีการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อส่งออกหรือเพื่อเป็นฐานการผลิตของการส่งออกและสินค้าเหล่านี้เป็นสินค้าที่มีมูลค่าต่อหน่วยสูง ซึ่งจะทำให้การส่งออกของประเทศไทยยังสามารถขยายตัวในระดับที่น่าพอใจในช่วงตลอด 5 ปีของแผนพัฒนาฉบับที่ 7 และเพราะอุตสาหกรรมส่งออกและทดแทนการนำเข้าที่ส่งเสริมดังกล่าวโดยเฉพาะอุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมวิศวกรรม อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมพื้นฐานอื่นๆ เป็นประเภทอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มจะย้ายฐานการผลิตจากประเทศญี่ปุ่นและประเทศ อุตสาหกรรมใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงเข้าสู่ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกตะวันตกอย่างต่อเนื่องเพราะภูมิภาคนี้จะเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจใหม่ของโลกที่มีอำนาจซื้อสูงและมีอำนาจต่อรองทางการค้ามากขึ้น

จากข้างต้นโดยสรุปกล่าวได้ว่า จากอดีตมาโดยตลอดมาจนถึงช่วงแผนฯ 5 (พ.ศ.2525-2529) สินค้าส่งออกหลักของไทยเป็นสินค้าเกษตร ซึ่งสินค้าเกษตรและสินค้าอื่นส่งออกหลัก 8 ชนิดได้แก่ข้าวยางพาราข้าวโพด ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง กุ้งสด ดีบุก น้ำตาลและผลิตภัณฑ์สิ่งทอ โดยมีมูลค่าส่งออกเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 50 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด แต่นับตั้งแต่ปี 2529 เป็นต้นมาสินค้าส่งออกหลักของประเทศเปลี่ยนมาเป็นสินค้าอุตสาหกรรมในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ดังแสดงให้เห็นในตารางข้างล่างนี้ต่อไป

ตารางที่ 9 สิ้นค้าส่งออกจำแนกตามกลุ่มสินค้าหลักปี 2525-2541

หน่วย:ล้านบาท

ปี	มูลค่ารวม	ร้อยละ	สินค้าอุตสาหกรรม	ร้อยละ	สินค้าเกษตร	ร้อยละ	แร่และเชื้อเพลิง	ร้อยละ	อื่นๆ	ร้อยละ
2525	159,728.2	100	61,299	38.4	76,990.1	48.2	8,725.2	5.5	12,713.6	8.0
2526	146,471.8	100	58,271.7	39.8	71,583.0	48.9	6,114.7	4.2	10,502.4	7.2
2527	175,370.2	100	72,828.0	41.6	83,020.4	47.4	6,630.8	3.8	12,758.0	7.3
2528	193,365.5	100	89,621.9	46.4	79,639.6	41.2	9,161.9	4.7	14,942.1	7.7
2529	233,382.8	100	119,508.0	51.2	89,557.7	38.4	5,215.3	2.2	19,101.8	8.2
2530	299,853.1	100	172,787.7	57.6	96,326.4	32.1	5,151.3	1.7	25,587.2	8.5
2531	403,596.8	100	243,280.2	60.3	122,497.4	30.3	6,071.1	1.5	31,721.1	7.9
2532	516,315.0	100	333,929.0	64.7	145,480.9	28.2	7,193.4	1.4	29,711.7	5.7
2533	589,812.6	100	419,269.9	71.1	131,011.4	22.2	6,811.3	1.2	32,720.0	5.5
2534	725,448.8	100	553,715.1	76.3	512,204.0	20.9	10,866.6	1.5	8,663.1	1.19
2535	824,643.3	100	633,227.1	76.7	170,935.9	20.9	11,899.3	1.4	8,581.0	1.04
2536	940,862.6	100	748,337.4	79.5	165,026.4	17.5	13,493.8	1.4	14,005.0	1.48
2537	1,137,601.0	100	921,276.0	80.9	196,005.0	17.2	12,498.0	1.1	7,822.0	0.7
2538	1,406,310.0	100	1,148,588.0	81.7	231,417.0	16.5	14,326.0	1.0	11,979.0	0.8
2539	1,411,039.0	100	1,136,988.0	80.6	230,669.0	16.3	28,270.0	2.0	15,112.0	1.1
2540	1,806,685.0	100	1,460,764.0	80.3	267,663.0	14.3	50,644.0	2.8	27,614.0	2.6
2541*	1,736,090.0	100	1,410,296.0	81.2	234,601.0	13.5	36,301.0	2.1	54,892.0	3.2

หมายเหตุ 2541* =ม.ค.-ก.ย.
ที่มา:กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ดังกล่าวมาและแสดงให้เห็นในตารางข้างต้น นับตั้งแต่ปี 2529 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน การส่งออกของไทยเป็นการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมแทนสินค้าเกษตรในมูลค่าสูงขึ้นเรื่อยๆ เป็นต้นว่าในปี 2531 การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมมีมูลค่า 243,280 ล้านบาท ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 60 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดโดยสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกสำคัญ ได้แก่ อัญมณีและเครื่องประดับ ส่วนประกอบของคอมพิวเตอร์ แผงวงจรไฟฟ้า ของเด็กเล่น ผลิตภัณฑ์พลาสติก รองเท้าเฟอร์นิเจอร์และส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์ยาง อาหารทะเลกระป๋องและส่วนสินค้าเกษตรส่งออกสำคัญในช่วงเวลาเดียวกันนี้ได้แก่ไก่สดแช่แข็ง ดอกกล้วยไม้ ผลไม้แช่แข็ง ทางด้านสินค้าประมง เช่น ปลาสดแช่แข็ง กุ้งแห้งและปลาป่น

ในปี 2534 การส่งออกยังคงขยายตัวสูงต่อไป แต่แทบจะทั้งนั้นเป็นการขยายตัวทางปริมาณโดยสินค้าที่ส่งออกได้เพิ่มขึ้นมากได้แก่ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ คอมพิวเตอร์และชิ้นส่วน อาหารทะเลกระป๋อง แผงวงจรไฟฟ้าและชิ้นส่วน รองเท้า ชิ้นส่วนเฟอร์นิเจอร์ ผลิตภัณฑ์พลาสติก โทรทัศน์ วิทยุและพัดลม และโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์สิ่งทอที่สามารถส่งออกได้เพิ่มขึ้น ได้แก่ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ผ้าฝ้ายเส้นด้ายและเส้นใยประดิษฐ์ และโดยเฉพาะเสื้อผ้าสำเร็จรูป มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 80 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์สิ่งทอส่งออกทั้งหมด

ในปี 2535 สินค้าส่งออกหมวดอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นอีกจนเป็นร้อยละ 77 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด สินค้าส่งออกสำคัญยังคงเหมือนเดิมได้แก่น้ำตาล คอมพิวเตอร์และชิ้นส่วน โทรทัศน์ วิทยุและพัดลม ผลิตภัณฑ์พลาสติกและชิ้นส่วนเฟอร์นิเจอร์

ในปี 2536 สินค้าส่งออกหมวดสินค้าอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นต่อไปจนมาเป็นสัดส่วนสูงกว่าร้อยละ 80 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดโดยในปีนี้มีสินค้าที่มีมูลค่าส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างน่าสังเกต ได้แก่ ผลิตภัณฑ์พลาสติกและอุปกรณ์ยานยนต์ซึ่งเพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัว นอกจากนี้คอมพิวเตอร์และชิ้นส่วน แผงวงจรไฟฟ้าและชิ้นส่วน และชิ้นส่วนเฟอร์นิเจอร์ ยังขยายตัวในอัตราสูง ขณะที่ผลิตภัณฑ์สิ่งทอเพิ่มขึ้นในสัดส่วนลดลงอย่างไรก็ตามเสื้อผ้าสำเร็จรูปและคอมพิวเตอร์และชิ้นส่วนมูลค่าการส่งออกยังคงขยายตัวสูงอย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่เป็นการลงทุนของบริษัทต่างชาติที่เข้ามาผลิตเพื่อส่งให้บริษัทแม่ในต่างประเทศที่เป็นตลาดสำคัญของสินค้าส่งออกเหล่านี้ ได้แก่ สิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย สหภาพยุโรปและญี่ปุ่น

แผงวงจรไฟฟ้าและชิ้นส่วนมีการนำเข้าเพิ่มขึ้นโดยตลาดที่สำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สิงคโปร์และสหภาพยุโรป

ชิ้นส่วนเฟอร์นิเจอร์การส่งออกขยายตัวในเกณฑ์ดี สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก ตลาดที่สำคัญได้แก่ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป

ผลิตภัณฑ์พลาสติกการส่งออกอยู่ในเกณฑ์สูงทั้งนี้เพราะมีบริษัทที่ได้รับการส่งเสริมการส่งออกเพิ่มขึ้น ทำให้กำลังการผลิตรวมสูงกว่าปีก่อน ประกอบวัตถุดิบในประเทศมีเพียงพอ

และส่งออกในราคาต่ำสามารถแข่งขันได้ดี โดยเฉพาะตู้เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องใช้สำนักงาน และเครื่องใช้ในครัวเรือน

ขึ้นส่วนและอุปกรณ์ยานยนต์มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัว สำหรับขึ้นส่วนรถยนต์กว่าร้อยละ 60 ส่งออกไปยังสิงคโปร์ ส่วนขึ้นส่วนรถจักรยานยนต์ส่งไปยังกัมพูชา เป็นต้น

ผลิตภัณฑ์สิ่งทอยังคงขยายตัวในอัตราต่ำต่อเนื่องจากปีก่อน เพราะเสื้อผ้าสำเร็จรูปส่งออก ลดลง เพราะคุณภาพต่ำประสบปัญหาการแข่งขันสูงจากประเทศที่มีแรงงานถูกกว่า

ในปี 2537 มีสิ่งพิเศษเกิดขึ้นกับการส่งออกของไทย คือเป็นปีที่มูลค่าการส่งออกของไทยขึ้นสู่ระดับล้านล้านบาทแล้วเป็นการขยายตัวกว่า 5 เท่า จากปี 2527 ซึ่งสินค้าส่งออกอุตสาหกรรมยังคงมีสัดส่วนกว่าร้อยละ 80 ของมูลค่าส่งออกทั้งหมดเช่นเดียวกับปี 2536 และในปี 2538 สินค้าอุตสาหกรรมยังขยายตัวต่อเนื่องต่อมาอีก ดูการขยายตัวของการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมสำคัญในตารางที่ 13 และสินค้าส่งออกสำคัญภายหลังช่วงเวลาวิกฤตการณ์เศรษฐกิจของประเทศเกิดขึ้นแล้ว ในตารางที่ 10 ข้างล่างนี้

ตารางที่ 10 สินค้าออกสำคัญ 10 อันดับแรกปี 2535-2537

หน่วย: ล้านบาท

สินค้า	2535	ร้อยละ	2536	ร้อยละ	2537	ร้อยละ
1.เสื้อผ้าสำเร็จรูป	86,773.9	10.5	89,594.1	9.5	100,679.3	8.9
2.เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	57,728.1	7.0	65,271.0	6.9	94,590.2	8.3
3.กึ่งสดแซ่เย็น แซ่แข็ง	31,708.6	3.8	37,843.5	4.0	49,155.6	4.3
4.อัญมณีและเครื่องประดับ	39,266.4	4.8	43,495.0	4.6	47,088.7	4.2
5.แผงวงจรไฟฟ้า	28,622.3	3.5	35,550.0	3.8	45,310.8	4.0
6.ยางพารา	28,924.7	3.5	29,183.1	3.1	41,824.0	3.7
7.รองเท้าและขึ้นส่วน	25,624.3	3.1	27,941.9	3.0	39,261.0	3.5
8.ข้าว	36,213.8	4.4	32,958.6	3.5	39,187.3	3.5
9.อาหารทะเลกระป๋อง	24,424.6	3.0	25,659.8	2.7	31,995.8	2.8
10.เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ และส่วนประกอบ	20,352.0	2.5	22,205.7	2.4	28,031.9	2.5

ที่มา:กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 11 สินค้าออกสำคัญปี 2540-2541 (ม.ค.-ก.ย.)

หน่วย:ล้านบาท

สินค้า	2540	2541	เปลี่ยนแปลง(%)
เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์	137,179	241,204	75.8
เสื้อผ้าสำเร็จรูป	64,871	96,401	48.6
แผงวงจรไฟฟ้า	53,161	72,027	35.5
ข้าว	41,948	66,432	58.4
อาหารทะเลกระป๋อง	28,249	50,875	80.1
ยานพาหนะอุปกรณ์และส่วนประกอบ	31,512	48,613	54.8
เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ	28,778	46,960	63.2
ยางพารา	40,971	44,882	9.5
อัญมณีและเครื่องประดับ	36,923	43,430	17.6
กั๊งสดแช่เย็น แช่แข็ง	31,307	42,372	35.3

ที่มา: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

กล่าวโดยสรุป สินค้าส่งออกหลักของไทยจนถึงปัจจุบันยังคงเป็นผลิตภัณฑ์อัญมณีและเครื่องประดับ อุตสาหกรรมสิ่งทอโดยเฉพาะเสื้อผ้าสำเร็จรูป อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และชิ้นส่วน ผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำและอาหารทะเลกระป๋องและผลิตภัณฑ์หนัง

1.1.2 ตลาดส่งออกของไทย

ในส่วนตลาดส่งออกของไทย ในช่วงแรกๆที่เดียวเป็นต้นว่าในช่วงทศวรรษ 2500 ตลาดส่งออกของไทยส่วนใหญ่จะเป็นตลาดประเทศกำลังพัฒนาด้วยกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นตลาดประเทศเพื่อนบ้านของเราเอง

ต่อมาในทศวรรษ 2510 ตลาดการค้าของไทยมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยญี่ปุ่นกลายมาเป็นประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย ซึ่งตลาดญี่ปุ่นเป็นตลาดขนาดใหญ่ใน 4 ของตลาดส่งออกของไทย นอกจากนี้ตลาดส่งออกของไทยยังมีตลาดสหรัฐอเมริกาและเนเธอร์แลนด์ การเปลี่ยนแปลงตลาดส่งออกนี้ชี้ถึงการหันมาพึ่งพิงประเทศอุตสาหกรรมที่พัฒนาแล้วมากขึ้น ขณะเดียวกันก็ลดการพึ่งพิงประเทศกำลังพัฒนาดัง โดยเฉพาะที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันน้อยลงตามลำดับมา

ในช่วงทศวรรษ 2520 ต่อมาอีก ตลาดส่งออกของไทยยังคงมีการเปลี่ยนแปลงต่อไปอีก นั่นคือตลาดส่งออกไปญี่ปุ่นของไทยเริ่มลดลงส่วนตลาดสหรัฐอเมริกาค่อนข้างคงที่ และตลาด

เนอร์แลนด์มีการส่งออกได้เพิ่มขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจคือไทยได้ได้หวนเข้ามาเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญขึ้น นอกจากนี้ในส่วนตลาดส่งออกไปยังประเทศกำลังพัฒนาที่มีอยู่ก็มีการกระจายตัวมากขึ้น

นับแต่ช่วงทศวรรษ 2520-2530 ที่ตลาดส่งออกของไทยขยายตัวมากขึ้น ประเทศที่ถือว่าเป็นคู่ค้ารายใหม่ที่สำคัญของไทยได้แก่บรูไน จีน อิหร่านเกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ เบลเยียม ฝรั่งเศส สวิสเซอร์แลนด์ รัสเซีย แคนาดาและไนจีเรีย อย่างไรก็ตามแม้ตลาดการส่งออกจะกว้างขึ้นดังกล่าวแต่ประเทศคู่ค้าหลักหรือตลาดส่งออกสำคัญยังคงเป็นประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกาและกลุ่มประชาคมยุโรป

ในช่วงเวลาที่อาจถือว่าเป็นช่วงเวลาในปัจจุบันของประเทศไทยเป็นต้นว่า หรือนับตั้งแต่แผนพัฒนาฉบับที่ 6 ของประเทศเป็นต้นมา โดยในช่วงระยะแผนที่ 6 (2530-2534) และฉบับที่ 7 (2535-2539) ตลาดส่งออกของไทยยังคงเป็นตลาดในประชาคมยุโรป และเขตการค้าเสรีของสหรัฐอเมริกา แคนาดาและเม็กซิโก (NAFTA) และได้มีความพยายามที่จะหาตลาดใหม่ๆ เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะตลาดในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ตะวันออกกลางอเมริกาใต้และอินโดจีนเพิ่มขึ้น ดูตารางตลาดส่งออกที่สำคัญของไทยปี 2525-2541

ตารางที่ 12 ตลาดส่งออกที่สำคัญของไทยปี 2525-2541

หน่วย: ล้านบาท

ปี	รวมทั้งสิ้น	ร้อยละ	สหรัฐอเมริกา	ร้อยละ	อาเซียน	ร้อยละ	สหภาพยุโรป	ร้อยละ	ญี่ปุ่น	ร้อยละ	อื่นๆ	ร้อยละ
2525	159,728	100	20,267.1	12.7	49,584.5	31.1	44,472.8	27.8	21,947.5	13.2	23,456.7	14.7
2526	146,471	100	21,895.4	14.9	45,778.9	31.3	30,671.7	22.3	22,087.3	15.1	24,025.9	16.4
2527	175,237.5	100	30,102.2	17.2	51,930.6	29.6	38,074.5	21.7	22,787.2	13.0	32,343.0	18.5
2528	193,365.5	100	38,016.3	19.6	53,625.2	27.7	40,172.2	20.8	25,828.2	13.4	33,722.7	17.4
2529	233,177.9	100	41,410.1	17.7	61,418.6	26.3	53,062.0	22.8	32,479.4	13.9	37,567.0	16.1
2530	299,853.1	100	55,728.0	18.6	74,509.6	24.8	70,218.0	23.4	44,607.8	14.9	44,819.8	15.1
2531	403,596.8	100	80,865.1	20.0	95,521.8	23.0	82,183.4	20.3	64,412.1	16.0	68,579.8	17.0
2532	516,315.0	100	111,937.0	21.7	105,928.0	20.5	96,517.2	18.7	87,996.0	17.0	93,183.5	19.3
2533	589,812.6	100	133,688.9	22.7	127,608.1	21.6	129,276.8	21.9	101,452.8	17.2	97,786.0	16.5
2534	725,448.8	100	154,304.1	21.3	85,914.3	11.8	150,069.4	20.7	131,016.6	18.1	na	na
2535	824,643.3	100	185,005.6	22.4	104,824.4	12.7	161,355.7	19.6	144,391.3	17.5	na	na
2536	940,862.6	100	202,227.6	21.5	150,210.0	16.0	155,981.3	16.6	159,479.7	17.0	na	na
2537	1,137,601.0	100	239,100.0	21.0	206,949.0	35.1	177,770.0	15.6	194,276.0	17.1	319,506.0	28.1
2538	1,406,310.0	100	260,686.0	17.8	297,336.0	21.1	212,203.0	16.1	236,099.0	16.8	409,986.0	29.2
2539	1,411,039.0	100	263,800.0	18.0	296,340.0	21.0	224,907.0	16.9	237,624.0	16.8	398,469.0	28.2
2540	1,806,685.0	100	364,639.0	19.6	380,790.0	21.1	290,387.0	16.1	270,770.0	16.0	610,200.0	28.2
2541*	1,736,090.0	100	386,826.0	22.2	307,805.0	17.7	306,936.0	17.7	237,431.0	13.7	498,094.0	28.7

หมายเหตุ 2541* = ม.ค.-ก.ย.

ที่มา: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

จากตารางที่นำเสนอมาข้างต้นที่ควรแก่การสังเกตที่จะมีความหมายมีความสำคัญในการวิเคราะห์ต่อไปของการศึกษา คือตลาดส่งออกสินค้าสำคัญของไทยส่วนใหญ่จะเป็นประเทศบริษัทแม่ที่ย้ายฐานการผลิตเข้ามาลงทุนตั้งโรงงานทำการในประเทศไทย อาทิ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และอาเซียน เมื่อผลิตแล้วก็ส่งออกไปขาย ซึ่งทำให้บริษัทผู้ผลิตคนไทยจึงไม่จำเป็นต้องหาช่องทางการจัดจำหน่ายเอง เพราะบริษัทแม่จะเป็นผู้ดำเนินการให้ เป็นเครื่องแสดงว่าโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งขึ้นในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นโรงงานที่คนไทยเป็นเจ้าของ หรือเป็นการลงทุนร่วมระหว่างคนไทยกับชาวต่างประเทศ ทำหน้าที่เพียงการให้บริการการผลิตโดยใช้แรงงานราคาถูกของไทย (Labour Processing Service)

1.1.3 มูลค่าการส่งออก

เมื่อมองการส่งออกในแง่มูลค่าการส่งออกรวมของไทย ปรากฏว่าเพิ่มขึ้นกว่าเดิมทุกปี ในสัดส่วนที่สูงขึ้นจนมูลค่าการส่งออกเข้าสู่หลักล้านล้านบาทนับตั้งแต่ปี 2537 เป็นต้นมา ดังแสดงให้เห็นในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 13 มูลค่าการส่งออกปี 2525-2540

ปี	มูลค่าการส่งออก(ล้านบาท)	เปลี่ยนแปลง(%)
2525	159,728.2	4.4
2526	146,471.8	-8.3
2527	175,237.5	19.6
2528	193,365.5	10.3
2529	233,382.8	20.7
2530	299,853.1	22.2
2531	403,569.8	34.6
2532	516,315.0	27.9
2533	589,812.6	14.2
2534	725,448.8	23.0
2535	824,643.3	12.0
2536	940,862.6	14.1
2537	1,137,601.6	20.9
2538	1,406,310.1	23.6
2539	1,411,039.3	0.3
2540	1,806,685.4	28.0
2541	2,180,800.0	-21.9

ที่มา: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

มูลค่าการส่งออกของไทยแม้จะเพิ่มขึ้นทุกปีและในสัดส่วนที่สูงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วง 10 ปีต่อเนื่องกันมา แต่ขณะเดียวกันเมื่อนำมูลค่าของการนำเข้าเข้ามาพิจารณาควบคู่กันไป ก็จะได้เห็นว่ามูลค่าของการนำเข้าสูงกว่ามูลค่าการส่งออกมาโดยตลอด จึงเป็นสถานการณ์ที่ว่ายิ่งมีความพยายามจะส่งออกให้ได้มากขึ้น ก็ยิ่งทำให้ต้องมีการนำเข้ามากขึ้นและมูลค่าของการนำเข้าสูงกว่ามูลค่าการส่งออก จึงเป็นผลให้ดุลการค้าของไทยต้องประสบปัญหาการขาดดุลมาโดยตลอด ดังที่จะวิเคราะห์และตรวจสอบให้เห็นถึงโครงสร้างการนำเข้าในส่วนต่อไป

1.1.4 ปัญหาการส่งออกของไทยโดยสรุป

(1) ประเทศไทยก็เช่นเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายที่ในอดีตมาโดยตลอดจนถึงปี 2529 รายได้จากการส่งออกของประเทศก็เป็นรายได้จากการส่งออกสินค้าเกษตรเป็นหลักและขึ้นอยู่กับราคาสินค้าเกษตรหลักๆ เพียงไม่กี่ชนิด แม้หลังจากนั้นการส่งออกสินค้าเกษตรจะลดบทบาทความสำคัญลงไปบ้าง โดยมีการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเพิ่มเข้ามาแทนที่เรื่อยๆ แต่การส่งออกสินค้าเกษตรก็ยังคงเป็นที่มาของรายได้เงินตราต่างประเทศให้แก่ประเทศในจำนวนไม่น้อยมาทุกปีจนถึงปัจจุบัน

ซึ่งการส่งออกสินค้าเกษตรมีปัญหาหรือจุดอ่อนอยู่หลายประการที่มาจากทั้งด้านอุปสงค์หรืออุปทานหรือทั้งสองด้านที่ทำให้ราคาหรือรายได้จากการส่งออกสินค้าเกษตรมีความผันผวนมากเป็นต้นว่า

(ก) ผลผลิตทางการเกษตรต้องขึ้นอยู่กับสภาพทางธรรมชาติอยู่มาก ถ้าปีใดสภาพดินฟ้าอากาศเอื้ออำนวยผลผลิตก็ออกมามากกว่าราคาก็จะตก และถ้ามีสินค้าเกษตรชนิดใดมีราคาดีเพราะเป็นที่ต้องการมากในตลาดโลกก็มักจะงูใจและสนับสนุนกันให้มีการผลิตออกมา มาก ซึ่งในที่สุดราคาก็กลับไปไม่ดีอีก นอกจากนี้

(ข) สินค้าเกษตรไม่เหมือนสินค้าอุตสาหกรรมที่เมื่อตัดสินค้าผลิตไปแล้ว แม้ภาวะตลาดไม่ดี ในระยะสั้นก็ไม่มีทางที่จะปรับเปลี่ยนปริมาณการผลิตตามภาวะตลาดได้ ดังนั้นแม้ราคาไม่ดีก็ต้องขายตามภาวะตลาดที่จะอำนวยให้กระทำได้

(ค) การพัฒนาผลิตภัณฑ์สังเคราะห์มากมาย มีส่วนลดความต้องการในสินค้าเกษตรลงอย่างมาก ตัวอย่างกรณียางพารา

(ง) สินค้าเกษตรหรือสินค้าประเภทอาหารเป็นสินค้าที่มีความยืดหยุ่นต่อรายได้ และความยืดหยุ่นต่อราคาต่ำเพราะแม้รายได้จะสูงขึ้นความต้องการสินค้าเกษตรอาจไม่ได้สูงขึ้นตามหรืออาจจะสูงขึ้นในอัตราส่วนที่น้อยกว่า หรือการลดลงในราคาสินค้าเกษตรความต้องการในสินค้าเกษตรเหล่านี้ก็อาจจะไม่ได้เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่เท่ากัน

(จ) สินค้าเกษตรเป็นสินค้าที่มีการแข่งขันสูงเพราะมีผู้ผลิตและผู้บริโภค

ภาคเกษตรในประเทศพัฒนาแล้วมักได้รับการอุดหนุนและปกป้องจากการแข่งขันจากผู้ผลิตนอกประเทศ ทำให้การส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศกำลังพัฒนารวมถึงประเทศไทยไปยังประเทศพัฒนาแล้ว ไม่เพียงแต่ต้องเผชิญกับการแข่งขันในด้านตลาดระหว่างกันเอง มีตลาดส่งออกได้น้อยแล้วแต่ยังต้องเผชิญกับนโยบายกีดกันทางการค้าต่างๆและ

(จ) การที่ประเทศกำลังพัฒนาเป็นประเทศส่งออกสินค้าขั้นปฐมหรือสินค้าเกษตรที่ราคาถูก และแม้กระทั่งที่เป็นสินค้าอุตสาหกรรมก็เป็นประเภทราคาถูกและขณะที่ต้องนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมราคาแพงจากประเทศพัฒนาแล้ว ในการทำการค้าต่างประเทศจึงตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบประเทศ พัฒนาแล้วมาโดยตลอด แม้จะมี GATTs หรือ WTO ก็ไม่ได้ช่วยทำให้สถานการณ์ดีขึ้นอะไรนัก

(2) ในส่วนที่เป็นสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกของไทย สินค้าอุตสาหกรรมส่งออกที่เคยเป็นสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกดาวรุ่งมาก่อนไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์สิ่งทอรวมทั้งเสื้อผ้าสำเร็จรูป อัญมณีและเครื่องประดับ ผลิตภัณฑ์หนังและอาหารทะเลกระป๋อง ล้วนเป็นสินค้าที่ผลิตเพื่อสนองความต้องการของตลาดล่าง (low market products) หรือเป็นสินค้าราคาไม่แพง ดังนั้นสินค้าเหล่านี้ที่เราเคยส่งออกได้มาก ขายได้มากหรือที่เคยเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศมาก เพราะเราขายถูก ขายถูกจนไม่มีใครขายแข่งสู้ได้และขณะเดียวกันสินค้าเหล่านี้ในการผลิตล้วนต้องอาศัยปัจจัยนำเข้าจากต่างประเทศสูง

และเช่นกันสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกที่เคยคาดคิดกันว่าจะจะเป็นสินค้าส่งออกดาวรุ่งต่อมาเริ่มต้นว่าผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์และชิ้นส่วน ปิโตรเคมีและยานยนต์ ประเทศไทยไม่ได้มีข้อได้เปรียบอะไรในการที่จะเป็นประเทศผู้ผลิตเพื่อส่งออกสินค้าเหล่านี้ที่แข่งขันได้ เป็นเพียงการย้ายฐานการผลิตจากต่างประเทศมายังประเทศไทยเพื่อมาใช้ประโยชน์จากการมีปัจจัยที่ดินสำหรับเป็นที่ตั้งโรงงานที่ราคาไม่แพง และแรงงานราคาถูกและมีตลาดที่จะจำหน่ายสินค้าที่ผลิตในประเทศใหญ่โต ขณะที่อุตสาหกรรมเหล่านี้และอุตสาหกรรมอื่นๆทั้งที่เป็นอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าและอุตสาหกรรมผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกอื่นที่สร้างขึ้นในประเทศไทย ล้วนต้องอาศัยเงินลงทุน สินค้าทุน เทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์ การบริการและการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าจากต่างประเทศและบริการของต่างประเทศ ดังนั้นการส่งออกได้มากขึ้นจนถึงระดับตัวเลขเป็นล้านล้านบาท จึงไม่ได้ช่วยทำให้ฐานะดุลการค้าของไทยดีขึ้นได้เลย หรือไม่ได้ช่วยทำให้ฐานะและขีดความสามารถทางเศรษฐกิจของประชาชนไทยโดยทั่วไปดีขึ้น

(3) การพยายามเร่งรัดการขยายตัวของการส่งออกทั้งการส่งออกสินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรม มักจะเป็นการขยายตัวในเชิงปริมาณหรือการขยายทุนมากกว่าจะเป็นการขยายตัวในเชิงคุณภาพหรือการปรับปรุงผลิตภาพ (productivity) ของการผลิตและการทำงานของแรงงานให้ดีขึ้น ที่จะทำให้อัตราต้นทุนการผลิตลดลง ประเทศไทยจึงไม่ได้ใช้ช่วงเวลาที่ตนเองได้

เปรียบเทียบในการพัฒนามาตรฐานคุณภาพสินค้าส่งออกของไทย หรือการยกระดับสินค้าส่งออกไทย จากระดับล่างขึ้นสู่ระดับกลางจนถึงระดับบน (higher market products) ดังนั้นเมื่อความได้เปรียบที่เคยมีมาแต่เดิมหมดไปและเมื่อการเติบโตแบบฟองสบู่แตกจนกลายเป็นวิกฤตการณ์เศรษฐกิจและการเงินเอเชียและลุกลามไปยังส่วนอื่นๆของโลกที่เผชิญกันอยู่ในเวลานี้ ทำให้ไทยต้องสูญเสียตลาดส่งออกไปหมด

ดังสะท้อนให้เห็นได้จากสาเหตุของการลดลงมากมายของสินค้าส่งออกหลักๆของไทย 11 ชนิดในไตรมาสแรกของปี 2541 ดังต่อไปนี้

- สินค้าสิ่งทอ ที่มีการส่งออกลดลง ได้แก่ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ผ้าผืน เหตุจากต้นทุนการผลิตของอุตสาหกรรมต้นน้ำเช่นเคมีภัณฑ์ด้าย . ฝ่ายมีราคาสูงขึ้นจึงส่งผลให้อุตสาหกรรมปลายน้ำมีความสามารถในการแข่งขันลดลง
- เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้นว่าคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ลดลงจากระยะเดียวกัน 38% เนื่องจากความต้องการในตลาดโลกลดลง และแผงวงจรไฟฟ้า การส่งออกลดลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ทำให้บริษัทแม่ชะลอการผลิตในไทยลงและการขยายการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีสูงอยู่ในประเทศสิงคโปร์แทน
- อัญมณีและเครื่องประดับเหตุจากญี่ปุ่นลดการนำเข้าลง เพราะภาวะเศรษฐกิจถดถอยในประเทศและหันไปซื้ออัญมณีที่มีราคาต่ำแทน รวมทั้งการปรับภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ 3 เป็นร้อยละ 5 ขณะเดียวกันฮ่องกงซึ่งเป็นตลาดพลอยและเพชรเจียรนัยสำคัญของไทยลดการนำเข้าลง เพราะมีการขยายฐานการผลิตไปจีน ประกอบกับภาวะการท่องเที่ยวของฮ่องกงที่ซบเซาลงตามค่าเงินในภูมิภาค เอเชีย
- ยางพาราส่งออกเพิ่มขึ้นในปริมาณแต่มูลค่าลดลงเนื่องจากราคายางในตลาดโลกลดลงตามภาวะวิกฤติค่าเงินในอินโดนีเซีย ไทยและมาเลเซียซึ่งเป็นผู้ส่งออกสำคัญ
- รองเท้าและชิ้นส่วนมีต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะวัตถุดิบที่นำเข้ามีราคาสูงตามค่าเงินบาทที่ลดลง ทำให้ไม่สามารถแข่งขันด้านราคากับประเทศคู่แข่งได้เช่น จีน และอินโดนีเซีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดระดับกลางในรัสเซียและสหรัฐอเมริกาบริเวตส์
- น้ำตาลทราย เนื่องจากผลผลิตอ้อยลดลงจากปีก่อนทำให้ผลผลิตและปริมาณการส่งออกน้ำตาลลดลงเกือบครึ่งหนึ่งของปีก่อน
- ผลิตภัณฑ์พลาสติก เนื่องจากการแข่งขันในตลาดต่างประเทศสูงโดยเฉพาะจากจีน ซึ่งคุณภาพสินค้าอยู่ในระดับใกล้เคียงกับไทยแต่ขายราคาต่ำกว่า เช่น เสื้อกันฝน ประกอบกับถูกสหภาพยุโรปเรียกเก็บภาษีต่อต้านการทุ่มตลาดกระสอบสาน
- ไดโอดทรานซิสเตอร์และอุปกรณ์กึ่งตัวนำ สินค้ากลุ่มนี้เป็นส่วนประกอบของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์หลายชนิดที่ความต้องการของตลาดโลกชะลอตัวลงตาม

ภาวะเศรษฐกิจ

- เครื่องวิดีโอ เครื่องเสียงและส่วนประกอบ ภาวะการแข่งขันสูงโดยเฉพาะการแข่งขันกับมาเลเซียและจีน ซึ่งบริษัทแม่มีแนวโน้มย้ายฐานการผลิตและการส่งออกไปยังทั้งสอง 2 ประเทศด้วย

- เฟอร์นิเจอร์และชิ้นส่วน เนื่องจากญี่ปุ่นซึ่งเป็นตลาดสำคัญชะลอการนำเข้าเพราะปัญหาเศรษฐกิจซบเซา ประกอบกับปัญหาการแข่งขันกับไต้หวันในตลาดระดับบนที่ต้องการสินค้าที่มีคุณภาพ รวมทั้งการแข่งขันกับมาเลเซีย อินโดนีเซียในตลาดระดับล่าง

- ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ความต้องการมันอัดเม็ดในสหภาพยุโรปอ่อนตัวลง เนื่องจากมีปริมาณผลผลิตธัญพืชและสัดส่วนสต็อกมันอัดเม็ดอยู่มากในส่วนของเดกตรินและโมดิไฟด์สตาร์ช ต้นทุนเพิ่มสูงขึ้นตามราคาวัตถุดิบ ขณะเดียวกันผู้นำเข้าจากต่างประเทศได้ขอต่อรองราคาลงมา

(4) นอกจากข้างต้นแล้วยังมีปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการส่งออกอีก เป็นต้นว่า การขาดสภาพคล่องในการส่งออก ปัญหาพิธีการศุลกากร ปัญหาทางด้านท่าเรือ ระบบการค่านาฬิกาชำระการขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์ และค่าขนส่งสินค้าส่งออกที่สูงขึ้น เป็นต้น

1.2 โครงสร้างสินค้านำเข้าที่ทำให้การนำเข้ามากกว่าการส่งออก

เหตุผลโดยทั่วไป ที่ทำให้ประเทศใดประเทศหนึ่งมีการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศก็เพื่อสนองความต้องการภายในประเทศโดยความต้องการดังกล่าวก็ประกอบด้วยความต้องการในการลงทุน การผลิตและความต้องการในการบริโภคของประชาชนในประเทศ และดังวิเคราะห์ในส่วนโครงสร้างสินค้าส่งออกที่ผ่านมาว่า ประเทศไทยก็เช่นเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายที่ยังมีโครงสร้างเศรษฐกิจแบบเกษตรหรือการเป็นประเทศส่งออกสินค้าขั้นปฐมหรือสินค้าเกษตรที่มีราคาไม่แพงและในขณะที่ต้องนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมราคาแพงจากประเทศพัฒนาแล้ว ทำให้การทำการค้าต่างประเทศของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นการทำการค้ากับประเทศพัฒนาแล้ว (ดังตลาดส่งออกหลักของไทยก็เป็นประเทศพัฒนาแล้ว) มากกว่าจะเป็นการค้าระหว่างประเทศที่กำลังพัฒนาด้วยกันเอง จึงต้องตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบมาโดยตลอด

ความพยายามในการที่จะแก้ไขปัญหาการเสียเปรียบทางการค้าต่างประเทศดังกล่าว ประกอบกับด้วยเหตุปัจจัยอื่นอีก เป็นต้นว่า เมื่อประชาชนมีรายได้และฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นแล้วความต้องการที่จะได้รับการสนองไม่เพียงแต่ในสินค้าประเภทอาหารเพื่อความจำเป็นในการดำรงชีวิตเท่านั้นแต่จะต้องการสินค้าอื่นๆ โดยเฉพาะสินค้าอุตสาหกรรมต่างๆที่จะทำให้มาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่สูงขึ้น นอกจากนี้ภาคเกษตรเพียงลำพังไม่อาจจะแก้ปัญหาความยากจน การว่างงานและปัญหาความไม่เท่าเทียมกันกันในรายได้ของประชาชนได้ และจากความสำเร็จที่ได้เรียน

รู้จากประสบการณ์ของประเทศพัฒนาแล้วทำให้เข้าใจว่า การพัฒนาประเทศก็คือการทำประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรม ตลอดจนความต้องการที่จะพึ่งตนเองให้ได้ทุกด้านและความต้องการที่จะเร่งรัดการขยายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งหมดเหล่านี้ล้วนเป็นเหตุผลหรือเหตุปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาปรารถนาที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศ

แต่ดังกล่าวมาประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายมักจะขาดแคลนปัจจัยแทบจะทั้งหมดในการที่จะสร้างหรือพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศ นอกจากการเป็นประเทศที่มีแรงงานมาก (labour surplus economy) และมักจะมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เพราะฉะนั้นการที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศได้ ก็มักจะต้องนำเข้าปัจจัยต่างๆ แทบจะทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเงินทุน สินค้าทุน เทคโนโลยี วัตถุดิบในการผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์ การจัดการและการตลาดจากต่างประเทศ และโดยการมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้ต่างประเทศซึ่งก็คือบรรดาประเทศพัฒนาแล้วเข้ามาลงทุนโดยตรงในประเทศ จึงทำให้เศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาต้องเข้าไปเกี่ยวข้องและนำเข้าจากต่างประเทศมาก

การนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศของไทยก็มีพื้นฐานความเป็นมาตามแนวทางข้างต้น เช่นเดียวกับบรรดาประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายในแอฟริกา ละตินอเมริกาและในเอเชีย ดังนั้นโครงสร้างสินค้านำเข้า แหล่งนำเข้าสินค้าและขนาดของการนำเข้า ตลอดจนปัญหำนำเข้าที่เผชิญก็น่าที่จะสอดคล้องหรือเป็นไปตามพื้นฐานความเป็นมาและโครงสร้างการลงทุน การผลิตและการใช้จ่ายในการบริโภคของประชาชนในประเทศ โดยเฉพาะการลงทุนในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกของประเทศ

1.2.1 ประเภทสินค้านำเข้า

จากพื้นฐานความเป็นมาและความต้องการในการนำเข้าข้างต้น โดยเฉพาะนับตั้งแต่ที่การผลิตในภาคอุตสาหกรรมโดยเฉพาะการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกเข้ามามีบทบาทเป็นสินค้าส่งออกหลักของไทยทดแทนการส่งออกสินค้าเกษตรที่มีสัดส่วนลดน้อยลง เป็นต้นว่านับตั้งแต่ช่วงระยะเวลาปี 2525-2527 จนถึงช่วงระยะเวลาที่อาจถือว่าเป็นช่วงระยะเวลาปัจจุบันคือระหว่างปี 2531-2540 และแม้จนถึงปี 2541 (ที่มีข้อมูลที่ทำให้มองเห็นได้) ปรากฏว่าโครงสร้างสินค้านำเข้าของไทยไม่ได้มีความแตกต่างอะไรกัน โดยสินค้านำเข้าสามารถแบ่งออกเป็นประเภทหลักใหญ่ได้เป็น (1)สินค้าน้ำมันและเชื้อเพลิง (2)สินค้านำเข้า (3)สินค้านำเข้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป (4)สินค้านำเข้าอุปโภคและบริโภค (5)สินค้านำเข้ายานพาหนะและอุปกรณ์ขนส่งและนอกจากนั้น (6)เป็นสินค้าอื่นๆ ดังแสดงให้เห็นในตารางข้างล่างต่อไปนี้

ตารางที่ 14 สิ้นค่านำเข้าปี 2525-2540

หน่วย:ล้านบาท

ปี	นำเข้ารวม	สินค้าเชื้อเพลิง	สินค้าทุน	สินค้าวัตถุดิบ/ กึ่งสำเร็จรูป	สินค้าอุปโภค/ บริโภค	ยานพาหนะ	สินค้าอื่นๆ
2525	196,616	61,065.9	48,218.9	54,082.1	16,182.9	8,004.1	9,062.1
2526	236,608.6	57,467.5	70,199.5	67,352.8	20,221.8	11,729.9	9,637.1
2527	245,155.0	57,679.6	73,733.5	70,553.3	20,962.3	12,086.0	10,140.3
2528	251,169.4	56,814.5	75,915.9	75,915.9	23,999.2	9,305.8	10,040.5
2529	241,357.7	32,410.5	78,470.3	84,504.5	24,505.5	8,959.0	12,964.2
2530	344,209.0	44,281.4	106,125.9	120,026.7	33,913.9	15,241.9	15,293.5
2531	513,114.3	39,365.5	197,477.3	189,546.8	34,722.8	31,463.6	20,538.3
2532	662,678.8	60,633.0	238,266.7	249,600.4	45,042.3	42,309.4	26,827.0
2533	852,981.5	79,555.7	330,893.8	304,131.5	59,874.4	59,100.9	19,425.2
2534	959,408.0	89,310.0	379,193.3	351,410.4	67,176.9	51,489.7	20,827.7
2535	1,033,244.7	85,531.9	418,035.6	360,408.7	82,286.3	63,249.5	23,732.7
2536	1,170,846.4	88,191.2	493,535.6	380,480.0	91,652.4	88,884.4	28,102.8
2537	1,369,260.4	93,136.2	603,381.1	435,735.1	115,143.5	102,3354.9	19,509.6
2538	1,763,591.3	119,077.0	787,782.3	561,190.6	142,540.4	131,343.0	21,657.9
2539	1,832,825.2	160,587.8	832,156.6	530,144.9	151,047.9	123,255.1	35,632.9
2540	1,924,263.1	178,285.3	925,832.2	552,466.5	160,748.5	67,319.5	39,611.1

ที่มา:กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

จากตารางต่างๆข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในประเภทสินค้าหลักใหญ่ที่นำเข้าเป็นการนำเข้าสินค้าทุนในสัดส่วนที่มากที่สุดถึงร้อยละ 45 และเป็นสัดส่วนที่สูงขึ้นทุกปีจนเป็นสัดส่วนร้อยละ 50 ในปี 2541 รองลงมาเป็นการนำเข้าสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปเป็นสัดส่วนร้อยละ 30 ในปี 2541 การนำเข้าสินค้าทั้ง 2 ประเภทดังกล่าวมีสัดส่วนสูงขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนั้นก็เป็นกรนำเข้าสินค้าน้ำมันและเชื้อเพลิงและสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภคในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน และที่เหลือเป็นการนำเข้าสินค้ายานยนต์และอุปกรณ์ขนส่ง หรือกล่าวได้ว่าสินค้านำเข้าของไทยในช่วงระยะเวลาปัจจุบันดังกล่าวมากกว่าร้อยละ 88 เป็นการนำเข้าสินค้าเพื่อการลงทุนและการผลิต (สินค้าทุนและวัตถุดิบ น้ำมันและเชื้อเพลิงและยานพาหนะและอุปกรณ์ขนส่ง) และเป็นการนำเข้าสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภคประมาณร้อยละ 8 และที่เหลือเป็นสินค้าอื่นๆ แสดงให้เห็นว่าการลงทุนและการผลิตสินค้าต่างๆ ในประเทศไทยอาศัยการนำเข้าจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก

1.2.2 แหล่งนำเข้าของไทย

บนพื้นฐานที่สร้างและพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศ โดยเฉพาะที่ต้องพึ่งพาอาศัยการนำเข้าเงินทุนจากต่างประเทศและการส่งเสริมให้ชาวต่างประเทศมาลงทุนในประเทศไทย เงินที่กู้ยืมเข้ามาจากต่างประเทศ ก็มักจะมีเงื่อนไขให้ต้องนำเข้าสินค้าจากประเทศผู้ให้กู้ยืมและเช่นกันการลงทุนของชาวต่างประเทศในประเทศไทยก็แน่นอนว่าประเทศที่เข้ามาลงทุนก็ย่อมจะนำเข้าวัตถุดิบปัจจัยที่ใช้ในการลงทุนและการผลิตมาจากแหล่งประเทศของตน แหล่งนำเข้าของไทยก็มักจะเป็นแหล่งจากประเทศที่เป็นคู่ค้าและคู่ลงทุนหลักของประเทศไทยนั่นเอง ซึ่งก็เป็นแหล่งนำเข้าสำคัญไม่กี่แห่งได้แก่ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา อาเซียนและสหภาพยุโรป ดังแสดงให้เห็นในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 15 แหล่งนำเข้าที่สำคัญของไทยปี 2525-2541

หน่วย: ล้านบาท

ปี	รวมทั้งสิ้น	ร้อยละ	ญี่ปุ่น	ร้อยละ	อาเซียน	ร้อยละ	สหรัฐอเมริกา	ร้อยละ	สหภาพยุโรป	ร้อยละ	อื่น ๆ	ร้อยละ
2525	196,616.0	100	46,065.7	23.4	77,122.8	39.2	26,220.5	13.3	26,121.4	13.3	22,680.2	11.5
2526	236,608.5	100	64,757.4	27.4	78,624.0	33.2	24,430.2	10.3	35,488.9	15.0	28,030.1	11.8
2527	245,608.5	100	66,059.2	26.9	81,433.6	33.2	22,679.0	13.3	35,205.6	14.4	24,038.7	9.8
2528	251,169.4	100	66,586.7	26.5	80,640.0	32.1	28,434.2	11.3	42,011.6	16.7	31,036.0	13.3
2529	241,357.7	100	63,656.0	26.4	63,081.9	26.1	34,518.0	14.3	42,072.4	17.4	38,354.9	15.8
2530	334,209.0	100	86,863.5	26.0	90,357.6	27.0	41,612.2	12.5	59,458.0	17.8	55,630.0	16.7
2531	513,114.3	100	148,904.9	29.0	119,401.9	23.3	69,557.3	13.6	82,596.3	16.0	92,653.5	18.0
2532	662,678.8	100	200,937.2	30.3	153,986.6	23.2	74,672.5	11.3	91,364.9	13.8	122,545.0	18.5
2533	852,981.5	100	259,207.6	30.4	233,980.0	27.4	92,074.0	10.8	125,277.8	14.7	142,442.1	16.7
2535	1,033,244.7	100	302,372.5	29.3	275,078.2	26.6	121,218.0	11.7	149,018.6	14.4	185,557.4	18.0
2536	1,170,846.0	100	353,504.6	30.2	282,902.7	24.2	136,047.0	11.6	172,319.1	14.7	226,072.6	19.3
2537	1,369,037.0	100	413,321.0	30.1	408,737.0	29.9	162,063.0	11.8	185,821.0	13.6	156,690.0	11.4
2538	1,763,591.0	100	638,711.0	30.6	230,996.0	13.1	211,948.0	12.0	281,409.0	16.0	600,628.0	28.4
2539	1,832,825.0	100	618,106.0	28.3	243,227.0	13.3	228,976.0	12.6	276,140.0	16.1	666,276.0	30.9
2540	1,924,263.0	100	492,080.0	26.6	246,426.0	12.8	267,302.0	13.9	268,472.0	14.0	660,984.0	33.8
2541*	1,378,076.0	100	327,647.0	23.8	202,261.0	14.7	193,166.0	14.0	172,903.0	12.6	482,119.0	36.0

หมายเหตุ 2541* = ม.ค.-ก.ย.

ที่มา: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

1.2.3 ขนาดการนำเข้าของไทย

เช่นเดียวกับมูลค่าการส่งออกของไทยที่สูงขึ้นกว่าเดิมทุกปี มูลค่าการนำเข้าสินค้าของไทยก็สูงขึ้นกว่าเดิมทุกปี และยิ่งไปกว่านั้นมูลค่าการนำเข้าที่สูงขึ้นกว่าเดิมทุกปียังเป็นมูลค่าที่สูงกว่ามูลค่าการส่งออกมาก ดังมูลค่าการนำเข้ารวมของไทยในปีต่างๆที่แสดงให้เห็นในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 16 มูลค่าการนำเข้าสินค้าปี 2525-2541

ปี	มูลค่าการนำเข้า(ล้านบาท)	เปลี่ยนแปลง(%)
2525	196,616.0	-10.2
2526	236,608.5	20.3
2527	245,155.0	3.6
2528	251,169.4	2.4
2529	241,357.7	-3.9
2530	334,209.0	38.4
2531	513,114.3	53.4
2532	662,678.8	29.1
2533	852,981.5	28.7
2534	959,408.0	12.4
2535	1,033,244.7	7.6
2536	1,170,846.4	13.3
2537	1,369,260.4	16.9
2538	1,763,591.3	28.7
2539	1,832,825.2	3.9
2540	1,874,500	4.3
2541	1,677,800	-10.5

ที่มา:ธนาคารแห่งประเทศไทย

จากตารางข้างต้น มีสิ่งที่น่าสังเกตก็คือในปี 2530 เป็นต้นมามูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย โดยเพิ่มขึ้นถึงเท่าตัวจากปีก่อนหน้านี้ อันเนื่องมาจากที่เศรษฐกิจกลับฟื้นตัวหลังจากที่ประสบกับภาวะเศรษฐกิจซบเซาในช่วงระหว่างปี 2525-2529 ในขณะเดียวกันมีผลทำให้การ

การขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็วมากในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจเฟื่องฟูสมัยพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณเป็นนายกรัฐมนตรี และการนำเข้าเพิ่มขึ้นระดับหลักล้านล้านบาทตั้งแต่ปี 2535 ขณะที่มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นสู่หลักล้านล้านบาทในปี 2537 ดังนั้นการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทย จึงเพิ่มขึ้นอย่างมาก สะท้อนถึงการใช้จ่ายที่เกินตัวของประเทศไทยอย่างชัดเจน

และดังกล่าวมาข้างต้น จากที่การลงทุนและการผลิตสินค้าต่างๆในประเทศไทยต้องอาศัยการนำเข้าจากต่างประเทศอย่างมาก ดังนั้นเมื่อวิกฤตการณ์เศรษฐกิจเกิดขึ้น ที่ทำให้การใช้จ่ายในประเทศทั้งการใช้จ่ายในการลงทุนและการผลิตของเอกชน การใช้จ่ายของรัฐบาลและการใช้จ่ายในการบริโภคของประชาชนลดลงไปมาก จึงส่งผลให้มูลค่าการนำเข้าของไทยลดลงอย่างเห็นได้ชัดเป็นการลดลงอย่างฮวบฮาบ ดังตัวเลขมูลค่าการนำเข้าที่ลดลงในปี 2541 ดังตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 17 สินค้านำเข้าปี 2541

หน่วย: ล้านเหรียญสหรัฐ

ปี 2541	มูลค่าการนำเข้า	เปลี่ยนแปลง(%)
มิถุนายน	3,565	-35.9
กรกฎาคม	3,590	-31.9
สิงหาคม	3,294	-38.3
กันยายน	3,228	-32.3
ตุลาคม	3,402	-24.8
พฤศจิกายน	3,353	-14.9
ธันวาคม	3,312	-15.6
ปี 2542		
มกราคม	3,189	-3.9
กุมภาพันธ์	3,143	-12.1

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

1.2.4 ปัญหาของการนำเข้า

ในส่วนปัญหาและอุปสรรคของการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศของไทย ประกอบด้วยปัจจัยหลายด้าน เช่นการมีแหล่งนำเข้าจำกัดหรือการที่ไม่สามารถนำเข้าได้เองโดยตรงแต่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางมีแหล่งที่จะนำเข้าได้จำกัด การขอคืนภาษีนำเข้าสำหรับสินค้าที่

ผลิตเพื่อส่งออกยากลำบากและต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง การประเมินราคาสินค้านำเข้าเพื่อเสียภาษีไม่เป็นธรรม มีขั้นตอนพิธีการทางศุลกากรที่มากและล่าช้า ท่าเรือแออัดและขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดีพอ การปลดปล่อยสินค้าออกจากท่าเรือต้องใช้เวลา นานสินค้าต้องตกค้างที่ท่าเรือนาน ทำให้ต้นทุนในการนำเข้าสูงขึ้นตามมาด้วยการสูงขึ้นของต้นทุนการผลิตและราคาสินค้า

1.3 การขาดดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด

จากการวิเคราะห์และผลตรวจสอบถึงโครงสร้างสินค้าส่งออกและนำเข้าของไทยมาข้างต้น เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า ทำไมประเทศไทยประสบกับการขาดดุลการค้ามาโดยตลอดและเป็นการขาดดุลในสัดส่วนที่สูงขึ้นและในลักษณะเรื้อรัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพยายามส่งออกให้ได้มาก ก็ยังต้องทำให้นำเข้ามากและมูลค่าการนำเข้าสูงกว่ามูลค่าการส่งออก ขนาดภาวะการขาดดุลการค้าของไทยจึงเพิ่มสูงขึ้น ดังแสดงให้เห็นในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 18 มูลค่าสินค้าออก สินค้าเข้าและดุลการค้าของไทยปี 2525-2540

หน่วย: ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
2525	159,728.2	196,616.0	-36,887.8
2526	146,471.8	236,608.5	-90,136.7
2527	175,237.2	245,155.0	-69,917.8
2528	193,365.5	251,169.4	-57,803.9
2529	233,382.8	241,357.7	-7,974.9
2530	299,853.1	334,209.0	-34,355.9
2531	403,569.8	513,114.3	-109,544.5
2532	516,315.0	662,678.8	-146,363.8
2533	589,812.6	852,981.5	-263,168.9
2534	725,448.8	959,408.0	-233,959.2
2535	824,643.3	1,033,244.7	-208,601.4
2536	940,862.6	1,170,846.4	-229,983.8
2537	1,137,601.6	1,369,260.4	-231,658.8
2538	1,406,310.1	1,763,591.3	-357,281.2
2539	1,411,039.3	1,832,825.2	-421,785.9
2540	1,806,685.4	1,924,263.1	-117,577.7

ที่มา: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

นอกจากการขาดดุลการค้าในสัดส่วนที่สูงและเรื้อรังจะเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยแล้ว ยังมีอีกส่วนที่จะต้องพิจารณาและวิเคราะห์เพื่อความเข้าใจในปัญหานี้ก็คือในส่วนของดุลบริการ ในส่วนนี้ที่ประกอบด้วยรายการค่าระวางและค่าประกันภัย ค่าขนส่งอื่นๆ ท่องเที่ยว การลงทุน ค่าใช้จ่ายของรัฐและบริการอื่นๆ โดยสำหรับประเทศไทย รายได้หลักในส่วนนี้จะมาจากรายได้จากการท่องเที่ยว ส่วนรายจ่ายด้านบริการจะมาจากการส่งกลับผลตอบแทนที่นักลงทุนต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศไทยไปยังบริษัทแม่ รองลงมาเป็นค่าใช้จ่ายด้านบริการค่าระวางและค่าประกันภัย เนื่องจากเศรษฐกิจของไทยต้องพึ่งพาการส่งออกเป็นหลัก ดังนั้นจึงต้องจ่ายบริการในด้านนี้ค่อนข้างสูง ประกอบกับภาคเอกชนไทยที่ประกอบธุรกิจด้านประกันภัยและการบริการด้านการเดินเรือมีขนาดเล็กไม่สามารถให้บริการและรองรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้ จึงต้องใช้บริการของต่างประเทศแทน

ปรากฏว่าในช่วงระยะเวลาปี 2529-2530 ดุลบริการของไทยเกินดุลในระดับ 15,252.6 และ 14,969.6 ล้านบาทตามลำดับ เนื่องจากการส่งรายได้จากการลงทุนกลับบริษัทแม่ในต่างประเทศในสัดส่วนที่สูงจำนวน 47,047.2 และ 48,086.9 ล้านบาทตามลำดับ ประกอบกับเป็นช่วงที่เศรษฐกิจเริ่มขยายตัวในสัดส่วนที่สูง ทำให้มีการเดินท่องเที่ยวมากขึ้น รายจ่ายของนักท่องเที่ยวในต่างประเทศได้เพิ่มขึ้นจากระดับ 7,798.3 ในปี 2529 เป็น 36,534 ล้านบาทในปี 2533 เช่นเดียวกันกับค่าระวางและค่าประกันภัยจ่ายที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ ดังแสดงให้เห็นในตารางที่ 19 ที่แสดงข้างล่างนี้

ตารางที่ 19 ค่าบริการของประเทศไทยปี 2528-2540

หน่วย:ล้านบาท

รายการ	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540
1.บริการรับ													
-ค่าระวางและค่าประกันภัย	85,879.6	87,644.0	107,187.1	150,337.3	182,619.4	216,723	242,034	277,242	322,734	292,737	270,014	431,008	488,325
-ค่าขนส่งสินค้า	9,237.6	9,026.1	10,049.6	11,605.5	11,544.1	11,890	12,060	12,900	13,740	11,271	14,554	16,952	18,952
-ท้องเที่ยว	3,579.5	2,953.8	8,444.8	13,576.9	17,031.2	22,249	23,671	29,920	38,509	35,003	46,609	49,481	57,339
-การลงทุน	31,767.9	37,321.0	50,023.9	78,858.8	97,000.0	110,572	115,700	123,135	136,000	152,511	200,303	230,332	247,990
-ค่าใช้จ่ายของรัฐ	6,655.0	6,210.9	6,638.1	9,357.6	16,599.8	27,757	31,510	27,618	26,027	-	-	-	-
-บริการอื่นๆ	3,888.7	2,995.2	3,192.7	3,280.7	3,562.1	3,261	2,131	3,200	4,606	5,402	4,827	7,697	4,787
2.บริการจ่าย													
-ค่าระวางและค่าประกันภัย	30,750.9	29,157.5	28,838.0	33,657.0	36,882.2	40,996	56,962	80,469	103,852	88,550	103,721	126,663	159,257
-ค่าขนส่งสินค้า	70,627.0	72,694.9	78,473.7	95,960.7	111,496.8	153,195	195,660	249,433	298,141	254,025	293,371	319,011	347,496
-ท้องเที่ยว	4,370.8	4,443.0	5,134.9	7,257.8	9,167.7	9,331	12,519	16,639	17,152	15,586	19,846	24,374	27,045
-การลงทุน	3,531.8	3,320.6	3,781.4	4,718.7	5,984.9	8,206	11,492	13,961	15,357	12,241	16,300	15,028	16,290
-ค่าใช้จ่ายของรัฐ	7,621.8	7,798.3	9,902.3	15,252.9	19,292.7	36,534	41,801	61,565	83,707	102,154	106,468	108,640	102,756
-บริการอื่นๆ	44,828.4	47,047.2	48,086.9	53,133.9	57,778.5	69,191	79,072	85,951	88,632	-	-	-	-
3.ค่าบริการ													
-ค่าใช้จ่ายของรัฐ	1,948.2	1,725.4	2,689.1	2,657.2	2,915.6	3,811	3,417	2,902	4,094	4,143	5,059	6,902	6,373
-บริการอื่นๆ	8,326.0	8,360.4	8,879.1	12,940.2	16,249.7	26,122	47,359	68,415	89,199	119,901	145,598	164,066	195,032
รวม	15,252.6	14,969.9	28,713.4	54,376.6	71,149.6	63,528	46,375	27,809	24,593	38,712	76,643	111,998	140,829

ที่มา:กรมเศรษฐกิจพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

จากตารางต่างๆที่แสดงข้างต้น ตัวเลขที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนก็คือรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศสูงสุดของประเทศไทย เพราะประเทศไทยมีทรัพยากรท่องเที่ยวอันอุดมสมบูรณ์และอย่างหลากหลายเป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นกิจการที่ไม่ต้องลงทุนมาก ไม่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศมาก ช่วยในการปรับปรุงการกระจายรายได้ให้ดีขึ้นได้ดี และมีผลให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องตามมาได้เป็นอย่างดีและที่สำคัญคนไทยมีความเชี่ยวชาญที่จะประกอบอาชีพนี้จะแข่งขันกับโลกได้ ดังนั้นหากมีการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้อย่างจริงจัง ที่จะทำให้การท่องเที่ยวไทยมีมาตรฐานระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวโลกก็จะเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ที่มั่นคงมากที่สุดให้แก่ประเทศและประชาชน

จากรายงานการศึกษาเรื่องผลกระทบต่อการค้าจากการเปิดเสรีภายหลังการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัยสาขาการท่องเที่ยวที่เสนอกกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ พบว่าในช่วงปี 2531-2536 รายได้จากการท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่สร้างเงินตราประเทศเข้าประเทศได้มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับ การส่งออกสินค้าอื่นๆไม่ว่าจะเป็นสิ่งทอ แผงวงจรไฟฟ้า คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ อัญมณี รองเท้าและสินค้าเกษตรบางประเภท อาทิ ข้าว น้ำตาล กุ้งแช่แข็งและอื่นๆ ดังแสดงให้เห็นในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 20 เปรียบเทียบรายได้จากการท่องเที่ยวได้จากรายได้จากสินค้าส่งออกสำคัญของไทยปี 2531-2540

หน่วย: ล้านบาท

รายการ	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540
การท่องเที่ยว	78,859	96,366	110,572	109,524	123,135	141,433	152,511	200,303	230,332	247,990
สิ่งทอ	58,627	74,036	84,472	100,004	111,837	87,474	100,679.3	102,019.3	79,875.4	97,135.9
ข้าว	34,676	45,462	27,770	30,516	36,214	23,033	39,187.3	78,626.8	50,734.8	65,093.4
ยางพารา	27,189	26,423	23,557	24,953	28,925	21,451	41,824	61,260.7	63,373.0	57,450
มันสำปะหลัง	21,844	23,974	23,136	24,368	29,611	16,793	-	-	-	-
น้ำตาล	15,041	19,244	-	-	-	-	-	-	-	-
อัญมณี	13,758	16,419	22,045	23,433	36,582	29,265	47,088.7	52,498.6	54,272.9	55,622.3
กุ้งแช่แข็ง	9,725	16,057	20,454	26,681	31,696	25,539	49,155	50,302.0	43,404.5	47,183.9
ข้าวโพด	9,698	4,093	-	-	-	-	-	-	-	-
ดีบุก	9,644	2,497	-	-	-	-	-	-	-	-
รองเท้า	-	-	20,213	23,800	25,582	20,021	26,064.5	52,498.6	-	-
คอมพิวเตอร์และชิ้นส่วน	-	-	38,671	46,471	55,384	45,053	94,590.2	131,241.9	167,673.9	220,302.7
แผงวงจรไฟฟ้า	-	-	-	-	-	-	45,310.8	58,181.8	58,538.6	75,837.7
ยานพาหนะและอุปกรณ์ชิ้นส่วน	-	-	-	-	-	-	-	27,760.6	29,230.9	48,419.6
อาหารทะเลกระป๋อง	-	-	-	-	-	-	31,995.8	33,294.8	34,244.5	49,309.3

ที่มา: รายงานวิจัยเรื่องผลกระทบต่อการค้าบริการจากการเปิดเสรีภาคการบริการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัย สาขาการท่องเที่ยว
 แผนกรมเศรษฐกิจพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

2. การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดมีสาเหตุจากปัญหาช่องว่างการออม-การลงทุนภายในประเทศ

นอกเหนือจากปัญหาโครงสร้างสินค้าส่งออกและนำเข้าที่ทำให้ดุลการค้าของไทยขาดดุลมาโดยตลอดและเป็นการขาดดุลในขนาดที่เพิ่มขึ้นและในลักษณะเรื้อรังแล้ว ปัญหาช่องว่างการลงทุน-การออม (investment-saving gap) ของประเทศก็เป็นปัญหารากฐานอีกประการหนึ่งที่เป็นสาเหตุของการมีรายจ่ายเงินตราต่างประเทศมากกว่ารายรับเงินตราต่างประเทศหรือการมีปัญหาคารขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศดังสามารถวิเคราะห์ให้เห็นได้ดังต่อไปนี้

บนยุทธศาสตร์ที่มักถูกนำมาใช้โดยรัฐบาลของประเทศกำลังพัฒนารวมถึงรัฐบาลของประเทศไทยมาโดยเสมอเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจคือการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความเท่าเทียมกันในการกระจายรายได้หรือเพื่อขจัดปัญหาความยากจนและยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ก็คือแนวทางการพยายามเร่งรัดการขยายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและในอัตราสูงอย่างต่อเนื่อง

โดยยุทธศาสตร์ดังกล่าวมีเหตุผลสนับสนุนว่า รายได้บุคคลและรายได้ของบริษัทที่สูงขึ้นเป็นเงื่อนไขจำเป็นของการออมที่จะทำให้เกิดการลงทุนต่อไป และการลงทุนคือที่มาของการผลิตเพิ่มขึ้น การว่าจ้างแรงงานสูงขึ้นและผลผลิตหรือรายได้ประชาชาติสูงขึ้น ดังนั้นถ้าคนร่ำรวยเป็นคนออมและลงทุนจากเงินที่ออมเอาไว้และคนจนใช้จ่ายรายได้ทั้งหมดไปในการซื้อสินค้าและบริการและถ้าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสัดส่วนกับเงินออม ดังนั้นเศรษฐกิจที่มีความไม่เท่าเทียมกันมากกว่าจะมีเงินออมมากกว่าเศรษฐกิจที่มีการกระจายรายได้ค่อนข้างเท่าเทียมกัน และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราสูงอย่างต่อเนื่องที่ดำเนินไปในระยะยาวในท้ายที่สุดแล้วก็คาดหวังว่าผลประโยชน์ก็จะเกิดขึ้นแก่ทุกคนเองโดยอัตโนมัติตามกาลเวลา (ไม่ระบุว่ามีเมื่อไร) หรือรายได้รวมของประเทศและรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชาชนที่เพิ่มขึ้นเพียงพอจะทำให้การกระจายรายได้เท่าเทียมกันมากขึ้น

แต่ข้อมูลที่ปรากฏให้เห็นความเป็นจริงในประเทศที่กำลังพัฒนา มักจะไม่เป็นเช่นนั้นที่กล่าวมา เป็นต้นว่า (ก) บรรดาประเทศกำลังพัฒนามักไม่มีความปรารถนาในการออมและการลงทุนเป็นสัดส่วนอย่างสำคัญกับรายได้ประชาชาติ ตัวอย่างเช่น ประเทศกำลังพัฒนาเคยมีการลงทุนคิดเป็นเพียง 6-7% ของรายได้ประชาชาติ ในขณะที่การลงทุนของประเทศพัฒนาคิดเป็น 20% ของรายได้ประชาชาติ นอกจากนี้แล้ว (ข) บรรดาเจ้าของที่ดิน นักธุรกิจ นักการเมือง และกลุ่มชนชั้นสูงอื่นในประเทศกำลังพัฒนาเป็นที่ปรากฏให้เห็นกันว่า มักใช้จ่ายรายได้จำนวนมากมาใช้ในการนำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่างประเทศ มีบ้านราคาแพง การเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศและนำเงินไปลงทุนในการซื้อทองเพชร และการเปิดบัญชีเงินฝากในต่างประเทศซึ่ง “การออม” และ “การลงทุน” ในลักษณะดังกล่าวไม่ได้ทำให้เกิดเพิ่มขึ้นในทรัพยากรการผลิตของประเทศ และแหล่งที่มาของรายได้ของชนชั้นสูงเหล่านั้นมักเป็นการขูดรีดเอาไร้อรรถประโยชน์มาจากแรงงานผู้ไร้

การศึกษาและไร้ฝีมือ และ (ค) คนรวยก็ไม่จำเป็นว่าจะต้องมีการออมมากกว่าคนจน

จึงมีผู้เห็นว่ายุทธศาสตร์ดังกล่าว ไม่มีอะไรมากไปกว่ายุทธศาสตร์ของชนชั้นผู้ได้เปรียบในการแสวงหาอำนาจความมั่งคั่งและร่ำรวยบนค่าใช้จ่ายของคนส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นประชาชนคนธรรมดาโดยทั่วไปซึ่งยุทธศาสตร์แบบนี้ น่าจะเรียกว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่เป็น “ปรับักษ์ต่อการพัฒนา” (anti-development strategy) มากกว่า

ในกรณีของประเทศไทยเป็นการเฉพาะ เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าวมาเราก็ยืนอยู่บนยุทธศาสตร์ดังกล่าวไม่ได้แตกต่างกันอะไรมากนัก ดังการเมืองนโยบายเร่งรัดการขยายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและในอัตราสูงอย่างต่อเนื่อง ดังแสดงให้เห็นในตารางที่ 21 ข้างล่างนี้ และดังนั้นในส่วนนี้เราจึงจะมาวิเคราะห์และตรวจสอบดูต่อไปว่า ภาวะและขนาดการออมและการลงทุนในประเทศเป็นอย่างไร ช่องว่างการออมและการลงทุน เป็นปัญหาขนาดไหน เราแก้ปัญหานี้โดยวิธีการอย่างไรและการแก้ปัญหานี้ก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจอื่นๆ รวมทั้งปัญหาดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลตามมามาอย่างไร

ตารางที่ 21 ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ ผลิตภัณฑ์ประชาชาติในประเทศ
และอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจปี 2525-2541

หน่วย: พันล้านบาท

ปี	ประชาชาติ	ผลิตภัณฑ์ มวลรวม	ผลิตภัณฑ์ อัตราการเจริญเติบโต(%)
2525	828.6	841.6	5.4
2526	914.3	921.0	5.6
2527	976.6	988.1	5.8
2528	1,038.9	1,056.5	4.6
2529	1,111.0	1,133.4	5.5
2530	1,277.5	1,299.9	9.5
2531	1,535.0	1,559.8	13.3
2532	1,833.3	1,857.0	12.2
2533	2,163.8	2,191.1	11.2
2534	2,482.5	2,519.6	8.6
2535	2,782.0	2,833.3	8.1
2536	3,116.5	3,179.5	8.4
2537	3,559.8	3,634.8	8.9
2538	4,107.4	4,194.6	8.8
2539	4,517.7	4,689.6	5.5
2540	-	4,827.0	-0.4
2541	-	4,861.0	-8.1

ที่มา: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

2.1 การขยายตัวอย่างมากและโดยรวดเร็วของการใช้จ่ายในการลงทุนภายในประเทศทั้งโดยภาครัฐและภาคเอกชน

ดังตารางข้างต้น การมีนโยบายการเร่งรัดการขยายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างรวดเร็วและในอัตราสูงอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในช่วงระยะเวลา 10 ปีนับตั้งแต่ปี 2530 ที่ผ่านมา ทำให้การใช้จ่ายในการลงทุนภายในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างมากทั้งการใช้จ่ายในการลงทุนของเอกชนและรัฐบาลตลอดจนการใช้จ่ายในการบริโภคของประชาชน โดยอัตราการเจริญ

เติบโตทางเศรษฐกิจการลงทุนภาครัฐบาลและอัตราการเจริญเติบโตของการลงทุนภาคเอกชนต่อปี แสดงในตารางที่ 22 ข้างล่างนี้

ตารางที่ 22 อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การลงทุนภาครัฐบาล และการลงทุนภาคเอกชนต่อปี 2525-2541

ปี	อัตราการเจริญเติบโต(%)	การลงทุนภาครัฐบาล(%)	การลงทุนภาคเอกชน(%)
2525	5.4	-8.2	2.9
2526	5.6	9.2	16.7
2527	5.8	10.7	4.1
2528	4.6	7.4	-8.1
2529	5.5	-10.3	3.7
2530	9.5	-9.6	29.5
2531	13.3	-6.9	29.9
2532	12.2	8.8	25.2
2533	11.2	33.4	29.0
2534	8.6	26.6	10.2
2535	8.1	26.5	2.6
2536	8.4	4.6	10.5
2537	8.9	22.5	8.8
2538	8.8	12.3	11.0
2539	5.5	20.8	2.0
2540	-0.4	21.0	-24.8
2541	-8.1	-29.7	-50.0

ที่มา:ธนาคารแห่งประเทศไทย

2.1.1 การใช้จ่ายในการลงทุนจำนวนมหาศาลในโครงการขนาดใหญ่ของรัฐบาล

การใช้จ่ายในการลงทุนของภาครัฐบาล ส่วนใหญ่จะเป็นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้บริการแก่ประชาชนและเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนของภาคเอกชน โดยเฉพาะการลงทุนด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานเพื่อจูงใจให้ทั้งนักลงทุนต่างประเทศและนักลงทุนไทยสนใจที่จะเข้าลงทุนกันมากขึ้น

จากรายงานเศรษฐกิจและการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย จะเห็นได้ว่าในปี 2531 มีโครงการลงทุนขยายใหญ่เกิดขึ้นจำนวนมากคิดเป็นมูลค่าการลงทุนประมาณ 273,600 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 27.9 ของเงินลงทุนทั้งหมดของประเทศในปีนั้น โดยโครงการบางประเภทรัฐบาลเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมดำเนินการด้วย ทำให้สัดส่วนการลงทุนขนาดใหญ่ระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐบาลเป็นร้อยละ 61:39 ดังกล่าวมาโครงการเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นโครงการลงทุนด้านอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน

นอกจากนี้แล้วยังจะมีโครงการลงทุนขนาดใหญ่อีกในระหว่างปี 2536-2540 เป็นมูลค่าเงินลงทุนประมาณ 1,648,800 ล้านบาท โดยในจำนวนนี้ร้อยละ 53 จะเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่จำเป็น และทั้งนี้เงินลงทุนดังกล่าวประมาณร้อยละ 72.7 คาดว่าจะมาจากการกู้ยืมโดยเป็นการกู้ยืมในส่วนเอกชนประมาณ 1,182,000 ล้านบาทหรือร้อยละ 91.6 ของยอดเงินกู้ทั้งหมดและที่เหลือจะเป็นการกู้ยืมของภาครัฐ และเป็นการกู้ยืมจากแหล่งในประเทศและต่างประเทศในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน(ดูการใช้จ่ายในการลงทุนในโครงการขนาดใหญ่โดยภาคเอกชนและภาครัฐบาลในตารางข้างล่างนี้)

ตารางที่ 23 การใช้จ่ายในโครงการลงทุนขนาดใหญ่* (ไม่รวมค่าที่ดิน) ปี 2535-2540

หน่วย: พันล้านบาท

	2535	2536-2540
1. โครงการลงทุนขนาดใหญ่ภาคเอกชน	167.5	1,263.2
1.1 โครงการส่งเสริมการลงทุน	119.8	897
1.2 โครงการสัมปทาน(10โครงการ)	25.7	281.2
โครงการระบบทางด่วนขั้นที่2	5.1	13.6
โครงการทางยกระดับดินแดง-ดอนเมือง	1.9	4.9
โครงการรถไฟฟ้ามหานคร	0	46.0
โครงการโทรศัพท์2ล้านเลขหมาย	4.6	88.5
โครงการโทรศัพท์1ล้านเลขหมาย	2.9	35.6
โครงการดาวเทียมสื่อสารภายในประเทศ	1.3	1.3
โครงการรถไฟยกระดับและทางด่วนยกระดับ	9.0	59.0
โครงการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนกรุงเทพ	0.9	17.0
โครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าแม่ขาม หน่วยที่1	0	8.8
โครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าแม่ขาม หน่วยที่2	0	6.5
1.3 โครงการโรงกลั่นน้ำมัน	10.8	105.0
1.4 โครงการขอจัดตั้งโรงงานผ่านกรมโรงงาน	11.2	38.0
2. โครงการลงทุนขนาดใหญ่ของภาครัฐ	106.1	385.6
รวมเงินลงทุนทั้งสิ้น (1+2)	273.6	1,648.8

หมายเหตุ*รวมเฉพาะโครงการที่มีเงินลงทุนตั้งแต่ 1 พันล้านบาทขึ้นไป
ที่มา:ธนาคารแห่งประเทศไทย

และจากรายงานเศรษฐกิจและการเงินปี 2537 ของธนาคารแห่งประเทศไทยได้ชี้ให้เห็นต่อไปว่าถ้าภาครัฐบาลและภาคเอกชนยังจะร่วมกันขยายการลงทุนไปในโครงการลงทุนขนาดใหญ่อื่นๆ อีก เป็นต้นว่ารัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนให้เอกชนเป็นผู้ลงทุนผลิตไฟฟ้าในรูปของผู้ผลิตไฟฟ้าอิสระ (independent power produces : IPP) และขายไฟฟ้าให้แก่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) โดยเห็นว่าจะเป็นการลดภาระการลงทุนของภาครัฐบาลและเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตจากการมีผู้ผลิตภาคเอกชนเข้ามาแข่งขัน ขณะเดียวกันในส่วนของลงทุนของภาครัฐบาลจะเป็นการลงทุนในโครงการพื้นฐานที่จะกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค อาทิ

โครงการการจัดหาน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภค โครงการปรับโครงสร้างและการผลิตในภาคเกษตร เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีโครงการพัฒนาการคมนาคมขนส่งเพื่อแก้ไขปัญหาจราจร โครงการเพิ่มศักยภาพของบุคคลากร เป็นต้น

2.1.2 การใช้จ่ายในการลงทุนที่เกินตัวของเอกชน

ในส่วนการใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชนนั้น ปรากฏว่าการลงทุนของเอกชนขยายตัวอย่างรวดเร็วและขยายตัวอย่างมาก จนทำให้แหล่งเงินทุนภายในประเทศไม่สามารถรองรับความต้องการของผู้ลงทุนได้ทั้งหมด ทั้งโดยการระดมทุนผ่านตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและการกู้เงินจากสถาบันการเงินในประเทศแล้วก็ตาม ดังแสดงในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 24 สินเชื่อและการระดมทุนจากตลาดหลักทรัพย์ปี 2525-2540

หน่วย: ล้านบาท

ปี	สินเชื่อ	การระดมทุนจากตลาดหุ้น
2525	299,800	2,163.8
2526	401,600	1,459.1
2527	475,000	6,499.9
2528	521,000	4,143.3
2529	543,700	2,167.9
2530	572,900	14,515.1
2531	853,500	10,380.6
2532	1,107,600	24,966.8
2533	1,479,100	44,865.7
2534	1,789,600	55,612.5
2535	2,161,700	55,319.9
2536	2,662,900	30,884.9
2537	3,463,300	69,023.4
2538	4,301,400	94,567.4
2539	4,911,400	200,016.2
2540	5,953,800	81,000.0

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทยและรายงานสถานการณ์เศรษฐกิจ บริษัทศูนย์วิจัยไทยพาณิชย์ ปี 2540

จากที่ไม่สามารถระดมทุนจากแหล่งในประเทศดังกล่าวข้างต้นได้เพียงพอกับความต้องการ ทำให้ภาคเอกชนมีการนำเงินทุนจากภายนอกประเทศภาคเอกชนจึงเป็นผู้ก่อหนี้ต่างประเทศสูงมากโดยเฉพาะในช่วงปี 2531-2539 และการก่อหนี้หรือการกู้ยืมจากต่างประเทศในช่วงดังกล่าวนำไปใช้ในการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก โดยเฉพาะการลงทุนในอุตสาหกรรมพื้นฐาน อาทิ อุตสาหกรรมปิโตรเลียม อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ อุตสาหกรรมเครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง อุตสาหกรรมอุปกรณ์ไฟฟ้า อันเป็นผลจากการหลั่งไหลเข้ามาลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศนับตั้งแต่ปี 2529 เป็นต้นมา จึงทำให้มีการขยายการลงทุนในประเทศทั้งที่เป็นการลงทุนต่อเนื่องและการลงทุนใหม่ๆ มากขึ้นดังกล่าว ดูตารางที่ 25 ข้างล่างนี้

ตารางที่ 25 เงินกู้นำเข้าสุทธิภาคเอกชนในอุตสาหกรรมปี 2531-2535

หน่วย: ล้านบาท

อุตสาหกรรม	2531	2532	2533	2534	2535
อุตสาหกรรม	18,545	38,548	48,750	77,134	45,105
อุปกรณ์ไฟฟ้า	1,492	10,290	8,523	10,904	8,415
อาหารและเครื่องดื่ม	3,415	5,086	7,151	5,462	3,572
ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม	5,486	5,475	4,190	8,158	12,283
เคมี	3,292	4,373	5,725	5,430	3,453
อุปกรณ์การก่อสร้าง	-	3,586	5,092	11,146	6,886
เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	-	3,467	5,417	9,378	1,232
โลหะและอโลหะ	-	-	5,035	9,000	4,310
สิ่งทอ	-	-	5,218	9,232	3,235
อุตสาหกรรมอื่นๆ	4,860	6,271	2,399	8,424	1,719
สัดส่วน(%)	2531	2532	2533	2534	2535
อุตสาหกรรม	41.0	37.4	41.7	53.7	65.2
อุปกรณ์ไฟฟ้า	3.3	10.0	7.3	7.6	12.2
อาหารและเครื่องดื่ม	7.6	4.9	6.1	3.8	5.1
ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม	12.1	5.3	3.6	5.7	17.8
เคมี	7.3	4.2	4.9	3.8	5.0
อุปกรณ์การก่อสร้าง	-	3.5	4.4	7.7	9.9
เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	-	3.4	4.6	6.5	1.8
โลหะและอโลหะ	-	-	4.3	6.3	6.2
สิ่งทอ	-	-	4.5	6.4	4.7
อุตสาหกรรมอื่นๆ	10.7	6.1	2.0	5.9	2.5

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

หลังจากนั้นในปี 2536 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เปิดให้มีการทำธุรกรรมวิเทศธนกิจ เพื่อเปิดเสรีทางการเงินมากขึ้น ทำให้ภาคเอกชนทั้งในส่วนภาคการธนาคารและที่ไม่ใช่ ภาคการธนาคารมีการกู้ยืมผ่านธุรกิจวิเทศธนกิจมากขึ้น ประกอบกับธนาคารแห่งประเทศไทย กำหนดเป้าหมายให้ธุรกิจวิเทศธนกิจเร่งขยายสินเชื่อให้ตามเป้าหมายที่กำหนด เพื่อยกระดับฐานะเป็นธุรกิจเต็มรูปแบบ จึงมีการแข่งขันการปล่อยสินเชื่อจำนวนมาก ประกอบกับในปีนี้มีเงินทุนจากต่างประเทศไหลเข้ามาในประเทศไทยจำนวนมาก ทำให้สภาพคล่องในระบบสูง สภาพคล่องนี้ได้เป็นการสนับสนุนให้สถาบันการเงินทั้งธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนต้องปล่อยสินเชื่อให้ได้ เพื่อลดภาระต้นทุนเงินฝากที่มีจำนวนมากในขณะนั้น

ในส่วนเงินกู้ผ่านกิจการวิเทศธนกิจข้างต้นมีการนำเข้ามาลงทุนในภาคอุตสาหกรรมในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นจากสัดส่วน 51.8% เป็น 71.1% ของเงินกู้จากต่างประเทศทั้งหมด โดยอุตสาหกรรมที่ลงทุนเป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานในการก่อสร้าง อาทิ อุปกรณ์ไฟฟ้า อุปกรณ์ก่อสร้าง อสังหาริมทรัพย์และยังมีการนำไปลงทุนในสาหกรรมหนักเช่นอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ อุตสาหกรรมเหล็กเพิ่มขึ้นอีกมากด้วย ดูตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 26 เงินกู้ให้สิทธิกิจการวิเทศนกิจแยกตามประเภทธุรกิจปี 2536-2539

หน่วย:ล้านบาท

อุตสาหกรรม	2536 (มี.ค.-ธ.ค.)	2537	2538	2539
<u>อุตสาหกรรม</u>	37,857	65,811	63,172	42,609
อาหาร	6,087	5,184	5,496	3,691
โลหะและอโลหะ	5,390	6,258	12,327	4,539
เคมีภัณฑ์	4,722	8,128	12,533	7,770
อุปกรณ์ไฟฟ้า	5,206	9,264	5,632	9,996
สิ่งทอ	3,252	4,438	5,482	3,144
วัสดุก่อสร้าง	2,445	6,221	7,882	1,638
เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	2,404	8,153	1,857	299
ปิโตรเลียม	201	4,783	3,646	2,325
อุตสาหกรรมอื่นๆ	8,150	13,382	8,317	9,207
<u>ก่อสร้าง</u>	2,292	3,843	4,589	1,811
<u>การค้า</u>	14,787	26,887	15,355	4,624
<u>สถาบันการเงิน</u>	6,639	26,345	22,605	2,247
<u>เหมืองแร่</u>	67	-347	341	-655
<u>บริการ</u>	5,528	8,333	-1,639	3,488
<u>อสังหาริมทรัพย์</u>	11,642	16,034	11,556	1,360
<u>อื่นๆ</u>	5,885	12,048	5,907	4,516
<u>รวมทั้งหมด</u>	84,697	158,954	121,886	60,000

ที่มา:ธนาคารแห่งประเทศไทย

การลงทุนในโครงการอุตสาหกรรมที่ส่วนใหญ่มีขนาดใหญ่เหล่านั้น ซึ่งมีจำนวนมากที่เป็นการลงทุนไปตามกระแสในช่วงเศรษฐกิจฟองสบู่ มีการลงทุนสูงในขณะที่อุปสงค์ในประเทศไม่เพิ่มขึ้นมากตามกำลังการผลิตที่เพิ่มขึ้น ทำให้มีกำลังการผลิตส่วนเกินเหลือมากมาย เป็นต้นว่าในอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้าง เช่น อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ อุตสาหกรรมเหล็กหรืออุตสาหกรรมปิโตรเคมี

จากการที่มีสำรวจการใช้กำลังการผลิตของอุตสาหกรรมสำคัญ 40 ประเภท ซึ่งมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 39 ของภาคอุตสาหกรรมทั้งหมดพบว่าการใช้กำลังการผลิตเป็นต้นว่าในปี 2537 สูงขึ้นจากร้อยละ 76.1 เป็นร้อยละ 78.7 ของกำลังการผลิตทั้งหมดตามการขยายตัวของความต้องการของตลาดในปี 2536 ทั้งตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาต่อไปถึงการใช้งำลังการผลิตตามประเภทอุตสาหกรรม พบว่าอุตสาหกรรมที่มีการใช้งำลังการผลิตเกินร้อยละ 80 ซึ่งถือว่าเป็นระดับการผลิตเต็มกำลังคือการผลิตปูนซีเมนต์ ส่วนอุตสาหกรรมที่มีการใช้งำลังการผลิตในระดับต่ำได้แก่อุตสาหกรรมผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค อุตสาหกรรมเหล็ก อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมเม็ดพลาสติกและอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าเหล่านี้ล้วนมีกำลังการผลิตส่วนเกินเหลืออยู่มาก ดูตารางการใช้กำลังการผลิตของอุตสาหกรรมข้างล่างนี้

ตารางที่ 27 การใช้กำลังการผลิตของอุตสาหกรรมสำคัญ 40 ประเภท

หน่วย:ร้อยละ

อุตสาหกรรม	2533	2536	2537
อาหารทะเลกระป๋อง	48.2	49.9	52.2
เครื่องดีเซลแอลกอฮอล์	89.4	72.3	74.0
สินค้าอุปโภคบริโภค	50.5	47.8	48.5
ยานยนต์	81.9	78.5	76.6
ปูนซีเมนต์	100.0	87.2	96.9
ผลิตภัณฑ์เหล็ก	78.0	62.2	57.7
น้ำมันเชื้อเพลิง	94.9	99.4	100.0
เม็ดพลาสติก	87.1	66.5	64.0
เครื่องใช้ไฟฟ้า	78.3	67.0	76.9
อื่นๆ	84.3	71.6	76.3
<u>เฉลี่ย</u>	84.0	76.1	78.7

ที่มา:ธนาคารแห่งประเทศไทย

นอกจากนี้ที่ควรแก่การพิจารณายิ่งขึ้นก็คือ ในระหว่างอุตสาหกรรมที่มีกำลังการผลิตส่วนเกินจำนวนมากเหล่านั้นที่ทำให้สถานการณ์เป็นปัญหามากขึ้นเพราะเป็นการกู้เงินจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนเป็นต้นว่าอุตสาหกรรมเครื่องดีเซล อุตสาหกรรมเหล็ก อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์

และอุตสาหกรรมเครื่องจักรและขนส่ง เป็นต้น ดังที่ได้วิเคราะห์มาแล้วนี้แสดงให้เห็นว่า การใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชนเป็นการใช้จ่ายที่เกินตัวและไม่คุ้มการลงทุน เพราะเมื่อลงทุนสร้างการผลิตขึ้นแล้ว ถ้าไม่สามารถใช้เพื่อสร้างรายได้และกำไรให้ได้ก็จะกลายเป็นต้นทุนที่จมอยู่ (sunk cost) ดังนั้นหลังวิกฤตการณ์เศรษฐกิจของประเทศที่เกิดขึ้น จึงยิ่งปรากฏออกมาให้เห็นชัดแจ้งยิ่งขึ้นว่า อัตราการใช้กำลังการผลิตของอุตสาหกรรมต่างๆ ยิ่งลดลงกว่าเดิมดังแสดงในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 28 อัตราการใช้กำลังการผลิตภาคอุตสาหกรรมปี 2539-2541

หน่วย: ร้อยละ

อุตสาหกรรม	2539	2540	2541
อาหาร	37.3	37.5	33.8
เครื่องดัด	83.0	79.1	77.2
ยาสูบ	84.2	75.8	60.4
วัสดุก่อสร้าง	72.0	65.5	40.4
ยานยนต์และอุปกรณ์	67.6	48.5	24.4
ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม	85.7	90.1	83.9
ผลิตภัณฑ์อื่นๆ	71.9	65.9	53.9
กำลังการผลิตรวม	72.4	65.7	52.2

ที่มา: เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจที่สำคัญ ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย กุมภาพันธ์ 2542

2.2 การออมภายในประเทศมีสูงแต่ก็ยังไม่พอเพียงกับความต้องการในการลงทุน

การออมภายในประเทศซึ่งประกอบด้วย การออมของเอกชน (ครัวเรือนและธุรกิจ) และการออมของภาครัฐบาล (รัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ) พบว่าการออมของประเทศนับว่าอยู่ในอัตราสูงและจากการศึกษาพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนไทยของธนาคารแห่งประเทศไทยในปี 2539 พบว่าการออมของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในระยะ 10 ปี ที่ผ่านมา (2529-2540) โดยมีคำอธิบายว่าเป็นผลจากการมีวินัยทางการคลังของรัฐบาล ที่ทำให้การออมของภาครัฐบาลเพิ่มขึ้นอย่างน่าสังเกต คือจากร้อยละ 1.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในปี 2529 เป็นร้อยละ 10.2 ในปี 2538 ในขณะที่การออมภาคเอกชน แม้ว่าการออมโดยรวมไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก คืออยู่ในระดับร้อยละ 21-24 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ แต่อัตราการออมของธุรกิจต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวในช่วง 10 ปี ขณะที่การออมของครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศกลับลดลงมาก ดูตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 29 การออมภาคเอกชน-การออมภาครัฐต่อผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ

หน่วย: ร้อยละ

การออม		2537	2538	2539	2540
<u>การออมภาคเอกชน</u>	21.7	21.8	20.1	21.4	
ครัวเรือน	7.3	7.6	5.5	7.0	
ธุรกิจ	14.4	14.2	14.6	14.4	
<u>การออมภาครัฐ</u>	12.9	13.2	13.1	10.7	
รัฐบาล	10.2	10.4	10.4	8.3	
รัฐวิสาหกิจ	2.7	2.8	2.7	2.4	
<u>ความคลาดเคลื่อนทางสถิติ</u>	0.9	0.2	-0.5	-0.8	
<u>การออมทั้งประเทศ</u>	35.5	35.2	33.7	32.9	

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

2.3 ช่องว่างการลงทุน-การออมภายในประเทศที่ทำให้ต้องนำเข้าทุนจากภายนอกประเทศ

การใช้จ่ายในการลงทุนภายในประเทศที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและอย่างมากมาโดยตลอดตั้งแต่ปี 2513 และนำเสนอมาก่อนหน้านี้ ทำให้การลงทุนรวมของประเทศอยู่ในสัดส่วนที่สูงมาโดยตลอดและสูงสุดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 42 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ขณะที่ตั้งเสนอมามาก่อนแล้วการลงทุนภายในประเทศไม่ได้ต่ำเลยและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อเปรียบเทียบกับการลงทุนแล้วก็อยู่ในสัดส่วนที่ต่ำกว่ามาโดยตลอด ประเทศไทยจึงมีปัญหาช่องว่างการลงทุน-การออมมาตั้งแต่ปี 2513 ซึ่งในปีนั้นการลงทุนอยู่ในสัดส่วนเป็น 26% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศขณะที่การออมอยู่ในระดับ 20% ของผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ ปัญหาช่องว่างนี้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันจากตารางสัดส่วนการออม-การลงทุนในประเทศต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศข้างล่างนี้

ตารางที่ 30 สัดส่วนการออม-การลงทุนในประเทศต่อผลิตภัณฑ์ในประเทศ

ปี	GDP(ล้านบาท)	การลงทุน/จีดีพี(%)	การออม/จีดีพี(%)	ช่องว่างการออม/การลงทุน(ล้านบาท)
2525	841,600	27	22	42,080
2526	921,000	30	22	73,600
2527	988,100	29	23	59,286
2528	1,056,500	28	23	52,825
2529	1,133,400	26	24	22,668
2530	1,299,900	28	28	-
2531	1,559,800	33	32	15,598
2532	1,857,000	35	34	18,570
2533	2,191,100	41	33	175,288
2534	2,519,600	43	35	201,568
2535	2,833,300	40	34	169,998
2536	3,179,500	40	34	190,770
2537	3,634,800	40	35	181,740
2538	4,194,600	42	35	293,622
2539	4,689,600	42	33	422,064
2540	4,827,000	35	32	144,810

ที่มา:สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นอกจากนี้ ในส่วนช่องว่างระหว่างการออมและการลงทุนของรัฐบาล โดยเฉพาะเป็นต้นว่าในช่วงแผนพัฒนาฯฉบับที่ 5 เงินออมของรัฐบาลมีเพียง 21,821 ล้านบาท ขณะที่การลงทุนในภาครัฐบาลมีสูงถึง 392,533 ล้านบาท ซึ่งเป็นช่องว่างที่กว้างมากของการออมและการลงทุนที่เท่ากับ 370,732 ล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 7.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ จึงชัดเจนว่าเป็นสาเหตุสืบเนื่องกันมาที่สำคัญประการหนึ่งของการมีปัญหาดุลการค้า ดุลบัญชีเดินสะพัดและปัญหาเรื่องภาระหนี้ของไทยที่ก่อขึ้น โดยการใช้จ่ายของภาครัฐบาลจากที่แก้ปัญหาลูกหนี้ว่างโดยการกู้ยืมจากต่างประเทศ

และต่อมาในช่วงแผนพัฒนาฯฉบับที่ 6 ที่แม้ว่าเสถียรภาพทางการเงินการคลังของประเทศมีความมั่นคงพอสมควร แต่ในช่วงปลายของแผนฯกลับมีช่องว่างระหว่างการออมกับการ

ลงทุนเริ่มสูงขึ้นมากอย่างน่าเป็นห่วง ดังจะเห็นได้จากการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดสูงประมาณร้อยละ 8.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในปี 2534 เหตุจากมีการลงทุนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 24 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในปี 2530 เป็นร้อยละ 36.5 ในปี 2534 ในขณะเดียวกัน สัดส่วนการออมต่อผลผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้นน้อยกว่าจากร้อยละ 23 เป็นร้อยละ 28 ในช่วงเวลาเดียวกัน ดังตารางการเพิ่มขึ้นของการออมและการลงทุนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศข้างล่างนี้

ตารางที่ 31 การเพิ่มขึ้นของการออมและการลงทุนในประเทศต่อปี

ปี	การออม(%)	การลงทุน(%)
2515-2519	17.2	17.5
2520-2524	14.2	19.2
2525-2529	11.1	3.5
2530	19.3	25.6
2531	39.7	40.3
2532	25.0	28.1
2533	12.7	37.6

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผลจากช่องว่างระหว่างเงินออมและการลงทุนเพิ่มในสัดส่วนที่สูงมากขึ้นเรื่อยๆ ดังวิเคราะห์มาข้างต้น ประกอบกับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของไทยไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงนักเพราะอยู่ภายใต้ระบบตะกร้า (basket currency) ซึ่งเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ จึงมีความเสี่ยงในเรื่องอัตราแลกเปลี่ยนต่ำ ทำให้สามารถกู้ยืมเงินออมต่างประเทศ (foreign savings) เข้ามาในประเทศเพิ่มขึ้นมากมายทั้งโดยภาครัฐและภาคเอกชน

ดังนั้น การอาศัยเงินออมจากต่างประเทศในการหล่อเลี้ยงการเติบโตของระบบเศรษฐกิจไทยดูเหมือนจะเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญตลอดช่วงเวลา 30 ปีที่ผ่านมา การพึ่งพาเงินออมจากต่างประเทศหรือการพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศทำให้ประเทศต้องเป็นหนี้ต่างประเทศ (external debt) และมีภาวะผูกพันที่จะต้องจ่ายคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยในรูปเงินตราต่างประเทศ ในระยะก่อนหน้าการกู้ยืมของประเทศไม่ค่อยเป็นปัญหาหนักเพราะไม่เกินขีดความสามารถในการชำระเงินต้นและดอกเบี้ย และในช่วงนั้นอัตราการเจริญเติบโตของสินค้า

ส่งออกและรายได้ยังคงอยู่ในระดับสูง ประกอบกับอัตราดอกเบี้ยให้กู้ยืมในระดับต่ำดังกล่าวมาก กระตุ้นและจูงใจให้เพิ่มการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศเพื่อนำมาขยายการลงทุนภายในประเทศ ทำให้ประเทศสามารถรักษาการเจริญเติบโตต่อไปได้

แต่มาในปัจจุบันขณะนี้ ประเทศมีขีดความสามารถจำกัดลงไปมากในการที่จะกู้ยืมเงินจากต่างประเทศเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของประเทศ ทั้งนี้เพราะได้กู้ยืมเงินเป็นมูลค่ามหาศาลมาแล้ว (หนี้ต่างประเทศของไทยตามปี 2539 สูงถึง 90,536 ล้านดอลลาร์ และเป็น 91,781 ล้านดอลลาร์ในปี 2541) ในขณะที่ความสามารถในการชำระหนี้คืนเงินต้นและดอกเบี้ยลดลงไปกว่าเดิมมากเพราะ (ก) การขยายตัวของมูลค่าสินค้าและบริการส่งออกลดน้อยลงไปกว่าเดิม (ข) มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศลดลงและบางส่วนต้องใช้ไปเพื่อคืนเงินต้นและดอกเบี้ยสำหรับเงินกู้จากต่างประเทศ (ค) เงินทุนสำรองระหว่างประเทศร่อยหรอสิ่งดังกล่าวได้สร้างความกดดันอย่างมากในการบริหารประเทศของทุกรัฐบาลทำให้ประเทศขาดขีดความสามารถในการชำระหนี้ ดังนั้นการหวังพึ่งพาการกู้ยืมจากต่างประเทศเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของประเทศต่อไปจึงมีข้อจำกัดและทำได้ยากขึ้นเรื่อยๆ (ดูตารางเครื่องชี้ภาระหนี้ต่างประเทศของไทยและยอดหนี้คงค้างระยะสั้นข้างล่างนี้)

ตารางที่ 32 เครื่องชี้ภาวะหนี้ต่างประเทศ

หน่วย: พันล้านเหรียญสหรัฐ

ภาวะหนี้ต่างประเทศ	2535	2536	2537	2538	2539
หนี้ต่างประเทศรวม	43.6	52.1	64.9	82.6	89.8
ภาครัฐบาล	13.1	14.2	15.7	16.4	16.8
ภาคเอกชน	30.5	37.9	49.2	66.1	73.0
ธนาคาร#	6.2	13.0	28.0	41.9	41.9
ไม่ใช่ธนาคาร	24.3	24.9	21.2	24.2	31.1
หนี้/การส่งออก	104.2	107.2	112.9	114.2	121.2
หนี้/จีดีพี(%)	39.2	41.7	45.3	49.7	48.7
อัตราส่วนภาวะหนี้	11.3	11.2	11.7	11.4	11.8

รวมธนาคารพาณิชย์

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 33 ยอดหนี้ต่างประเทศคงค้างระยะสั้น

หน่วย: พันล้านเหรียญสหรัฐ

หนี้ระยะสั้น	2535	2536	2537	2538	2539
ยอดหนี้ระยะสั้น	18.9	22.6	29.2	41.1	39.2
ธุรกิจธนาคาร	5.5	10.4	21.5	33.7	31.3
-ธนาคารพาณิชย์	5.5	4.0	6.4	10.0	8.4
-BIBF	-	6.4	15.1	23.7	22.9
ภาครัฐบาล	0.6	0.0	0.2	0.1	0.0
เอกชนไม่ใช่ธนาคาร	12.8	12.2	7.5	7.3	7.9

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

3. การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดมีสาเหตุจากปัญหาโครงสร้างการลงทุนและสินค้าที่ผลิตในประเทศ

จากระบบเศรษฐกิจแบบผสม (mixed economy) ของประเทศไทย ที่ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนต่างมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจโดยกิจกรรมบางอย่างรัฐก็เป็นผู้ทำ บางอย่างก็เป็นเรื่องของเอกชนเป็นผู้ทำและก็มีกิจกรรมบางอย่างที่ทั้งรัฐบาลและเอกชนทำร่วมกัน

แม้ว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของประเทศ จะเป็นเรื่องของเอกชนที่อาศัยการแข่งขันเพื่อหารายได้และผลกำไรเป็นเครื่องจูงใจ และผลักดันให้ประชาชนของประเทศประกอบการงานเศรษฐกิจของตนเองและพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถทางเศรษฐกิจ ตามวิถีทางที่พึงเป็นไปได้ ภาครัฐจะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ให้บริการขั้นพื้นฐานและการสนับสนุนส่งเสริมและหรือควบคุมแทรกแซงเพื่อแก้ไขปัญหาความบกพร่องของกลไกตลาดและการแข่งขันโดยเสรีดังกล่าว

ดังนั้น การลงทุนและการผลิตสินค้าและบริการในประเทศจึงดำเนินการโดยทั้งภาครัฐและเอกชนและสินค้าและบริการต่างๆในประเทศจึงประกอบด้วยสินค้าและบริการเอกชน (private goods and services) และสินค้าและบริการที่ผลิตและ/หรือจัดทำให้โดยรัฐ (public goods and services) เช่น บริการทางสังคม หรือการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานต่างๆ เป็นต้นว่า ถนน ท่าเรือ ท่าอากาศยาน ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ การไปรษณีย์และอื่นๆ

ดังนั้น ทรัพยากรที่มีใช้ของประเทศทั้งที่เป็นทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศเองและที่นำเข้ามาจากต่างประเทศจะถูกจัดสรรไปลงทุนและผลิตสินค้าอะไร เท่าไร อย่างไรและเพื่อใคร คนที่มีส่วนหรือมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเหล่านั้นส่วนหนึ่งก็เป็นรัฐบาลเช่นสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(บีโอไอ) ส่วนหนึ่งก็เป็นเอกชนและอีกส่วนก็เป็นกลไกตลาด ดังนั้นส่วนผสมผสานของการลงทุนและสินค้าต่างๆที่เกิดขึ้นและถูกผลิตขึ้นในประเทศเป็นอย่างไรก็เป็นผลมาจากการตัดสินใจของคนและกลไกที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ซึ่งปัจจุบันนี้กลายมาเป็นสาเหตุของปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในแง่ที่ว่าสิ่งที่ได้ลงทุนไปและสินค้าที่เลือกผลิตขึ้นในประเทศทั้งโดยการสนับสนุนของภาครัฐบาลและคดยการดำเนินการของเอกชนไม่ช่วยสร้างให้เกิดรายได้ การจ้างงานและปรับปรุงผลประกอบการการค้าต่างประเทศของประเทศให้ดีขึ้นเพื่อไม่ให้มีปัญหาดุลการค้า บัญชีเดินสะพัดและดุลการชำระเงิน ดังจะวิเคราะห์ให้เห็นในส่วนนี้ทั้งหมด

3.1 การผลิตในภาคเกษตรก็ยังไม่พัฒนาที่จะสร้างรายได้จากการส่งออกสินค้าเกษตรให้ดีขึ้น

ดังกล่าวมาในอดีตเรื่อยมาโดยตลอด (และแม้ในปัจจุบันหรือนับตั้งแต่ปี 2529 ที่

แม้การผลิตในภาคอุตสาหกรรมจะเข้ามามีบทบาทสำคัญแทนที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แต่ภาคเกษตรและชนบทก็ยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยแหล่งจ้างงานรายได้และรายได้จากการส่งออกในจำนวนที่ไม่น้อย และมีนัยสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศอยู่เช่นเดิม) ภาคเกษตรกรรมเป็นภาคที่ครอบครองเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของประเทศจากรายได้ส่วนใหญ่ของประเทศกว่าร้อยละ 50 มาจากภาคการเกษตร เคยเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งจ้างงานของประชากรกว่าร้อยละ 80 ของประชากรทั้งหมดของประเทศและรายได้จากการส่งออกก็เป็นรายได้จากการส่งออกสินค้าเกษตรถึงร้อยละ 70-90 โดยสินค้าเกษตรส่งออกสำคัญ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ยางพารา ดีบุก มันสำปะหลังและไม้สัก ดังนั้นจึงมีผู้เห็นว่าถ้า“การพัฒนาจะเกิดขึ้นและดำเนินต่อไปได้อย่างสม่ำเสมอด้วยตัวของมันเองแล้ว การพัฒนาจำเป็นจะต้องเริ่มต้นที่การพัฒนาชนบทโดยทั่วไปและการพัฒนาการเกษตรกรรมเป็นการเฉพาะ ทั้งนี้เพราะปัญหาหลักอันได้แก่ปัญหาความยากจน ซึ่งเรื้อรังและแพร่กระจายในหมู่ประชาชนส่วนใหญ่ การเติบโตของความไม่เท่าเทียมกันและเป็นปัญหาการว่างงานที่สูงขึ้นพบว่ามีการเข้ามาจากความชะงักงันหรือเฉื่อยชาและการเสื่อมถอยลงของการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจในท้องถิ่นชนบท”

ในความเป็นจริงที่เกิดขึ้นมาจนถึงขณะนี้ การผลิตในภาคเกษตรของไทยก็ยังล้าหลังอยู่มาก ไม่เจริญก้าวหน้าและทันสมัยเท่าที่มีศักยภาพที่จะเป็นไปได้ แต่กลับมีปัญหามากมายและอยู่ในสถานภาพที่เสื่อมโทรมลง ไม่ว่าจะปัญหาประสิทธิภาพในการผลิตยังต่ำ ต้นทุนการผลิตสูงเพราะราคาปัจจัยการผลิตที่สูงขึ้นและมากมายที่ต้องซื้อจากต่างประเทศ การผลิตที่ยังต้องขึ้นอยู่กับสภาพทางธรรมชาติอย่างมาก และในขณะที่สภาพธรรมชาติของไทยแปรปรวนและเลวร้ายลง ต้องเผชิญทั้งการขาดแคลนน้ำที่จะใช้ในการผลิตในหน้าแล้งและน้ำท่วมไรนาในหน้าฝน ปัญหาเรื่องที่ดินทำกินและการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติอันนับวันแต่จะรุนแรงมากขึ้น และราคาพืชผลที่มักตกต่ำและไม่มีเสถียรภาพตลอดจนการส่งออกที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันมากขึ้น

3.2 การพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศที่ต้องพึ่งต่างประเทศมาก

3.2.1 ประเภทอุตสาหกรรมที่สร้างขึ้นในประเทศ

ประเทศไทยพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศ ในขณะที่ภาคการเกษตรดิ่งกล้าวมาข้างต้นยังไม่ก้าวหน้าทันสมัย แต่ยังคงล้าหลังและเป็นปัญหาอยู่มากมายจึงไม่อาจเป็นพื้นฐานที่ดีที่จะสนับสนุนและเสริมสร้างความแข็งแกร่งและยั่งยืนแก่การพัฒนาในภาคอุตสาหกรรมและแม้กระทั่งด้านอื่นๆตามมา เพราะภาคเกษตรมีความหมายความสำคัญในฐานะเป็น (ก)แหล่งให้แรงงาน (ข)แหล่งให้อาหารและวัตถุดิบต่างๆแก่การผลิตในภาคอุตสาหกรรม (ค)สินค้าเกษตรที่ผลิตได้เกินความต้องการภายในประเทศและส่งเป็นสินค้าออกไปขายยังต่างประเทศ ทำให้ประเทศมีรายได้เงินตราต่างประเทศ จึงเพิ่มอำนาจในการซื้อหรือนำเข้าสินค้า

ประเภททุนและอื่นๆที่เราผลิตไม่ได้ แต่มีความต้องการเพื่อนำมาใช้ในการผลิตทางด้านอุตสาหกรรม (ง) ดังกล่าวมาภาคการเกษตรกรรม ซึ่งเป็นที่อยู่ของประชาชนส่วนใหญ่และเป็นแหล่งสร้างผลผลิตสำคัญของประเทศภาคเกษตรกรรมจึงเป็นแหล่งเงินออมที่สำคัญที่ทำให้เกิดการสะสมทุนขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมและนอกจากนั้นแล้ว (จ) ภาคเกษตรกรรมยังมีบทบาทสำคัญในด้านทำให้เกิดการขยายตัวของตลาดภายในประเทศ แต่อย่างไรก็ตามจะเป็นไปได้จะต้องทำให้เงินและรายได้ที่แท้จริงของเกษตรกรรมสูงขึ้นการมีรายได้มากขึ้นย่อมทำให้เกษตรกรรมมีความต้องการในสินค้าอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นตามมา ซึ่งแน่นอนย่อมส่งผลให้เกิดการขยายตัวของการผลิตทางด้านอุตสาหกรรม

แล้วดังนั้นเรามีแนวทางในการคัดเลือกและสนับสนุนส่งเสริมอุตสาหกรรมประเภทใดที่จะพัฒนาขึ้นในประเทศและโดยอย่างไร แล้วทำไมอุตสาหกรรมที่สร้างขึ้นในประเทศ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่เป็นสัดส่วนถึงกว่าร้อยละ 80 ของสินค้าส่งออกทั้งหมด ไม่ได้ช่วยปรับปรุงผลประกอบการการค้าต่างประเทศของประเทศให้ดีขึ้นได้เลยที่จะทำให้เราไม่มีปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดคงจะวิเคราะห์ให้เห็นตามลำดับไปดังต่อไปนี้

(1) รัฐบาลไทยได้เริ่มพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างจริงจัง มาตั้งแต่ระยะแผนที่ 1 (2504-2509) โดยเริ่มจากการส่งเสริมอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า (import-substitution industries) ในเบื้องต้น ด้วยมาตรการส่งเสริมต่างๆ ได้แก่ มาตรการทางด้านภาษี การคุ้มครองและการให้สิทธิพิเศษต่างๆ โดยมุ่งหวังจะทำให้ประเทศพึ่งพาต่างประเทศน้อยลงและพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น และด้วยความเชื่อที่ว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศจะช่วยแก้ไขปัญหาดุลการค้าและดุลการชำระเงิน ที่ขาดดุลให้บรรเทาลงได้

ผลของการพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่างๆขึ้นในประเทศมาก เช่น การผลิตยางรถยนต์อุตสาหกรรมสิ่งทอน้ำมัน เคมีภัณฑ์ อาหารกระป๋อง สบู่ ยา วัคซีนโรค เหล็กเส้น กระดาษ นมข้นหวาน กระดาษแผ่นและการประกอบรถยนต์และอื่นๆ

(2) ต่อมาในระยะแผนที่ 3 (2515-2519) รัฐบาลหันมามุ่งให้ความสำคัญกับการส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อส่งออก (export-oriented industries) และการต้อนรับการลงทุนจากต่างประเทศ ด้วยมาตรการจูงใจต่างๆเป็นต้นว่าอุตสาหกรรมที่ตั้งขึ้นในเขตส่งเสริมการลงทุนจะได้รับสิทธิประโยชน์ภาษีจากการนำเข้าวัตถุดิบ เครื่องจักรอุปกรณ์ รวมทั้งการยกเว้นภาษีรายได้ให้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งด้วย

ผลของนโยบายและมาตรการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อการส่งออก ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมผลิตสินค้าสำเร็จรูปมากขึ้นเช่น เส้นใยประดิษฐ์ พลาสติก พีวีซี ชิ้นส่วนเครื่องจักร และเครื่องยนต์และสินค้าที่เคยผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า เช่นซีเมนต์ น้ำตาล สิ่งทอและผลิตภัณฑ์ปอได้เริ่มขยายฐานการผลิตจนสามารถส่งออกได้ในขณะที่ผลจากการพัฒนา

อุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าก็ไม่ได้ทำให้การนำเข้าต่างๆลดน้อยลง แต่เปลี่ยนรูปจากการนำเข้าสินค้าสำเร็จรูปประเภทอุปโภคบริโภคมาเป็นสินค้าวัตถุดิบหรือสินค้ากึ่งสำเร็จรูป น้ำมันเชื้อเพลิงและสินค้าประเภททุนในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นเพื่อใช้เป็นปัจจัยการผลิตของอุตสาหกรรม

(3) ในระยะแผนที่ 5 (2525-2529) ได้จัดตั้งโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกขึ้นเพื่อรองรับการกระจุกตัวที่หนาแน่นเกินไปแล้วของพื้นที่อุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและความแออัดของท่าเทียบเรือคลองเตยและเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐาน เช่น อุตสาหกรรมปิโตรเคมี(ผลจากการค้นพบก๊าซธรรมชาติ)และอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า เป็นต้น โดยเห็นว่าอุตสาหกรรมเหล่านี้จะทำให้เกิดการเชื่อมโยงไปสู่อุตสาหกรรมอื่นๆ

นอกจากข้างต้นแล้ว ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมบางประเภท เพื่อให้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้แก่ (ก)อุตสาหกรรมเครื่องใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (ข)อุตสาหกรรมยานยนต์ และ (ค)อุตสาหกรรมสิ่งทอ

(4) ในช่วงแผนระยะที่ 6 (2530-2534) ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมทั่วไปที่เน้นการส่งเสริมการส่งออกเช่นอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารอุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้อุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์ และอุตสาหกรรมสิ่งทอ รวมทั้งอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น อุตสาหกรรมวิศวกรรมที่เป็นฐานสำหรับอุตสาหกรรมระยะยาว อุตสาหกรรมวิศวกรรมระดับกลางและประเภทที่ใช้ในภาคเกษตร โดยเฉพาะงานโลหะและอุตสาหกรรมประกอบผลิตภัณฑ์และชิ้นส่วนอุปกรณ์สื่อสารคมนาคม

(5) ในระยะแผนที่ 7 (2535-2539) เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย 5 ประเภท ได้แก่ (ก) อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (ข)อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล (ค)อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (ง) อุตสาหกรรมปิโตรเคมี และ (จ)อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า

นอกจากนี้แล้วก็มีนโยบายกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ต่างจังหวัด โดยได้มีการกำหนดจังหวัดจังหวัดศูนย์กลางของการพัฒนาอุตสาหกรรมในภูมิภาค 9 จังหวัดคือเชียงใหม่ พิษณุโลก นครสวรรค์ นครราชสีมา ขอนแก่น สระบุรี ราชบุรี สุราษฎร์ธานีและสงขลา

จากกำเนิดและพื้นฐานความเป็นมาของการพัฒนาอุตสาหกรรมของไทยข้างต้น จนถึงปัจจุบันมีอุตสาหกรรมเกิดขึ้นมากมายในประเทศทั้งอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเพื่อส่งออก จากข้อมูลของกรมโรงงานอุตสาหกรรมในปี 2533 มีโรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนที่ตั้งอยู่ในประเทศทั้งสิ้น 24,685 โรงงาน แบ่งออกเป็น 28 ประเภทโรงงานอุตสาหกรรม (ตามสินค้าที่ผลิต) ส่วนใหญ่ของโรงงานกระจุกตัวหนาแน่นในเขตกรุงเทพมหานครถึงร้อยละ 52 ที่เหลือกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ตามสัดส่วนดังรายละเอียดในตารางในส่วนท้าย

และโดยมีอุตสาหกรรมที่ได้รับจากการจัดลำดับความสำคัญจำนวน 12 สาขา ดังต่อ

ไปนี้

- 1) อุตสาหกรรมอาหาร
- 2) อุตสาหกรรมสิ่งทอ สิ่งถัก
- 3) อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย
- 4) อุตสาหกรรมหนังและผลิตภัณฑ์หนัง
- 5) อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้
- 6) อุตสาหกรรมเครื่องจักร
- 7) ส่วนประกอบหรืออุปกรณ์เครื่องจักร
- 8) อุตสาหกรรมเครื่องใช้และอุปกรณ์ไฟฟ้า(รวมเครื่องปรับอากาศ)
- 9) อุตสาหกรรมยานยนต์
- 10) อุตสาหกรรมอุปกรณ์การขนส่ง
- 11) อุตสาหกรรมอัญมณี
- 12) อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าและอุตสาหกรรมปิโตรเคมี

3.2.2 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่ยังทำให้ต้องนำเข้าจากต่างประเทศมากขึ้นอันส่งผลกระทบต่อบัญชีเดินสะพัดและส่วนเศรษฐกิจอื่น

ดังที่กล่าวมาก่อนหน้านี้ ประเทศไทยสร้างและพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศบนพื้นฐานที่ภาคเกษตรยังล้าหลังและมีปัญหาอยู่มาก นอกจากนี้แล้วยังเกิดขึ้นบนพื้นฐานของการขาดแคลนในเกือบจะทุกด้านแม้จนกระทั่งปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยี สินค้าวัตถุดิบและสินค้าสำเร็จรูปเพื่อใช้เป็นปัจจัยในการผลิต ตลอดจนขาดขีดความสามารถและความเชี่ยวชาญในเรื่องการบริหารการจัดการและการตลาดสิ่งที่เรามีเองในประเทศในการพัฒนาอุตสาหกรรมกรรมก็เป็นเพียงแรงงานราคาถูกและมีที่ดินและทำเลที่ตั้งของประเทศที่ดี ดังนั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศจึงต้องอาศัยการนำเข้าวัตถุดิบปัจจัยที่ต้องการจากต่างประเทศเป็นหลักใหญ่ และโดยการมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศโดยเฉพาะการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (direct foreign investment) คือการที่ต่างประเทศนำเงินทุน สินค้าประเภททุน เทคโนโลยีและการจัดการที่ทันสมัยมาลงทุนตั้งโรงงานทำการในอีกประเทศหนึ่งซึ่งก็มักเนื่องมาจากการลงทุนดังกล่าวภายในในประเทศเจ้าของทุนดังกล่าวถึงจุดอิ่มตัวแล้ว และการลงทุนโดยตรงแตกต่างจากการกู้ยืมหรือเพื่อการลงทุนในรูปของการซื้อพันธบัตรหรือหุ้น เพราะการลงทุนโดยตรงผู้ลงทุนมีอำนาจในการควบคุมและมีกรรมสิทธิ์ในธุรกิจหรือกิจการที่ได้ลงทุนไป การกู้ยืมและซื้อพันธบัตรหรือหุ้นมีสิทธิเพียงได้รับดอกเบี้ยหรือเงินปันผลจาก

การดำเนินงานของกิจการ

การส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของประเทศไทย เป็นต้นว่าโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(หรือบีโอไอ) ได้ดำเนินการมาตั้งแต่แผนพัฒนาฉบับที่ 1 ด้วยการเดินทางออกไปชักชวนและด้วยมาตรการจูงใจต่างๆ มากมายตลอดจนการให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีแก่ผู้ลงทุน จึงมีกิจกรรมของส่งเสริมการลงทุนเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด โดยเฉพาะเพิ่มขึ้นมากในช่วง 10 ปีที่ต่อเนื่องกันมาก่อนหน้านั้นเพิ่งเริ่มต้นที่จะลดลงหลังจากวิกฤตการณ์เศรษฐกิจของประเทศในครั้งนี้นี้เกิดขึ้นแล้ว (ปี 2539-2540) ดูตารางแสดงให้เห็นข้างล่างนี้

ตารางที่ 34 การส่งเสริมการลงทุนของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

(หน่วย:ล้านบาท)

การส่งเสริมการลงทุน	2536	2537	2538	2539	2540
กิจกรรมที่ขอรับการส่งเสริม	278,748 (36.8)	593,608 (113.0)	901,400 (51.6)	834,700 (-7.4)	490,800 (-41.2)
กิจกรรมที่ได้รับอนุมัติส่งเสริม	177,257 (-37.7)	281,499 (58.8)	584,700 (107.6)	529,400 (-9.5)	481,300 (-9.1)
กิจกรรมที่ได้รับบัตรส่งเสริม	176,004 (-60.6)	210,103 (19.4)	328,300 (55.4)	427,100 (30.1)	412,300 (-3.5)
กิจกรรมที่ได้รับส่งเสริม- การลงทุนเปิดดำเนินการใหม่	131,100 (34.9)	101,616 (-22.6)	132,500 (30.4)	230,300 (73.8)	273,500 (18.8)

ที่มา:สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

เมื่อวิเคราะห์รายละเอียดในเรื่องนี้ การหลั่งไหลเข้ามาอย่างจริงจังของนักลงทุนต่างประเทศได้เริ่มขึ้นหลังจากปี 2528 นับจากที่มีการตกลง Plaza Accord และ Louvre Accord ของประเทศอุตสาหกรรมที่สำคัญ 7 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมันตะวันตก (ในขณะนั้น) ญี่ปุ่น อิตาลีและแคนาดา หรือที่เรียกว่า G-7 เป็นการร่วมมือที่จะแก้ไขความไม่สมดุลทางการค้าระหว่างประเทศอุตสาหกรรมที่สำคัญ โดยใช้มาตรการอัตราแลกเปลี่ยนเป็นเครื่องมือ ทำให้ตลาดเงินตราต่างประเทศถูกแทรกแซง ด้วยเหตุนี้จึงมีการย้ายฐานการผลิตของประเทศผู้นำอุตสาหกรรม เหล่านี้ไปยังประเทศอุตสาหกรรมใหม่และประเทศกำลังพัฒนา ดังจะเห็นได้จากสัดส่วนเงินลงทุนโดยตรงจากประเทศ และสัดส่วนการไหลเข้าของเงินทุนจากต่างประเทศ ดังตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 35 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

ปี	จำนวน(ล้านบาท)
2525	ก.า
2526	ก.า
2527	ก.า
2528	ก.า
2529	ก.า
2530	9,043.7
2531	27,963.5
2532	45,697.6
2533	64,695.0
2534	51,389.1
2535	43,812.0
2536	33,241.0
2537	49,887.0
2538	57,472.0
2539	91,345.0

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 36 การไหลเข้าของเงินทุนภาคเอกชนปี 2530-2536

หน่วย: ล้านเหรียญสหรัฐ

เงินทุนนำเข้าภาคเอกชน	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536
เงินทุนนำเข้าภาคเอกชน	883	3,788	5,848	10,983	10,321	9,842	11,552
สัดส่วน/จีดีพี(%)	(1.7)	(6.0)	(8.2)	(12.8)	(10.5)	(8.8)	(8.9)
ธนาคาร	239	850	-296	1,603	-253	1,934	1,786
ไม่ใช่ธนาคาร	644	2,938	6,244	9,380	10,574	8,008	9,766
-เงินลงทุนโดยตรง	182	1,082	1,731	2,402	1,866	2,846	1,285
-เงินกู้	-619	188	1,842	4,535	5,661	2,846	-1,066
-เงินลงทุนในพอร์ต	499	477	1,429	457	163	531	4,685
-บัญชีเงินบาทของผู้มีถิ่น อยู่นอกประเทศ	412	860	1,093	1,336	2,042	2,131	4,294
-อื่นๆ	170	361	149	650	842	453	-78

ที่มา:ธนาคารแห่งประเทศไทย

จากตารางข้างต้น การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมีอัตราการเพิ่มขึ้นจากปี 2530 ที่อยู่ในระดับ 182 ล้านเหรียญสหรัฐได้เพิ่มขึ้นมาเป็น 1,082 ล้านเหรียญสหรัฐในปี 2531 หรือคิดเป็นร้อยละ 494.5 และยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้เป็นการลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นมากที่สุดและรองลงมาตามลำดับคือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ฮองกง ไต้หวัน ประเทศในอาเซียนและจากประเทศในสหภาพยุโรป ดูตารางที่แสดงข้างล่างนี้

ตารางที่ 37 สัดส่วน (%) เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศปี 2530-2536

ประเทศ	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536
ญี่ปุ่น	36.0	52.3	41.0	43.0	30.1	15.7	22.2
สหรัฐอเมริกา	20.0	11.4	11.4	9.5	11.4	21.6	18.5
ฮ่องกง	8.8	10.0	12.5	10.8	22.3	26.6	10.4
ไต้หวัน	7.6	11.2	11.1	11.1	5.4	4.1	3.5
อาเซียน	5.8	5.9	6.2	10.3	12.7	13.1	13.9
สหภาพยุโรป	10.4	8.0	8.4	6.5	7.6	12.6	15.1
อื่นๆ	11.5	1.2	9.5	8.9	10.5	6.3	16.3

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

โดยเฉพาะนอกจากจะมีญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศจากเอเชียด้วยกันซึ่งเป็นผู้ลงทุนมากที่สุด ในประเทศไทยและประเทศเอเชียอื่นแล้ว ก็ยังมีประเทศไต้หวัน ฮ่องกงและสิงคโปร์ตามมาด้วย สำหรับการลงทุนจากญี่ปุ่นเป็นการเฉพาะ จากตัวเลขสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนชี้ให้เห็นดังนี้การลงทุนร่วมระหว่างญี่ปุ่นและนักลงทุนไทยนั้นเพิ่มจาก 14,583 ล้านบาทในปี 2529 เป็น 24,363 ล้านบาทในปี 2530 และในปี 2531 การลงทุนจากญี่ปุ่นได้เพิ่มสูงขึ้นไปอีกเป็น 77,019 ล้านบาทซึ่งเพิ่มขึ้น 3 เท่าตัว แม้จะชะลอตัวลงไปในปี 2532 แต่จำนวนเงินยังคงสูงอยู่ถึง 90,568 ล้านบาทโดยญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะลงทุนในอุตสาหกรรมโลหะและเครื่องจักรกล รวมทั้งอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

ส่วนการลงทุนจากไต้หวัน จำนวนโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนเพิ่มขึ้นจาก 1,811 ล้านบาทในปี 2529 เป็น 7,699 ล้านบาทและ 22,304 ล้านบาทในปี 2530 และปี 2532 ตามลำดับการลงทุนของไต้หวันส่วนใหญ่จะเป็นการลงทุนในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ผลิตภัณฑ์พลาสติก รองเท้า เป็นต้น ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นการผลิตเพื่อส่งออก

การลงทุนจากฮ่องกงในไทย จากตัวเลขที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในปี 2530 เป็นจำนวน 3,144 ล้านบาทและเพิ่มเป็น 11,415 ล้านบาทและ 14,429 ล้านบาทในปี 2531 และ 2532 ตามลำดับ โดยการลงทุนในอุตสาหกรรมเคมีและผลิตภัณฑ์เคมี เครื่องจักรกลและเครื่องใช้ไฟฟ้า

และในส่วนการลงทุนจากสิงคโปร์ โดยมีโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในปี 2530 จำนวน 1,630 ล้านบาท เพิ่มเป็น 6,924 ล้านบาทและ 10,567 ล้านบาทในปี 2531 และ 2532

ตามลำดับโดยส่วนใหญ่ลงทุนในเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ไฟฟ้าและบริการขนส่งทางเรือ เป็นต้น

การลงทุนจากประเทศผู้ลงทุนในเอเชียข้างต้น ได้รับการอธิบายว่ามีส่วนอย่างมากต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดดของไทยซึ่งเริ่มต้นขึ้นในปี 2530 เป็นต้นมา และผลจากที่มีนักลงทุนต่างประเทศหลั่งไหลเข้ามาในประเทศมากขึ้นไปกว่าที่คาดการณ์กันเอาไว้ ทำให้มีปัญหาบริการด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานไม่เพียงพอกับความต้องการ นอกจากนั้นผลจากการเข้ามาลงทุนดังกล่าวทำให้มีการเติบโตอย่างรวดเร็วของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ นับตั้งแต่อาคารสำนักงาน อาคารที่พักอาศัย นิคมอุตสาหกรรมและไปจนถึงสนามกอล์ฟ ซึ่งล้วนเป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องตามมาที่ลงทุนโดยนักลงทุนในประเทศเอง และดังกล่าวมาแล้วการใช้จ่ายในการลงทุนของคนในประเทศจึงขยายตัวในสัดส่วนที่สูงมาก ทำให้มีช่องว่างระหว่างเงินออมกับเงินลงทุนและต้องชดเชยช่องว่างโดยการนำเข้าเงินทุนจากต่างประเทศ รวมทั้งความต้องการที่ดินเพื่อก่อสร้างโรงงานจนทำให้ราคาที่ดินสูงมาก ขณะเดียวกันการให้บริการภาคการเงินก็ขยายตัวโดยเฉพาะการปล่อยสินเชื่อจึงขยายตัวอย่างรวดเร็ว ตลอดจนมีการระดมทุนจากตลาดทุนที่เพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตามดังนำเสนอมาในตอนต้นและกล่าวโดยสรุปแล้วเหตุผลที่ประเทศไทยซึ่งก็เช่นเดียวกับบรรดาประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายต้อนรับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเพราะเห็นว่าได้ประโยชน์ (ก) เนื่องจากการลงทุนโดยตรงได้เคลื่อนย้ายเงินทุน สินค้าทุน เทคโนโลยี และระบบการจัดการจากประเทศที่มีเศรษฐกิจก้าวหน้า หรือประเทศที่พัฒนาแล้วเข้ามาในประเทศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เราขาดแคลน และ (ข) การเคลื่อนย้ายทรัพยากรเหล่านี้มาสู่ประเทศมีส่วนทำให้ประสิทธิภาพการผลิตในประเทศเพิ่มขึ้นได้ จากที่เรามีทรัพยากรประเภทที่ดิน แรงงานมาก แต่ขาดแคลนทรัพยากรอย่างอื่น ดังนั้นการมีสินค้าประเภททุนและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีเข้ามาทำการผลิตร่วมกับปัจจัยที่ดินและแรงงานที่มีอยู่ ย่อมทำให้ประสิทธิภาพของที่ดินและแรงงานในประเทศสูงขึ้น และนอกจากนี้แล้วก็ยังมีประโยชน์ในแง่ (ค) ทำให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น (ง) ซึ่งส่งผลให้มีรายได้ในรูปแบบภาษีอากร และ (จ) ประเทศมีรายได้ในรูปแบบเงินตราต่างประเทศจากการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ต่างประเทศเข้ามาทำการผลิตและส่งออก

แต่มาในตอนนี้เริ่มมีข้อสงสัยกันแล้วว่า การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศได้ก่อให้เกิดผลดีหรือประโยชน์มากนักน้อยเพียงไร ต่อความพยายามในการพัฒนาประเทศของประเทศไทย และรวมทั้งประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย เพราะ (ก) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ในระยะหลังๆ ไม่ได้มีการเคลื่อนย้ายเงินทุนเข้ามาจากต่างประเทศ แต่เป็นการระดมเงินออมจากภายในประเทศแทน (ข) ในเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยี (transfer of technology) ของบริษัทต่างประเทศหรือที่เป็นบริษัทข้ามชาติ มักจะถือเป็นความลับและผูกขาดไม่สามารถเผยแพร่ได้โดยเสรี และเทคโนโลยีที่นำเข้ามา ก็มักจะเป็นเทคโนโลยีแบบใช้ทุนมากกว่าจะเป็นใช้แรงงานมาก จึงเกิด

ประเด็นดังกล่าวว่าเทคโนโลยีประเภทนี้เหมาะสมหรือไม่สำหรับประเทศและในขณะเดียวกันก็เป็นปัญหาจากคนในประเทศเอง ที่ขาดคุณลักษณะและความสามารถที่จะเรียนรู้และรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีได้ (ค) การลงทุนโดยตรงมีการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศมาก ทำให้ประเทศต้องประสบปัญหาการขาดดุลการค้ามากขึ้น (ง) การลงทุนโดยตรงสร้างงานน้อยเพราะเป็นการลงทุนโดยใช้ทุนมากกว่าใช้แรงงาน (จ) ผลในรูปแบบเงินตราต่างประเทศจากการดำเนินงานของบริษัทต่างประเทศก็จะถูกส่งกลับไปประเทศของบริษัทประเทศแม่เหล่านั้น และ (ฉ) ถ้าแม้เขาจะไม่ส่งเงินกลับเพราะมีโอกาสในการลงทุนที่จะแสวงหากำไรได้เรื่อยๆ ต่อไปอีก ก็พบว่าทรัพยากรธรรมชาติจะถูกใช้ร่อยหรอหมดไปและสินทรัพย์ต่างๆ ภายในประเทศก็จะถูกโอนไปเป็นของชาวต่างประเทศมากขึ้นเรื่อยๆ และตรงกันข้ามเมื่อโอกาสการลงทุนในประเทศหมดไปเช่นจากวิกฤตการณ์เศรษฐกิจของประเทศไทยที่เกิดขึ้นในครั้งนี้นี้ การลงทุนในประเทศและการลงทุนจากต่างประเทศเหล่านี้ก็จะลดลงอย่างฮวบฮาบทำให้เศรษฐกิจของประเทศพังลงได้ ดังที่เห็นกันอยู่ในขณะนี้

4. การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดมีสาเหตุจากปัญหาความสามารถทางเศรษฐกิจและการแข่งขันของประเทศไม่ได้ดีขึ้น

ฐานะและความสามารถทางเศรษฐกิจตลอดจนความสามารถในการแข่งขันของประเทศไม่ได้ดีขึ้นที่เป็นสาเหตุอันเป็นองค์ประกอบรวมกันอีกประการหนึ่งของดุลบัญชีเดินสะพัดทั้งนี้เป็นเพราะการที่ประเทศมีนโยบายส่งเสริมการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมและการส่งเสริมสินค้าอุตสาหกรรมให้เป็นภาคนำของเศรษฐกิจไทยในปัจจุบัน แต่ภาคนำของเศรษฐกิจที่สร้างขึ้นนี้ไม่ได้ให้ประโยชน์ในแง่ที่จะช่วยทำให้ประเทศสามารถแสวงหารายได้เงินตราต่างประเทศจากการส่งออกสินค้าและให้บริการแก่ชาวต่างประเทศมากขึ้น มากกว่าการที่กลับทำให้ประเทศมีรายจ่ายเงินตราจากการนำเข้าสินค้าและบริการของชาวต่างประเทศมากขึ้น ซึ่งผลทำให้ประเทศต้องประสบปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด

โดยฐานะและความสามารถทางเศรษฐกิจ ตลอดจนถึงความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศของประเทศที่ไม่ได้ดีขึ้น สามารถวัดและสะท้อนให้เห็นได้โดยปัจจัยเป็นต้นว่าต่อไปนี้ (1) ประเทศไทยไม่มีพื้นฐานหรือปัจจัยที่จะทำมาหากินและหารายได้จากอุตสาหกรรม ดังนั้นที่อยู่ในประเทศไทยเราเพียงให้บริการการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมโดยใช้แรงงานใช้ฝีมือที่ไม่ได้มีทักษะอะไรมาก (2) ทั้งสินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกของไทยมีราคาถูกเพื่อสนองความต้องการของตลาดสำหรับผู้ซื้อที่มีรายได้น้อย โดยปัจจัยในการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก ราคาแพงเหล่านั้นต้องนำเข้าจากต่างประเทศเกือบทั้งหมด (3) รายได้ที่เกิดขึ้นจากการผลิตและจำหน่ายสินค้าอุตสาหกรรมทั้งในประเทศและส่งออกคนในประเทศจึงมีส่วนแบ่งเพียงน้อยนิด

(4)ความสามารถในการหาเงินตราต่างประเทศใช้ได้เองไม่ได้ดีขึ้น ทำให้มีปัญหาที่มีปัญหาขีดความสามารถในการชำระหนี้ต่างประเทศ (5)การปรับปรุงและพัฒนาทางด้านเหล่านี้ของประเทศไม่ได้ดีขึ้นได้แก่ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประสิทธิภาพการผลิต ต้นทุนการผลิตและผลิตภาพแรงงานและคนทำงานไทย ทำให้การขยายกำลังการผลิตของประเทศจนถึงปัจจุบันเป็นการขยายตัวในเชิงปริมาณหรือการขยายทุนมากกว่าจะเป็นการขยายตัวในเชิงคุณภาพทำให้ขาดขีดความสามารถในการแข่งขัน (6)ประเทศจึงยังไม่สามารถใช้ปัจจัยในประเทศทดแทนปัจจัยนำเข้าจากต่างประเทศทำให้เรายังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้แต่การพัฒนาประเทศจึงยังต้องพึ่งพาทรัพยากรจากต่างประเทศอย่างหนักอยู่ต่อไป ดังนั้นการไม่ได้ประโยชน์จากการพัฒนาโดยพึ่งพาอาศัยทรัพยากรจากต่างประเทศดังกล่าวเหล่านี้จึงเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศดังจะวิเคราะห์ให้เห็นในรายละเอียดข้างล่างนี้

4.1 การไม่ได้ประโยชน์จากการพัฒนาโดยพึ่งพาอาศัยทรัพยากรจากต่างประเทศ

(1) โดยหลักการแล้ว การมีนโยบายที่จะขยายกำลังการผลิตของประเทศเพื่อเพิ่มผลผลิต รายได้ การจ้างงาน เงินออมภายในประเทศและเงินตราต่างประเทศจากการพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศ หมายถึงการแสวงหาเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจอันพึงประสงค์ดังกล่าว หรือกล่าวโดยง่ายหมายถึงการทำมาหากิน การหารายได้จากทรัพยากรประเภทที่สร้างขึ้นจากความสามารถของมนุษย์ (man-made resource) เป็นต้นว่า เทคโนโลยี งานวิจัยและพัฒนา การออกแบบผลิตภัณฑ์หรือความสามารถในการบริหารและการจัดการ เป็นต้น

(2) ดังนั้น การที่เกิดมีอุตสาหกรรมมากมายในประเทศไทยแล้วจึงเป็นเพราะประเทศไทยเรามีอะไรหรือมีความได้เปรียบอะไร (comparative advantages) หรือเราเป็นผู้กำหนดให้มีอุตสาหกรรมเหล่านั้นขึ้นมาในประเทศเองจากนโยบายต้อนรับการลงทุนอุตสาหกรรมจากต่างประเทศของรัฐบาลหรือบีโอดีด้วยมาตรการส่งเสริมและจูงใจต่างๆมากมาย หรือไม่เช่นนั้นแต่อุตสาหกรรมที่มาตั้งในประเทศไทยถูกกำหนดมาจากภายนอกประเทศหรือจากประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งมีอิทธิพลในการกำหนดทิศทางและแนวทางของเศรษฐกิจโลกโดยรวม

เพราะในความเป็นจริงแล้วมีการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบในการพัฒนาอุตสาหกรรมของโลก (world industrial development) ในระหว่างกลุ่มประเทศต่างๆในโลก โดยแบ่งออกเป็น (1)ประเทศที่เป็นผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้ามาก หรือเป็นอุตสาหกรรมสะอาดคือบรรดาประเทศพัฒนาแล้วในอเมริกาเหนือ ยุโรปตะวันตกและญี่ปุ่น (2)ประเทศที่เป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมีฝีมือ (skilled labours) คือกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ เช่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน ฮังกิง สิงคโปร์ หรือแม้แต่อินเดีย และ (3)ประเทศที่เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ใช้แรงงานมากหรือใช้แรงงานไร้ฝีมือ

(unskilled labours) คือบรรดาประเทศกำลังพัฒนาหรือประเทศตลาดเกิดใหม่ทั้งหลาย

หรือการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบในการผลิตสินค้าและบริการของประเทศในโลกเป็นอย่างไรสามารถพิจารณาได้จากผลผลิตและบริการในโลก (world output and services) โดยผลผลิตและบริการในโลกประกอบด้วย (1)บริการ (services) (2)สินค้าอุตสาหกรรม (manufacturing goods) และ (3)สินค้าเกษตรหรือสินค้าประเภทอาหาร โดยในเศรษฐกิจก้าวหน้าหรือประเทศพัฒนาแล้วร้อยละ 80 ของผลผลิตทั้งหมดของประเทศจะเป็นผลผลิตประเภทบริการ อันได้แก่ (ก)การวิจัยและพัฒนา (ข)การออกแบบผลิตภัณฑ์ (ค)เทคโนโลยี (ง)ผลิตภัณฑ์โทรคมนาคม และคอมพิวเตอร์ (หรือ IT products) และ (จ) การบริหาร (management) ซึ่งประเทศพัฒนาแล้วเป็นต้นว่า สหรัฐอเมริกาในปัจจุบันไม่ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมจากโรงงาน (manufacturing goods) หรือไม่ทำอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าจากโรงงาน (manufacturing industry) แล้ว แต่ส่งอุตสาหกรรมเหล่านั้นไปให้ประเทศกำลังพัฒนาหรือประเทศตลาดเกิดใหม่เป็นผู้ผลิตแทนที่มีค่าจ้างแรงงานถูกกว่าและนอกจากนี้แล้วอุตสาหกรรมผลิตสินค้าจากโรงงาน เช่นอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ยังจำแนกออกเป็น (ก)อุตสาหกรรมผลิตผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีคุณภาพสูงสุดหรือใช้เทคโนโลยีระดับสุดยอด (very sophisticated) นอกนั้นก็เป็นผู้ผลิตอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้เทคโนโลยีระดับรองๆ ลงมาตามลำดับ (ข)ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง (ค)ปานกลาง และ (ง)ใช้เทคโนโลยีขั้นต่ำหรือใช้แรงงานมาก

สิ่งหรือปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดว่าอุตสาหกรรมประเภทใดตั้งข้างต้นจะไปตั้งทำการผลิตอยู่ ณ ที่ใดหรือประเทศใดหรือกลุ่มประเทศใดในโลกก็ขึ้นอยู่กับขนาดความมี “ทักษะ” (skill) ของคน บริษัทหรือของประเทศนั้นโดยรวม

(3) ดังข้างต้นมา ดังนั้นอุตสาหกรรมที่ต่างประเทศได้เข้ามาตั้งโรงงานทำการผลิตในประเทศไทยส่วนใหญ่จึงมักเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่ใช้แรงงานไร้ฝีมือหรือเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากที่มีค่าจ้างถูก หรือเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีไม่สูงในการผลิตหรือเป็นประเภทการผลิตสินค้าคุณภาพต่ำสำหรับตอบสนองความต้องการของตลาดล่าง (low market products) หรือคนที่มีรายได้ไม่มาก และที่เราได้อุตสาหกรรมประเภทนี้เข้ามาก็สอดคล้องกับปัจจัยที่เรามีอยู่มากหรือที่เรามีความได้เปรียบซึ่งได้แก่การมี (ก)แรงงานมากที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำ เพราะเป็นเศรษฐกิจที่มีแรงงานส่วนเกิน (labour surplus economy) (ข)มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์โดยเฉพาะที่ดินสำหรับตั้งโรงงานที่ราคาไม่แพง (ค)มีบริการและโครงสร้างพื้นฐานที่ดีเพียงพอ และมี (ง)ตลาดที่จะจำหน่ายสินค้าที่ผลิตในประเทศใหญ่(ขนาดประชากร 60 ล้านคน)

ประกอบกับความต้องการที่จะให้อุตสาหกรรมที่ตั้งในประเทศไทยเป็นของคนไทย ดังนั้นส่วนปัจจัยหรือความต้องการอื่นที่จะต้องมีการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมแต่เราไม่มีในประเทศหรือขาดแคลน จึงต้องนำเข้าจากต่างประเทศและการให้ชาวต่างประเทศเข้ามาลงทุนโดย

ตรงดั่งวิเคราะห์มาแล้วก่อนหน้านี้

ดังนั้น การลงทุนทั้งโดยภาครัฐบาลและภาคเอกชนในประเทศไทยและโดยเฉพาะการลงทุนในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร และอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อการส่งออก จึงล้วนต้องนำเข้าเงินทุน สินค้าทุน เทคโนโลยี วัตถุดิบและสินค้ากึ่งสำเร็จรูป การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการตลอดจนการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าจากต่างประเทศและใช้บริการของชาวต่างประเทศ

ดังตารางที่แสดงให้เห็นข้างล่างนี้ทั้งที่เป็นอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าเพื่อส่งออกล้วนต้องนำเข้าหรือใช้ชิ้นส่วนนำเข้า (import contents) สูง

ตารางที่ 38 สัดส่วนวัตถุดิบที่มีในประเทศกับการนำเข้าและส่งออก

สินค้านำเข้าในอุตสาหกรรม	แหล่งในประเทศ(%)	นำเข้า(%)	ส่งออก(%)
ส่งออกที่สำคัญ			
<u>อุตสาหกรรมโลหะ</u>			
-เหล็กและเหล็กกล้า	-	100	-
-อลูมิเนียม	-	100	-
-นิกเกิล	-	100	-
<u>อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์</u>			
-อินทรีย์	10	80-90	เล็กน้อย
-อนินทรีย์	10	80-90	เล็กน้อย
<u>อุตสาหกรรมอัญมณี/เครื่องประดับ</u>			
-เพชร	-	100	-
-พลอย	40	60	เล็กน้อย
-อัญมณีอื่น	20	80	เล็กน้อย
-ทองคำ	-	100	-
-เงิน	-	100	-
<u>อุตสาหกรรมสิ่งทอ/เสื้อผ้าสำเร็จรูป</u>			
-ผ้า	10	90	เล็กน้อย
-เส้นใยประดิษฐ์(วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต)	80	20	20
-ขนแกะ	-	100	-
<u>อุตสาหกรรมกระดาษ</u>			
-เยื่อกระดาษ	40	60	เล็กน้อย
<u>ในอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์และก่อสร้าง</u>			
-ไม้	5-10	90	10-20
<u>อุตสาหกรรมอาหารกระป๋องและสัตว์น้ำ</u>			
-ปลาทูน่า	-	90-100	-
-ปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ	80	10-20	30
<u>อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์หนัง</u>			
-หนังฟอกและหนังอัด	20	80	เล็กน้อย
<u>อุตสาหกรรมอาหารสัตว์/น้ำมันพืช/อาหาร</u>			
-เมล็ดถั่วเหลือง	50	50	-
-กากถั่วเหลือง	50	50	-
-น้ำมันถั่วเหลือง	90-100	10	เล็กน้อย

ที่มา:โครงการศึกษาวิจัยเรื่องโครงสร้างการนำเข้าสินค้าวัตถุดิบและแหล่งนำเข้าที่เหมาะสมกระทรวงพาณิชย์

จากโครงสร้างการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมประเภทต่างๆในประเทศดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ทรัพยากรต่างประเทศ ชาวต่างประเทศและบริษัทต่างประเทศ (foreign inputs) มีส่วนร่วมอย่างมากในกระบวนการผลิต การบริหาร การจัดการและการตลาดของอุตสาหกรรมในประเทศที่ผลิตเพื่อสนองความต้องการของตลาดในประเทศและโดยเฉพาะสินค้าที่ผลิตเพื่อการส่งออก ส่วนคนไทย บริษัทไทยหรือประเทศไทยโดยรวมเรามีส่วนร่วมแค่นั้น (local inputs) เรามีเพียงส่วนร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนหนึ่งของการผลิตเท่านั้น ในการแปรรูปสินค้าวัตถุดิบนำเข้าจากต่างประเทศที่ผ่านกระบวนการผลิตมาก่อนแล้ว ให้เป็นสินค้าสำเร็จรูปและสำเร็จรูปแล้วส่งกลับออกไปยังต่างประเทศอีกครั้ง หรือก็คือเรามีส่วนร่วมเพียงรับจ้างให้บริการการผลิต (manufacturing processing service) โดยใช้แรงงานราคาถูกของไทย ใช้ที่ดินหรือทำเลที่ตั้งที่ดีของประเทศไทยเป็นที่ตั้งโรงงานและสำนักงานทำการต่างๆ และมาใช้โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ตลอดจนใช้สิทธิประโยชน์ส่งออกต่างๆที่ประเทศกำลังพัฒนาเช่นประเทศไทยได้รับจากประเทศพัฒนาแล้ว

(4) ดังนั้น เมื่อมีรายได้เกิดขึ้นจากการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม รายได้นั้นก็ต้องจ่ายเป็นผลตอบแทนให้แก่ชาวต่างประเทศที่เป็นเจ้าของทรัพยากรต่างๆที่นำมาใช้ในการผลิต ไม่ว่าจะเป็นค่าเงินทุน ค่าสินค้าทุน ค่าเทคโนโลยี ค่าวัตถุดิบ ค่าออกแบบผลิตภัณฑ์ ค่าตอบแทนการบริหารและค่านายหน้าหรือค่าการตลาดต่างๆแม้รายได้ค่าตอบแทนแก่ชาวต่างประเทศเหล่านั้นยังอยู่ในประเทศไทยยังไม่ได้ส่งกลับบ้านแต่คนไทยก็ไม่ได้เป็นเจ้าของ เราได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์เพียงเท่าที่เรามีส่วนร่วมในการผลิตในรูปค่าจ้างแรงงานให้บริการการผลิต ค่าเช่า/ค่าที่ดินและค่านายหน้าหรือค่าคอมมิชชั่นสำหรับเป็นค่าบริการนำชาวต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศ เป็นคนกลางติดต่อให้คนต่างประเทศเข้ามาทำธุรกิจและดำเนินการต่างๆในประเทศ เป็นคนกลางทำให้ผู้ซื้อและผู้ขายมาพบกันเพื่อติดต่อและแลกเปลี่ยนสินค้าและทำธุรกิจอื่นๆกันได้ เป็นต้น

จากตัวอย่างโครงสร้างต้นทุนการผลิตในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์หนัง ส่วนแบ่งค่าแรงในการผลิตเป็นเพียง 10-20%ของต้นทุนรวมดังแสดงข้างล่างนี้

<u>ปัจจัยการผลิต</u>	<u>สัดส่วนในต้นทุนรวม(%)</u>
หนังฟอก	60-65
วัสดุอื่น	10
ค่าแรงในการผลิต	10-20
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	5
รวม	100

ที่มา: สมาคมกระเป๋าทไทย

และสัดส่วนในต้นทุนรวมของค่าแรงในการผลิต 10-20% นั้นพนักงานในระดับผู้บริหารเอาส่วนแบ่งไปแล้วถึง 60-70% ที่เหลือ 30-40% จึงจะตกเป็นของแรงงานไร้ฝีมือทั้งหมดรวมกัน

อีกตัวอย่างหนึ่ง เป็นกรณีสินค้าเซรามิกที่ไทยผลิตและส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ ราคาที่เราส่งออกแม้จะขายให้ได้ประมาณเพียง 2 เหรียญสหรัฐต่อชิ้นก็ยังเป็นการยาก ในขณะที่สินค้าของเราชิ้นนี้เมื่อวางขายในตลาดต่างประเทศคิดราคาขายถึง 36 เหรียญสหรัฐ ส่วนต่าง 34 เหรียญสหรัฐต่อชิ้นนั้นกลายเป็นค่าการตลาดของชาวต่างประเทศซึ่งเป็นผู้ให้บริการจำหน่ายสินค้าของเราในตลาดต่างประเทศ

(5) เมื่อพิจารณาและวิเคราะห์ในอีกทางหนึ่ง การพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศได้ทำให้เศรษฐกิจไทยมีการเจริญเติบโตในอัตราสูงอย่างต่อเนื่อง และการส่งออกเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่สูงมากทุกปี (แต่ก็ยังน้อยกว่าสัดส่วนการนำเข้าที่เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของปัญหาดุลการค้าขาดดุลของไทยหรือมันไม่ได้ช่วยปรับปรุงผลประกอบการการค้าต่างประเทศของเราให้ดีขึ้น ดังวิเคราะห์มาในส่วนก่อนหน้าแล้ว) ดังจะเห็นได้จากตัวเลขอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยในช่วงที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน โดยอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นร้อยละ 7-8 ต่อปีในระยะแผนที่ 1-3 ลดลงมาเป็นร้อยละ 5-6 ต่อปีในระยะแผนที่ 4 ตกต่ำลงมาเป็นร้อยละ 4-5 ต่อปีในระยะแผนที่ 5 สูงขึ้นอย่างมากเป็นร้อยละ 10 ในระยะแผนที่ 6 และลดลงมาบ้างเล็กน้อยเป็นร้อยละ 8-9 ต่อปีในระยะแผนที่ 7

และในขณะที่อัตราการขยายตัวของอุตสาหกรรมเป็นกว่าร้อยละ 11 ต่อปีในระยะแผนที่ 1-2 ร้อยละ 10 ต่อปีในระยะแผนที่ 3-4 ลดลงมาเป็นร้อยละ 4-5 ต่อปีในระยะแผนที่ 5 และเพิ่มขึ้นอย่างมากเป็นกว่าร้อยละ 14 ต่อปีในระยะแผนที่ 6 และมีอัตราการขยายตัวของอุตสาหกรรมต่อเนื่องเฉลี่ยประมาณร้อยละ 10 ในระยะแผนที่ 7

จากข้างต้น ทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจไทยเปลี่ยนแปลงจากอดีตที่ผ่านมาจากเศรษฐกิจแบบเกษตรดังกาลวามาก่อนหน้านี้ มาสู่เศรษฐกิจที่รายได้ของประเทศมาจากภาคอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้นเรื่อยๆ ดังแสดงในตารางข้างล่างนี้ อุตสาหกรรมมีสัดส่วนในรายได้ประชาชาติถึงร้อยละ 37 รองลงมาเป็นบริการมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 27 ส่วนรายได้จากภาคเกษตรมีสัดส่วนลดลงไปจากเดิมมากเหลือเพียงร้อยละ 12 ของรายได้ทั้งหมดของประเทศ

<u>แหล่งรายได้/ผลผลิต</u>	<u>ปี 2535</u>
เกษตร	12
อุตสาหกรรม	37
บริการ	27
การค้า	15
ก่อสร้าง	8
อื่นๆ	1
รวม	100

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทยปี 2535

รายได้จากการส่งออกของประเทศก็มาจากการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมถึงร้อยละ 71 ในขณะที่รายได้จากการส่งออกสินค้าเกษตรลดลงมาเป็นเพียงร้อยละ 20 ดังแสดงในตารางข้างล่างนี้

<u>รายได้จากการส่งออก</u>	<u>สัดส่วน(%)</u>
สินค้าเกษตร	20
สินค้าอุตสาหกรรม	71
สินค้าแร่และเชื้อเพลิง	1
อื่นๆ	8
รวม	100

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ (2535)

อย่างไรก็ตามแม้อุตสาหกรรมจะมีสัดส่วนในรายได้ของประชาชาติและรายได้จากการส่งออกทั้งหมดของประเทศเป็นส่วนใหญ่ดังข้างต้น แต่การผลิตในภาคอุตสาหกรรมก่อให้เกิดการจ้างงานเพียงร้อยละ 13 ของการจ้างงานทั้งหมดของประเทศ ในขณะที่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศถึงร้อยละ 56 ก็ยังทำงานและอาศัยอยู่ในภาคเกษตร ดังแสดงในตารางข้างล่างนี้

แหล่งจ้างงาน	สัดส่วน(%)	
	ปี2535	ปี2539
เกษตร	56	54.1
อุตสาหกรรม	13	13.5
บริการ	14	11.9
การค้า	12	11.5
ก่อสร้าง	4	n.a
อื่นๆ	4	n.a
รวม	100	100

ที่มา ธนาคารแห่งประเทศไทย (2535)

อย่างไรก็ตาม แม้เศรษฐกิจไทยจะเติบโตและมีการส่งออกขยายตัวในอัตราสูงอย่างต่อเนื่องจากการพัฒนาอุตสาหกรรมดั้งข้างต้น แต่ก็ไม่มีใครได้ประโยชน์อะไรนักดังวิเคราะห์ให้เห็นมาประชาชนส่วนใหญ่ยังมีฐานะด้อยทางเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นโอกาสที่จะออกจากชนบทไปมีชีวิตทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าในเมืองก็ยิ่งยาก รายได้ก็ยังต่ำและยากจนและยังอ่อนแอและพึ่งพาตนเองไม่ได้ สิ่งทีกล่าวมาสนับสนุนโดยตัวเลขข้างล่างนี้ ชี้ให้เห็นว่ายิ่งประเทศมีอัตราการความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง และการขยายตัวของการผลิตและส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม ความเหลื่อมล้ำและช่องว่างของการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันก็ยิ่งกว้างขึ้น

ตารางที่ 39 สัดส่วนรายได้ประชาชาติจำแนกตามกลุ่ม(%)

กลุ่ม	2518/19	2533/34	2536/37
รวยสุด 20%	49.25	56.48	-
รวยปานกลาง 20%	20.96	20.11	-
ปานกลาง 20%	14.00	11.92	-
จนต่อมา 20%	9.73	7.44	-
จนสุด 20%	6.05	4.05	-
รวยสุด 40%	70.22	76.59	76.75
จนสุด 60%	29.78	23.41	23.25

ที่มา: การวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

นอกจากประชาชนส่วนใหญ่จะไม่ได้รับประโยชน์อะไรมากนักจากการขยายการผลิตและรายได้ของประเทศโดยใช้ทรัพยากรจากต่างประเทศ ยังมีผลตามมาก็คือทรัพยากรธรรมชาติของประเทศที่ร่อยหรอลงไปมาก การพึ่งพาทรัพยากรจากต่างประเทศก็ยังคงมองไม่เห็นว่าจะลดน้อยลงจนพึ่งพาตนเองได้ระดับที่น่าพอใจ ยิ่งในปัจจุบันราคาพลังงาน เทคโนโลยีและวัตถุดิบจากต่างประเทศก็เพิ่มสูงขึ้นกว่าสินค้าที่ประเทศไทยผลิตได้และส่งออกเป็นอันมาก ต้นทุนการผลิตของประเทศและราคาจำหน่ายไม่ดี กำไรและรายได้ตกต่ำ ซึ่งมีผลทำให้การลงทุนต่ำไปด้วย ผลพวงหรือต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ตามอีกก็คือ ปัญหาความหนาแน่นและปัญหาการจราจรอันหนักหน่วงและวิกฤตในกรุงเทพและตามเมืองใหญ่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ ปัญหามลภาวะและสิ่งแวดล้อมและปัญหาสังคมอื่นๆ ซึ่งต้องการเงินทุนจำนวนมาก ซึ่งเงินทุนหรืองบประมาณที่มีอยู่ก็จำกัดและขาดแคลนอยู่แล้วเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นเหล่านั้น และก็ไม่มีอะไรพอที่จะประกันได้ว่าปัญหาที่สร้างกันให้เกิดขึ้นเหล่านั้นจะแก้ไขได้

และนอกจากนี้แล้วการขยายการเติบโตโดยการพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศและส่งเสริมการส่งออกที่เป็นภาคนำของเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันไม่ได้ช่วยทำให้ใครได้ร่ำรวยอะไรกันขึ้นจริงๆนักและไม่ได้ทำให้ความสามารถทางเศรษฐกิจและการแข่งขันของประเทศดีขึ้น ซึ่งชี้และปรากฏให้เห็นโดยสิ่งอื่นๆอีกเป็นต้นว่า (ก)ประเทศไทยมีหนี้สินต่างประเทศสูงมากทั้งที่ก่อขึ้นโดยภาครัฐบาลและเอกชน และในขณะนี้ขาดขีดความสามารถในการชำระหนี้คืนต่างประเทศ(ข)และการขยายการเติบโต หรือการขยายกำลังการผลิตของประเทศทั้งการผลิตในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร ก็เป็นการขยายตัวในเชิงปริมาณหรือเป็นการขยายทุนมากกว่าขยายตัวในเชิงคุณภาพจากประสิทธิภาพในการผลิตที่ดีขึ้น สามารถปรับปรุงต้นทุนในการผลิตต่ำลงได้และผลิตภาพของแรงงานและคนทำงาน (labour productivity) ได้รับการปรับปรุงดีขึ้น จะเห็นได้จากแรงงานไทย 70-80% ยังมีการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาตอนต้นและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากจน

เศรษฐกิจต่อไปจะดีขึ้นไม่ได้หรือเติบโตต่อไปไม่ได้ถ้าผลิตภาพ (productivity) ไม่ได้ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น ลงทุนไปแล้วต้องช่วยในเรื่องผลิตภาพ การลงทุนในทุนจะต้องช่วยปรับปรุงผลิตภาพของแรงงานหรือช่วยให้แรงงาน/คนทำงานทำงานดีขึ้น ถ้าคนไม่เก่งขึ้น ไม่มีทักษะหรือเชี่ยวชาญขึ้นก็จะหมดหนทางทำมาหากิน ผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดดังวิเคราะห์และนำเสนอมาข้างต้น จึงสะท้อนถึงการไม่ได้ประโยชน์อะไร หรือสะท้อนถึงความล้มเหลวของการเติบโต/การพัฒนาโดยพึ่งพาอาศัยทรัพยากรต่างประเทศซึ่งเป็นปัญหารากฐาน/โครงสร้างที่ก่อเกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจไทยที่เกิดขึ้นในครั้งนี้

นอกจากนี้แล้วยังเห็นได้จากที่ประเทศไทยได้รับการจัดอันดับที่ไม่เป็นที่น่าพอใจในเรื่องความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก (international competitiveness) และเครดิตของประเทศจากสถาบันจัดอันดับที่มีชื่อเสียงของโลก

5. การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดมีสาเหตุจากปัญหายุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของประเทศที่ยืดถือนานมาถึงปัจจุบัน

ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศ นอกจากจะมีสาเหตุมาจากปัญหาภาคฐาน/โครงสร้างในเรื่องปัญหาโครงสร้างสินค้าส่งออกและนำเข้าที่ทำให้ประเทศตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบ การมีปัญหาลูกข่ายการลงทุน-การออมภายในประเทศ ปัญหาโครงสร้างการลงทุนและสินค้าที่ผลิตขึ้นในประเทศและปัญหาความสามารถทางเศรษฐกิจและการแข่งขันของประเทศที่ไม่ได้ดีขึ้นดังที่ได้วิเคราะห์และตรวจสอบมาก่อนหน้านี้แล้ว เมื่อพิจารณาและวิเคราะห์ย้อนกลับขึ้นไปในลำดับชั้นเบื้องต้นของปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทย ทั้งนี้เพื่อให้การวิเคราะห์และตรวจสอบปัญหาเรื่องนี้ครบถ้วน ตามวัตถุประสงค์และกรอบการวิเคราะห์ของการศึกษาที่ได้กำหนดขึ้น ก็เห็นว่าสาเหตุมาจากปัญหายุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ยืดถือนานมาถึงปัจจุบัน

ในแง่ที่ว่ายุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ยืดถือนานมาถึงปัจจุบันมีปัญหาหรือข้อขาดตกบกพร่องที่จากปัญหาตรงนี้ในเบื้องต้นท้ายที่สุดเป็นปัญหาเศรษฐกิจตรงปลายเหตุให้เห็น หนึ่งในนั้นคือเป็นสาเหตุของปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศ ในการวิเคราะห์การมีปัญหาลูกข่ายข้อขาดตกบกพร่องของยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ยืดถือนานมาถึงปัจจุบันที่เป็นสาเหตุในเบื้องต้นของการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศ ก็จำเป็นจะต้องทำความเข้าใจตั้งแต่จุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจของประเทศว่าจุดมุ่งหมายอันแท้จริงคืออะไร จุดมุ่งหมายที่ยืดถือนานอยู่มีข้อบกพร่องหรือไม่ตรงตามความประสงค์อันแท้จริงอย่างไร ซึ่งเมื่อได้ข้อยุติเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจอันพึงประสงค์ของประเทศในระยะยาวแล้ว ก็จะเป็นจุดเริ่มต้นหรือพื้นฐานการพิจารณาถึงความเหมาะสมและ/หรือปัญหายุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของประเทศ

ต่อจากนั้นก็เป็นเรื่องที่จะต้องทำความเข้าใจต่อไปว่า ชีตความสามารถและแนวทางเศรษฐกิจของประเทศที่เป็นอยู่ในขณะนี้เป็นอย่างไร มีอะไรที่พอใจแล้วและยังไม่พอใจ มีอะไรที่เป็นปัญหาหรือเป็นอุปสรรคต่อความอยู่รอดหรือความสำเร็จของการดำเนินการเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ประสงค์ในอนาคตทั้งในระยะปานกลาง 3 ปีและระยะยาว 5-10 ปี เมื่อทราบและได้ข้อสรุปที่แน่นอนและชัดเจนพอสมควรแล้วก็จะเป็นไปได้ที่จะชี้ให้เห็นว่า ยุทธศาสตร์หรือแนวทางหลักอันจะเป็นพื้นฐานของแผนงานหลัก โครงการและกิจกรรมเพื่อความอยู่รอดและความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศนั้นเป็นยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมหรือมีข้อขาดตกบกพร่องประการใด

ยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจคืออะไร

ยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจหมายถึง ทิศทาง แนวทางหรือนโยบายหลักที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและ/หรือการใช้โอกาสเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจอันพึงประสงค์ของประเทศในระยะยาว ยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของประเทศ (หากมีจริง) จะชี้ให้เห็นว่าในระยะ 5 ปีข้างหน้า 10 ปีข้างหน้าหรือนานออกไป ประเทศไทยจะมีขีดความสามารถและฐานะทางเศรษฐกิจเป็นอย่างไรและด้วยวิถีทางอันพึงเป็นไปได้ตามความเป็นจริงอย่างไร

5.1 ปัญหาเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจ

จากเอกสารหลักฐานคำอธิบายชี้แจงของผู้รู้ ผู้เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชน เมื่อวิเคราะห์แล้วทำให้ได้รับความรู้อันเป็นสาระสำคัญเพื่อให้เห็นว่าจุดมุ่งหมายที่ยึดถือและมีผลต่อการดำเนินเศรษฐกิจของประเทศมาจนถึงปัจจุบันนั้นเป็นปัญหาหรือมีข้อบกพร่องประการใด

(1) จุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเน้นหนักการขยายกำลังการผลิต การเพิ่มรายได้ของ “ประเทศ” และการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เมื่อ “ประเทศมีรายได้” มากขึ้น “ประเทศ” มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจเป็นที่พอใจแล้ว “ประชาชนของประเทศแต่ละคน แต่ละหมู่แต่ละเหล่า” ใน “ประเทศ” มีรายได้และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจเป็นอย่างไร ก็พบว่าสิ่งที่ได้เสนอมาก่อนหน้านี้ รายได้ประชาชาติหรือรายได้ของประเทศเพิ่มขึ้นในอัตราที่น่าพอใจร้อยละ 7-8 ต่อปี ในระยะแผนที่ 1-3 ลดลงมาเป็นร้อยละ 5-6 ต่อปีในระยะแผนที่ 4 และตกต่ำลงมาอยู่ในระดับร้อยละ 4-5 ต่อปีในระยะแผนที่ 5 สูงขึ้นมาเป็นร้อยละ 8-9 ต่อปีในแผนที่ 6 และในแผนที่ 7 ลดลงมาอยู่ในระดับเฉลี่ยร้อยละ 4.8 ต่อปี ในด้านเสถียรภาพนั้นปรากฏว่าประเทศไทยมีประวัติการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่น่านับถือ นอกจากระยะหลังสงครามโลกครั้งที่สอง และระยะวิกฤตการณ์น้ำมันที่ต้องประสบปัญหาภาวะเงินเฟ้อแล้ว ระดับราคาสินค้าโดยทั่วไปเพิ่มขึ้นอย่างมีเสถียรภาพ ค่าเงินบาทมั่นคง อัตราแลกเปลี่ยนของเงินบาทอยู่ในระดับ 20 บาทต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกาเป็นเวลายาวนาน จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงลดค่าในระยะประมาณ เกือบ 10 ปีที่ผ่านมาเป็นประมาณ 25 บาทต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐและดังนั้นก่อนเกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจกล่าวได้ว่าค่าภายนอกของเงินบาทมั่นคงพอสมควร อย่างไรก็ตามเสถียรภาพที่ได้มานั้นต้องแลกด้วยความตกต่ำของรายได้และการว่างงานซึ่งเป็นภาวะความเดือดร้อนของประชาชนจำนวนมากไม่น้อยโดยเฉพาะชาวไร่ชาวนาและผู้ขายแรงงานที่มีฐานะอ่อนแอโดยพื้นฐานอยู่แล้ว

ในเชิงยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจก็เป็นเรื่องที่น่าคิดอย่างยิ่งว่า การเน้นจุดมุ่งหมายขยายรายได้และรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีได้คำนึงถึงผลได้ผลเสียทางเศรษฐกิจของประชาชนที่มีฐานะขีดความสามารถ โอกาส และอื่นๆ แตกต่างกันอย่างเพียง

พอนั้นเป็นการถูกต้องชอบควรและควรจะได้ยึดถือกันตลอดไป หรือควรปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตามความรู้ความเข้าใจเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีได้คำนึงถึงผลที่มีต่อประชาชนทุกกลุ่มทุกเหล่านั้น มิใช่เรื่องที่ถูกต้องและชอบควรอย่างแน่นอน แต่ที่มีได้ให้ความสนใจอย่างเพียงพอคงเป็นเพราะเป็นเรื่องยากที่จะคิดวางแผนและการดำเนินการ นอกจากนี้อาจจะมาจากความรู้ที่ศึกษามาจากต่างประเทศโดยคาดว่าเมื่อจุดมุ่งหมายขยายการผลิตและรายได้แล้ว ผลสุดท้ายประโยชน์จะตกแก่ทุกๆ คนเองโดยอัตโนมัติตามกาลเวลา เช่นนี้เป็นความเชื่อที่ตั้งอยู่บนรากฐานของประสบการณ์ในอดีตของประเทศยุโรป สหรัฐอเมริกาและประเทศที่เจริญแล้ว

ในขณะที่ที่ลืมนิดไปว่า ประเทศไทยในปัจจุบันมีภาวะและสถานการณ์ที่ผิดแผกแตกต่างไปจากสถานการณ์ในอดีตของประเทศที่กล่าวถึงในสาระสำคัญอยู่มาก ประการแรกคือประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มของประชากรในอัตราสูงมากตลอดและขณะนี้ก็สูง ประการที่สองประเทศไทยไม่มีดินแดนโพ้นทะเลใหม่ที่จะอพยพประชาชนไปทำมาหาเลี้ยงชีพ เช่น ชาวยุโรปมืออเมริกา ออสเตรเลียและดินแดนอื่นๆ ทั่วโลกประการที่สามประเทศไทยมิได้เป็นประเทศผู้นำผู้บุกเบิกการปฏิบัติด้านอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี แต่เป็นประเทศเดินตามหลังที่ต้องเผชิญการแข่งขันจากประเทศที่เจริญและเข้มแข็งทางเศรษฐกิจกว่ามาก ดังนั้นจึงปรากฏว่าประชาชนของประเทศโดยส่วนใหญ่จึงยังคงอยู่ในชนบทและโอกาสที่จะออกจากชนบทเพื่อชีวิตเศรษฐกิจที่ดีกว่าในเมืองยังมีน้อยมาก ดังนั้นยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจตามอย่างประเทศที่เจริญแล้วจึงไม่ได้ผลที่เป็นที่น่าพอใจดังที่ปรากฏเห็นกันอยู่

(2) ในระยะแผนที่ 5 และแผนต่อมาจนถึงปัจจุบันก็ได้มีการกล่าวถึงการกระจายรายได้เพื่อตัดทอนช่องว่างและความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ของประชาชนในประเทศมากขึ้น แต่ดังที่ได้วิเคราะห์ให้เห็นในส่วนของที่ผ่านมา ในความเป็นจริงสิ่งที่ระบุไว้ในแผนนี้เป็นเพียงการแสดงความประสงค์ ความปรารถนากว่าเป็นการเน้นหนักที่จะให้บรรลุเป้าหมายที่แน่นอนและชัดเจนอย่างแท้จริง เป็นความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาเฉพาะที่เกี่ยวกับประชาชนผู้ยากจนในชนบทและในเมืองโดยการสร้างงานในชนบทในฤดูว่างจากงานเกษตรกรรมหรือการพัฒนาเพื่อยังชีพระยะหนึ่งเท่านั้น

5.2. ปัญหาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจที่ยึดถือเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจ

แนวทางหรือนโยบายหลักที่ประเทศไทยใช้ในการดำเนินการเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจนั้นเป็นดังนี้

(1) ภายใต้โครงสร้างองค์กรของระบบเสรีซึ่งแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน กิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของประเทศจะเป็นเรื่อง

ของเอกชนที่อาศัยการแข่งขันเพื่อหารายได้และผลกำไรเป็นเครื่องจูงใจ และผลักดันให้ประชาชนของประเทศประกอบกิจการเศรษฐกิจและพัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ความสามารถทางเศรษฐกิจตามวิถีทางที่พึงเป็นไปได้ ภาครัฐจะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ให้บริการขั้นรากฐานและการสนับสนุนส่งเสริมและ/หรือควบคุมแทรกแซงเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากความบกพร่องของกลไกตลาดและการแข่งขันโดยเสรี ยุทธศาสตร์การแข่งขันทางเศรษฐกิจโดยเสรีและกลไกตลาดที่เป็นมาจนถึงปัจจุบันนี้ตามที่วิเคราะห์มาในส่วก่อนหน้านี มีปัญหาหรือข้อขาดตกบกพร่องที่ขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเสริมสร้างฐานะและความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของประเทศ เป็นการแข่งขันที่ไม่สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งและเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ประชาชนทุกกลุ่มโดยทัดเทียมกันหรือมีความเหลื่อมล้ำกัน ชาวไร่ชาวนาและประชาชนในชนบทจึงอยู่ในสภาพอ่อนแอ ทั้งๆที่เศรษฐกิจของประเทศก็ได้เจริญเติบโตมามิใช่น้อย การแทรกแซงของรัฐเพื่อขจัดปัญหาและความเสียหายที่เกิดจากข้อบกพร่องของกลไกตลาด การผูกขาดตัดทอนและอื่นๆ ก็ไม่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจตามที่ควรจะเป็นดีแล้วหรือประการใด หากยังไม่เป็นที่พอใจดีนัก แม้จะไม่ถึงยุทธศาสตร์การแข่งขันโดยเสรี ก็ควรมีมาตรการที่คงไว้ซึ่งข้อดีและขจัดข้อเสียที่เกิดจากข้อบกพร่องของระบบในบางจุดบางตอนอย่างได้ผล มิฉะนั้นก็จะทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความเชื่อมโยงเสรีภาพในระบบและวิธีซึ่งมีคุณค่าและข้อดีอยู่มาก เรื่องนี้เป็นเรื่องของขีดความสามารถในการบริหารและการวางระบบและวิธีการปฏิบัติงานทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและตามหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย และตามหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกัน

(2) ในการขยายกำลังผลิตและรายได้ของประเทศตามจุดมุ่งหมายนั้นข้างต้น ประเทศไทยพยายามใช้ทรัพยากรทั้งจากภายในและภายนอกประเทศตามที่เป็นมาจนถึงปัจจุบัน ดังวิเคราะห์ให้เห็นก่อนหน้านี ประเทศไทยใช้ทุน เทคโนโลยี ใช้สินค้าและบริการจากต่างประเทศโดยเสรี เพื่อการดำเนินการทางเศรษฐกิจทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชน ยุทธศาสตร์การใช้ทรัพยากรจากต่างประเทศโดยเสรีนั้น ดังกล่าวมาได้ช่วยให้ประเทศไทยขยายกำลังผลิตและรายได้เป็นลำดับมาในอัตราที่นับว่าเป็นที่น่าพอใจ แต่ผลที่เกิดขึ้นก็คือทรัพยากรธรรมชาติของประเทศร่อยหรอลงไปมาก ประชาชนของประเทศส่วนใหญ่ก็ยังอยู่ในฐานะด้อยพัฒนาทางเศรษฐกิจ ภาระหนี้ต่างประเทศพอกพูนจนในปัจจุบันดูเหมือนว่าจะเกินขีดความสามารถที่จะชำระคืนได้ที่เป็นวิกฤตอยู่ในปัจจุบัน การพึ่งทรัพยากรจากต่างประเทศก็ยังไม่เห็นว่าจะลดน้อยลงจนสามารถเป็นอิสระจากต่างประเทศในระดับที่น่าพอใจสักวันหนึ่ง ดังนั้นจึงเป็นเรื่องน่าคิดเป็นอย่างมากว่ายุทธศาสตร์การใช้ทรัพยากรจากต่างประเทศเพื่อเป็นการขยายกำลังการผลิตและรายได้ของประเทศควรเป็นอย่างไร จะปล่อยให้ไปตามที่เคยเป็นมาหรือควรที่จะเลือกใช้และมีเงื่อนไขเพื่อให้เกิดประโยชน์สุทธิดีกว่าที่เป็นมาจนถึงปัจจุบัน

(3) ในการดำเนินเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายการกระจายรายได้ หรือการตัดทอนความเหลื่อมล้ำในฐานะและโอกาสทางเศรษฐกิจของประชาชนในประเทศนั้น แม้จะเห็นไม่ได้ชัดว่ายุทธศาสตร์เป็นอย่างไร แต่พออนุมานได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้ขยายกำลังผลิตและรายได้ โดยการส่งเสริมการลงทุนอย่างถึงขนาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการขนาดใหญ่ที่ใช้เงินลงทุนมากเมื่อประเทศมีกำลังการผลิตและรายได้มากถึงขนาด ก็จะมีผลเป็นการเพิ่มฐานะและโอกาสทางเศรษฐกิจจากระดับไหลลงสู่ระดับล่างตามกาลเวลา ปัญหาก็คือว่าเวลาที่ว่านั้นจะเป็นระยะยาวนานอย่างไร 5 ปี 10 ปี หรือ 15 ปี และไม่มีเหตุผลและข้อเท็จจริงอะไรที่จะชี้ว่าจะเป็นเช่นนั้น เป็นต้นว่า การพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยการลงทุนในอุตสาหกรรมหนักและเบาซึ่งต้องใช้เงินลงทุนทั้งจากภายในและภายนอกเป็นจำนวนมากนั้น จะมีผลต่อการส่งเสริมฐานะและโอกาสทางเศรษฐกิจของคนไทยมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจของคนไทยมากน้อยเพียงใด แม้จะเป็นการขยายกำลังการผลิตและรายได้เป็นจำนวนมากแต่รายได้เหล่านั้นจะกลับเป็นผลตอบแทนแทนทรัพยากรที่เป็นของชาวต่างประเทศมากเท่าใด ที่เหลือจึงเป็นของคนไทยอย่างไร ระหว่างบรรดาคนไทยที่ได้รับผลประโยชน์นั้นเป็นผู้ที่มีฐานะและโอกาสทางเศรษฐกิจดีอยู่แล้วและผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจเป็นประการใดดังได้แสดงให้เห็นมาก่อนหน้านี้แล้ว

5.3. ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจที่ยึดถือ

การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ยึดถือ เป็นเรื่องของการบริหารและปฏิบัติการโดยอาศัยขีดความสามารถขององค์กร ระบบการบริหารและวิธีปฏิบัติงาน ตลอดจนทรัพยากรทั้งของภาครัฐบาลและเอกชนในการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามทิศทางหรือนโยบายจากการวิเคราะห์ โดยอาศัยเหตุผลและข้อเท็จจริงเท่าที่มีอยู่โดยทั่วไป แม้จะไม่สมบูรณ์แต่ช่วยให้มองเห็นเค้าโครงของลักษณะและขอบเขตปัญหาในระดับการบริหารและปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ที่ยึดถือดังต่อไปนี้

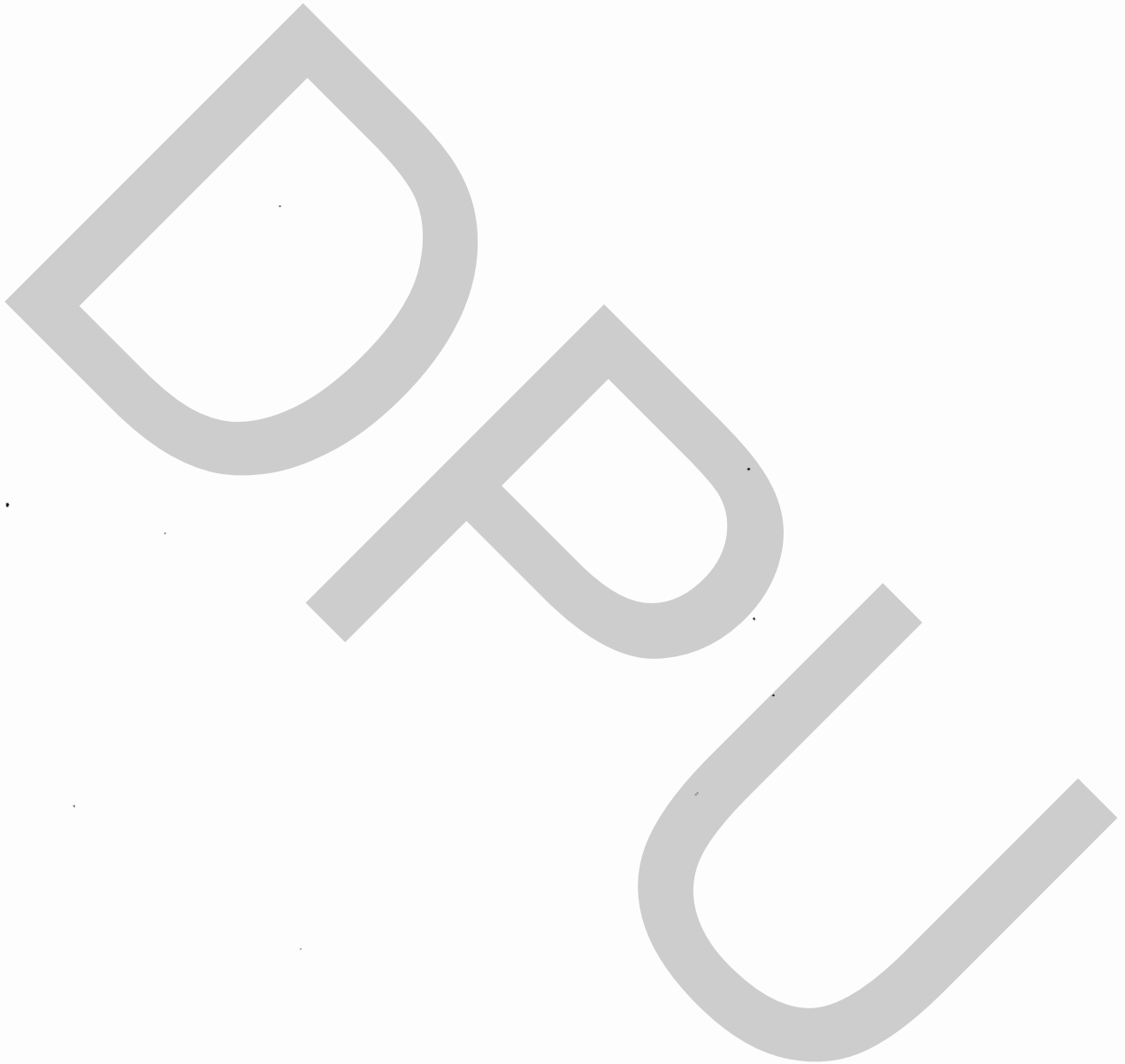
(1) ใช้การวางแผนเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมความเป็นไปทางเศรษฐกิจของประเทศ แม้ประเทศไทยจะมีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจทุกระยะ 5 ปี (ยกเว้นแผนที่ 1 ระยะ 6 ปี) มาจนถึงแผนที่ 8 ซึ่งเป็นแผนปัจจุบัน แต่ก็เป็นที่เห็นได้ชัดว่ามีได้เป็นแผนที่ช่วยให้ผู้รับผิดชอบในการบริหารเศรษฐกิจของประเทศสามารถใช้การวินิจฉัยสั่งการ ควบคุม ติดตาม ประสานงานและประเมินผลการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อ้างว่าเพราะเป็นเพียงแผนที่แนบตั้งนั้นจึงปรากฏว่าเมื่อภาวะและความเป็นไปทางเศรษฐกิจของประเทศมิได้เป็นไปตามที่แนบ ก็ไม่มีกลไกหรือมาตรการที่จะปรับเปลี่ยนแก้ไขให้เป็นไปตามแผนได้อย่างไร แผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเท่าที่เป็นมาถึงขณะนี้ก็เป็นเพียงการกำหนดเป้าหมายที่อยากเห็น และโครง

การดำเนินการของภาครัฐที่คาดว่าจะมีผลต่อการพัฒนาการเศรษฐกิจของประเทศ แต่ไม่มีมาตรการอันเพียงพอที่จะควบคุมติดตามความเป็นไปทางเศรษฐกิจของภาคเอกชนซึ่งเป็นที่รวมของกิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของประเทศ ไม่มีอะไรในแผนที่จะชี้ให้เห็นเลยว่าเป้าหมายที่วางไว้จะเป็นไปได้เพราะมาตรการควบคุมส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศจะดีหรือมีปัญหาอะไรก็เป็นไปตามธรรมชาติมิใช่เป็นเพราะแผน ซึ่งควรจะเป็นเครื่องมือควบคุมเพื่อการบริหารและการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด แผนที่ใช้เป็นเครื่องมือควบคุมมิได้ ไม่ว่าจะเป็นทางโดยตรงหรือทางอ้อม

(2) เมื่อประเทศประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ มาตรการที่ใช้ในการแก้ไขส่วนใหญ่จะมีอยู่ 2 ประเภท ประเภทแรกคือมาตรการเชิงการบริหารหรือควบคุมโดยตรงเป็นต้นว่าการประกาศควบคุมราคา การกำหนดโควตาการส่งออก การประกาศพวงราคาสินค้า เป็นต้น ประเภทที่สองก็คือมาตรการทางการเงินซึ่งได้แก่การควบคุมการขยายสินเชื่อ การควบคุมอัตราดอกเบี้ยหรือการใช้อัตราดอกเบี้ยเป็นเครื่องจูงใจ มาตรการทั้งสองประเภทนี้มีใช่เป็นมาตรการที่จะมีประสิทธิผลในทุกเรื่องทุกกรณีไป ในหลายกรณีที่ทำให้ผลตรงข้ามและก่อให้เกิดปัญหาข้างเคียงอันมิพึงประสงค์ เป็นต้นว่าการประกาศควบคุมราคาสินค้าขาดแคลนยิ่งส่งผลให้ราคาสินค้าสูงขึ้นและเข้าสู่ตลาดมืด การควบคุมโควตาทำให้มีการวิ่งเต้นหาผลประโยชน์ มาตรการทางการเงินเป็นมาตรการที่ให้ผลเป็นส่วนรวมและยากที่จะใช้แก้ปัญหาเฉพาะจุดเฉพาะเรื่องใด มาตรการการคลังซึ่งได้แก่ภาษีอากรในส่วนสำคัญใช้ไม่ค่อยได้ เพราะมุ่งให้ได้รายได้แต่อย่างเดียว และระบบภาษีอากรของไทยขาดความยืดหยุ่นสำหรับการใช้แก้ปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างทันที่วงที่ กล่าวโดยสรุปได้ว่ามาตรการต่างๆที่อาจใช้เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจตามปกติวิสัยไม่เข้มแข็งและมีประสิทธิผล ตามความจำเป็นแห่งสถานการณ์ สาเหตุสำคัญก็คือขีดความสามารถขององค์กร ระบบการบริหารและวิธปฏิบัติของส่วนราชการผู้รับผิดชอบในการใช้มาตรการเหล่านั้น

(3) ภาคเอกชนแม้จะมีการรวมตัวกันเป็นสมาคมและสถาบัน เพื่อร่วมมือประสานระหว่างภาคเอกชนด้วยกันเองและระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน แต่ก็เป็นความร่วมมือในตัวในลักษณะไม่กระชับแน่นจน ทำให้ภาครัฐบาลสามารถใช้เป็นศูนย์รวมเพื่อการเจรจาแก้ไขปัญหาและดำเนินการพัฒนาการเศรษฐกิจได้อย่างมีระบบและวิธีการ แม้อาจจะช่วยแก้ไขปัญหาเล็กน้อยปลีกย่อยได้อยู่บ้างแต่เมื่อถึงคราวที่จะต้องเผชิญปัญหารากฐานที่จะต้องร่วมกันทุกฝ่ายอย่างจริงจังก็มักจะมีความขัดแย้งและต่างฝ่ายต่างสงวนท่าทีจนคุมกันไม่ติด หรือปล่อยให้ปัญหาที่ไม่อาจร่วมรับผิดชอบกันได้ในขณะนี้เพราะยังขาดความเอาใจจริงเอาใจในการที่จะพัฒนาสถาบันทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาลเพื่อให้มีขีดความสามารถขององค์กร กติกา ระบบการบริหารและปฏิบัติงานเพื่อการร่วมมือ ประสานงานจากระดับกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ จนถึงระดับชาติอย่างได้ผล นอกจากนี้แล้วผู้ประกอบการเศรษฐกิจจำนวนมากไม่มีองค์กรที่จะใช้เพื่อการร่วม

เมื่อประสานงานกับภาครัฐบาลได้อย่างจริงจังเป็นต้นว่านักธุรกิจขนาดเล็ก เกษตรกรและผู้ขายแรงงานซึ่งเป็นประชาชนในภาคเอกชนของประเทศจำนวนมาก จึงยังคงเป็นปัญหาว่ารัฐบาลจะเจรจาทำความตกลงกับองค์กรใดที่ศูนย์รวมของบุคคลเหล่านี้้อย่างแท้จริง

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. สรุป

การศึกษานี้เพื่อวิเคราะห์และตรวจสอบถึงปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้รับความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับขนาดของปัญหา สาเหตุของปัญหา ผลและผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้นและจากการแก้ไขปัญหาและการใช้ความรู้และข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาเพื่อให้ข้อเสนอแนะหรือนโยบายที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในครั้งนี้เน้นการวิเคราะห์และตรวจสอบถึงสาเหตุของปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทย

โดยมีสมมติฐานตามกรอบการวิเคราะห์ของการศึกษาที่สร้างขึ้นก็คือ ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทยมีสาเหตุมาจากปัญหารากฐานโครงสร้าง (fundamental/structural problems) ในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) ปัญหาโครงสร้างการค้าต่างประเทศที่ทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบ
- (2) ปัญหาช่องว่างการออม-การลงทุนภายในประเทศ
- (3) ปัญหาโครงสร้างการลงทุนและสินค้าที่ผลิตขึ้นในประเทศ
- (4) ปัญหาความสามารถทางเศรษฐกิจและการแข่งขันของประเทศไม่ได้ดีขึ้นและ
- (5) ปัญหายุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ยึดถือกันมาจนถึงปัจจุบัน

โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลทุติยภูมิที่เก็บรวบรวมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐบาลและเอกชนและส่วนน้อยที่เป็นข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์บุคคลผู้มีความรู้และข้อมูลเป็นอย่างดีเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา นอกจากนี้ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลระยะเวลา 15 ปี ระหว่างปี 2525 จนถึงปัจจุบัน (2541) และข้อมูลทั้งหมดดังกล่าวที่เก็บรวบรวมมาจะได้ถูกนำมาประมวลผลและวิเคราะห์ตามกรอบการวิเคราะห์ข้างต้นเพื่อให้ได้รับความรู้และข้อมูลตามความต้องการ

ผลที่ได้รับจากการศึกษาสนับสนุนและชี้ให้เห็นว่า บัญชีเดินสะพัดซึ่งในอดีตเรื่อยมาอยู่ในฐานะที่มีการขาดดุลบ้างและเกินดุลบ้างสลับกันไป ไม่ถือว่ามีปัญหาอะไรนัก แต่ต่อมาก็กลับกลายมามีปัญหาการขาดดุลอย่างต่อเนื่อง จากการขาดดุลในสัดส่วนที่ไม่มากมามีการขาดดุลมากขึ้นและจนกระทั่งมีการขาดดุลในสัดส่วนที่สูงมากเป็นต้นว่ามากกว่าร้อยละ 8 ของจีดีพี

จนเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของวิกฤตการณ์เศรษฐกิจที่รุนแรงมากที่สุดของประเทศที่เกิดขึ้นในครั้งนี้มีสาเหตุมาจากปัญหารากฐาน/ โครงสร้างตามสมมติฐานในกรอบการวิเคราะห์ของการศึกษาข้างต้น

กล่าวคือมีปัญหาดุลการค้าขาดดุลเพิ่มขึ้นทุกปีและในลักษณะเรื้อรัง จากมูลค่าการส่งออกน้อยกว่ามูลค่าการนำเข้ามาก ยังมีปัญหาช่องว่างการออม-การลงทุนภายในประเทศจากการเติบโตของการใช้จ่ายอย่างมาก โดยเฉพาะการใช้จ่ายในการลงทุนที่เกินกว่าการสะสมทุนภายในประเทศจะตอบสนองได้ทั้งหมดทั้งโดยภาครัฐและเอกชน แม้ช่องว่างนี้จะแคบกว่าหรือเป็นปัญหาน้อยกว่าปัญหาช่องว่างการค้า หรือช่องว่างเงินตราต่างประเทศ การมีช่องว่างเงินตราต่างประเทศดังกล่าว ทำให้ต้องมีการไหลเข้าของเงินตราต่างประเทศจากช่องทางอื่นมาทดแทนไม่ว่าจะเป็นการกู้ยืม การลงทุนจากต่างประเทศทั้งการลงทุนโดยตรงและโดยอ้อม และการขอรับความช่วยเหลือและเงินให้เปล่าจากต่างประเทศเพื่อปิดช่องว่างของความต้องการเงินตราต่างประเทศหรือเพื่อไม่ให้มีปัญหาดุลการชำระเงินของประเทศ

และยิ่งไปกว่านั้น เมื่อมีนโยบายเร่งรัดการขยายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราสูงและอย่างต่อเนื่องของประเทศโดยแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศและส่งเสริมการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมบนพื้นฐานของการขาดแคลนเกือบทุกอย่าง ที่มีเองในประเทศก็เพียงที่ดินราคาถูกและแรงงานอย่างเหลือเฟือที่ทำให้ค่าจ้างไม่แพง จึงทำให้ต้องใช้เงินออมต่างประเทศและการนำเข้าจากต่างประเทศ และโดยเฉพาะเมื่อประเทศไทยมีการเปิดเสรีทางการเงินมากขึ้น ยิ่งทำให้การไหลเข้ามาของเงินทุนจากต่างประเทศมากขึ้นยิ่งไปอีก เพื่อแสวงหาผลตอบแทนที่สูงในประเทศและไม่มีความเสี่ยงในเรื่องอัตราแลกเปลี่ยน ดังนั้นเศรษฐกิจไทยมาโดยตลอดจึงเป็นเศรษฐกิจที่เติบโต/พัฒนาโดยพึ่งพาอาศัยทรัพยากรต่างประเทศ (growth/development with the aid of foreign resources)

ทุนจากภายนอกประเทศเป็นทรัพยากรที่ยืดหยุ่น ที่สามารถใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ได้มากมายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนารวมถึงประเทศไทย แต่มันมีภาระหรือต้นทุนที่เกิดขึ้นคือการทำที่ต้องชำระคืนดอกเบี้ยและเงินต้น เพราะฉะนั้นทุนที่นำเข้ามาจากต่างประเทศจึงต้องถูกใช้ไปในทางที่จะทำให้ประเทศไม่มีปัญหาในเรื่องขีดความสามารถในการที่จะชำระคืนหนี้ ดังนั้นยุทธศาสตร์ของการเติบโต/การพัฒนาโดยพึ่งพาอาศัยทุนจากภายนอกประเทศต้องคำนึงถึงหรือรักษาให้เกิดความสมดุลอยู่เสมอระหว่างการเจริญเติบโต (growth) ทุนภายนอก (external capital) และขีดความสามารถในการชำระหนี้ (debt servicing capacity)

การเติบโตของเศรษฐกิจไทยที่ผ่านมา โดยเฉพาะการเติบโตในอัตราสูงอย่างต่อเนื่องเฉลี่ยปีละ 10% ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา จึงเป็นการเติบโตจากเงินกู้ต่างประเทศและการนำเข้าจากต่างประเทศ เป็นการเติบโตแบบฟองสบู่หรือการเติบโตที่ไม่ยั่งยืน จากที่ใช้เงินออมต่าง

ประเทศและการนำเข้าจากต่างประเทศดังกล่าวมาใช้ในการลงทุนสร้างกำลังผลิตมากมายขึ้นในประเทศทั้งโดยภาครัฐและภาคเอกชน แล้วมันไม่ช่วยให้ธุรกิจมีกำไรหรือไม่ช่วยให้ประเทศมีรายได้หรือสามารถเติบโตต่อไปได้ หรือมันไม่ช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจอันพึงประสงค์คือการเพิ่มขึ้นในระยะยาวหรืออย่างยั่งยืนในผลผลิต รายได้ การจ้างงาน เงินออมภายในประเทศเพื่อการสะสมทุนเพื่อขยายกำลังการผลิตในอนาคตต่อไป และการปรับปรุงผลประกอบการค้าต่างประเทศเพื่อไม่ให้ประเทศมีปัญหาดุลการค้า ดุลบัญชีเดินสะพัดและดุลการชำระเงิน

นอกจากนั้นก็ยังไมช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์อันพึงประสงค์อื่น ๆ อีกเป็นต้นว่า การขยายกำลังการผลิตของประเทศที่เป็นมาจนถึงปัจจุบันยังเป็นการขยายตัวในเชิงปริมาณหรือการขยายทุนมากกว่าจะเป็นการขยายตัวในเชิงคุณภาพ การลงทุนในทุนไม่ได้ช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิตและต้นทุนการผลิตให้ดีขึ้น ตลอดจนในเรื่องการปรับปรุงผลิตภาพของแรงงาน (labour productivity) ให้ดีขึ้น การผลิตสินค้าทั้งในภาคเกษตรและอุตสาหกรรมจึงยังทำได้ไม่ดี การผลิตที่ไม่มีประสิทธิภาพจึงทำให้ไม่มีขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ (international competitiveness) และการที่แรงงาน/คนทำงานไทยไม่เก่งขึ้น ไม่มีทักษะหรือไม่เชี่ยวชาญ ทำให้ไม่สามารถใช้ปัจจัยภายในประเทศ (labour inputs) แทนปัจจัยที่นำเข้าจากต่างประเทศ (foreign inputs) ได้ เพื่อทำให้เราสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นและลดการพึ่งพาต่างประเทศให้น้อยลง เพราะการทำหากินจากการพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศคือการทำมาหากินจากทรัพยากรประเภทที่สร้างขึ้นโดยความสามารถของมนุษย์ (man-made resources) ดังนั้นเมื่อเศรษฐกิจของประเทศมาถึงช่วงขาลงหรือเศรษฐกิจมันหดตัวลงมากทุกอย่างจึงได้พังลงเพราะวิกฤตการณ์เศรษฐกิจของประเทศที่เกิดขึ้นในครั้งนี้นี้มาจากสาเหตุรากฐาน/โครงสร้างทั้งหมดดังกล่าวมาหรือในอีกทางหนึ่งกล่าวได้ว่าเป็นความล้มเหลวจากยุทธศาสตร์การเติบโต/การพัฒนาโดยพึ่งพาอาศัยทรัพยากรต่างประเทศ

2. ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาที่ได้รับจากการวิเคราะห์และตรวจสอบปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทย ที่ชี้ให้เห็นว่ามีสาเหตุมาจากปัญหารากฐาน/โครงสร้าง (fundamental/structure problems) ดังดั่งนั้นในนโยบาย (policy implications) หรือข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาเศรษฐกิจของประเทศหรือของวิกฤตการณ์เศรษฐกิจของประเทศที่เผชิญกันอยู่ในขณะนี้ที่ยังหาทางออกกันไม่ได้ จึงต้องไปแก้กันตรงปัญหารากฐาน/โครงสร้างทั้งหมดดังจะนำเสนอต่อไปนี้

2.1 การแก้ไขปัญหาโครงสร้างการค้าต่างประเทศที่ทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบ

(1) ด้วยเพราะการทำการค้าระหว่างประเทศเปิดโอกาสให้ประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งประเทศไทยได้มีโอกาสใช้ทรัพยากรจากต่างประเทศในการพัฒนาประเทศจากการส่งออกสินค้าออกไปขายและการนำเข้าจากต่างประเทศ การส่งสินค้าออกไปขายต่างประเทศ (export) โดยเฉพาะให้แก่ประเทศพัฒนาแล้วได้ก่อให้เกิดรายได้ การจ้างงาน ภาษีและนำเงินตราต่างประเทศ สินค้าส่งออกเป็นสัดส่วนสำคัญในผลิตภัณฑ์ประชาชาติของประเทศ และการส่งสินค้าออกเป็นที่มาของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการใช้ทรัพยากรภายในประเทศให้เกิดประโยชน์สูงขึ้น ทางด้านการนำเข้า (import) ทำให้ประเทศสามารถนำเข้าสินค้าทุน สินค้าอุตสาหกรรมและสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภคทำให้ประชาชนมีสินค้าให้เลือกบริโภคมากมาย ซึ่งจะทำให้มาตรฐานความเป็นอยู่ดีขึ้น

(2) ในอดีตเรื่อยมาโดยตลอดและแม้ในปัจจุบันก็ยังคงมีความหมายความสำคัญ ที่ประเทศไทยก็เช่นเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายที่ส่งออกสินค้าเกษตรที่ราคาไม่แพงเป็นหลักและเป็นสินค้าเกษตรส่งออกเพียงไม่กี่ชนิดเช่น ข้าว ข้าวโพด ยางพารา ดีบุก มันสำปะหลัง และไม้สัก เป็นต้นและนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมราคาแพง ทำให้ต้องตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบดุลการค้ามาโดยตลอด

และสถานการณ์ดุลการค้าดังกล่าวก็ไม่ได้ดีขึ้น แม้ต่อมาได้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศและโดยเฉพาะการส่งเสริมการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม โดยสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกที่เคยเป็นดาวรุ่งของไทยได้แก่สิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป ผลิตภัณฑ์หนัง ผลิตภัณฑ์อาหารกระป๋องและอัญมณีและเครื่องประดับ และต่อมาสินค้าส่งออกที่คาดหวังกันว่าจะเป็นความหวังใหม่ได้แก่ผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมี อิเลคทรอนิกส์และชิ้นส่วนและอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และยานยนต์ เป็นต้น ซึ่งการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมในปัจจุบันกลายมามีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 80 ของการส่งออกทั้งหมดของประเทศ และในส่วนรายการการให้บริการแก่ชาวต่างประเทศของไทยคือการท่องเที่ยวและบริการแรงงานในตลาดแรงงานต่างประเทศก็มีรายได้ลดน้อยลงจากวิกฤตการณ์เศรษฐกิจและการเงินในเอเชีย จึงทำให้มีปัญหาคาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศ

(3) และที่แต่ก่อนเราส่งออกได้มากทั้งการส่งออกสินค้าเกษตรและการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมดังจะเห็นได้จากอัตราการส่งออกเพิ่มขึ้นสูงจากเดิมทุกปีเหตุสำคัญก็เพราะสินค้าส่งออกของไทยราคาถูก สินค้าส่งออกของไทยเป็นประเภทสินค้าส่งออกที่สนองความต้องการของตลาดล่าง (low market products) หรือเป็นสินค้าคุณภาพต่ำสำหรับผู้ซื้อหรือผู้บริโภคในตลาดต่างประเทศที่มีรายได้ไม่มาก ที่เราสามารถส่งออกได้มากหรือขายได้มากเพราะเราขายถูก ขายถูกจนไม่มีใครขายสู้แข่งขันได้ เพราะอาศัยความได้เปรียบของการผลิตภายในประเทศที่มีแรงงาน

เหลือเพื่อราคาไม่แพง มีที่ดินตั้งโรงงานราคาถูกและรัฐบาลลงทุนในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานให้มาก เพื่อสนับสนุนการลงทุนของภาคเอกชน และในช่วงเวลาที่เราได้เปรียบนั้นประเทศที่เป็นคู่แข่งชั้น ในปัจจุบันของเรา โดยเฉพาะที่เป็นประเทศในเอเชียด้วยกันเช่นจีน เวียดนาม หรือฟิลิปปินส์ เป็นต้น ยังมีปัญหาภายในประเทศจึงไม่มีเวลาที่จะไปเอาจริงเอาจังกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

(4) แต่แม้ในช่วงเวลาที่เราส่งออกได้มากดังกล่าวมาโดยเฉพาะในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ก่อนหน้านั้น อัตราการส่งออกเพิ่มขึ้นสูงมากในแต่ละปีจนทำให้มูลค่าการส่งออกของไทยเข้าสู่หลักล้านล้านบาท แต่ทั้งหมดไม่ช่วยปรับปรุงฐานะดุลการค้า ดุลบัญชีเดินสะพัดให้ดีขึ้นได้ และทำไมประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศไม่มีใครได้ประโยชน์หรือได้อยู่ได้กินอะไรกันนัก เพราะดังกล่าวมาทั้งสินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรมที่เราส่งออกได้มากเพราะเราขายถูก ขณะที่เช่นกันทั้งสินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรมที่ผลิตในประเทศยังทำได้ไม่ดีนัก ประสิทธิภาพในการผลิตต่ำ ต้นทุนการผลิตสูงและผลิตภาพคนทำงานก็ไม่ดี ที่ผ่านมากการขยายกำลังการผลิตจึงเป็นการขยายในเชิงปริมาณหรือขยายทุนมากกว่าจะเป็นการขยายในเชิงคุณภาพ การผลิตที่ไม่มีประสิทธิภาพจะมีขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศไม่ได้ และโดยเฉพาะบนพื้นฐานที่เราขาดแคลนทุกอย่าง สิ่งที่เรามีเองในประเทศเพื่อการผลิตก็เป็นเพียงแรงงานราคาถูกและที่ดินที่จะตั้งโรงงาน ดังนั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศจึงต้องอาศัยเงินออมจากต่างประเทศและการนำเข้ามาจากต่างประเทศทั้งเงินลงทุน สินค้าทุน เทคโนโลยี วัตถุดิบและสินค้าสำเร็จรูป การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริหารจัดการตลอดจนการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าในตลาดต่างประเทศก็ต้องอาศัยบริการของชาวต่างประเทศ ดังนั้นรายได้ที่เกิดขึ้นจากการผลิตและจำหน่ายสินค้าอุตสาหกรรม ทั้งในตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ จึงต้องกลับไปเป็นผลตอบแทนให้แก่เจ้าของปัจจัยที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ (foreign inputs) และเราก็ได้ผลตอบแทนเพียงแค่นี้ที่เรามีส่วนร่วม (local inputs) เป็นค่าจ้างแรงงาน ค่านายหน้า นำชาวต่างประเทศเข้ามาลงทุนและค่าที่ดินซึ่งมีสัดส่วนเพียงน้อยนิด จึงทำให้ไม่มีคนร่ำรวยจากการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมในประเทศและการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม

(5) แล้วตอนนี้ทำไมเราส่งออกไม่ได้ การส่งออกที่ลดลงอย่างฮวบฮาบจากส่งออกที่เพิ่มขึ้นในอัตราสูงเป็นต้นว่า 20% ต่อปี ลดลงมาเป็นในระดับติดลบ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งของวิกฤตการณ์เศรษฐกิจของประเทศที่เกิดขึ้นในครั้งนี เหตุเพราะดังกล่าวข้างต้น สินค้าส่งออกของไทยยังทำไม่ได้ดี การผลิตยังไม่มีประสิทธิภาพทำให้ขาดขีดความสามารถในการแข่งขัน การขายถูกที่ทำให้การส่งออกได้มาก ขายได้มากจากข้อได้เปรียบในด้านค่าจ้างแรงงานถูกและการมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ในประเทศหมดไป เมื่อประเทศคู่แข่งชั้นดังกล่าวมาหันมาให้ความสนใจกับพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตนเองอย่างจริงจัง และการที่ประเทศไทยไม่

ได้อาศัยช่วงเวลาของตนเองได้เปรียบคนอื่นในการพัฒนาเพื่อยกระดับมาตรฐานสินค้าส่งออกของไทย ขึ้นสู่ระดับตลาดที่สูงขึ้น (higher market products) ในขณะที่มีการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างประเทศมากขึ้นและทำให้มีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้น ดังนั้นเมื่อวิกฤตเอเชียเกิดขึ้นและลามไปสู่ส่วนอื่นๆ ของโลกทำให้การเติบโตของเศรษฐกิจโลกโดยรวมหดตัวลงมาก ทำให้การส่งออกของไทยลดลงอย่างมากมายและอุปสงค์โยกย้ายไปที่อื่น (demand shift)

(6) ดังนั้น มาตรการที่ออกมาแก้ไขปัญหการส่งออกที่ลดลงอย่างมากมายที่เป็นมาตรการเล็กๆน้อยๆของรัฐบาลเป็นต้นว่า (ก)การเร่งคืนภาษีให้แก่ผู้ส่งออก (ข)การสนับสนุนสินเชื่อหรือแก้ไขปัญหการขาดสภาพคล่องเพื่อการส่งออก (ค)การส่งออกไปยังตลาดใหม่ในต่างประเทศ (ง)ปรับปรุงพิธีการทางศุลกากร (จ)ปรับปรุงต้นทุนค่าระวาง (ฉ)ลดภาษีสินค้านำเข้ามาเพื่อการผลิต (ช)สนับสนุนเงินทุนสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาสินค้าส่งออกที่ยังไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรและ (ฌ)มาตรการด้านค่าเงินบาท มาตรการเหล่านี้จึงไม่น่าจะมีประสิทธิผลต่อการแก้ปัญหาได้นัก เพราะปัญหาที่เกิดเป็นปัญหารากฐาน/โครงสร้างดังกล่าวมาและ

(7) ดังนั้น แนวทางที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหการส่งออกของสินค้าระหว่างประเทศภายใต้โลกยุคไร้พรมแดนเป็นต้นว่า (ก)ต่อไปใครจะลงทุนทำอะไร ผลิตอะไร จะขายอะไรให้ได้ สินค้าที่จะลงทุนผลิตเพื่อขาย ต้องให้แน่ใจว่าสินค้านั้นสามารถวางจำหน่ายแบ่งปันในตลาดโลกได้ (ข)อุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกเก่าๆ ไม่น่าจะดีขึ้นได้ ต้องเป็นอุตสาหกรรมที่เติบโตได้ (viable) เป็นอุตสาหกรรมส่งออกใหม่ที่สามารถสร้างรายได้ (new export earning industry) หรือเป็นอุตสาหกรรมที่เป็นที่ต้องการของตลาดโลกสูง หรืออุตสาหกรรมที่กำไรสูงและ(ค)ต้องเป็นการลงทุนในการผลิตสินค้าที่มีประสิทธิภาพ (efficiency) ที่ทำให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ (international competitiveness) หรือเป็นการลงทุนใหม่ของเอกชนตามโอกาสของตลาดโลก

2.2 การแก้ไขปัญหาช่องว่างการลงทุน-การออมภายในประเทศ

(1) นอกจากมูลค่าการส่งออกน้อยกว่ามูลค่าการนำเข้ามาก ที่ทำให้เรามีปัญหาการขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นและในลักษณะเรื้อรัง หรือทำให้เรามีปัญหาช่องว่างการค้า (trade gap) หรือเรียกกว่าช่องว่างเงินตราต่างประเทศ (foreign exchange gap) ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศ แล้วเรายังมีปัญหช่องว่างการออม-การลงทุน (saving-investment gap) ภายในประเทศด้วยจากสาเหตุเป็นต้นว่า (ก)ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศยากจนรายได้ที่หามาได้จึงถูกใช้ไปในการบริโภคหมดไม่เหลือเก็บออมเอาไว้ และในขณะที่เดียวกันคนรวย ก็มักจะใช้จ่ายรายได้สูงของตนไปในการซื้อสินค้าและมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างฟุ่มเฟือย (ข)ขณะที่รัฐบาลก็ไม่สามารถหารรายได้จากภาษีอากรที่เรียกเก็บจากประชาชนได้พอเพียง แต่ต้อง

ใช้จ่ายในการลงทุนมหาดล ในการสร้างสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้บริการประชาชนและสนับสนุนการลงทุนของภาคเอกชน นอกจากนั้นแล้ว(ค)การเร่งรัดการขยายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศและการสนับสนุนการส่งออกเพื่อเป็นภาคนำเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจัยที่ต้องการเพื่อการดังกล่าวไม่มีในประเทศและหาเองไม่ได้ การขาดแคลนดังกล่าวจึงต้องใช้เงินออมต่างประเทศและการนำเข้าจากต่างประเทศเพื่อดำเนินการ จึงทำให้มีความต้องการใช้เงินตราต่างประเทศมากขึ้นที่หาเงินตราต่างประเทศเองได้ไม่เพียงพอ (earned foreign exchange) ทำให้ต้องนำเข้าเงินตราต่างประเทศจากช่องทางอื่นมาทดแทน เช่น โดยการกู้ยืมการส่งเสริม การลงทุนจากต่างประเทศ และการรับความช่วยเหลือและให้เปล่าจากต่างประเทศ และยิ่งไปกว่านั้นการที่ประเทศเปิดเสรีทางการเงินด้านต่างๆ มากขึ้น ทำให้มีเงินตราต่างประเทศหลั่งไหลเข้ามาในประเทศมากมายเพื่อหาประโยชน์จากอัตราดอกเบี้ยสูงในประเทศ การไม่มีความเสี่ยงในเรื่องอัตราแลกเปลี่ยนเพราะเป็นระบบตรึงที่ค่าเงินคงที่ ตลาดในประเทศใหญ่และมาใช้ประโยชน์จากมีข้อได้เปรียบในประเทศอื่นๆ ดังกล่าวมาก่อนหน้านี้ ทำให้มีการใช้จ่ายภายในประเทศกันอย่างเกินตัว ทั้งการใช้จ่ายในการลงทุนของรัฐบาลและกิจการรัฐวิสาหกิจ การใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชนและการใช้จ่ายในการบริโภคของประชาชน

การมีปัญหาช่องว่างทั้งหมดดังกล่าวมาข้างต้นทำให้การเติบโตหรือการพัฒนาเศรษฐกิจไทยเป็นการพัฒนาโดยอาศัยทรัพยากรต่างประเทศ (growth development with the aid of foreign resources) อย่างไรก็ตามทุนจากต่างประเทศเป็นทรัพยากรที่ยืดหยุ่นที่ประเทศกำลังพัฒนาสามารถใช้ให้เกิดประโยชน์มากมายเพื่อการพัฒนาประเทศ แต่การใช้ทุนจากภายนอกประเทศมีภาวะที่ต้องจ่ายชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ย การใช้ทุนจากภายนอกในการพัฒนาประเทศจึงต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการชำระหนี้คืน ทุนหรือทรัพยากรจากต่างประเทศจึงควรถูกใช้ไปหรือถูกจัดสรรไปในการลงทุนและการผลิตสินค้าต่างๆ ในประเทศที่จะช่วยให้มีกำไรได้ช่วยให้เติบโตได้หรือช่วยให้มีรายได้ที่จะช่วยให้ชำระหนี้คืนได้ ทำให้ประเทศมีความสามารถทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้ เพื่อทำให้เราสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นเรื่อยๆ และลดการพึ่งพาต่างประเทศลดน้อยลง

2.3 การแก้ไขปัญหาโครงสร้างการลงทุนและสินค้าที่ผลิตขึ้นในประเทศ

(1) การลงทุนสร้างกำลังการผลิตมากมายขึ้นมาในประเทศ ทั้งโดยภาครัฐบาลและภาคเอกชนดังกล่าวมา ที่มันไม่ช่วยให้มีกำไร ให้มีรายได้หรือช่วยให้เติบโตต่อไปได้อย่างสม่ำเสมอ หรือไม่ช่วยให้บรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจอันพึงประสงค์ คือการเพิ่มขึ้นในระยะยาวหรือยั่งยืนของผลผลิต รายได้ การจ้างงาน เงินออมภายในประเทศเพื่อการสะสมทุนเพื่อการขยาย

กำลังการผลิตในอนาคตต่อไปของประเทศ และเพื่อปรับปรุงผลประกอบการทำการค้าระหว่างประเทศ (trade performance) ให้ดีขึ้นเพื่อไม่ให้ประเทศมีปัญหาดุลการค้า ดุลบัญชีเดินสะพัดและดุลการชำระเงิน ตลอดจนช่วยในการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต ต้นทุนการผลิต และผลิตภาพของแรงงาน/คนทำงานให้ดีขึ้น ทำให้สามารถใช้ปัจจัยในประเทศ (local inputs) ทดแทนปัจจัยนำเข้าจากต่างประเทศ (foreign inputs) ซึ่งประโยชน์และความสำเร็จ จากการพัฒนาโดยอาศัยทรัพยากรต่างประเทศ หรือความสำเร็จของการพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศที่หมายถึงการทำมาหากินและหารายได้จากทรัพยากรที่สร้างขึ้น จากความสามารถของมนุษย์ (man-made resources) อันจะทำให้เราพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นเรื่อยๆ และลดการพึ่งพาต่างประเทศน้อยลง

ดังกล่าวมาการไม่บรรลุสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นเหล่านั้น ถือว่าเป็นปัญหาการลงทุนและสินค้าที่ผลิตในประเทศที่ผิด (wrong investment & product mix) หรือเป็นปัญหาการจัดสรรทรัพยากรที่ผิด (mis allocation of resources) หรือการไม่ได้ประโยชน์อะไรหรือเป็นความล้มเหลวจากการพัฒนาโดยอาศัยทรัพยากรจากต่างประเทศ

(2) เมื่อเศรษฐกิจของประเทศเข้าสู่ช่วงขาลงหรือเศรษฐกิจของประเทศชะลอตัวหรือหดตัวลงอย่างมาก ที่ทำให้ธุรกิจขายสินค้าไม่ได้ ทำให้ขาดรายได้ ไม่มีกำไร ต้องหยุดการผลิตและหยุดการว่าจ้างทำงาน ทำให้ในที่สุดต้องหยุดการใช้จ่าย หยุดผลิตและหยุดการลงทุนทั้งหมด ทำให้กำลังการผลิตที่ถูกสร้างขึ้นที่มีอยู่ทั้งโดยภาครัฐและภาคเอกชนดังกล่าวไม่อาจใช้ให้เกิดประโยชน์ได้เต็มที่ ไม่อาจใช้ได้อีกต่อไป ทำให้มีกำลังการผลิตถูกทิ้งเอาไว้ (Idle capacity) มากมาย กลายเป็นต้นทุนจมและการสูญเสียทางเศรษฐกิจ (sunk cost and economic waste) ต้นทุนจมเหล่านี้บวกการปล่อยให้ราคาสินค้าอันรวมความสามารถต่างๆ (facilities) ไม่ว่าจะเป็น ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าทางด่วน ค่าขนส่งและอื่นๆ ตลอดจนวัฒนธรรมคอร์ปชั่นที่ทำให้เศรษฐกิจไทยกลายเป็นเศรษฐกิจที่มีต้นทุนสูง (high cost economy) เกินกว่าที่จะลงทุนผลิตอะไรที่ทำให้มีกำไรได้ (costs over run) จึงทำให้การแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์เศรษฐกิจของประเทศแก้ได้ยากมาก เพราะในช่วง 10 ปี ต่อเนื่องกันมาก่อนหน้าที่จะเกิดวิกฤตการเติบโตของเศรษฐกิจสูงมาก เฉลี่ยถึงปีละ 10% ซึ่งเป็นการเติบโตที่เฟื่องหรือฟองสบู่จากเงินออมต่างประเทศและการนำเข้าจากต่างประเทศทำให้เรารักษากการขยายการเติบโตมาได้ เพราะฉะนั้นเมื่อเศรษฐกิจชะลอตัวลงมากทุกอย่างจึงได้พังลงไปหมด

(3) จึงมองไม่เห็นว่ประเทศไทยจะมีสิ่งจูงใจอะไรนัก อุตสาหกรรมต่างๆ มากมายที่สร้างกันขึ้นมาในประเทศทั้งอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า (ซึ่งก็เป็นเดมาทารถแม้จนถึงปัจจุบัน) แปรรูปสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกที่ก็ยังสามารถทำได้ไม่มีประสิทธิภาพ ที่จะทำให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศที่ทำให้เราสามารถจะหาหากินได้ แต่เดิมที่ต่าง

ประเทศเข้ามาลงทุนสาเหตุใหญ่ก็เพราะมีตลาดที่จะจำหน่ายสินค้าที่ผลิตในประเทศขนาดใหญ่ เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ เป็นต้น

ดังนั้น ทางออกของปัญหาจึงคงต้องกลับไปจุดเริ่มต้นกันใหม่ (go back to the basics) เพื่อกลับไปทบทวนดูกันใหม่ก่อนที่จะก้าวต่อไปหรือเติบโตต่อไปได้ว่า คนไทย บริษัทไทย องค์กรไทยหรือประเทศไทยโดยส่วนรวมเรามีข้อได้เปรียบอะไร เราเก่งอะไร เชี่ยวชาญอะไรหรือมีทักษะอะไรหรือจะต้องสร้างทักษะ (skills) ต่างๆ อะไรกันขึ้นเพื่อการลงทุนและประกอบอาชีพทำมาหากินกันได้ต่อไป

2.4 การแก้ไขปัญหาคำถามความสามารถทางเศรษฐกิจและการแข่งขันของประเทศไม่ได้ดีขึ้น

(1) ดังกล่าวมาที่ผ่านมามีการขยายกำลังการผลิตของประเทศ ทั้งโดยภาครัฐบาลและเอกชนมักจะเป็นการขยายตัวในเชิงปริมาณหรือการขยายทุนมากกว่าจะขยายตัวในเชิงคุณภาพ หรือจากจากการปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิตให้ดีขึ้น การลดต้นทุนการผลิตและการปรับปรุงผลิตภาพ (productivity) ของแรงงาน/คนทำงานให้ดีขึ้น การลงทุนในทุนจะต้องช่วยปรับปรุงผลิตภาพของแรงงาน (labour productivity) ให้ดีขึ้น หรือทำให้แรงงาน/คนทำงานสามารถทำงานได้เก่งขึ้นเชี่ยวชาญขึ้นหรือมีทักษะขึ้นได้ ถ้าการลงทุนในทุนแล้วไม่ช่วยให้บรรลุสิ่งดังกล่าวก็จะทำให้ไม่มีช่องทางจะทำมาหากินต่อไปได้ หรือการผลิตทั้งในภาคเกษตรและอุตสาหกรรมยังทำได้ไม่มีประสิทธิภาพ ก็จะไม่มีความสามารถในการแข่งขันก็จะทำให้อุปสงค์สินค้าหดหาย/โอกาสการลงทุนเหือดแห้ง การเติบโตในอนาคตก็จะเป็นไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นจึงเป็นคำตอบว่าทำไมเราจะลงทุนลงแรงอะไรกันไปมากมายสักเท่าไร คนไทยโดยทั่วไปก็ไม่ค่อยจะมีใครได้อยู่ได้กิน

(2) เศรษฐกิจต่อไปจะดีขึ้นไม่ได้ หรือไปแล้วก็ต้องกลับมาอีก หรือไปอย่างฟองสบู่ก็ถ้าผลิตภาพ (productivity) ของภาคการผลิตหรือการแก้ไขปัญหายุ่งยากไม่ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นจะเติบโตต่อไปไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่ผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT products) มันก้าวหน้ามาก มันก้าวหน้าทั้งห่างคนไปมาก จะต้องเอาผลิตภัณฑ์เหล่านี้ไปใช้ในการลงทุนผลิตอะไรที่มีมูลค่าเพิ่ม (value added) มากๆ เศรษฐกิจจึงจะไปได้

จะเติบโตแบบฟองสบู่ไม่ได้ ลงทุนไปแล้วจะต้องช่วยให้ขยายการเติบโตได้ ลงทุนไปแล้วไม่ช่วยให้เติบโตมันก็ต้องเกิดการติด (economic stagnation) ดังที่เผชิญกันอยู่ในเวลานี้ ต้องปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไทยให้สอดคล้องกับโอกาสของตลาดโลก วางโครงสร้างอุตสาหกรรมในประเทศกับโลกเพราะโลกเป็นระบบเศรษฐกิจเปิด และพื้นฐานสำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องทำดังกล่าวมาคือต้องมียุทธศาสตร์ที่จะพัฒนาความสามารถทั้งความสามารถโดยทั่วไปและทาง

เทคนิคของคนไทยตามสภาพความเป็นจริงของสังคมเศรษฐกิจและความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนแปลง

2.5 ปัญหายุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่เป็นมาจนถึงปัจจุบัน

การที่ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดซึ่งเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ หรือเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของวิกฤตการณ์เศรษฐกิจของประเทศที่เกิดขึ้นในครั้งนี้อย่างหาทางออกกันไม่ได้ การแก้ไขปัญหาก็ต้องกลับไปแก้ที่ตรงจุดเริ่มต้นกันใหม่ก่อนที่จะสามารถมองเห็นช่องทางที่จะช่วยทำให้เติบโตต่อไปกันได้จริงๆ (ไม่ใช่การเติบโตแบบฟองสบู่) หรือในอีกนัยหนึ่งก็คือต้องไปแก้กันตรงในระดับปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์กันใหม่ดังแนวทางที่เสนอของการศึกษานี้ดังต่อไปนี้

(1) การแก้ไขปรับปรุงในเรื่องจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจที่ยึดถือ ทำอย่างไรให้ประชาชนส่วนใหญ่ที่ยังมีรายได้และฐานะเศรษฐกิจต่ำให้มีโอกาสและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการผลิตต่างๆมากขึ้น เพื่อให้มีส่วนแบ่งในรายได้จากการทำงานมากขึ้น ขจัดปัญหาความยากจนของประชาชนและทำให้ประชาชนเข้มแข็งจนสามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยความมั่นคง

(2) การแก้ไขปรับปรุงในเรื่องบทบาทอันเหมาะสมของภาครัฐและภาคเอกชน บทบาทหรือกิจกรรมใดที่รัฐพึงทำกิจกรรมใดที่เอกชนพึงทำ และกิจกรรมใดที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนพึงทำร่วมกันด้วยความเหมาะสม ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันภาครัฐมีบทบาทและมีอำนาจมากในการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องหรือแทรกแซงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่การทำหน้าที่ของภาครัฐมักไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากความบกพร่องของตลาด ต่อการสร้างความสามารถและฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศให้มั่นคง ต่อการสนับสนุนการทำงานของภาคเอกชน หน้าที่ของภาครัฐจึงควรแตกต่างไปจากเดิม เป็นต้นว่างานเกี่ยวกับการคิดอ่าน การเสาะแสวงหาและสะสมความรู้และประสบการณ์ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสาร การใช้ความรู้ข้อมูลเพื่อการวางแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติเพื่อควบคุมและจัดระเบียบ การติดตามความก้าวหน้า การประสานงาน และการประเมินผลเพื่อการแก้ไขปรับปรุงหรือเพื่อปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ นอกจากนี้ หน้าที่ทางด้านการผลิตอันเหมาะสมที่พึงทำได้ ควรเป็นการผลิตสินค้าประเภทสินค้าสาธารณะสมบูรณ์ (purely public goods) เท่านั้น เช่นงานสร้างถนน การศึกษา สาธารณสุข ศาลสถิตยุติธรรม การป้องกันประเทศ เป็นต้น ที่เหลือทั้งหมดรวมทั้งกิจการรัฐวิสาหกิจที่เคยทำเช่น สายการบิน โทรศัพท์ การขนส่ง การผลิตอาวุธหรือกิจการรัฐวิสาหกิจอื่นๆ ควรให้ภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินการทั้งสิ้น

(3) การแก้ไขปรับปรุงเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยพึ่งพาอาศัยทรัพยากรต่างประเทศทั้งโดยภาครัฐบาลและภาคเอกชนโดยเสรี ควรต้องทำความเข้าใจอย่างหนักด้วยว่าแม้

ทรัพยากรจากต่างประเทศจะเป็นประโยชน์ แต่ก็มีข้อไม่ดีและส่วนเสียหายมากมายดังพิจารณาและวิเคราะห์มาแล้ว การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่างประเทศในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจึงควรต้องมีเงื่อนไขและกำหนดเอาไว้แน่นอนว่าเราจะใช้ไปเพื่อให้เราสามารถพึ่งตนเองได้และลดการพึ่งพาต่างประเทศลงได้ในที่สุดเมื่อไร

(4) เมื่อทรัพยากรที่เคยมีอยู่อุดมสมบูรณ์ถูกใช้ร่อยหรอจนใกล้จะหมดไปและเป็นการยากที่จะสร้างขึ้นใหม่ได้ การขยายขีดความสามารถและฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคตจึงไม่อาจพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติได้อีกต่อไปมากนัก แต่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยปัจจัยที่สามารถสร้างขึ้นได้ด้วยขีดความสามารถของมนุษย์ (man-made resources) คือ ปัจจัยได้แก่ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ดังกล่าวมาข้างต้น การเจริญเติบโตและก้าวหน้าของเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมไทยจนถึงบัดนี้เป็นการเติบโตก้าวหน้าที่อาศัยทรัพยากรต่างประเทศในอัตราสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ วิศวกรรม โทรคมนาคม คอมพิวเตอร์ การบริหาร ตลอดจนการตลาดและการจัดจำหน่าย ประเทศไทย และคนไทยยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ (dependent) ในเรื่องเทคโนโลยีและวิชาชีพสาขาต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจในระดับประเทศที่กำหนดที่สุด เช่น ญี่ปุ่นและสหรัฐหรือแม้กระทั่งประเทศอุตสาหกรรมใหม่ เช่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน ฮองกงและสิงคโปร์ การที่คนไทยยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ในเรื่องเทคโนโลยีและวิชาชีพดังนั้นปัญหาหลักประการหนึ่งที่ต้องทำการแก้ไขปัญหาของประเทศคือ ปัญหาการพัฒนาคนทำงานทุกระดับให้สามารถพึ่งตนเองภายในขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายและพึ่งตนเองได้มากขึ้นเรื่อยๆ เรียนรู้และฝึกฝนทักษะในการทำงานจนสามารถพึ่งตนเองได้ถึงขนาดที่จะทำให้บริษัทไทย อุตสาหกรรมไทย และธุรกิจไทยเติบโตก้าวหน้าต่อไปโดยอาศัยเทคโนโลยี วิชาชีพ ทักษะการบริหารและทรัพยากรอื่นๆ จากต่างประเทศน้อยลงได้เป็นลำดับ

(5) นอกจากนี้แล้ว เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายการกระจายรายได้หรือการตัดทอนความเหลื่อมล้ำในฐานะและโอกาสทางเศรษฐกิจของประชาชนในประเทศ การลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ในอุตสาหกรรมหนักและเบาที่ต้องใช้ทุนจำนวนมากทั้งจากแหล่งภายในและภายนอกประเทศไม่น่าเป็นสิ่งที่เหมาะสม แต่เงินทุนในจำนวนเท่าๆกันที่มุ่งยกฐานะประชาชนที่ยังด้อยฐานะเช่น ชาวไร่ ชาวนา กรรมกรไร้ฝีมือและผู้ประกอบการผลิตขนาดเล็กอื่นๆ น่าจะมีประสิทธิผลกว่า

(6) มีสิ่งที่จะต้องคิดพิจารณาอย่างจริงจังด้วยว่า ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบันเรามีรายได้จากอะไรและต่อไปในอนาคตข้างหน้า คนไทยจะประกอบอาชีพทำมาหากินอะไร มีธุรกิจและอุตสาหกรรมหรือการผลิตและบริการใดที่คนไทยทำได้ดีและมีฝีมือที่จะแข่งขันกับต่างประเทศได้ อันเป็นแหล่งการจ้างงานงานและรายได้อันถาวร ตลอดจนมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของ

ประชาชนในระยะยาว เมื่อพิจารณาโดยถ่วงแท้แล้วก็เห็นว่าที่ผ่านมาเราไม่ได้มีรายได้มากนัก จากการผลิตและส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม เพราะเป็นเพียงรายได้จากการให้บริการการผลิต (manufacturing processing services) โดยอาศัยแรงงานราคาถูกเป็นหลัก นอกจากนั้นหรือส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการใช้เช่าพื้นที่ (location) หรือที่ว่าง (space) เพื่อการตั้งโรงงานหรือสำนักงาน ทำการของชาวต่างประเทศ เพื่อการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวและธุรกิจบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือเรียกสั้นๆว่าเป็นรายได้ประเภทค่าเช่า (rentier income) นอกจากนั้นเป็นรายได้จากการขายทรัพย์สินทางวัฒนธรรม รายได้จากการผลิตขายสินค้าเกษตร(อาหารและอื่นๆ)เท่านั้น ในอนาคตข้างหน้าเป็นเรื่องที่ต้องตัดสินใจว่าเราจะเลือกทำมาหากิน หารายได้ที่เหมาะสมได้จากอะไร ดังกล่าวมาต้องเลือกประกอบธุรกิจและอุตสาหกรรมที่เราผลิตได้เก่ง ผลิตได้ด้วยความชำนาญและสามารถแข่งขันได้ ไม่ใช่ส่งเสริมอุตสาหกรรมทุกอย่าง (ดังที่เป็นมาหรือเป็นอุตสาหกรรมหนักหรืออุตสาหกรรมที่ต้องใช้การลงทุนมหาศาล หรือใช้เทคโนโลยีก้าวหน้ามาก ที่เราล้าหลังและแข่งขันไม่ได้) ต้องเป็นธุรกิจและอุตสาหกรรมที่ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ที่ยังมีฐานะด้อยทางเศรษฐกิจมีส่วนร่วมในกิจกรรมการผลิตมาก และมีส่วนแบ่งในรายได้มากและอย่างทั่วถึงกันมากขึ้นธุรกิจและอุตสาหกรรมดังเช่นว่านี้ ได้แก่ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการต่างๆ สิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป อัญมณีและเครื่องประดับ อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมเครื่องหนัง อุตสาหกรรมเกษตร รายได้จากสินค้าเกษตรและที่จะเป็นรายได้หลักอันสำคัญอีกอย่างของประเทศในอนาคต และช่วยแก้ไขปัญหามลภาวะและลดจำนวนคนในภาคเกษตรให้น้อยลงได้อย่างดี ก็คือการดึงคนออกจากภาคเกษตรแล้วฝึกฝนอบรมให้เป็นแรงงานมีฝีมือ เพื่อให้มีรายได้จากการขายบริการ (labour services) ทั้งในภาคนอกเกษตรในประเทศ และการส่งออกไปทำงานในตลาดแรงงานนอกประเทศ สิ่งสำคัญต้องทำอย่างจริงจังและเป็นลำเป็นสัน ไม่ใช่ปล่อยให้แรงงานถูกหลอกไปขาย และถูกเอารัดเอาเปรียบตลอดเวลาดังเช่นที่ผ่านมา

(7) นอกเหนือจากการแก้ไขปรับปรุงในเรื่องที่เป็นแกนกลางหรือหัวใจสำคัญดังกล่าวข้างต้นแล้ว สิ่งอื่นๆอีกที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นก็คือการดำรงรักษาสภาวะแวดล้อมทางการแข่งขัน (competitive environment) โดยขจัดปัญหาการผูกขาดและการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมและการเมือง ที่เอื้อประโยชน์ต่อความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจในระยะยาวต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กระทรวงการคลัง. ครอบคลุม 30 ปี สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. กรุงเทพฯ, 2539

กระทรวงการคลัง. ครอบคลุม 120 ปี กระทรวงการคลัง. กรุงเทพฯ, 2538

ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์. กลยุทธ์และมาตรการในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจใน
ทศวรรษหน้า 1980. รายงานเศรษฐกิจรายเดือน. ธนาคารแห่งประเทศไทย เล่มที่
1 ปีที่ 23 มกราคม 2526

ธนาคารแห่งประเทศไทย. 50 ปี ธนาคารแห่งประเทศไทย 2485-2535, ธันวาคม 2535
บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. การพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทย.
กรุงเทพฯ, 2536

ประพันธ์ เสวตนันท์. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค. พิมพ์ครั้งที่ 2. คณะเศรษฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย :โครงการตำราลำดับที่ 21, กรกฎาคม 2537

มนูญ ติยะยามา. ภาพรวมเศรษฐกิจไทย เศรษฐกิจไทยในทศวรรษหน้า. 10 ปี
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, 2526

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช. เศรษฐกิจไทยในทศวรรษหน้า. 10 ปี คณะเศรษฐศาสตร์,
2536

รัตนา สายคณิต. มหเศรษฐศาสตร์:จากทฤษฎีสู่นโยบาย. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย: โครงการตำราลำดับที่ 18, กรกฎาคม 2537

สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 4 (2520-2524)

สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 5 (2525-2529)

สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 6 (2530-2534)

สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 7 (2535-2538)

สุจิตรา ชำนิวิทย์ภรณ์และพรรณิ จรัมย์พร. ทฤษฎีและตัวอย่างโจทย์เศรษฐศาสตร์ระหว่าง
ประเทศ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539

สถาบันวิจัยสังคม. โครงการศึกษาวิจัย:โครงสร้างการนำเข้าสินค้าวัตถุดิบและแหล่งนำเข้า
ที่เหมาะสม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พฤศจิกายน 2536

วารสาร

กระทรวงพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. สถิติการค้าและเครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจไทย,
2524-2540

ธนาคารแห่งประเทศไทย ฝ่ายการต่างประเทศและฝ่ายวิชาการ. รายงานเศรษฐกิจรายเดือน,
กุมภาพันธ์ 2542

ธนาคารแห่งประเทศไทย ฝ่ายวิชาการและฝ่ายการต่างประเทศ. เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจที่
สำคัญรายเดือน, พฤษภาคม 2539

ธนาคารแห่งประเทศไทย ฝ่ายวิชาการและฝ่ายการต่างประเทศ. เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจที่สำคัญ
รายเดือน, พฤศจิกายน 2541

ธนาคารแห่งประเทศไทย ฝ่ายวิชาการและฝ่ายการต่างประเทศ. เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจที่
สำคัญรายเดือน, กุมภาพันธ์ 2542

ธนาคารแห่งประเทศไทย. รายงานเศรษฐกิจรายเดือน, 2524-2541

บริษัทศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด. 'การค้าต่างตอบแทน (Counter Trade) : หนทางแก้การขาดดุล
บัญชีเดินสะพัด'. กระแสทรรศน์, 11 เมษายน 2539

บริษัทศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด. 'มาตรการการเงินเพื่อควบคุมภาวะเงินเฟ้อและแก้ไขปัญหาการ
ขาดดุลบัญชีเดินสะพัด(ตั้งแต่ปี 2537-19 เมษายน 2539)' กระแสทรรศน์,
19 เมษายน 2539

วิทยานิพนธ์

ชลจิต วรวิงโล. 'เศรษฐกิจฟองสบู่:สาเหตุวิกฤตเศรษฐกิจไทยในปัจจุบัน' ภาคนิพนธ์
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540

หนังสือพิมพ์

ฉวีวรรณ สายบัว. "ตัวเลขการส่งออกภาพลวงเศรษฐกิจไทย". หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ, 2537

ฉวีวรรณ สายบัว. "การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด:ปัญหาชั่วคราวหรือปัญหาทางโครงสร้าง".

หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ, 2538

รังสรรค์ ธนะพรพันธ์. 'ยุทธศาสตร์การพัฒนากับดุลบัญชีเดินสะพัด'. คอลัมน์หอคอยสองโลก.

หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ 4 มกราคม 2539

ประสิทธิ์ เอกบุตร. 'แนวทางแก้ปัญหาดุลบัญชีเดินสะพัด'. คอลัมน์กฎหมายกับธุรกิจ.

หนังสือพิมพ์ Financial day 11 มกราคม 2538

ภาษาอังกฤษ

John,Pitchford. Current Account Deficits, External Liabilities and Economic Policy.

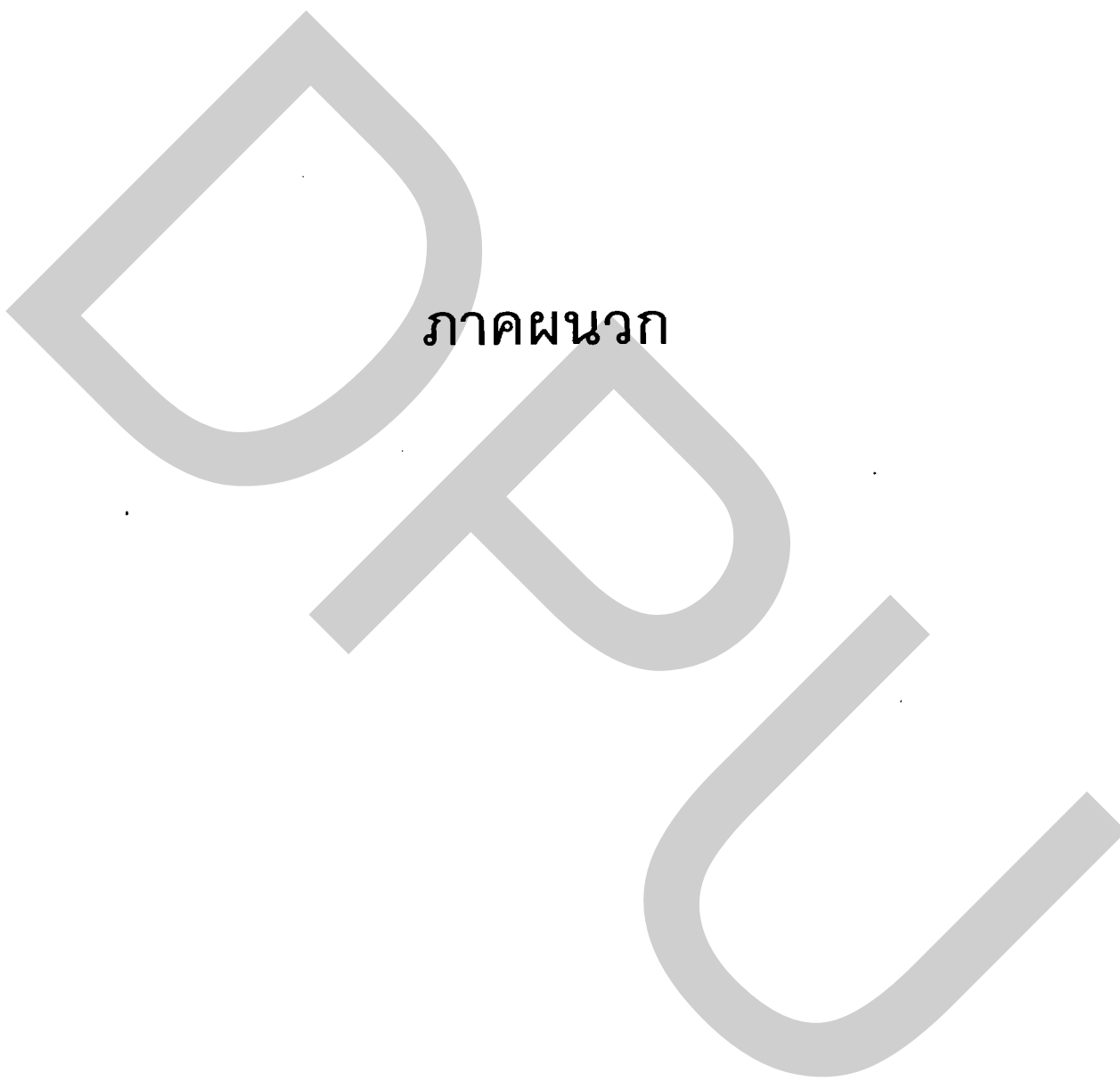
IMF Working Paper, July 1992.

Maxwell J.Fry. Saving,Investment and Current Account Imbalances:A Malaysian and East Asian Perspective. International Finance Group

Maxwell J.Fry. How Foreign Direct Investment in Pacific Asia Improves the Current Account. International Finance Group.

Susan,Collins. Experiences with Current Account Deficit Among Asian Economic: Lessons for Australia?. IMF Working Paper.

The Economist. Schools Brief : Indefence of deficits, December 16 th1995, P.66

ภาคผนวก

อันดับความสามารถในการแข่งขันและเครดิตความน่าเชื่อถือของประเทศไทย

สถาบันที่ได้จัดทำรายงานการจัดลำดับความสามารถของประเทศต่างๆในการแข่งขันในตลาดโลกประจำปีที่สำคัญได้แก่

สถาบัน International Institute for Management Development (IMD) เป็นสถาบันจัดทำรายงานอันดับความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกของประเทศต่างๆ โดยใช้ปัจจัยสำคัญ 8 ประการในการจัดอันดับดังได้แก่ปัจจัยต่อไปนี้

- พื้นฐานเศรษฐกิจภายในประเทศ
- ความสามารถในการปรับตัวเป็นสากล
- ศักยภาพและสถานภาพของรัฐบาล
- สถานภาพทางการเงิน
- โครงสร้างพื้นฐาน
- ความสามารถในการจัดการ
- ความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- ศักยภาพของคน

ในรายงานเอกสาร World Competitive Yearbook 1996 ที่จัดทำโดยสถาบันได้มีการลดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยลงไปจากเดิมในปีต่างๆ ดังนี้

- ปัจจัยพื้นฐานเศรษฐกิจของไทย	อันดับที่ 12
- ความสามารถในการปรับตัวให้เป็นสากล	อันดับที่ 33
- ศักยภาพและสถานภาพของรัฐบาล	อันดับที่ 8
- สถานภาพทางการเงิน	อันดับที่ 26
- โครงสร้างพื้นฐาน	อันดับที่ 42
- ปัจจัยความสามารถในการจัดการ	อันดับที่ 31
- ปัจจัยความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	อันดับที่ 44
- ปัจจัยของศักยภาพของคน	อันดับที่ 40

และการประเมินของสถาบัน IMD โดยภาพรวมได้ปรับขีดความสามารถของไทยในปี 2539 ลงมาเพราะได้ปรับลดปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดขีดความสามารถในการแข่งขันของทั้ง 8 ปัจจัยลงทุกหมวด และกลายเป็นปัจจัยที่สร้างภาพลักษณ์ในด้านลบในสายต่านักธุรกิจต่างชาติ ปัญหาหรือปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่ การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ปัญหาการประพุดติมิชอบในวงราชการรวมถึงปัญหาในเรื่องความโปร่งใสในการบริหารราชการแผ่นดิน การซื้อขายหุ้นโดยใช้ข้อมูลภายในการขยายตัวของเมืองและโครงสร้างพื้นฐานของโทรคมนาคมและ ปัญหาความรับ

ผิชอบต่อสังคม เป็นต้น

สถาบัน World Economic Forum (WEF) ใช้ปัจจัยสำคัญ 8 ประการเช่นกันในการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันในระหว่างประเทศต่างๆอันได้แก่

- ขนาดของการเปิดด้านการค้าและการเงิน
- บทบาทของรัฐบาลทั้งในด้านงบประมาณและกฎระเบียบ
- การพัฒนาตลาดการเงิน
- คุณภาพของบริการพื้นฐาน
- คุณภาพการบริหารจัดการในภาคธุรกิจเอกชน
- คุณภาพของเทคโนโลยี
- การเปิดเสรีในตลาดแรงงาน
- คุณภาพของสถาบันและการเมือง

ในปี 2539 และปี 2540 สถาบัน WEF ได้ผลจากการเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่างๆจำนวน 46 และจำนวน 53 ประเทศตามลำดับในปี 2539 และ 2540 ซึ่งชี้วัดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยที่ได้รับการจัดอันดับเป็นดังตารางข้างล่างนี้

	อันดับที่	
	ปี2539	ปี2541
- ขนาดของการเปิดด้านการค้าและการเงิน	23	8
- บทบาทของรัฐบาลทั้งด้านงบประมาณและกฎระเบียบ	3	4
- การพัฒนาตลาดเงิน	14	13
- คุณภาพของบริการพื้นฐาน	37	19
- คุณภาพการบริหารจัดการในภาคธุรกิจเอกชน	20	34
- คุณภาพของเทคโนโลยี	25	40
- การเปิดเสรีในตลาดแรงงาน	14	24
- คุณภาพของสถาบันและการเมือง	26	43

การประเมินของ WEF ที่ได้พิจารณาให้ประเทศไทยอยู่ในอันดับต่ำลงมาจากเหตุปัจจัยทางด้านคุณภาพของสถาบันและการเมืองเครื่องชี้วัดความสามารถในการแข่งขัน (Competition indicators) อยู่ในอันดับต่ำสุด และรวมทั้งจากมีปัญหาด้านอาชญากรรมและปัญหาคุณภาพของสถาบันที่เกี่ยวกับกฎหมาย ปัจจัยการเปิดเสรีในตลาดแรงงาน มีปัญหาด้านฝีมือและผลิตภาพของแรงงาน ปัจจัยด้านคุณภาพเทคโนโลยี มีปัญหาด้านความสามารถการคิดค้นเทคโนโลยีในประเทศและความสามารถในการรับเทคโนโลยีจากต่างประเทศ เป็นต้น

อันดับเครดิตของประเทศ

การที่เงินทุนจะไหลไปสู่แหล่งใดขึ้นอยู่กับความเสี่ยงและผลตอบแทนที่จะได้รับ ดังนั้น เพื่อเป็นการให้ตัวเลขและข้อมูลสำหรับการตัดสินใจว่าจะนำเงินทุนที่มีอยู่ไปลงทุนแหล่งใด ที่ใด จึงมีผู้ให้บริการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ความเสี่ยงในการลงทุน ปัจจัยหนึ่งที่ใช้เป็นเครื่องบ่งชี้ ความเสี่ยงในการลงทุนก็คือ Credit Rating นักลงทุนสามารถใช้ Credit Rating เป็นมาตรฐานฐาน อ้างอิงสำหรับใช้วัดความเสี่ยงในการตัดสินใจลงทุนได้ ซึ่งจัดทำขึ้นโดยบริษัทวิเคราะห์เครดิตที่เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือกันโดยทั่วไป

สำหรับประเทศไทยซึ่งมีความต้องการเงินลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาเพื่อสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจการได้รับการจัดอันดับในเรื่อง Credit Rating จึงมีความหมายความ สำคัญสำหรับประเทศไทย

โดยข้อมูลที่สถาบันจัดอันดับเครดิตของประเทศใช้นั้นประกอบด้วยข้อมูลด้าน เศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) ความเสี่ยงทางการเมืองกล่าวคือปัจจัยทางการเมืองและสังคมมีผลกระทบต่อ ความสามารถในการหาเงินตราต่างประเทศและต่อความประสงค์ของรัฐบาลในการชำระหนี้

(1.1) ระบบการเมือง โครงสร้างและความเป็นมาของระบบการเมือง ผู้นำสถาบันการเมือง การก่อจรรยาจล รัฐประหารและความเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงในอุดมคติของรัฐบาล

(1.2) สภาพแวดล้อมสังคมเช่น อัตราการเจริญเติบโตของประชากร การกระจายการ อยู่อาศัยของประชากรในแต่ละถิ่น ความกลมเกลียวของประชากรไม่มีปัญหาขัดแย้งเกี่ยวกับผิว หรือศาสนา)รายได้เฉลี่ยของประชากร การแบ่งสินทรัพย์และรายได้ ภาวะการว่างงาน

(1.3) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่นความมั่นคงของประเทศจากการรุกราน รวมถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ การเป็นสมาชิกในองค์กรระหว่างประเทศและความ สนใจต่อการดำเนินการขององค์กร อุดมคติของรัฐบาลและความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน

(2) ความเสี่ยงทางเศรษฐกิจกล่าวคือการศึกษาความสามารถของประเทศในการใช้ หนี้ที่มีอยู่และที่จักเกิดขึ้นใหม่ซึ่งปัจจัยที่จะได้นำมาพิจารณาดังต่อไปนี้

(2.1) ภาระหนี้ ซึ่งดูได้จากสัดส่วนของหนี้ต่างประเทศ การชำระหนี้ในแต่ละปีเปรียบ เทียบกับดุลการชำระเงิน ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) และรายได้จากการส่งออก

(2.2) สภาพคล่องของประเทศ เช่นปริมาณเงินสดสำรองระหว่างประเทศ ปริมาณการ นำเข้าสินค้า ความสามารถในการหาเงินกู้ ระบบธนาคารและการเงินในประเทศ ซึ่งเป็นเครื่องบ่ง ชี้ความสามารถในการชำระหนี้ของประเทศ

(2.3) ความสามารถในการปรับปรุงดุลการเงิน ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการ ปรับปรุงระบบเศรษฐกิจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกและนำเข้า ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง

ของเศรษฐกิจโลกและของประเทศ ตลาดจนความสามารถในการดำเนินนโยบายที่จะป้องกันหรือ
แก้ไขการขาดดุลของประเทศ

(2.4) โครงสร้างเศรษฐกิจที่จะมีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ เนื่องจากการ
กระจายประเภทสินค้าที่ผลิตจะช่วยให้ประเทศสามารถรับความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกได้
ดี การกระจายประเภทสินค้าที่ส่งออก โครงสร้างพื้นฐานความต้องการทางด้านพลังงานและความ
สามารถในการผลิตด้วยตนเอง

(2.5) การเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ อัตราการเจริญเติบโตของการลงทุน อัตราการ
เจริญเติบโตของการผลิตในแต่ละภาคของเศรษฐกิจที่แท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคการส่งออก
เนื่องจากการขยายตัวของการส่งออกที่สูงจะช่วยให้ประเทศสามารถชำระหนี้ได้ดีขึ้น

(2.6) การบริหารเศรษฐกิจเนื่องจากการบริหารมีผลกระทบต่อปัจจัยเศรษฐกิจต่างๆ ที่
ได้กล่าวข้างต้น ดังนั้นจะมีการศึกษาการดำเนินนโยบายทางการเงินการคลัง อัตราแลกเปลี่ยน
และรายได้ผลกระทบของการใช้นโยบายที่กล่าวต่อเงินเดือนภาวะเงินเฟ้อ การว่างงานและความ
พร้อมใจ รวมทั้งความสามารถของรัฐบาลที่จะดำเนินมาตรการต่างๆ

การเปลี่ยนแปลงอันดับเครดิตของประเทศไทยระหว่างปี 2539-2541 จากที่นับตั้งแต่ปี
2532 ที่กระทรวงการคลังได้เริ่มว่าจ้างบริษัทจัดอันดับเครดิตสหรัฐอเมริกา 2 บริษัท คือบริษัท
สแตนดาร์ดแอนด์พัวร์และบริษัทมูดีส์อินเวสต์เมนท์เซอร์วิสให้วิเคราะห์ระดับเครดิตของประเทศ โดย
ระดับเครดิตที่กระทรวงการคลังได้รับการจัดระดับในครั้งแรกจากบริษัททั้ง 2 แห่งสรุปได้ดังนี้คือ

สแตนดาร์ดแอนด์พัวร์

A- สำหรับตราสารหนี้ระยะยาวสกุลเงินต่างประเทศ

A-1 ซึ่งเป็นระดับสูงสุด สำหรับตราสารหนี้ระยะสั้นสกุลเงินต่างประเทศ

มูดีส์ฯ

A2 สำหรับตราสารหนี้ระยะยาวสกุลเงินต่างประเทศ

P-1 ซึ่งเป็นระดับสูงสุดสำหรับตราสารหนี้ระยะสั้นสกุลเงินต่างประเทศ

หลังจากนั้น ประเทศไทยสามารถรักษาระดับเครดิตดังกล่าวมาจนถึงปลายปี 2537
บริษัท สแตนดาร์ดแอนด์พัวร์ได้ปรับเพิ่มระดับเครดิตระยะยาวสกุลเงินต่างประเทศจากระดับ A-
เป็น A และนับตั้งแต่ปลายปี 2539 ระบบเศรษฐกิจของประเทศเริ่มแสดงให้เห็นถึงสภาวะถดถอย
บริษัทจัดอันดับเครดิตทุกสถาบันได้ปรับลดระดับเครดิตของไทยหลายครั้ง ดูตารางอันดับที่ประ
เทศไทยถูกจัดโดยสถาบันที่มีชื่อเสียงดังกล่าวข้างล่างนี้

ระดับเครดิตของประเทศไทยปี 2530-2541

ปี	สแตนดาร์ดแอนด์ปัวร์		มูดีส์		JBRI	
	หนี้ระยะยาว	หนี้ระยะสั้น	หนี้ระยะยาว	หนี้ระยะสั้น	หนี้ระยะยาว	หนี้ระยะสั้น
2530	-	-	-	-	AA-	-
2531	-	-	-	-	AA-	-
2532	A-	A-1	A2	P-1	AA-	-
2533-2536	ยังอยู่ในระดับเดิมเหมือนปี2532.....					
2537	A	A-1	A2	P-1	AA-	-
2538	A	A-1	A2	P-1	AA-	-
2539	A	A-1	A2	P-2	AA-	-
2540	A-	A-1	A3	P-2	A+	A-1
2540	BBB	A-3	Baa1	P-3	A-	A-2
2540	BBB	A-3	Baa3	P-3	A-	A-2
2540	BBB	A-3	Ba1*	NP*	BBB	A-2
2541	BBB-	A-3	Ba1*	NP*	BBB	A-2

หมายเหตุ: * ถูกลดระดับเครดิตต่ำกว่าระดับการลงทุน (Investment Grade)

ที่มา: วารสารการเงินการคลัง ฉบับพิเศษ 2541 สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

และเมื่อเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศเกาหลีใต้และอินโดนีเซียที่ต่างถูกปรับลดอันดับลงกันหลายครั้ง เหตุจากวิกฤตการณ์เศรษฐกิจที่เกิดขึ้นดังแสดงให้เห็นในตารางข้างล่างนี้

เปรียบเทียบระดับเครดิตระยะยาวโดยมูดีส์ตั้งแต่ปี 2540

	การเปลี่ยนแปลงไทย	เกาหลี	อินโดนีเซีย
1ม.ค.2540	A2	A1	Baa3
8เม.ย.2540	A3	A1	Baa3
22ต.ค.2540	Baa1	A1	Baa3
27พ.ย.2540	Baa3	A3	Baa3
10ธ.ค.2540	Baa3	Baa2	Baa3
21ธ.ค.2540	Ba1	Ba1	Ba1
9ม.ค.2541	Ba1	Ba1	B2
19มี.ค.2541	Ba1	Ba1	B3

ที่มา: วารสารการเงินการคลัง ฉบับพิเศษ 2541 สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ตารางค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสัดส่วนการออม,การลงทุน
และบัญชีเดินสะพัดในปี 1972-1992

ประเทศ	การออม	การลงทุน	บัญชีเดินสะพัด
อินโดนีเซีย	3.73	5.23	2.80
เกาหลี	6.13	3.61	5.39
มาเลเซีย	2.83	4.59	6.32
ฟิลิปปินส์	3.10	5.26	2.90
สิงคโปร์	4.66	4.54	7.20
ไต้หวัน	3.46	4.79	6.93
ไทย	3.47	3.79	2.55

ที่มา: เอกสาร Experience with Current Account deficits Among Asian economies: Lessons for Australia?

ตารางดุลการชำระเงิน ดุลบัญชีเดินสะพัดปี 2525-2540

หน่วย: พันล้านบาท

ปี	ดุลการค้า	ดุลบริการปริจาค	ดุลบัญชีเดินสะพัด	เงินทุนเคลื่อนย้าย	ดุลการชำระเงิน
2525	-38.5	12.9	25.6	37.4	3.3
2526	-89.2	23.1	-66.1	34.4	-18.0
2527	-68.7	19.3	-49.4	58.3	10.5
2528	-61.6	19.6	-41.9	51.4	12.4
2529	-14.3	20.8	6.4	11.3	33.5
2530	-43.8	34.4	-9.3	21.1	18.1
2531	-102.1	60.2	-41.8	72.6	40.4
2532	-140.7	75.3	-65.4	152.2	111.4
2533	-254.6	68.9	-185.7	206.6	57.0
2534	-247.2	53.9	-193.2	294.7	112.3
2535	-205.3	44.1	-161.2	202.5	29.7
2536	-221.6	43.2	-171.0	284.6	98.7
2537	-226.8	23.6	-203.2	305.9	104.9
2538	-378.7	43.0	-335.7	546.6	179.5
2539	-417.6	45.4	-372.1	493.5	54.6
2540	-84.8	47.2	-37.6	-270.9	-11.4

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางมูลค่าสินค้าออก สินค้าเข้าและดุลการค้า
ระหว่างประเทศไทยกับทวีปเอเชียปี 2526-2540

หน่วย: ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
2526	74,611.3	150,765.7	-76,154.4
2527	84,325.0	155,364.5	-71,039.5
2528	96,014.4	158,311.2	-62,296.8
2529	114,585.4	139,873.4	-25,288.0
2530	145,356.3	199,510.8	-54,154.5
2531	192,038.4	301,337.0	-109,298.6
2532	241,617.7	412,307.5	-170,689.8
2533	262,241.1	534,934.2	-272,693.1
2534	331,410.0	606,174.5	-274,764.5
2535	382,314.1	639,160.9	-256,846.8
2536	471,335.3	710,169.1	-238,833.8
2537	600,820.3	839,723.3	-238,902.9
2538	799,105.4	1,078,199.5	-279,094.1
2539	807,616.8	1,108,570.9	-300,954.2
2540	992,488.0	1,156,395.8	-163,907.8

ที่มา:กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางมูลค่าสินค้าออก สินค้าเข้า และดุลการค้า
ระหว่างประเทศไทยกับทวีปยุโรปปี 2526-2540

หน่วย:ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
2526	36,427.7	40,173.2	-3,745.5
2527	42,010.0	40,042.9	1,967.1
2528	42,978.7	47,554.5	-4,575.8
2529	57,654.2	48,185.1	9,469.1
2530	74,832.7	68,499.8	6,332.9
2531	95,873.8	104,515.8	-8,642.0
2532	119,961.7	123,399.1	-3,437.4
2533	149,223.2	168,648.9	-19,415.7
2534	181,210.4	186,353.4	-5,143.0
2535	194,576.9	196,615.6	-2,038.7
2536	194,260.1	238,510.5	-44,250.4
2537	209,981.8	262,644.3	-52,662.5
2538	256,980.3	352,453.5	-95,473.2
2539	250,820.9	341,568.6	-90,747.6
2540	323,474.2	333,484.6	-10,010.4

ที่มา:กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางมูลค่าสินค้าออก สินค้าเข้า และดุลการค้า
ระหว่างประเทศไทยกับทวีปอเมริกาเหนือปี 2526-2540

หน่วย: ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
2526	23,479.3	33,664.0	-10,184.7
2527	33,178.0	37,010.2	-3,832.2
2528	41,159.2	32,643.4	8,515.8
2529	46,099.2	38,915.0	7,184.2
2530	62,271.6	47,629.8	14,641.8
2531	90,985.2	77,955.4	13,029.8
2532	124,660.7	85,952.3	38,708.4
2533	148,700.8	103,226.8	45,473.7
2534	172,445.3	113,132.8	59,312.5
2535	204,253.3	134,584.8	69,668.5
2536	222,744.4	150,112.7	72,631.7
2537	261,544.8	175,050.6	86,494.2
2538	273,044.2	229,821.4	43,222.9
2539	275,360.1	250,476.3	24,883.8
2540	384,441.3	287,526.6	96,914.7

ที่มา: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางมูลค่าสินค้าออก สินค้าเข้า และดุลการค้า
ระหว่างประเทศไทยกับทวีปอเมริกาใต้ปี 2526-2540

หน่วย: ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
2526	629.7	2,958.0	-2,328.3
2527	506.2	3,639.9	-3,133.7
2528	927.0	2,979.2	-2,051.6
2529	1,842.6	3,115.4	-1,272.8
2530	133.0	3,613.5	-3,480.5
2531	199.0	8,191.6	-7,992.2
2532	763.9	12,444.1	-11,680.2
2533	952.4	15,065.9	-14,113.5
2534	2,144.0	14,736.5	-12,592.5
2535	3,000.3	14,478.6	-11,478.3
2536	3,284.4	13,037.1	-9,752.7
2537	5,542.2	17,440.1	-11,897.8
2538	7,851.0	22,481.3	-14,630.3
2539	8,726.9	26,714.4	-17,987.5
2540	11,793.2	28,107.5	-16,314.3

ที่มา:กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางมูลค่าสินค้าออก สินค้าเข้า และดุลการค้า

ระหว่างประเทศไทยกับแอฟริกาปี 2526-2540

หน่วย:ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
2526	8,163.2	2,032.6	6,130.6
2527	11,106.7	2,200.1	8,906.6
2528	7,794.5	3,023.6	4,770.9
2529	7,847.4	3,974.4	3,873.0
2530	9,863.8	5,575.9	4,105.9
2531	14,159.9	7,640.1	6,519.8
2532	15,606.1	7,932.7	7,673.4
2533	14,520.0	8,629.8	5,890.2
2534	20,464.2	13,279.3	7,184.9
2535	20,913.0	15,616.9	5,296.1
2536	24,533.7	17,166.4	7,367.3
2537	25,019.6	17,694.9	7,324.7
2538	29,808.9	20,707.8	9,101.1
2539	24,580.0	22,685.2	1,894.8
2540	31,858.7	28,492.4	3,366.3

ที่มา:กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางมูลค่าสินค้าออก สินค้าเข้า และดุลการค้า
ระหว่างประเทศไทยกับทวีปออสเตรเลียปี 2526-2540

หน่วย:ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
2526	2,517.7	5,424.5	-2,906.8
2527	3,243.9	5,693.0	-2,449.1
2528	3,754.6	5,320.7	-1,566.1
2529	4,802.8	5,834.6	-1,031.8
2530	6,367.8	7,283.6	-919.1
2531	8,629.2	10,630.8	-2,001.6
2532	11,310.4	15,788.9	-4,478.5
2533	11,203.1	17,197.9	-5,994.8
2534	14,106.6	20,052.0	-5,945.4
2535	16,214.7	27,569.0	-11,354.3
2536	15,836.6	28,812.7	-12,976.1
2537	19,290.4	32,953.4	-13,662.9
2538	23,191.8	39,812.0	-16,620.2
2539	25,308.4	43,607.3	-18,298.8
2540	34,730.2	49,422.3	-14,692.1

ที่มา:กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางมูลค่าสินค้าออก สินค้าเข้า และดุลการค้า
ระหว่างประเทศไทยกับอาเซียนปี 2526-2540

หน่วย:ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
2526	23,940.1	31,854.8	-7,914.7
2527	25,837.3	39,622.4	-13,785.1
2528	28,854.6	46,888.2	-18,033.6
2529	34,624.6	35,101.1	-476.5
2530	42,373.1	52,315.5	-9,942.4
2531	48,895.1	64,722.1	-15,827.0
2532	62,186.3	87,013.1	-24,826.8
2533	70,291.2	111,252.1	-40,960.9
2534	89,620.1	128,544.5	-28,624.4
2535	111,891.8	138,646.9	-26,755.1
2536	161,409.0	148,203.6	13,205.4
2537	220,280.4	184,546.9	35,733.8
2538	297,339.6	243,326.7	53,012.9
2539	296,339.6	243,326.7	53,012.9
2540	380,790.2	245,424.8	135,365.4

ที่มา:กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางมูลค่าสินค้าออก สินค้าเข้า และดุลการค้า

ระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนปี 2526-2540

หน่วย:ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
2526	787.8	36.4	751.4
2527	607.0	39.1	567.9
2528	553.1	48.1	505.0
2529	858.2	78.9	779.3
2530	1,143.4	227.1	916.3
2531	1,433.1	800.2	632.9
2532	2,061.5	2,554.0	-492.5
2533	2,171.8	3,830.8	-1,659.0
2534	2,645.5	4,469.9	-1,824.4
2535	6,691.5	5,447.8	1,243.7
2536	11,901.4	6,184.5	5,716.9
2537	20,249.2	5,900.1	14,349.1
2538	28,809.6	6,798.2	22,011.4
2539	33,054.4	4,611.0	28,443.4
2540	38,474.6	9,671.5	28,803.1

ที่มา:กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางมูลค่าสินค้าออก สินค้าเข้าและดุลการค้า
ระหว่างประเทศไทยกับตะวันออกกลางปี 2526-2540
หน่วย: ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
2526	12,075.6	30,569.3	-18,493.7
2527	13,138.6	23,926.0	-10,787.4
2528	13,849.3	20,233.2	-6,383.9
2529	13,957.8	12,545.9	1,411.9
2530	20,657.3	16,539.3	4,118.0
2531	23,826.9	19,601.3	4,225.6
2532	30,519.4	30,603.3	-83.9
2533	29,811.0	36,282.2	-6,471.2
2534	35,618.7	32,033.2	3,585.5
2535	38,507.2	36,089.0	2,418.2
2536	41,942.3	39,530.9	2,411.4
2537	40,240.7	51,445.8	11,205.1
2538	62,521.8	68,340.9	-5,819.0
2539	54,746.1	106,434.0	-51,687.9
2540	62,278.9	144,174.2	-81,895.4

ที่มา: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางมูลค่าสินค้าออก สินค้าเข้า และดุลการค้า
ระหว่างประเทศไทยกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 2526-2540
หน่วย:ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
2526	35,424.5	86,110.9	-50,686.4
2527	39,055.1	90,249.5	-51,194.4
2528	47,950.6	88,774.4	-40,823.8
2529	60,145.9	88,911.6	-28,765.7
2530	75,654.2	125,491.5	-49,837.3
2531	108,321.1	208,835.0	-100,522.8
2532	138,337.3	281,737.3	-143,400.0
2533	154,834.9	369,721.8	-214,886.9
2534	198,376.7	417,579.1	-219,202.4
2535	221,996.8	448,373.6	-226,376.8
2536	253,521.4	503,321.3	-249,790.9
2537	317,033.7	584,964.5	-267,930.8
2538	404,517.1	756,453.9	-351,936.8
2539	429,817.0	736,980.8	-307,163.9
2540	515,411.3	744,150.6	-228,739.3

ที่มา:กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางมูลค่าสินค้าออก สินค้าเข้า และดุลการค้า
ระหว่างประเทศไทยกับสหภาพยุโรปปี 2526-2540
หน่วย: ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
2526	32,259.2	34,272.1	-2,012.9
2527	37,372.5	34,069.9	3,302.6
2528	38,139.5	40,500.8	-2,361.3
2529	51,835.0	40,775.6	11,059.4
2530	69,663.0	57,744.9	11,918.1
2531	87,884.0	87,036.5	847.5
2532	104,215.7	101,749.6	2,466.1
2533	133,542.8	138,035.7	-4,492.9
2534	157,587.5	151,049.4	6,538.1
2535	169,183.5	163,796.8	5,386.7
2536	163,701.6	194,910.6	31,209.0
2537	177,770.4	206,007.8	-28,237.4
2538	212,203.4	281,408.7	-69,205.3
2539	224,906.7	276,139.5	-51,232.8
2540	290,387.1	268,472.3	21,814.8

ที่มา: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางมูลค่าสินค้าออก สินค้าเข้า และดุลการค้า
ระหว่างประเทศไทยกับยุโรปตะวันออกปี 2526-2540
หน่วย:ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
2526	2,313.9	2,269.6	44.3
2527	2,501.7	2,536.5	-34.8
2528	2,543.0	2,321.8	221.2
2529	2,841.6	2,455.5	386.1
2530	1,758.8	4,632.3	-2,873.5
2531	2,668.4	7,744.8	-5,076.4
2532	8,648.6	8,869.7	-221.1
2533	7,169.0	12,465.6	-5,296.6
2534	14,181.0	15,954.6	-1,773.6
2535	15,506.3	16,567.4	-1,061.1
2536	19,989.7	25,800.3	-5,810.6
2537	20,228.1	33,668.6	-13,440.5
2538	30,343.8	40,611.8	-10,267.9
2539	12,328.8	36,018.0	-23,689.2
2540	14,568.8	34,464.1	-19,895.4

ที่มา:กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางมูลค่าสินค้าออก สินค้าเข้า และดุลการค้า
ระหว่างประเทศไทยกับเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือปี 2526-2540

หน่วย:ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
2526	23,129.3	33,433.0	-10,303.7
2527	32,748.6	36,433.0	-10,303.7
2528	40,589.0	32,295.0	8,294.0
2529	45,439.2	38,310.2	7,129.0
2530	60,223.9	47,450.4	12,773.5
2531	88,219.4	77,765.7	34,679.5
2532	120,181.2	85,501.7	34,679.5
2533	143,603.8	103,192.5	40,411.3
2534	166,813.4	112,661.4	54,152.0
2535	198,990.3	132,888.2	66,102.1
2536	217,584.5	148,382.7	69,201.8
2537	256,206.6	173,755.6	82,451.2
2538	267,279.2	228,445.8	38,833.4
2539	270,736.6	246,690.3	24,146.4
2540	379,139.6	286,290.1	92,849.6

ที่มา:กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางมูลค่าสินค้าออก สินค้าเข้าและดุลการค้า
ระหว่างไทย กับเอเชีย-แปซิฟิก

หน่วย:ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
2526	83,985.1	156,003.1	-72,018.0
2527	99,824.7	171,347.2	-71,522.5
2528	119,958.9	171,831.7	-51,872.8
2529	143,400.2	166,410.6	-23,010.4
2530	182,809.5	231,008.7	-48,199.2
2531	251,975.8	358,820.6	-106,844.8
2532	328,850.4	465,510.7	-136,660.3
2533	376,101.5	594,806.3	-218,704.8
2534	464,375.8	670,313.9	-205,938.1
2535	541,614.0	741,654.6	-200,040.6
2536	636,471.7	822,184.8	-185,713.1
2537	792,739.9	971,481.7	-178,741.8
2538	962,264.8	1,250,481.2	-258,216.4
2539	989,243.4	1,267,466.5	-278,223.1
2540	1,267,224.3	1,318,364.9	-51,140.6

ที่มา:กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางมูลค่าสินค้าออก สินค้าเข้าและดุลการค้า
ระหว่างประเทศไทย กับญี่ปุ่นปี 2526-2540

หน่วย: ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
2526	22,087.3	64,757.4	-42,670.1
2527	22,787.2	66,059.2	-43,272.0
2528	25,828.2	66,586.7	-40,758.5
2529	33,132.2	63,656.0	-30,523.8
2530	44,607.9	86,863.5	-42,225.6
2531	64,412.1	148,904.9	-84,492.8
2532	87,996.0	200,937.2	-112,941.2
2533	101,452.8	259,207.6	-157,754.8
2534	131,016.6	281,665.0	-150,648.4
2535	144,391.3	302,372.5	-157,981.2
2536	159,479.7	353,504.6	-194,024.6
2537	194,276.2	413,321.1	-219,044.9
2538	236,099.4	538,711.4	-302,612.0
2539	237,523.9	518,106.4	-280,582.5
2540	270,769.5	492,079.8	-221,310.3

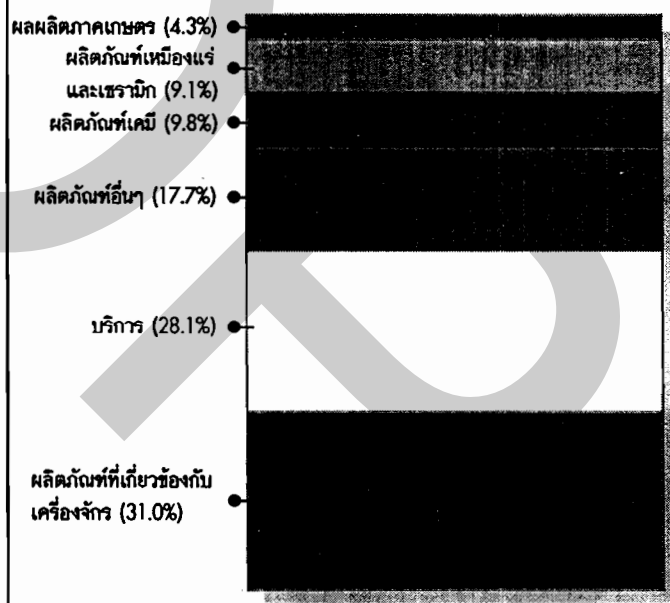
ที่มา:กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางมูลค่าสินค้าออก สินค้าเข้า และดุลการค้า
ระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาปี 2526-2540
หน่วย:ล้านบาท

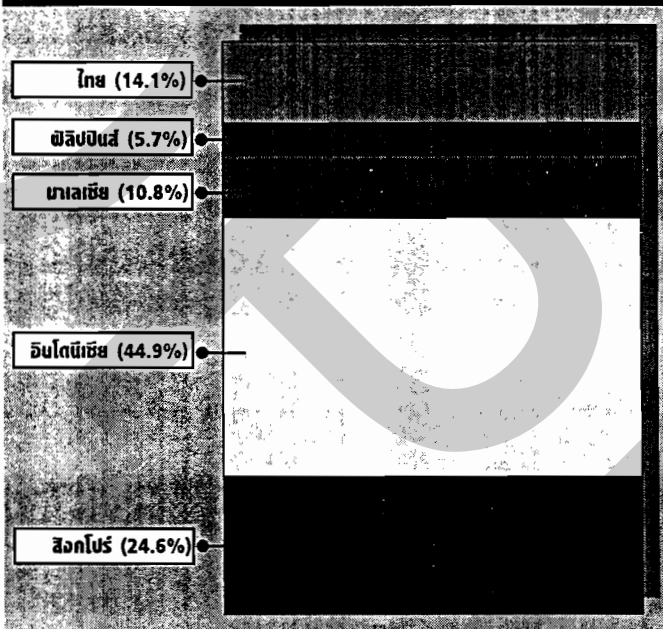
ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
2526	21,895.4	29,708.2	-7,812.8
2527	30,102.2	32,679.1	-2,576.9
2528	38,016.3	28,434.2	9,582.1
2529	42,219.6	34,517.7	7,701.9
2530	55,728.0	41,612.2	14,115.8
2531	80,865.1	69,557.3	11,307.8
2532	111,937.9	74,672.5	37,265.4
2533	133,688.9	92,074.0	41,614.9
2534	154,304.1	101,782.9	52,521.2
2535	185,005.6	121,218.0	63,787.6
2536	202,227.6	136,047.0	66,180.6
2537	239,099.7	162,036.2	77,036.4
2538	250,684.8	211,947.9	38,736.9
2539	253,799.8	228,974.5	24,825.3
2540	354,539.2	267,301.9	87,237.4

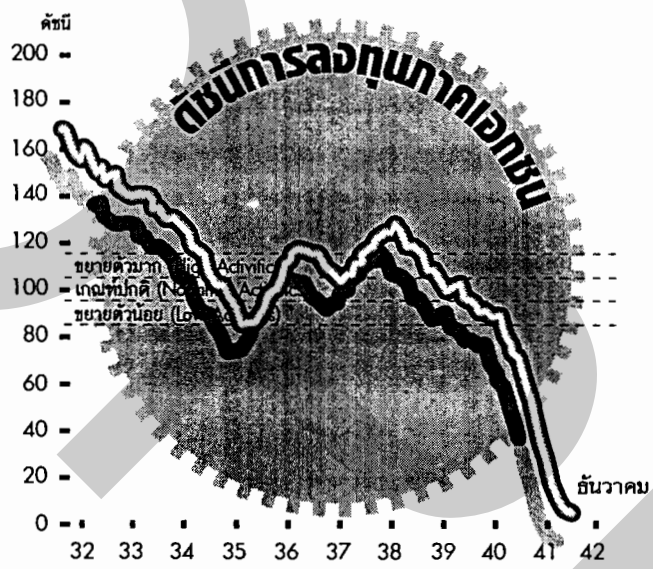
ที่มา:กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

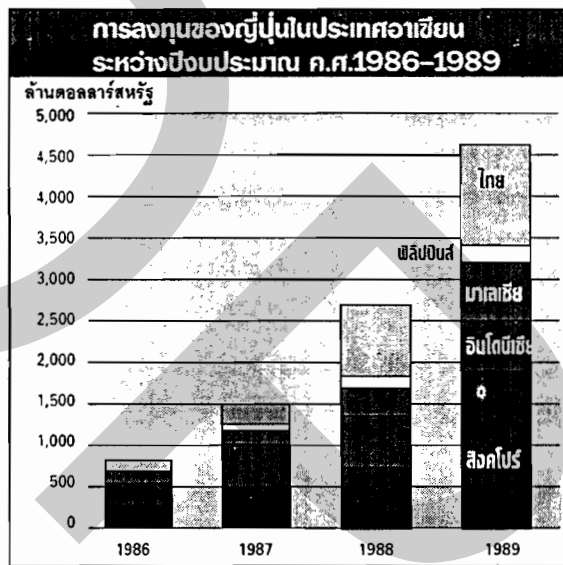
**การลงทุนของผู้ป่วยในประเทศไทยแยกตามภาคอุตสาหกรรม
ระหว่างปี ค.ศ.1987-1990 (ม.ก.-พ.ย.)**

**การลอกคุณของญี่ปุ่นในประเทศอาเซียนแยกแยะประเทศ
ระหว่างปีงบประมาณ ก.ศ.1986-1989**

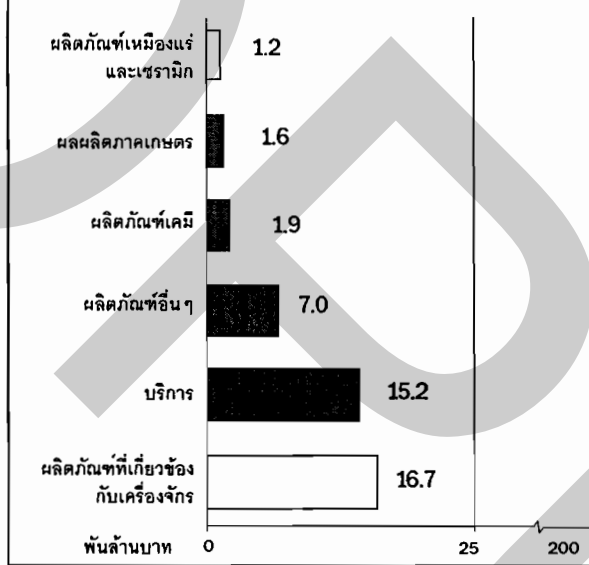

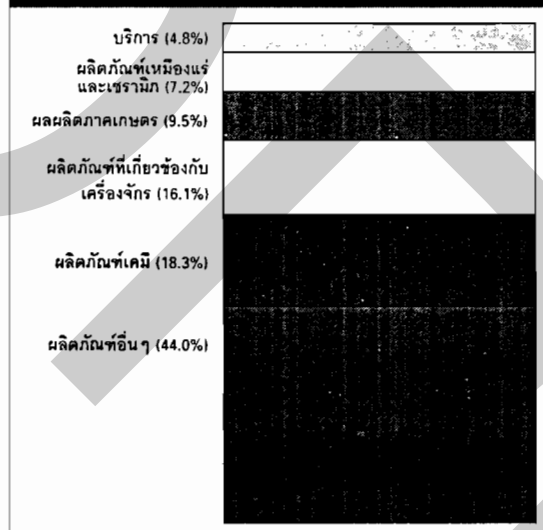

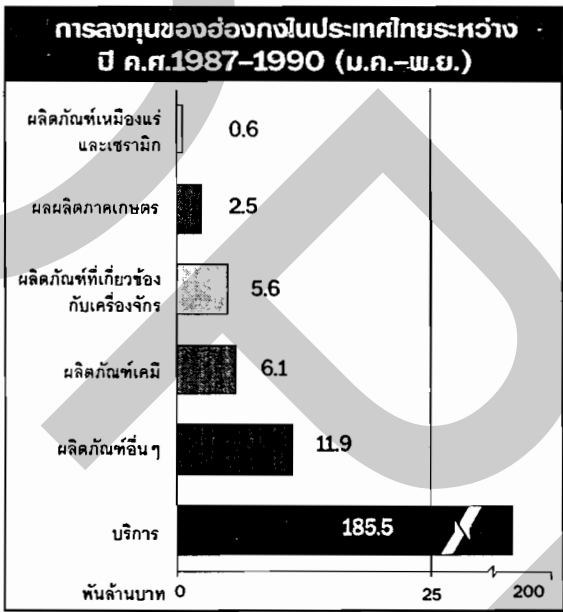

**การลงทุนของสิงคโปร์ในประเทศไทยระหว่าง
ปี ค.ศ.1987-1990 (ม.ค.-พ.ย.)**

**การลงทุนของไต้หวันในประเทศไทยระหว่าง
ปี ค.ศ.1987-1990 (ม.ก.-พ.ย.)**

อัตราการใช้จ่ายการผลิตกอุตสาหกรรม

หน่วย : ร้อยละ	2539	2540	2541	2542
				ม.ค.
อัตราการใช้จ่ายการผลิตรวม Total	72.4	65.7	52.2	51.4
อาหาร Foods	37.3	37.5	33.8	74.1
เครื่องดื่ม Beverages	83.0	79.1	77.2	50.0
ยาสูบ Tobacco	84.2	75.8	60.4	65.3
วัสดุก่อสร้าง Construction Materials	72.0	65.5	40.4	37.1
ยานยนต์และอุปกรณ์ Transportation Equipments	67.6	48.5	24.4	26.9
ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม Petroleum Products	85.7	90.1	83.9	86.5
ผลิตภัณฑ์อื่นๆ Others	71.9	65.9	53.7	47.9

ที่มา : เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจที่สำคัญ ธนาคารแห่งประเทศไทย

ประวัติผู้เขียน

นางสาวบุญลาภ ภูสุวรรณ เกิดวันที่ 8 ธันวาคม 2505 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี
ศิลปศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ สาขาสื่อสารมวลชน (หนังสือพิมพ์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี 2528 หลังจากนั้นได้เข้าทำงานเป็นผู้สื่อข่าวสายการเงินการคลัง หนังสือพิมพ์ประชาชาติ
ธุรกิจ ปี 2529 จนถึงปัจจุบัน ในตำแหน่งหัวหน้าข่าวสายการเงินการคลัง